ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο „ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ“

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΚΑΙ
ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ

ΔΕΚΑ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ
ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

«Ἑλλάς ἐστι καὶ ἡ Μακεδονία»
(Στράβ. Γεωγρ. βιβλ. Ζ' c. 229).

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ «ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ»
1903

PATRICK GRANT II
IN MEMORY OF
CLASS OF 1908
HARVARD COLLEGE LIBRARY
STAND SURE
VE RI TAS
THE GIFT OF HIS WIFE
MARIE DISSTON GRANT
1886 1927

119

ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο „ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ“

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΚΑΙ

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ

ΔΕΚΑ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ

ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

«Ἑλλάς ἐστι καὶ ἡ Μακεδονία»
(Στράβ. Γεωγρ. βιβλ. Ζ' c. 229).

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΟΥ «ΚΡΑΤΟΥΣ»

1903

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JUL 14 1963

Αἱ ἐν ἰδίῳ τεύχει δημοσιευόμεναι αὗται Μακεδονικαὶ Διαλέξεις ἀπηγγέλθησαν κατὰ τὸν λήξαντα χειμῶνα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, δημοσιευθεῖσαι συγχρόνως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Κράτος», ἐν τῇ μηνιαίᾳ Ἐπιθεωρήσει τῆς Ἑταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ», ἐν τῇ «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» τῆς Τεργέστης, ὡς καὶ καθ' ὅλου ἢ ἐν μέμέρει ἐν πολλαῖς ἑλληνικαῖς ἐφημερίσιν, ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἐκδιδομέναις. Ὁ παγκόσμιος ὡσαύτως τύπος, πολλάκις ἀναλύσας τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἀπεδέξατο μετὰ προφανοῦς ἐπιδοκιμασίας τὰ ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιχειρήματα τῶν Διαλέξεων.

Κατ' ἐπανειλημμένην ἀπαίτησιν ὁμογενῶν, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἰδίᾳ διαβιούντων, παραδίδονται σήμερον αὖθις εἰς τὴν δημοσιότητα.

Ἀγαθῇ τύχῃ.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ὁ ἐν Παρισίοις διατρίβων ἔξοχος κοινωνιολόγος κ. Μὰξ Νορδάου, οὗ πολλάκις ἠκούσθη ἡ φωνή, συνηγοροῦσα ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐτησίᾳ Ἐπιθεωρήσει τοῦ «Νέου Ἐλευθέρου Τύπου» τῆς Βιέννης τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον περὶ Μακεδονίας καὶ Ἑλληνισμοῦ. Δημοσιεύεται ἐνταῦθα ἀντὶ προλόγου μετὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀνταπαντήσεως :

«Μᾶλλον ἐπικίνδυνος παρουσιάζεται ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐθνικοτήτων ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου, καὶ ἰδίως ἐν Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν, ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς δηλονότι ἐποχῆς τῶν μεταναστεύσεων τῶν Πελασγῶν καὶ τῶν Δωριέων μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων, διάφορα ὑπολείμματα φυλῶν ἐπεσωρεύθησαν ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ, ἥτις χρησιμεύει ὡς γέφυρα, συνδέουσα τὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ἀσίας. Ἑκάστη τῶν φυλῶν τούτων ἐγείρει ἐπὶ τοῦ ὅλου μίγματος τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων ἀξιώσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῶσιν ἄνευ βίας. Μεταξὺ τούτων θρασύτεροι, ἵνα μὴ εἴπω αναιδέστεροι, ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ παρουσιάζονται οἱ Βούλγαροι. Εἶνε τὰ χαϊδευμένα παιδιὰ τῆς

τύχης. Κατόπιν βίου σκοτεινοῦ μακρῶν αἰώνων εἶδον αἴφνης ἑαυτούς, μετὰ δύο-τριῶν ἐτῶν βασάνους, διὰ μιᾶς γενναιόφρονος πράξεως τῆς Ῥωσσίας, ὑψωθέντας εἰς περιωπὴν ἀνεξαρτήτου ἔθνους. Δὲν ἀμφισβητοῦμεν, ἂν ἐπολέμησαν καὶ αὐτοὶ ἀνδρείως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, εἶνε ὅμως πασίγνωστον, ὅτι αὕτη προσηνέχθη εἰς αὐτοὺς ὡς δῶρον ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας. Ἡ Εὐρώπη κατ' ἀρχὰς δυσαρέστως ἀπέβλεψεν εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ παρημπόδισε τὴν ἄμεσον προσάρτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας.

«Ἐν τούτοις οἱ Βούλγαροι δὲν συνεμορφώθησαν ἐπὶ μακρὸν μὲ τὴν θέλησιν τῆς Εὐρώπης καὶ συνεπλήρωσαν ἀναιμάκτως τὴν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἕνωσιν αὐτῶν, ἣν ἐπέτυχον τοσούτῳ μᾶλλον ἀκόπως, ὅσῳ ἰσχυρῶς ἐφαντάζοντο, ὅτι ἠδύναντο νὰ θεωρῶσιν ὡς μόνον νόμον τὸ κατ' ἀρέσκειαν ἐνεργεῖν καὶ ὅτι ἤρκει νὰ τολμῶσιν, ὅπως ἐπιτυγχάνωσι ταχέως καὶ καθ' ὅλα. Ἐν τούτοις ἂν νομίζωσιν, ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ προσαρτήσωσι διὰ μιᾶς ὁμοίας θεατρικῆς παραστάσεως καὶ τὴν Μακεδονίαν εἰς τὴν Ἡγεμονίαν των, ὅπως πρὸ δύο δεκαετηρίδων τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, διαβουκουλοῦνται ὑπὸ ἀπατηλοῦ ὀνείρου. Ἡ ἐπαρχία αὕτη πρὸ παντὸς ἀποτελεῖ εἰσέτι μέρος τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ ἡ Τουρκία δὲν θὰ δεχθῇ νὰ τὴν ἀπολέσῃ ἀπὸ τὰς εὐρωπαϊκὰς κτήσεις της δι' ἁπλῆς φιλικῆς πειθοῦς. Ἐν περιπτώσει ἐπαναστάσεως, ἣν οἱ Βούλγαροι ἤθελον, εἴτε φανερὰ εἴτε καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, ὑποστηρίξῃ, ἡ Τουρκία ἤθελεν ἀφήσῃ νὰ φθάσωσι τὰ πράγματα μέχρι τοῦ πολέμου, οὗτινος ἡ ἔκβασις δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀμφίβολος, ἐνόσῳ θὰ ἵσταντο ἀντιμέτωποι Τοῦρκοι καὶ Βούλγαροι. Οἱ Βούλγαροι βεβαίως ὑπολογίζουσιν, ὅτι δὲν θὰ εἶνε μόνοι ἐν τῷ ἀγῶνι, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἡ Ῥωσσία ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην καὶ δὲν θέλει ἐπιτρέψῃ νὰ φθάσωσι τὰ πράγματα μέχρι τῶν ἄκρων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀρξαμένη ἐξέλιξις τῶν γεγονότων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σταματήσῃ. Ἐνωρὶς ἢ βραδύτερον θὰ ἔχωμεν μεταβολὰς ἐν

Μακεδονίᾳ. Πῶς δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέον νὰ διακανονισθῶσι τὰ πράγματα; Ἡ Μακεδονία ἔχει Βουλγάρους κατοίκους βεβαίως· ἀλλ' οὗτοι αὐτόθι οὔτε τὴν πλειονότητα ἀποτελοῦσιν, οὔτε λόγῳ μορφώσεως τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Πλησίον αὐτῶν ζῶσι Σέρβοι, Βλάχοι, Ἀλβανοὶ καὶ Τοῦρκοι, ἐν τῇ πρώτῃ ὅμως γραμμῇ οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι μέχρι τοῦδε εἶνε οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ. Βούλγαροι, Ρωμοῦνοι καὶ Σέρβοι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι, χωρὶς νὰ κατέχωσι τὴν Μακεδονίαν ἢ καὶ μέρος αὐτῆς. Οἱ Ἀλβανοί, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Μακεδονίαν, δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ὡρισμένον πρόγραμμα. Διὰ τὴν Τουρκίαν ἡ Μακεδονία δὲν εἶνε ἐθνική, ἀλλὰ μόνον πολιτικὴ ὑπόθεσις. Μόνον διὰ τοὺς Ἕλληνας εἶνε ζήτημα ὑπάρξεως, ἐὰν ἡ Μακεδονία θέλει ἀνήκῃ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ἢ μή. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου οὐδεὶς πλανᾶται. Ἐὰν ἡ Μακεδονία διαιρεθῇ ἢ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων, ἢ αὐτονομηθῇ, καθισταμένη διὰ τοῦ τρόπου τούτου νέα Ἀνατολικὴ Ρωμυλία καὶ μὲ τὴν αὐτὴν τύχην ἐκείνης ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, τότε οἱ νέοι αὐτῆς κύριοι ἐν τῇ ὑποταχθείσῃ εἰς αὐτοὺς χώρᾳ θὰ καταπιέσωσιν ὅλας τὰς ἄλλας ἐθνικότητας μὲ σιδηρᾶν πυγμήν, διότι, ὡς γνωστόν, αἱ ἐθνότητες τοῦ Αἵμου δὲν εἶνε καὶ παρὰ πολὺ εὐαίσθητοι. Διὰ τοὺς Ἕλληνας πᾶσα μεταβολὴ ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἐφείδετο τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, θὰ ἐσήμαινε τὴν βιαίαν αὐτῶν ἐξαφάνισιν ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ μέχρι πρὸ ἑνὸς τετάρτου αἰῶνος οὐδεμία ἄλλη γλῶσσα, Ἐκκλησία, Σχολεῖον καὶ μόρφωσις, ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς, ἦτο γνωστή. Ἡ ἀπώλεια τῆς Μακεδονίας δὲν ἤθελεν εἶναι πλῆγμα θανατηφόρον μόνον διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει εἰσέτι ἐξελιχθῇ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀναποσπάστως ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτώμενον ἑλληνικὸν ἔδαφος ἐν Εὐρώπῃ.

«Ἡ Εὐρώπη πολλὰ καὶ μεγάλα ἐγκλήματα διέπραξε κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφ' ὅτου, ἀπὸ τοῦ 1453, ἐπέτρεψε τὴν ὑπὸ

τῶν Τούρκων κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετηρίδα ἐθεᾶτο] μετὰ καννιβαλικῆς ἀδιαφορίας, ἵνα μὴ εἴπω εὐχαριστήσεως, πῶς οἱ ἥρωες τῆς Μονῆς τοῦ Σέκκου, τῆς Χίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἔχυνον εἰς ποταμοὺς τὸ αἷμά των καὶ ἐδείκνυον ἑαυτοὺς γνησίους ἀπογόνους τῶν Θερμοπυλομάχων πρὸς πεῖσμα ὅλων τῶν Φαλλμεράϊερ. Ἀφ' οὗ δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν ἐπὶ πλέον νὰ ἀρνηθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνεξαρτησίαν των, ἔδωκαν ταύτην οὐχὶ οἰκειοθελῶς καὶ μετὰ περισσῆς φειδοῦς. Ἀνεγνώρισεν ἡ Εὐρώπη τὸ νέον ἑλληνικὸν Κράτος, ἠρνήθη ὅμως τὸ ἔδαφος καὶ τὸν πληθυσμόν, τοῦ ὁποίου τοῦτο εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην πρὸς ἀσφαλῆ ὕπαρξιν. Ἡ Ἑλλὰς ἐκάμφθη πρὸ τῆς πυγμῆς τῆς Εὐρώπης, χωρὶς ν' ἀποπειραθῇ νέας διαταράξεις τοῦ καθεστῶτος, ὅπως ἔπραξε τοῦτο ἡ Βουλγαρία πολλάκις μετ' ἐπιτυχίας. Ἡ Εὐρώπη ἀντήμειψε τὴν νομιμοφροσύνην τῆς Ἑλλάδος, ἐγκαταλείψασα αὐτὴν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον εἰς τὸν τύχην της, ἐμποδίσασα τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ ἤδη παρασκευάζεται ἐκ νέου νὰ τὴν ἀπεμπολήσῃ ἐν τῷ μακεδονικῷ ζητήματι.

«Ἐὰν ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμὸς εὑρίσκετο ἀντιμέτωπος μόνον πρὸς τοὺς ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου ἀνταγωνιστάς, εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν. Διότι πολλοὶ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν τῶν ἐπαναστατικῶν βουλγαρικῶν κομιτάτων κηρύσσονται ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, ἐνδομύχως κλίνουσι πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς τὴν μόρφωσιν, τὴν πρόοδον καὶ ἑνὶ λόγῳ τὴν ὑψηλοτέραν μορφὴν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ δὲν ἐπιθυμοῦσι τίποτε ἄλλο καλλίτερον ἢ νὰ ἐξελληνισθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν, ὡς ἐγένετο ἤδη. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἔχουσιν ἀπέναντι αὐτῶν δύο ἢ τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις.

«Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔπεσε τῷ 1453, κυρίως διότι ἡ Ρώμη ἐκ μίσους κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας οὔτε δά-

κτυλον ἐκίνησεν, ὅπως βοηθήσῃ τὸ βυζαντινὸν Κράτος. Ἡ Ρώμη σήμερον δὲν εἶνε ξένη τῆς ἀπεμπολήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ ἐπιπόλαιος πραγματισμός, ὁ ὁποῖος κατειρωνεύετο τὸν φιλελληνισμόν, ὡς ρωμαντικὴν ἐπίδειξιν, εἰργάζετο ἀσυνειδήτως ὑπὲρ τοῦ κληρικισμοῦ. Αἱ Δυνάμεις τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἐνόησαν, ὅτι ἡ Ρωμουνία ἐν τῷ παιζομένῳ μεγάλῳ ζατρικίῳ ἔχει δι' αὐτοὺς ἐξίαν στρατιώτου τῆς πρώτης γραμμῆς, ἂν ὄχι ἀξιωματικοῦ, καὶ τὴν μεταχειρίζονται μετὰ μεγάλης λεπτότητος καὶ καθυποχρεωτικῶν φιλοφρονήσεων. Εἶνε παράδοξον πῶς δὲν βλέπουσι κατὰ πόσον **ὁ Ἑλληνισμὸς εἶνε σπουδαιότερος ἐν τῷ παιγνιδίῳ τούτῳ ἀπὸ τὴν Ρωμουνίαν.** Οἱ Ἕλληνες κατοικοῦσι τὸ μέρος τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, πρὸς τὸ ὁποῖον τείνουσιν αἱ ἀπὸ βορρᾶ βλέψεις. Οἱ Ἕλληνες ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῆς Εὐρώπης καθίστανται φραγμὸς ἀνυπέρβλητος ἐναντίον τοῦ ἀπὸ βορρᾶ χειμάρρου καὶ ἐν βραχεῖ ἀναπτύσσονται εἰς λαὸν ἀνθοῦντα, ἐλεύθερον, ὑψηλῆς μορφώσεως καὶ ἰσχυρόν, τοῦ ὁποίου ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις θέλει κυριαρχῇ ἐπὶ τῆς νοτιανατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἐγγὺς Ἀνατολῆς, ἐνῷ ἐγκαταλειπόμενοι ὑπὸ ταύτης θέλουσιν ὑπὸ τοῦ ὁλονὲν πιέζοντος αὐτοὺς Βορρᾶ συντριβῇ καὶ τοιουτοτρόπως μετ' αὐτῶν πίπτει ἰσχυρὸν προπύργιον ἐναντίον τοῦ Σλαυϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς χείμαρρος κατακυλιόμενος, θέλει περιζώσῃ, ὡς νῆσον, τὴν Ρωμουνίαν μέχρι τῶν προπόδων τῶν Καρπαθίων, χυνόμενος κατόπιν ἀκράτητος μέχρις ἀπωτέρων ἀποστάσεων.

Ἐν Παρισίοις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1902

ΜΑΞ ΝΟΡΔΑΟΥ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο „ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ"

Ἐν Ἀθήναις, 1)14 Ἰανουαρίου 1903

Ἐρίτιμε κύριε,

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν διασπορὰν μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιάσεως ἀνέγνω ἐν τῷ «Νέῳ Ἐλευθέρῳ Τύπῳ» τὴν ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δικαίων αὐτοῦ συνηγορίαν, ἣν καὶ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος ἐξηνέγκατε ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας.

Μόλις ἀνεγνώσθη τὸ ὑμέτερον ἄρθρον, ἡμῖν δὲ καὶ τηλεγραφικῶς ἀνεκοινώθη, πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων τῆς τε ἐλευθέρας καὶ τῆς ἀλυτρώτου πατρίδος ἀνέθηκάν μοι τὴν τιμητικὴν ἐντολὴν ν' ἀπευθύνω ὑμῖν τὰ ἐθνικὰ εὐχαριστήρια.

Ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστῶ ὑμᾶς ἐκ μέρους τῆς σπουδαζούσης ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ νεότητος, ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρείας, ἧς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προΐσταμαι, καὶ τολμῶ νὰ εἴπω μετὰ πεποιθήσεως, ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τὸ ἄρθρον ὑμῶν, τὸ φιλοξενηθὲν ὑφ' ἑνὸς τῶν σπουδαιοτάτων δημοσιογραφικῶν ὀργάνων τῆς Εὐρώπης, ἀναμιμνήσκει τὰς εὐγενεστάτας ἡμέρας τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς τὸ παγκόσμιον κοινὸν ἐξηγείρετο ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, ὑποκύπτον εἰς τὴν γοητείαν τῆς ὑπερόχου συνηγορίας τῶν μεγίστων πνευμάτων τοῦ αἰῶνος, τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Χάλλεκ, τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ καὶ τῆς λεγεῶνος ἐκείνης τῶν λειτουργῶν τῆς ὑπερφυοῦς, τῆς ἁγιωτάτης θρησκείας τῆς δικαιοσύνης,

Ὁ φιλελληνισμὸς δὲν ἔμελλε ν' ἀποσβεσθῇ μετὰ τοῦ

αἰῶνος, οὐδὲ ν' ἀπηχήσῃ μετὰ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ καὶ τοῦ Αἰμιλίου Καστελλάρ.

Οἱ νεώτεροι χρόνοι ἐλέγχονται ὡς κατ' ἐλάχιστον θυσιάζοντες εἰς τὴν λατρείαν τῆς ἰδέας, ἀλλ' αἰών, δυνάμενος νὰ ἐπιδείξῃ φιλόσοφον, οἷος ὁ κοινωνιολόγος τοῦ **ἐκφυλισμοῦ**, ἔχοντα τὸ ζηλευτὸν σθένος νὰ καυτηριάσῃ τὰ ἕλκη ἐκρύθμου κοινωνικῆς καταστάσεως, φωτεινὸν συνήγορον τῶν ἀδικουμένων, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προκαλέσῃ τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος.

Ὑπάρχουσιν ἕλκη, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ καυτήρια.

Ἡ ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων τῆς Μακεδονίας ὑμετέρα φωνὴ δὲν ἀκούεται κατὰ πρῶτον. Ἤδη πρὸ πενταετίας, ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπέτειον, ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς ὑμετέρας φρενὸς ἡ ἀκόλουθος ῥῆσις, ἥτις ἀγαπῶ νὰ πιστεύω, ὅτι εἶνε καὶ προφητεία περὶ τοῦ ἀπό τινων δεκαετηρίδων διεξαγομένου μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ Πανσλαυισμοῦ ἀγῶνος :

«Ὁ κρίσιμος ἀγὼν τοῦ Ἑλληνισμοῦ θέλει διεξαχθῇ οὐχὶ «πλέον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ κατὰ τῶν Σλαύων ἐν γένει, «διότι, παρὰ τὸν γενόμενον πόλεμον, ὁ μέγας ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν εἶνε ὁ κλίνων πρὸς τὴν Ἀσίαν Τοῦρκος, «ἀλλ' ἡ δύναμις, ἥτις διεκδικεῖ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν Χερσόνησον «τοῦ Αἵμου. Οἱ Σλαῦοι ἀγωνίζονται νὰ μετατρέψωσι τὸ Βυ«ζάντιον εἰς Τσάριγραδ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλει ἀποφύγῃ ὁ «Ἑλληνισμὸς τὸν ὑπέρτατον ὑπὲρ τῆς προαιωνίου αὐτοῦ «κληρονομίας ἀγῶνα».

«Τρέφω στερρὰν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν «θέλει κατασυντριβῆ. Λαός, οἷος ὁ ἑλληνικός, ὅστις εἰσῆλθε μετὰ τοσούτου σφρίγους εἰς νέον βίον, λαός, εἰς τὰς φλέβας «τοῦ ὁποίου ῥέει πλουσιοπαρόχως ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, «δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φονευθῇ καὶ ἐπιζῶν, δυνάμει τῶν φυσι«κῶν νόμων, θ' ἀνέλθῃ ἐξάπαντος εἰς τὴν πανελλήνιον ἕνωσιν».

Τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀνέκφραστον αἰσθάνεται εὐχαρίστη-

σιν, ὅτι αἱ ἰδέαι ὑμῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἶνε καὶ αὐτοῦ καθ' ὁλοκληρίαν ἰδέαι. Ἐπὶ τὴν πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ ὑπάτου τῶν σοφῶν, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ ὑπάτου τῶν ἐκπολιτιστῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐπέδραμον ἀπὸ αἰώνων ἀκάθαρτα φῦλα, λαοί, εἰς οὓς ἡ ἱστορία ὀφείλει ἐρείπια μόνον καὶ καταστροφάς, ἀλλὰ τὸ ἄλκιμον δένδρον, παρὰ τὸν καταστρεπτικὸν βορρᾶν, ὅστις ἐμάρανε μὲν αὐτοῦ τὸ φύλλωμα, ἀλλὰ δὲν κατέστρεψε τὰς ῥίζας, ὧν οἱ χυμοὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάδοσιν νέας βλαστήσεως, διατελεῖ ἀκμαῖον καὶ ἰσχυρόν. Ὁ Ἑλληνισμός, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖτε, εἶνε τὸ ἰσχυρότατον τῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἀληθῶς ἐκπληρῶν εὐρυτάτην ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολὴν ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ἴσην τοὐλάχιστον πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἑσπερίων λαῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία ἐπετεύχθη μὲν διὰ τῆς συνδρομῆς μεγαθύμων καρδιῶν, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ὀφείλεται εἰς τὰς ἀπ' αἰώνων θυσίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν πίστιν, ἣν ἔσχε περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναβιώσεώς του. Ἀπὸ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν ἀνεβλάστησεν ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία.

Παρετηρήσατε, ὅτι ὁ κοσμοϊστορικὸς ἀγὼν Ἑλλήνων καὶ Σλαύων περατωθήσεται διὰ τοῦ θριάμβου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ θρίαμβος οὗτος σημαίνει νίκην τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους, ἐπικράτησιν τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τῆς παμβασιλείας. Τούτου ἕνεκα οἱ ἐλεύθεροι λαοὶ τοσοῦτο θερμῶς διαφέρονται ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὑπὲρ οὗ πρὸ αἰῶνος περίπου ἡ ἑκατόμβη τῆς ἐλευθερίας καθηγίασεν αὐτὸν καὶ ἐδικαίωσεν.

Ἡ Μακεδονία εἶνε τμῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναπόσπαστον, οὐδὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ οὗτος ἄνευ αὐτῆς. Γινώσκουσι τοῦτο οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ἐντεῦθεν ἡ κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν ἐθνικὴ ἐπιβουλή.

Γνώτω τοῦτο ἡ ἐλευθέρα Εὐρώπη. Ἀπὸ τῶν ὀργάνων

τῆς δημοσίας αὐτῆς γνώμης ἀναμένει ἐναγωνίως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εὐγενῆ συνδρομήν, ὁμοίαν ἐκείνης, ἣν παρέσχε κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος.

Οἱ ἐκπολιτισταὶ τῶν παλαιῶν καιρῶν ἐκτελοῦσι μέχρι τῆς σήμερον διὰ τῶν ἀπογόνων των τὸ ἔργον τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου διὰ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐπιστήμης, διὰ πάντων τῶν ὀργάνων τοῦ πολιτισμοῦ. Κα θὰ ἦτο σήμερον ὁ Ἑλληνισμὸς ἰσχυρότερος, τὸ ἐκπολιτιστικὸν αὐτοῦ ἔργον γενναιότερον, ἐὰν βάσκανος μοῖρα ἐν ἔτει 1830 δὲν περιώριζε τὰ σύνορα τοῦ νέου Κράτους εἰς τὸ ἐλάχιστον, μὲ τὴν πονηρὰν πρόθεσιν νὰ καταδικάσῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον.

Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖτε, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀρνηθῶσιν αἱ Δυνάμεις τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑλλήνων, ἔδωκαν αὐτὴν οὐχὶ οἰκειοθελῶς καὶ μετὰ περισσῆς φειδοῦς. Ἀνεγνωρίσθη τὸ νέον ἑλληνικὸν Κράτος, ἀλλὰ δὲν ἐδόθη εἰς αὐτὸ τὸ ἔδαφος καὶ ὁ πληθυσμός, τοῦ ὁποίου τοῦτο εἶχεν ἀνάγκην πρὸς ἀσφαλῆ ὕπαρξιν».

«Εὐχαριστεῖ ὑμᾶς τὸ ἑλληνικὸν γένος ἐπὶ τῇ ἀκριβεῖ καὶ ἀμερολήπτῳ ἐκτιμήσει τῶν πραγμάτων ἐν Μακεδονίᾳ, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἕνεκα ποικίλων αἰτίων καὶ συμφερόντων, προσπαθοῦσι ν' ἀποπλανήσωσι, καὶ ἀπεπλάνησαν οὐ σμικρόν, τὴν δημοσίαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου γνώμην. Καὶ εἶνε αἱ σκέψεις ὑμῶν περὶ Μακεδονίας αὐταὶ αἱ σκέψεις καὶ πεποιθήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Ἀποπερατῶν τὴν ἐπιστολήν μου ταύτην, ἑρμηνεύουσαν τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην, δὲν ἀμφιβάλλω, ἐρίτιμε κύριε, ὅτι ἡ φωνὴ ὑμῶν ἔσται ἀείποτε ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀδικουμένων φωνὴ τιμωρὸς κατὰ τῆς ἀδικίας. Ὁ Ἑλληνισμὸς εὐγνωμονεῖ ὑμᾶς, ὢν εὐτυχής, ὅτι ἀνήρ, οἷος ὑμεῖς, ἀνελάβετε τὴν ὑπεράσπισίν του πρὸ τῶν συγχρόνων, πρὸ τῶν μεταγενεστέρων. Καὶ ἂν ποτε ἡ δικαιοσύνη ἐπικρατήσῃ ἐν τῷ μεγάλῳ ἀγῶνι τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπελευθερουμένου καὶ ἀπο-

καθισταμένου, ἔστε βέβαιος, ὅτι τὸ ὄνομα ὑμῶν θέλει κοσμήσῃ τὸ πάνθεον τῶν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων ἀγωνισαμένων, ἄξιον νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῶν μεγάλων ἀποστόλων τοῦ φιλελληνισμοῦ τοῦ ΙΘ΄. αἰῶνος, ὧν τὸ ἔργον συνεχίζετε ὑμεῖς κατὰ τὸν εἰκοστόν.

ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ

Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ».
Πρύτανις τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐν Παρισίοις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1903

Ἐρίτιμε Κύριε Πρύτανι,

Εὐγνωμοσύνην δὲν ἀξιοῖ ὁ ἁπλῶς εἰς ἐσωτερικὴν φωνὴν ὑπείκων. Οὐδὲν ἧττον βαθεῖαν αἰσθάνεται ἱκανοποίησιν, πειθόμενος, ὅτι ἀκολουθήσας τὴν ἐπιτακτικὴν τῆς ἰδίας συνειδήσεως ὑπαγόρευσιν, εὐηρέστησε συγχρόνως καὶ ἑτέρας συνειδήσεις. Τούτου ἕνεκα ἡ ἐπιστολή, δι᾽ ἧς ἐτιμήθην ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐν ὀνόματι τῆς Ἑταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ», μοὶ προὐξένησε χαράν, ἧς τὴν ἔντασιν κατέστειλε μόνον ἡ συναίσθησις, ὅτι ἥκιστα ἐγενόμην ἄξιος τῆς ἐκφρασθείσης μοι χάριτος, πάντως καθ᾽ ὃ μέτρον εὐηρεστήθητε, ἐρίτιμε κύριε Πρύτανι, νὰ μοὶ ἀποδώσητε ταύτην.

Εἰμὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῷ τίτλῳ τοῦ φιλέλληνος. Ἵνα καταστῶ τούτου ἄξιος, ὑπῆρξεν ἡ ἐμὴ διηνεκὴς προσπάθεια ἐν τῷ παρελθόντι, οὐ μόνον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ἧς εὐγενῶς ἐμνήσθη ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς. Τοῦτον δὲ ἵνα διατηρήσω ἔσται ἡ ἐμὴ φροντὶς ἐν τῷ μέλλοντι.

Δυστυχῶς οὐδὲν εἰμὶ πλέον μιᾶς εὐρωπαϊκῆς συνειδή- »σεως καὶ μιᾶς φωνῆς. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ,

ἣν ὑπολαμβάνω ὡς ἱεράν, οὐδὲν ἄλλο δύναμαι νὰ προσενέγκω εἰμὴ μόνον τὸν λόγον μου. Οὗτος ὅμως,—καὶ περὶ τού»του παρακαλῶ, ἐρίτιμε κ. Πρύτανι, νὰ ἔχητε βεβαιότητα —οὐδέποτε θὰ ἐπιλίπῃ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὁπόταν πείθωμαι, ὅτι δύναται ὅπου δήποτε καὶ ὅπως δήποτε νὰ ὠφελήσῃ αὐτόν.

»Διατελῶ, ἐρίτιμε κύριε Πρύτανι, τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος

Ταπεινότατος θεράπων

(ὑπογρ.) Δωρ ΜΑΞ ΝΟΡΔΑΟΥ»

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Κγριοι,

Ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία, αἰσθανομένη τὴν προσγινομένην ἐθνικὴν ζημίαν ἐκ τῆς παρ᾽ ἡμῖν ἀγνοίας τῶν μακεδονικῶν πραγμάτων, διότι πολλάκις ἀποδεχόμεθα ἀκρίτως καὶ ἀβασανίστως πληροφορίας, μεταδιδομένας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐξ ὧν μονονουχὶ ἐπικρατεῖ ἐν πολλοῖς τῶν ἑλληνικῶν κύκλων ἡ γνώμη, ὅτι ἀναξια λόγου τυγχάνει ἡ ἑλληνικὴ δύναμις ἐν Μακεδονίᾳ, πρὸς δὲ, ἔχουσα ὑπ᾽ ὄψει τὰς ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καταχθονίους διαφημίσεις ἐν Εὐρώπῃ τῶν πανσλαυϊστικῶν κομιτάτων, δι᾽ ὧν παραπλανᾶται ἡ δημοσία αὐτῆς γνώμη, ἀπεφάσισε τὴν διοργάνωσιν μακεδονικῶν Διαλέξεων πρὸς διαφώτισιν τοῦ Ἑλληνισμοο περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῆς χώρας καὶ τῶν κινδύνων, οὓς αὕτη διατρέχει ἐκ τῶν ἐπιδρομέων. Ἐλπίζω ὅτι αἱ διαλέξεις αὗται θὰ χύσωσι πλῆρες φῶς εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δυστυχῶς ἀγνοοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ποιήσω ἔναρξιν τῶν Διαλέξεων περὶ τῆς Μακεδονίας, περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, τῆς ἱστορίας, τῶν κατὰ τὸν ΙΘ΄. αἰῶνα περιπετειῶν της, τῆς σημερινῆς καταστάσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποκρούσεως τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν ἐχθροῦ. Ἐπὶ τούτου προκαλῶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν καὶ τὸ ὑμέτερον ἐνδιαφέρον.

Ἐὰν ρίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, βλέπομεν ὅτι ἡ Μακεδονία δεσπόζει ὅλων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ἔχουσα πρὸς δυσμὰς τὴν Ἤπειρον, νοτιοδυτικῶς τὴν Θεσσαλίαν, ἀνατολικῶς τὴν Θρᾴκην, καὶ νοτίως τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ ἵσταται ὡς φραγμὸς κατὰ τῶν ἀπὸ βορρᾶ βαρβάρων

ἐχθρῶν. Ἐφιστῶ τὴν προσοχήν σας εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὀνόματος « Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ». Ἡ κακὴ ἐκπαίδευσις — ἐπιτραπήτω μοι νὰ εἴπω — μᾶς συνείθισε τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ν' ἀποκαλῶμεν « Βαλκανικὴν Χερσόνησον », ὅπως ἀσυνειδήτως ὀνομάζομεν Βιτώλια τὸ Μοναστήριον, ὅπως ἴσως αὔριον ὀνομάσωμεν τὴν Φιλιππούπολιν « Πλόβδηβ » καὶ τὴν Στενημάχον « Ἀσένογραδ ». Ἂς μὴ περιφρονῶμεν τὴν σημασίαν τῶν λέξεων. Μία λέξις ἐνίοτε περικλείει ὁλόκληρον ἱστορίαν, διότι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας τὸ ὄνομα τῆς Φιλιππουπόλεως ἀναμιμνήσκει τὴν ἀκμὴν τοῦ μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐνῷ τὸ « Πλόβδηβ » κοινὴν βουλγαρικὴν πόλιν.

Ἡ Μακεδονία ὑπῆρξε πάντοτε ἑλληνική, μὲ ἑλληνικὴν ἱστορίαν, μὲ ἑλληνικὰς παραδόσεις, μὲ ἑλληνικὰ λείψανα τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς. Ἡ πατρὶς τῶν Μουσῶν ἐτέθη ἐν τῇ Πιερίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἡ τοῦ Ὀρφέως μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης, ἡ κατοικία τῶν Θεῶν ἐν Ὀλύμπῳ μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, ὁπόθεν ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα κατήρχετο εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὑπῆρχε μεγίστη ἐπικοινωνία μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μακεδονίας. Μακεδονία καὶ Ἑλληνισμὸς ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις, ὡς καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα, ὑπῆρξαν ταὐτόσημα. Ἡ γλῶσσα τῶν Μακεδόνων ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου ἑλληνική, ἀλλ' ἀκαλλιέργητος, ὅπως ἦσαν και ὅλων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν τμημάτων, ἅτινα ἔκειντο ἀπώτερον τοῦ κέντρου.

Τοιαύτη ἡ παμπάλαιος ἱστορία τῆς Μακεδονίας.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῆς Μακεδονίας ἔμεινε στάσιμος καὶ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοτέον οὐχὶ εἰς ἄλλην αἰτίαν ἢ εἰς ταύτην καὶ μόνην, ὅτι ἡ Μακεδονία ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις, οἵνινες προπαρεσκεύαζον τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ καθ' οὓς ἤκμασεν ἡ Ἑλλάς, ἀντεπάλαιε διηνεκῶς καὶ αἰωνίως ἐναντίον τῶν ἀπὸ βορρᾶ κατερχομένων διαφόρων βαρβαρικῶν στιφῶν, μὴ τυχοῦσα τῆς προσηκούσης εὐκαιρίας νὰ συναγωνισθῇ ἐν τῷ πολιτισμῷ μετὰ τοῦ λοιποῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Οἱ Μακεδόνες οὐδέποτε ἐν τούτοις ἀπώλεσαν τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν συνείδησιν· παράδειγμα Ἀλέξανδρος ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας,

ὅστις, ἀναγκασθεὶς νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν δύναμιν τῶν Περσῶν καὶ νὰ παρακολουθήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν, ἐπαπειλουμένου μεγάλου μετὰ τῶν Ἑλλήνων κινδύνου, μετέβη νύκτωρ εἰς τὸ ἑλλανικὸν στρατόπεδον καὶ ἀπεκάλυψε τὰ σχέδια τῶν Περσῶν εἰς τὸν Ἀριστείδην [1]. Ἐν ἑνὶ λόγῳ οἱ Μακεδόνες εἰς ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἦσαν πάντοτε εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων. Τοιαύτη δ' ἦτο ἡ συνεκτικὴ δύναμις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Μακεδόνων, ὥστε πλεῖστοι μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος κατέφευγον εἰς τὰς αὐλὰς τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ὡς εἰς χώραν ὁμογενῆ καὶ ὁμόγλωσσον. Ἀλλ' ὅτε ἡ ἑλληνικὴ δύναμις ἤρχιζε νὰ παρακμάζῃ, λόγῳ τῶν ἐμφυλίων ἀντιζηλιῶν τῶν ἑλληνικῶν δημοκρατιῶν, ἤρξατο ἀνορθουμένη ἡ μακεδονικὴ δύναμις μὲ τὸν μέγαν βασιλέα αὐτῆς Φίλιππον καὶ ἐπεβλήθη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἕλληνες, συνειθισμένοι εἰς φιλελευθερώτερον πολίτευμα, ἐδυσανασχέτησαν ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιβολῆς τοῦ Φιλίππου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς συγγραφεὺς ἀναφέρει: « Δυσχερῶς ἔφερεν ὁ κόσμος τὸν μέγαν αὐτὸν βασιλέα.» Πρόγραμμα τοῦ ἀληθῶς μεγάλου τούτου βασιλέως ὑπῆρξεν ἡ συνένωσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, δι' ὃ καὶ παρὰ πλείστων μεγάλων ἀνδρῶν ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ ἀναγκαῖος βασιλεύς. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐχρειάζετο ὑπέροχον πολιτικὸν ἄνδρα, καὶ εὑρέθη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Φιλίππου. Οἱ ἐν Ἀθήναις Δημοκρατικοὶ ἀντετάχθησαν, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν Δημοσθένη, διότι δὲν κατενόουν τὰ μεγάλα ἐθνικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ἦτο φιλαθήναιος καὶ οὐχὶ φιλόπατρις Ἕλλην. Ὁ Δημοσθένης περιέκλειε τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς στενῶν ὁρίων, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῷ ὁ Φίλιππος ἐδημιούργει τὴν μεγάλην Ἑλλάδα. Οὕτως ὁ Δημοσθένης θὰ ἐπολέμει καὶ τοὺς Κορινθίους καὶ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἑλληνικὴν δύναμιν, κινουμένην κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὸ μῖσος δὲ τοῦτο τοῦ

1 Μεσούσης δὲ μάλιστα τῆς νυκτὸς ἀνὴρ ἵππον ἔχων ἀτρέμα προσεμίγνυε τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων, ἐντυχὼν δὲ ταῖς προφυλακαῖς, ἐκέλευεν αὐτῷ προσελθεῖν Ἀριστείδην τὸν Ἀθηναῖον ... Εἰμὶ μὲν Ἀλέξανδρος, ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, ἥκω δὲ κινδύνων τὸν μέγιστον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς αἱρούμενος, ὡς μὴ τὸ αἰφνίδιον ἐκπλήξειν ὑμᾶς χεῖρον ἀγωνίσασθαι (Πλουτάρχου Ἀριστείδης, 15).

μεγάλου Ἀθηναίου ῥήτορος ἀποδοτέα καὶ ἡ δυσφήμησις τοῦ Φιλίππου, ὡς βαρβάρου, καὶ τῶν Μακεδόνων, ὡς βαρβάρων.

Ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ δὲν εἶνε τοῦτο τὸ μόνον παράδειγμα. Παρόμοια παραδείγματα συνενώσεως ὁλοκλήρου φυλῆς ὑπὸ μίαν διοίκησιν καὶ ἓν πολιτικὸν καθεστὼς παρέχει ἡμῖν ὁ ΙΘ' αἰών. Ἡ σημερινὴ Ἰταλία πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος ἦτο διῃρημένη εἰς μικρὰ κράτη, ἄνευ ἐθνικῆς ἑνότητος. Τὸ Πεδεμόντιον ἠγέρθη, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος τῆς Ἰταλίας· τὸ μοναρχικώτερον ἰταλικὸν βασίλειον, οὗ ἠμφισβητήθη πλέον ἢ ἅπαξ ἡ ἰταλικὴ ἐθνικότης, ἐγίνετο ὁ πυρὴν καὶ τὸ κέντρον τῆς νέας ἰταλικῆς ἰδέας, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Πεδεμοντίου ἐγένετο ὁ Φίλιππος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ἡ Γερμανία παρέχει ἡμῖν δεύτερον παράδειγμα. Ἡ Πρωσσία ἐμιμήθη τὸ Πεδεμόντιον καὶ οἱ Πρῶσσοι, οἱ ὡς Σλαῦοι κατηγορούμενοι ὑπὸ τῶν ἄλλων Γερμανῶν, Βαυαρῶν, Σαξόνων, Βυρτεμβεργίων κλπ., ἀνέλαβον καὶ ἐπραγματοποίησαν τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα τῆς Γερμανίας.

Τὸ ἔργον τοῦ Φιλίππου προήγαγεν ὁ υἱός του Ἀλέξανδρος, ὁ ἐπικληθεὶς μέγας, ὅστις ἀνεκηρύχθη ἐν τῷ Ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου Ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ κατ' ἐξοχὴν Μακεδών, ἐθεώρει ἑαυτὸν καί κατ' ἐξοχὴν Ἕλληνα, ὁ δὲ Πλούταρχος, ὁ ἀγαθὸς τῆς Χαιρωνείας σοφός, ἀποκαλεῖ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καταστήσαντα τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν πραγματικότητα καθ' ὅλον τὸν κόσμον [1]. Τὸ ξίφος του ἐπῆλθεν ἐπίκουρον καὶ ἀρωγὸν τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν

1 Δι' Ἀλέξανδρον τοῖς Ἑλλήνων θεοῖς Βάκτρα καὶ Καύκασος προσεκύνησαν.... Τοῦτο περὶ τῶν ἁλόντων ὑπ' Ἀλεξάνδρου δικαιότερόν ἐστιν εἰπεῖν. Οὐκ ἂν ἡμερώθησαν, εἰμὴ ἐκρατήθησαν. Οὐκ ἂν εἶχεν Ἀλεξάνδρειαν Αἴγυπτος, οὐδὲ Μεσοποταμία Σελεύκειαν, οὐδὲ Προφθασίαν Σογδιανή, οὐδ' Ἰνδία Βουκεφαλίαν, οὐδὲ πόλιν Ἑλλάδα Καύκασος περιοικοῦσαν, αἷς ἐμποδισθὲν ἀπεσβέσθη τὸ ἄγριον, καὶ μετέβαλε τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἐθιζόμενον. Εἰ τοίνυν μέγιστον μὲν οἱ φιλόσοφοι φρονοῦσιν ἐπὶ τῷ τὰ σκληρὰ καὶ ἀπαίδευτα τῶν ἠθῶν ἐξημεροῦν καὶ μεθαρμόζειν, μυρία δὲ φαίνεται γένη καὶ φύσεις θηριώδεις μεταβαλὼν Ἀλέξανδρος, εἰκότως ἂν φιλοσοφώτατος νομίζοιτο (Πλουτάρχου περὶ Ἀλεξάνδρου Ἀρετῆς).

θὰ ἐπεκράτει αὕτη. Τὸ ξίφος τοῦτο προσέφερε τὴν μεγαλειτέραν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἐπὶ ρωμαιοκρατίας ἡ Μακεδονία δὲν ἀπώλεσε ποσῶς τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπεκράτει καὶ ὡμιλεῖτο ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἡ Μακεδονία ἦτο ἡ πρώτη ἑλληνικὴ χώρα, ἥτις ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ αὐτὴν μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπεσκέφθη καὶ ἐν αὐτῇ ἐδίδαξε τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ [1].

Ἐπὶ αἰῶνας ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο αἱ βαρβαρικαὶ φυλαὶ ἐκ Μακεδονίας, διωκόμεναι ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ Ἑλληνισμοῦ. Τελευταῖοι πάντων ἐπέδραμον οἱ Σλαῦοι.

Πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις μεταξὺ Σλαύων καὶ Βουλγάρων. Διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ Σλαῦοι ὑπῆρξαν φυλὴ ἰνδογερμανική, βορειόθεν ἐλθόντες, οἱ δὲ Βούλγαροι εἶνε φυλὴ ὅλως διάφορος τῶν Σλαύων, τουρανικῆς καταγωγῆς, ἐκ τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας, ἐκ τῶν παρὰ τὸν Βόλγαν χωρῶν, κατελθοῦσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν Χερσόνησον. Εἶνε γνωστοὶ οἱ πόλεμοι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ἔρχονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου οἱ Ὀθωμανοί, ἐπιζητοῦντες τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὃν μόνον ἐθεώρουν κύριον τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, καὶ τότε μόνον ἐθεώρησαν τὸ ἔργον των συντελεσθέν, ὅτε ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τῶν Ὀθωμανῶν γενομένων κυρίων ὁλοκλήρου τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, μόνοι οἱ Ἕλληνες διετήρησαν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν· ἐνῷ πάντες οἱ ἄλλοι διετέλουν ἐν πλήρει ἐθνικῇ ἀσυνειδησίᾳ, μόνοι οὗτοι εἶχον ἐν τῇ συνειδήσει τὸν στίχον τοῦ μεγάλου ραψῳδοῦ τῆς ἁλώσεως.

«Πάλε μὲ χρόνια, μὲ καιρούς, πάλε δική μας θᾶνε».

Καὶ μόνον αὐτοὶ ἠγωνίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821 πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἑλληνικῆς

1 (Πράξ. Ἀποστόλ. κεφ. ις'. 9).
« Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ. Ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστώς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων : Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν : Ως δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι π σκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς».

βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῷ οἱ λοιποὶ συνυπόδουλοι λαοὶ ἐδούλευον μακαρίως τὸν τύραννον. Ποῦ οἱ ἀγῶνες τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν Τούρκων ; Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μακραίωνος δουλείας ὁ κόσμος εἰς μόνην τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν ἔδιδε σημασίαν *καὶ βλέπομεν αὐτοκράτορας καὶ βασιλεῖς συνεννοουμένους μεθ' Ἑλλήνων στρατηλατῶν, ἐν ἀγνοίᾳ των πολλάκις ὑπηρετησάντων ξένους, καὶ δὴ ἐχθρικοὺς σκοπούς.* Ὁ Ἕλλην ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἀντικείμενον τοῦ διωγμοῦ τῶν Τούρκων, ἡ δὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὸ μεγαλείτερον γνώρισμά του, ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου τοῦ ν' ἀπαγορευθῇ, ὁμιλουμένη κρυφίως μόνον. *Πολλαχοῦ τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας* ἐκόπτοντο αἱ γλῶσσαι τῶν τολμώντων Ἑλλήνων *νὰ ὁμιλῶσιν ἑλληνιστί, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἑκατομμύρια ὅλα Ἑλλήνων ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Συρίᾳ ἀπέβαλον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ παρεδέχθησαν ἐν μὲν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ τὴν τουρκικήν, ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ τὴν ἀραβικήν.*

Παρόμοιόν τι συνέβαινε συγχρόνως καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, ἔνθα οἱ Ἕλληνες, διὰ νὰ ἀποφεύγωσι τὰς καταδιώξεις τῶν Τούρκων, ὑπεκρίνοντο τὸν Σλαῦον, εὐχερῶς μανθάνοντες τὸ σλαυϊκὸν ἰδίωμα, *ἐνῷ οἱ Βούλγαροι δὲν ἠδύναντο νὰ μάθωσι τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἕνεκα τῆς φυσικῆς των νωθρότητος καὶ ἕνεκα τοῦ δυσκόλου τῆς γλώσσης ταύτης. Διὰ τοῦ μέσου τούτου* μεγάλοι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἀπέβαλον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μεταχειρισθέντες τὴν σλαυϊκήν. *Ὁ καταδιωγμὸς οὗτος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἐν τῇ Βορείῳ Θρᾴκῃ, τῇ ὀνομαζομένῃ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, ὅπου κρατοῦσιν ἤδη πολιτικῶς οἱ Βούλγαροι, καὶ ὅπου οἱ ἰθαγενεῖς Ἕλληνες φοβοῦνται νὰ ὁμιλῶσι τὴν γλῶσσάν των, ἀναγκαζόμενοι νὰ ὁμιλῶσι τὴν βουλγαρικήν, καὶ μόνον εἰς τὰ μεγάλα ἑλληνικὰ κέντρα : Φιλιππούπολιν, Στενήμαχον, Καβακλῆ, Πύργον, Ἀγχίαλον, Σωζόπολιν, Μεσημβρίαν κλπ. ὁμιλεῖται ὅπως δήποτε ἐλευθέρως ἡ ἑλληνική.*

Λόγοι τοῦ καταδιωγμοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ οὐχὶ ἄλλης τινὸς ἐκ τῶν συνυποδούλων τοῖς Ἕλλησι λαῶν, ἦτο ὅτι οἱ μὲν Τουρ-

κοι ἐκράτουν πολιτικῶς, οἱ δὲ Ἕλληνες κοινωνικῶς. Ὁ ἴδιος λόγος εἶνε καὶ διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν σήμερον.

Ἀπόδειξις τῶν λεγομένων μου εἶνε, ὅτι τὸ ἀκρίτως βουλγαρικὴ γλῶσσα λεγόμενον σήμερον σλαυϊκὸν ἰδίωμα σύγκειται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἑλληνικῶν λέξεων, ἐχουσῶν σλαυϊκὰς καταλήξεις. Φίλος μού τις ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπεσχέθη νὰ μοὶ πέμψῃ λεξιολόγιον τοῦ σλαυϊκοῦ μακεδονικοῦ ἰδιώματος, ἐξ οὗ θ' ἀποδειχθῇ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε βουλγαρικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἑλληνικὴ ἐξεσλαυϊσμένη. Ἡμεῖς ἐξ ἀγνοίας βεβαίως ἢ ἐξ ἐπιπολαιότητος ἐδείξαμεν πολλὴν καὶ μεγάλην ἀκρισίαν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ σλαυϊκοῦ τούτου μακεδονικοῦ ἰδιώματος, ὡς βουλγαρικῆς γλώσσης, διότι ἐξ ἀγνοίας ἢ **ἐκ συμφέροντος** τὸ εἶπον ξένοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Ρῶσσοι, ὀνομάσαντες καὶ τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτὸ Βουλγάρους καὶ βουλγαροφώνους.

Θέλω ἀποδείξῃ ἐν προσεχεῖ Διαλέξει, ὅτι τὸ σλαυϊκὸν τοῦτο ἰδίωμα δὲν εἶνε βουλγαρικόν, οὐδὲ οἱ ὁμιλοῦντες αὐτὸ Βούλγαροι. Ἐβεβαιώθη τοῦτο ὑπὸ Ρώσσων ἐπιστημόνων γλωσσολόγων, περιοδευσάντων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὴν Μακεδονίαν (1897). Ἀπεφάνθησαν οὗτοι, ὅτι τὸ σλαυομακεδονικὸν ἰδίωμα δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν καὶ συνάφειαν μὲ τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἄλλην ἀπόδειξιν τούτου, ἔτι μεγαλειτέραν, μᾶς παρέχουσιν αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι, μεταχειριζόμενοι τὴν σερβικὴν ὡς συγγενεστέραν πρὸς τὸ σλαυομακεδονικὸν ἰδίωμα ἀντὶ τῆς βουλγαρικῆς, πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν σλαυοφώνων Μακεδόνων εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν καὶ πρὸς κήρυξιν εἰς αὐτοὺς τοῦ βουλγαρικοῦ Εὐαγγελίου· σερβιστὶ δὲ ἐγράφετο καὶ τὸ σπουδαιότατον ὄργανον τῆς βουλγαρικῆς Προπαγάνδας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ ἐφημερὶς «Μακεδονία», δι' οὗ προετρέποντο οἱ σλαυόφωνοι Μακεδόνες ὑπὲρ τοῦ Βουλγαρισμοῦ καὶ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱεραρχῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καθ' ὅλου. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῶν Βουλγάρων, ὁ πρό τινων ἐτῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν Βουλγαρίᾳ Βάσωφ, ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος, ἐν τῷ σλαυομακεδονικῷ ἰδιώματι συνέγραψε τά τε πεζὰ

καὶ τὰ ἔμμετρα συγγράματά του, προσηλυτιστικὸν σκοπὸν ἔχοντα, ἵνα γίνῃ καταληπτὸς πρὸς τοὺς σλαυοφώνους Μακεδόνας.

Κυρίως Βούλγαροι ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ὑπάρχουσι πλέον τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατοικούντων τὴν βορείαν ζώνην τῆς χώρας, ἀλλ' ἦτο ἀναγκαία εἰς τὴν μεγάλην σλαυϊκὴν Δύναμιν ἡ δημιουργία Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἦτο ἀναγκαία ἡ ἔμπνευσις ἀσπόνδου μίσους κατὰ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ περιπλανώμενοι ἀνὰ τὴν Βουλγαρίαν, Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν Ρῶσσοι πράκτορες, φανεροὶ ἢ μυστικοί, *ἔλεγον πρὸς τοὺς Βουλγάρους :*

— **Ἐχθροί σας δὲν εἶνε οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἱεράρχαι, καὶ πρὸ πάντων ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης !...**

Συνεπείᾳ τῶν παροτρύνσεων τούτων οἵ τε Βούλγαροι καὶ οἱ ἐξαπατηθέντες ὡς τοιοῦτοι σλανόφωνοι Μακεδόνες ἐξηγέρθησαν, ζητοῦντες βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, ὑποστηριζόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν πανισχύρων ἐν τῇ ρωσσικῇ πολιτικῇ Πανσλαυϊστῶν καὶ αὐτῆς τῆς μυωπούσης τουρκικῆς πολιτικῆς, διαβλεπούσης ἐν τῇ διαιρέσει καὶ τῇ ἀλληλομαχίᾳ τῶν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ Χριστιανῶν τὴν σωτηρίαν τοῦ τουρκικοῦ Κράτους, κατώρθωσαν ν' ἀποκτήσωσιν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἶδος ἐθνικοῦ πατριάρχου, τὸν Ἔξαρχον. Ἡ ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπεκήρυξε τοὺς Βουλγάρους ἀποστάτας, κηρύξασα αὐτοὺς σχισματικούς, τὴν δὲ ἀποκήρυξιν αὐτῶν ταύτην παρεδέχθησαν κατ' ἀνάγκην καὶ αἱ ἄλλαι αὐτοκέφαλοι ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, Ἑλληνική, Σερβική, Μαυροβουνιωτική, Ρωμουνική, καὶ αὐτὴ ἡ Ρωσσική.

Ἴσως ἀποροῦσί τινες, διατί ἡ Πανσλαυϊστικὴ Ἑταιρεία, ἤτοι ἡ Ρωσσία αὐτή, ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ τὴν Βουλγαρίαν, καὶ δὲν μετεχειρίσθη ἀντ' αὐτῆς τὴν Σερβίαν, ἔχουσαν ἕτοιμον πολιτικὸν καθεστώς. Ὁ λόγος εἶνε ἁπλούστατος : Διότι ἡ Βουλγαρία κεῖται ἐγγύτερον παντὸς ἄλλου κράτους πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διότι ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ρωσσικὴ ὁδὸς εἶνε προσφορωτέρα διὰ τοῦ Αἵμου ἢ διὰ τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Ἀλλ' ἡ ἀποκατάστασις βουλγαρικοῦ ἔθνους ἀπῄτει καὶ ἐξιδακίνευ-

σίν τινα αὐτοῦ, μὴ ὑπαρχόντων δὲ στοιχείων ἱκανῶν πρὸς τοῦτο, ἐχρησιμοποιήθη ἡ μυθολογία, ἧς τὸ ἔργον προεσχεδιασμένως ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1830. Κατὰ τὰς μυθολογικὰς λοιπὸν θεωρίας διαφόρων ἀποστόλων τοῦ σλαυϊσμοῦ οἱ Σλαῦοι, καὶ αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι ἀκόμη, κατῴκησαν ἐν τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ καὶ ταῖς πέριξ αὐτῆς χώραις, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, καὶ δὴ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀρφέως! Αἱ ψευδοθεωρίαι αὗται, υἱοθετηθεῖσαι καὶ ὑπὸ ξένων συγγραφέων, ἐπέδρων σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τῆς δημοσίας γνώμης τῆς Εὐρώπης ἐπὶ βλάβῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἐν ἀγνοίᾳ διατελῶν τῆς δυνάμεως τῶν Βουλγάρων, ἕνεκα τῆς πλημμελοῦς διδασκαλίας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, δὲν ἐγνώριζε τὰ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ ἠθικὰ αὐτοῦ κεφάλαια καὶ ἕνεκα τούτου δὲν ἀνέλαβε νὰ καταπνίξῃ τὸ κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κίνημα ἅμα τῇ γενέσει του.

Πρέπει νὰ μελετῶμεν, Κύριοι, τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ ἔχωμεν πρόχειρα ἑκάστοτε τὸ μέσα τῆς ἀμύνης ἡμῶν. Πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα τὴν ἱστορίαν μας καὶ νὰ τὴν ἐννοῶμεν. Ἡ κακὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας ἡμῶν ἐγένετο ἡμῖν πρόξενος μεγάλων ἐθνικῶν συμφορῶν. Ἕκαστον ἔθνος, ἐκτὸς τῆς κοινῆς ἱστορίας, ἔχει καὶ ἐθνικὴν ἱστορίαν, καὶ τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἱστορίαν τὴν διδάσκεται ἐθνικῶς. Ἡμεῖς, μὴ διδασκόμενοι ἐπαρκῶς τὴν ἐθνικήν μας ἱστορίαν, κατέστημεν κοσμοπολῖται, καὶ διατελοῦμεν ἤδη ἐν καταστάσει ἐκφυλισμοῦ. Ἐπείσθημεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ξένων ἐθνικῶν ἱστορικῶν, ὅτι ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη, ἡ Ἀττική, καὶ αὐτὴ ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ λοιπαὶ ἑλληνικαὶ χῶραι δὲν εἶνε ἐξ ὁλοκλήρου ἑλληνικαί, καὶ νομίσαντες τοὺς Βουλγάρους ἰσχυρὸν λαὸν δὲν ἐτολμήσαμεν νὰ τοὺς πολεμήσωμεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς καθ᾽ ἡμῶν ἐξεγέρσεώς των.

Συνέπεια τῆς δημιουργίας τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἡ ἔξαψις τοῦ ἐθνισμοῦ τῶν Βουλγάρων, καὶ συνέπεια τῆς ἐξάψεως τοῦ ἐθνισμοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ αἱ σφαγαὶ τοῦ Μπατὰκ καὶ τοῦ Τατὰρ-Παζαρτζὶκ ὑπὸ τῶν Κιρκασίων καὶ τῶν Μπασιμποζούκων, καὶ τῶν σφαγῶν τούτων ὁ ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος, ἡ ἧττα τῶν Τούρκων, ἡ στρατοπέδευσις τῶν ῥωσσικῶν στρατιῶν ἐνώπιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ δημιουργία Μεγάλης Βουλγαρίας διὰ

τῆς ἀπαισίας συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Μικρὸν ἐδέησε νὰ καταστραφῇ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκ τῆς συνθήκης ταύτης, διότι παρεδίδοντο εἰς τὸν Μολὸχ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ τὰ τρία τέταρτα τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θρᾴκης, καὶ ἀπολλυμένης τῆς Μακεδονίας συναπώλλυτο καὶ ὁ Ἑλληνισμός, αὐτὸ τὸ ἐλεύθερον κράτος! Ἐὰν ἐξετελεῖτο ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, σήμερον ἐν Ἀθήναις θὰ ἐκυριάρχουν Σλαῦοι!

Πρὸ τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων εὑρέθη, ὡς εἶνε γνωστόν, ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς τῆς Ἑλλάδος: ἡ Ἀγγλία! Ἡ Ἀγγλία διὰ τῶν δύο αὐτῆς ἐξόχων τέκνων, τοῦ Λόρδου Βήκονσφηλδ καὶ τοῦ Μαρκησίου Σαλισβουρῆ, τῶν μεγάλων τούτων φιλελλήνων, ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα. Ἴσως σᾶς ἐκπλήττει ὁ χαρακτηρισμός μου ὡς μεγάλων φιλελλήνων τῶν δύο τούτων Ἄγγλων, ἐνῷ τὸν τίτλον τοῦτον ἔχετε συνειθίση νὰ ἀκούητε μόνον προκειμένου περὶ τοῦ Γλάδστωνος. Δὲν ἀρνοῦμαι τὸν φιλελληνισμὸν καὶ τοῦ μεγάλου τούτου τέκνου τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Γλάδστωνος, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἔχομεν ἐγείρῃ καὶ ἀνδριάντα πρὸ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἀλλ' ὁ Γλάδστων ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ὠφέλησαν μὲν τὸν Ἑλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐζημίωσαν εἴς τινας περιστάσεις αὐτόν. Ὁ Γλάδστων εἶχεν ὑποστῇ περὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἱκανωτάτης ῥωσσίδος προσηλυτρίας Κας Νοβικώφ, διαμενούσης χάριν προσηλυτιστικῶν λόγων ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς ἣν ὀφείλεται τὸ πολύκροτον φυλλάδιόν του (Bulgarien atrocities), δι' οὗ ἐξήγειρε τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης γνώμην ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, ἥτις γνώμη ἀπέβη φυσικῶς ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων, διότι τὸ φυλλάδιον τοῦτο ὑπῆρξεν εἷς τῶν θεμελίων λίθων τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Ὁ Μαρκήσιος Σαλισβουρῆς ἀπηύθυνε πρὸς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις σπουδαιοτάτην Ἐγκύκλιον κατὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, δι' ἧς ἐσώθη ὁ Ἑλληνισμός, καὶ ἐν ᾗ ἡ μὲν Μακεδονία καὶ ἡ Θρᾴκη διεκηρύσσοντο χῶραι ἑλληνικαί, *προὐκαλεῖτο δ' ἡ προσοχὴ τῆς Εὐρώπης διὰ τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχεν ὁ Ἑλληνισμὸς νὰ καταποντισθῇ ἐν τῇ μεγάλῃ σλαυϊκῇ λίμνῃ.*

Ἡ σωτήριος αὕτη διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ἐγκύκλιος ἔσχε τὸ ἀποτέλεσμά της ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου, ἐν ᾧ ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐγένετο ῥάκος, σωθείσης τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Νοτίου Θρᾴκης καὶ δημιουργηθείσης τῆς Βορείου Θρᾴκης εἰς αὐτόνομον ἐπαρχίαν, ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ἀνατολικὴ Ρωμυλία.** *Ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ἀπεφασίσθη ἐπίσης ἡ παραχώρησις τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς μέχρι τῶν κοιλάδων τοῦ Θυάμιδος χώρας τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς δὲ τὴν λοιπὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἐδόθησαν μεταρρυθμίσεις ἀνάλογοι πρὸς τὸ τότε πολίτευμα τῆς Κρήτης.*

Οἱ Βούλγαροι μόλις ἀπετέλεσαν κράτος αὐτοτελές, ἤρξαντο νὰ ἐργάζωνται ἔν τε Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῷ δὲ 1885 διὰ πραξικοπήματος θρασυτάτου κατέλαβον τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, κατώρθωσαν δὲ νὰ πείσωσι τὴν Εὐρώπην, ὅτι τρέφουσιν ἀντιρρωσσικὰ αἰσθήματα, ἵνα εἰς αὐτοὺς ἐπιτρέψῃ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Μέγα διεπράχθη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σφάλμα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται νέα περίοδος καταδιώξεως διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Βορείου Θρᾴκης, ἤτοι τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Ὁ καθ' ἡμῶν ἀγὼν κατέστη σφοδρότερος ἕνεκα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις κατέλαβε τοὺς Βουλγάρους, ὡς ἐκ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ τοῦ γοήτρου, ὅ περ ἀπέκτησεν ὁ Βουλγαρισμὸς ἕνεκα τῆς ἐπιτυχίας του ταύτης.

Ἡ προσοχὴ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ ἐστράφη ἔκτοτε ὅλη ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, διότι, ὡς εἶπον καὶ προηγουμένως, ἡ Μακεδονία εἶνε ἡ κλεὶς τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ ὁ κατέχων τὴν Μακεδονίαν κατέχει τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὁ κατέχων τὴν Θεσσαλονίκην κατέχει τὸν Βόλον, τὴν Λάρισσαν, ὅπως ὁ κατέχων τὴν Φιλιππούπολιν ἐπαπειλεῖ τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ὁ κατέχων τὴν Ἀδριανούπολιν ἀπειλεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καταλαμβανομένης τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, κινδυνεύει ἡ Θεσσαλία αὐτή, *ὄχι διότι οἱ Βούλγαροι εἶνε ἱκανοί, ἀλλὰ διότι ὄπισθεν αὐτῶν κρύπτονται ἰσχυροὶ εἰς κατακτήσεις ἐχθροί, ὁ Πανσλαυϊσμὸς καὶ ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Βορρᾶ.*

Οἱ Βούλγαροι, μὴ ἔχοντες ἄλλα μέσα ἠθικὰ νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐν

Μακεδονίᾳ, μὲ ὅλον τὸν ὄγκον τῶν ὄπισθεν αὐτῶν κρυπτομένων, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐργασθῶσι πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνισμοῦ διὰ τοῦ ἐγχειριδίου, τοῦ πιστολίου, παντὸς ἀνοσίου τρόπου. Πλεῖστοι ὁμογενεῖς ἔπεσαν θύματα τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου τῆς Σόφιας καὶ τρομοκρατία βασιλεύει καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν. Οἱ αὐτόθι πρόξενοι τῶν πλείστων Μεγάλων εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἐξαπατατώμενοι ὑπὸ τῆς σλαυϊκῆς πονηρίας, δὲν καθιστῶσιν ἐνημέρους τὰς οἰκείας Πρεσβείας καὶ τὰς οἰκείας Κυβερνήσεις, ἡ δὲ εὐρωπαϊκὴ ἀτμοσφαῖρα πληροῦται ὑπὸ βουλγαρικῶν, ἢ μᾶλλον πανσλαυιστικῶν ἀναθυμιάσεων, καίτοι οἱ Βούλγαροι εὑρίσκονται ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐν κατωτάτῃ βαθμίδι ὑπὸ ἔποψιν πληθυσμοῦ καὶ πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ἀνέρχεται εἰς δύο ἑκατομμύρια περίπου. Οἱ Βούλγαροι ἀναβιβάζουσιν ἑαυτοὺς εἰς 1 ἑκατομμύριον καὶ ἑξακοσίας χιλιάδας· τὸ ἴδιον φρονοῦσι καὶ οἱ Σέρβοι περὶ ἑαυτῶν. Κατὰ τοὺς μετριωτέρους ἡμῶν ὑπολογισμοὺς ἐκ τῶν 2 ἑκατομμυρίων κατοίκων : **700 χιλιάδες εἶνε Ἕλληνες, 600** *χιλιάδες εἶνε Μουσουλμάνοι,* **100** *χιλιάδες Ἰσραηλῖται,* **100** *χιλιάδες εἶνε Ἀλβανοὶ πρὸς τὰ σερβικὰ σύνορα,* **800** *χιλιάδες εἶνε Σλαῦοι, ἐξ ὧν μόνον* **200** *χιλιάδες εἶνε* **Βούλγαροι,** *τῶν λοιπῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς Σλαυομακεδόνας.*

Τὸ μακεδονικὸν ζήτημα δὲν ἐγεννήθη ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἐν Σόφιᾳ, ἢ ἂν θέλητε, ἀκόμη βορειότερον.

Οἱ Βούλγαροι ὑποκρίνονται, ὅτι δὲν ἐπιδιώκουσι τὴν ἕνωσιν τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων, ἐλπίζοντες ὅτι διὰ πολιτεύματος ὁμοίου τῷ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας θὰ ἐνεργήσωσι δεύτερον πραξικόπημα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς καταλήψεως τῆς Φιλιππουπόλεως. Δὲν εἶμαι ἐναντίος τῆς εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, καθόσον ἡ τουρκικὴ διοίκησις πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ εἶνε κυβέρνησις πατρική, ἀλλὰ δέον νὰ εἴμεθα πολὺ προσεκτικοὶ πρὸς πᾶν τὸ προερχόμενον ἐκ σλαυϊκῶν πόθων. Timeo Danaos et dona ferentes. *Ῥίπτεται εἰς τὸ μέσον καὶ ἡ ἰδέα τοῦ σχη-*

ματισμοῦ μακεδονικῆς Ἡγεμονίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς μεγάλης Ὀρθοδόξου Δυνάμεως. Θεωρῶ πολὺ καλείτερον νὰ μείνῃ ἡ Μακεδονία ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, παρὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς μεγάλης ὀρθοδόξου Δυνάμεως. Οἱ Ἕλληνες ζῶσι καλείτερον ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου καὶ πνευματικὴν ἀνεξαρτησίαν κέκτηνται καὶ σχολεῖα λαμπρὰ διατηροῦσι, παρὰ οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ, ἔνθακαὶ αἱ ἐκκλησίαι· αἱ ἑλληνικαὶ καὶ τὰ σχολεῖα τὰ ἑλληνικὰ διαρπάζονται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. *Ἡ ἐν Μακεδονίᾳ κατάστασις* **δὲν εἶνε ροδένη,** *δέον νὰ εἰσαχθῶσι μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ τοιαῦται μεταρρυθμίσεις καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύσωσι τὰ ἐκεῖ ἑλληνικὰ συμφέροντα.*

Τελευτῶν, συνιστῶ νὰ μελετήσωμεν τὴν Μακεδονίαν, νὰ γνωρίσωμεν τὴν Μακεδονίαν, διότι ἡ Μακεδονία εἶνε οἱ πνεύμονες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄνευ τῆς Μακεδονίας ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐκπνεύσῃ ἐξ ἀσφυξίας.

Τοῦτο ἔσται τὸ ἀντικείμενον τῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ἀρχομένων μακεδονικῶν Διαλέξεών μου.

....

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

«Κύριοι, Τὸ ἀντικείμενον τῆς προλαβούσης μου προεισαγωγικῆς διαλέξεως ἦτο ἡ σημασία ἐν γένει τῆς Μακεδονίας διὰ τὴν ἑλληνικὴν Χερσόνησον καὶ ἰδίᾳ τὸν Ἑλληνισμόν, ὡς χώρας, τῆς δὲ παρούσης εἶνε ἡ ἀφήγησις τῆς γενομένης ἐργασίας ὑπὸ τῶν ποικιλωνύμων προπαγανδῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ πείσωσι τὴν δημοσίαν γνώμην ἐν Εὐρώπῃ διὰ συγγραφῶν διαφόρων, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ ἑλληνικός. Ἡ Μακεδονία μέχρι τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος ἐθεωρεῖτο παρὰ πάντων χώρα ἑλληνική, ἀλλ' ἀπὸ 60 ἤδη ἐτῶν ἔχει γίνῃ τοιαύτη σατανικὴ ἐργασία διὰ πλείστων δημοσιευμάτων, ὥστε κατορθώθη νὰ πιστεύσῃ ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὴν ἡμετέραν ἀκηδίαν, ὅτι ὄχι μόνον μειοψηφοῦμεν, ἀλλ' οὔτε λόγος πρέπει νὰ γίνηται περὶ ἑλληνικῶν δικαιωμάτων ἐν Μακεδονίᾳ. Τελευταίως ὅμως ἐγένετο ἐργασία τις ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας ἐν Παρισίοις καὶ ἀλλαχοῦ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ, ἥτις ἐργασία, καίτοι ἐλαχίστη πρὸς τὸ παρόν, καίπερ ἀργὰ γενομένη, εὗρεν ἠχὼ εἰς τὴν δημοσίαν εὐρωπαϊκὴν γνώμην καὶ ἤρξατο ἤδη ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος πιστεύων, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ καὶ ἑλληνικὰ δίκαια ἐν Μακεδονίᾳ.

Διὰ νὰ ἐννοήσητε μέχρι ποίου σημείου ἔχει φθάσῃ ἡ βουλγαρική, ἢ κυριολεκτικώτερον ἡ πανσλαυϊστικὴ ψευδολογία, θέλω ἀφηγηθῇ ὑμῖν σειρὰν ἐνεργειῶν, μεστῶν ψεύδους καὶ μισελληνισμοῦ, δι' οὗ κατώρθωσαν οἱ Σλαῦοι νὰ δημιουργήσωσι δικαιώματα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ.

Πρὸ 6 ἐτῶν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Μαυροκορδάτος μοὶ ἔγραφεν ὅτι τῷ 1886, πρέσβυς ὢν ἐν Πετρουπόλει, εἶχε μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐκεῖ Γερμανοῦ πρέσβεως Σβάϊ-

νιτς, ὅστις τῷ ὑπέδειξε βιβλίον τι, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας Ἀθ. Πόπωβ ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι τῶν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσηλιτιστῶν τοῦ Σλαυϊσμοῦ Θεσσαλονικέων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, δι' οὗ βιβλίου οἱ ἀπόστολοι οὗτοι τοῦ Χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Σλαύοις χαρακτηρίζονται πρὸς τοὺς ἄλλοις ὡς ὁμόφυλοι αὐτῶν, ἡ Μακεδονία καθ' ὁλοκληρίαν βουλγαρικὴ χώρα, καὶ οἱ Ἕλληνες, ἤτοι ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος, τύραννος τοῦ Βουλγαρισμοῦ· ἀνεγράφοντο δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ πολλὰ ἄλλα παρόμοια ψευδολογήματα. Ἠρώτησε τὸν κ. Μαυροκορδάτον ὁ Γερμανὸς Πρέσβυς περὶ τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου, φέροντος τὸν πομπώδη τίτλον «Ἡ Μακεδονία κατὰ τὴν χιλιετηρίδα τῶν Σλαύων ἀποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου», *ὁ δὲ κ. Μαυροκορδάτος τῷ ἀπήντησεν, ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνο οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν μετὰ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ τί νομίζετε ὅτι τῷ εἶπεν ὁ Γερμανὸς συνάδελφός του; — Ὅταν καὶ σεῖς κατορθώσητε νὰ γράφητε καὶ νὰ δημοσιεύητε τὰ προσήκοντα βιβλία, δὲν θ' ἀμφισβητῶσι τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικὴν ὑμῶν κληρονομίαν οἱ ξένοι.*

Ἀξία μελέτης ἡ ἀπάντησις αὕτη. Διότι διὰ τοιούτων ψευδολογιῶν οἱ Σλαῦοι κατώρθωσαν νὰ παραπλανήσωσι τὴν δημοσίαν εὐρωπαϊκὴν γνώμην!

Πρῶτος ἀπόστολος τοῦ Σλαυϊσμοῦ ὑπῆρξεν ὁ γνωστὸς Γερμανὸς Φαλλμεράϋερ. Οὗτος ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης δεκαετηρίδος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἀνεῦρε Σλαύους ὄχι μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῳ, μόνον μὴ σκεφθεὶς νὰ κηρύξῃ καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ τῆς Ἑλλάδος σλαυϊκά. Μετὰ τὸν μέγαν τοῦτον φιλόσλαυον συγγραφέα, οὗ τινος τὰ συγγράμματα ἐνεποίησαν ἐπί τινα καιρὸν βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἄλλοι λόγιοι Εὐρωπαῖοι ἐπεσκέφθησαν τὰς ἑλληνικὰς χώρας ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν σλαυϊκῶν ἐμπνεύσεων. Τῷ 1840 ἐπεσκέφθη τὰς χώρας ταύτας ὁ καθηγητὴς τῆς σλαυϊκῆς φιλολογίας ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας Κυπριανὸς Ροβέρτος, ὅστις μετὰ ταῦτα ἐξέδωκε δίτομον σύγγραμμα, ἐν ᾧ, παραθέτων στατιστικοὺς πίνακας, οἵτινες τότε ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπάρξωσιν ἐν Τουρκίᾳ, ἀναβιβάζει τοὺς Βουλγάρους ἐν γένει εἰς 4 1)2 ἑκατομμύρια, ἐνῷ σήμερον μόλις κυμαίνον-

ται μεταξὺ 3 καὶ 4 ἑκατομμυρίων. Ἐὰν δὲ τότε ἦσαν οἱ Βούλγαροι 4 1)2 ἑκοτομμύρια, ὅπως ἔλεγεν ὁ Κυπριανὸς Ροβέρτος πρὸ 60 ὅλων ἐτῶν, σήμερον θὰ ἦσαν 9 καὶ 10 ἑκατομμύρια.

Ὁ Κυπριανὸς Ροβέρτος ἀναφέρει πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ἑπόμενον χαρακτηριστικώτατον ἀνέκδοτον περὶ τῆς βουλγαρικῆς εὐηθείας. Τὸν ἠρώτησεν εἷς Βούλγαρος: «πόθεν εἶνε», καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπήντησεν: «ἀπὸ τὸ Φραγκιστάν». —Εἶσαι εὐτυχής, τῷ εἶπεν ὁ Βούλγαρος, «διότι ζῇς μεταξὺ Βουλγάρων!» — Ἀλλ' οἱ Φράγκοι δὲν εἶνε Βούλγαροι. — Ἀδύνατον, εἶπεν οὗτος. Τοιαύτη ἦτο ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε πάντας μὲν τοὺς Χριστιανοὺς ἐνόμιζον οὗτοι Βουλγάρους, τοὺς δὲ μὴ Χριστιανοὺς Τούρκους!

Τὸ αὐτὸ ἔτος (1840) ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν Βουλγαρίαν καὶ ὁ Γάλλος οἰκονομολόγος Μπλανκή, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως, συνοδευόμενος ὑπὸ Βουλγάρων πρακτόρων, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν ἔμπνευσιν τῶν ὁποίων συνέταξε τὰς ἐκθέσεις αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον οἱ Βούλγαροι, ἐξεγειρόμενοι ὑπὸ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν κρυπτομένων Πανσλαυϊστῶν, ἤρξαντο κατανοοῦντες, ὅτι εὐκόλως ἠδύναντο νὰ παραπλανήσωσι τὴν δημοσίαν τῆς Εὐρώπης γνώμην διὰ ψευδῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν, ἀφ' οὗ πανθ' ὅσα ἐγράφοντο οὐδεμίαν εὕρισκον ἀντίκρουσιν καὶ διάψευσιν ἐν Εὐρώπῃ, τοὐναντίον μάλιστα ἔτρεφον τὴν δημοσίαν εὐρωπαϊκὴν γνώμην, ἥτις, μὴ ἀναγινώσκουσα ἀληθείας, ἢ τοὐλάχιστον ἀναιρέσεις τῶν σλαυϊκῶν ψευδολογιῶν, ἐξελάμβανε τὰ ψεύδη καὶ τὰς τερατολογίας ὡς ἀληθείας.

Τῷ 1860 ἐνεφανίσθη ὁ Σλαῦος Ρακόφσκης, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος ἀνέδραμε διὰ τῶν πτερύγων νοσηρᾶς φαντασίας εἰς τὰ βάθη τοῦ παρελθόντος, ἔνθα τῇ συνδρομῇ αὐτῆς πάλιν ἀνεζήτησε τὰς γενεαλογικὰς πηγὰς τοῦ Βουλγαρισμοῦ, συγγράψας τὴν «Ἱστορίαν τῶν Βουλγάρων», δι' ἧς Ἱστορίας ὄχι μόνον ἡ Βουλγαρία, ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Μακεδονία κατῳκοῦντο ὑπὸ Βουλγάρων ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Φράγκοι ἦσαν Βούλγαροι (Γέλωτες).

Κατὰ τὸν Ρακόφσκην, οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Βουλγαρίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἦσαν Βούλγαροι, ἐξελληνισθέντες ἀργότερα, ἐξ Ἰνδικῆς, ὡς Πελασγοὶ κατελθόντες, οἱ Βούλ-

γαροι πρῶτοι ἐπίσης ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ βουλγαρομανεῖς, ὅμοιοι μὲ τὸν Βούλγαρον τοῦ Κυπριανοῦ Ροβέρτου, ἦτο εὔκολον νὰ πιστεύσωσι τὰ μυθολογήματα ταῦτα, ἀλλὰ μετ' αὐτῶν ἐπίστευσαν δυστυχῶς καὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὸν Ρακόφσκη ἐμφανίζεται ἕτερος λαοπλάνος Σλαῦος, ὁ Μπέρκοβιτς, τὸν ἀρχαιοκάπηλον ἐπαγγελλόμενος, διδάσκαλος καὶ οὗτος, ἐπί τινα χρόνον διαμείνας ἐν Σέρραις. Οὗτος, τολμηρότερος τοῦ Ρακόφσκη, προέβη περαιτέρω. Θέλων ν' ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου ἦσαν Σλαῦοι, συνέταξε τῷ 1874 καὶ ἐξέδωκεν ἔν τε Βελιγραδίῳ καὶ Παρισίοις ἕνα τόμον, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Βέδα Σλοβάνα», ἤτοι σλαυϊκὴ Βέδα, ἢ κυριολεκτικώτερον βουλγαρικὴ Βέδα.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο συλλογὴ πλαστῶν προϊστορικῶν ᾀσμάτων, ἐχόντων ὑπόθεσιν τὰ κατὰ τοὺς πρώτους ἐκπολιτιστὰς τῶν περὶ τὸν Αἷμον καὶ τὴν Ροδόπην χωρῶν καὶ τὸν βίον αὐτῶν, δι' οὗ ἐπεζητεῖτο ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀπὸ παλαιτάτου χρόνου σλαυϊκῆς ἐποικίσεως.

Ὁ πλαστογράφος οὗτος ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς μωρίας τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ, καὶ εὐφάνταστος, ὡς ὁ Ρακόφσκης, δὲν ἐδίστασε ν' ἀποδείξῃ διὰ τῶν ψευδοδημοτικῶν ᾀσμάτων καὶ παραμυθίων του, ὅτι ὄχι μόνον ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἦσαν Σλαῦοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ὀρφεύς, περὶ ὃν σχηματίζει ὀρφικὸν κύκλον, καὶ ὃν ὀνομάζει Ὀρφέν, τὴν δὲ σύζυγόν του Εὐρυδίκην Ὀρφένιζαν! (Γέλωτες). Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξηπάτησε πρὸς καιρὸν ὄχι μόνον Βουλγάρους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ξένους σλαυοφίλους, θέλοντας νὰ ἐξαπατηθῶσι.

Πρὸ τῆς ἀκόσμου ταύτης παραποιήσεως διεμαρτυρήθησαν πλεῖστοι τῶν εὐσυνειδήτων Σλαύων.

Ὁ Ὀφεΐκωφ, εἷς τῶν μεγαλομανῶν Σλαύων, διέψευσε πάντα ταῦτα ἐπισήμως, κηρύξας αὐτὰ πλαστὰ καὶ διαβεβαιώσας τὸν πρόμαχον τοῦ Βουλγαρισμοῦ Γίρετζεκ, ὅτι, εἰ καὶ περιῆλθεν ἅπαντα τὰ μέρη τῆς Ροδόπης, ὅπου, κατὰ τὸν Μπέρκοβιτς, συνελέγησαν τὰ δημοτικὰ ταῦτα ᾄσματα καὶ παραμύθια τῆς Βέδας του, οὐδαμοῦ ἀνεῦρεν ἴχνη αὐτῶν. Εἷς τῶν συνεργατῶν τοῦ Μπέρκοβιτς, διδάσκαλος καὶ οὗτος,

μετὰ ταῦτα δὲ δικαστὴς ἐν Βουλγαρίᾳ, ὁ Χαριζάνωφ, καθὰ διαβεβαιοῖ ἕτερος Β ύλγαρος, ὁ συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς Σλαβέϊκωφ, δικαιολογούμενος ὡμολόγησεν εἰς αὐτόν, ὅτι τ' ᾄσματα καὶ τὰ παραμύθια τῆς βουλγαρικῆς Βέδας ἦσαν πράγματι πλαστὰ καὶ ὅτι ἔπραξε τοῦτο νομίζων, ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν εὔκλειαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Βουλγαρίας.

Πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ Μπέρκοβιτς ὁ Σιάφαρικ, Σλαῦος συγγραφεύς, ἐδημοσίευσε τὴν Σλαυϊκὴν 'Εθνογραφίαν, *ἀνευρὼν δῆθεν ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν αἰώνων τίτλους τῆς σλαυικῆς φυλῆς. Τούτου ἔγγονος ὑπῆρξεν ὁ μνησθεὶς πρόμαχος τοῦ Βουλγαρισμοῦ Γίρετζεκ, ὅστις χάριν τῶν φιλοβουλγαρικῶν συγγραφῶν του, καθ' ὃν χρόνον διετέλει καθηγητὴς τοῦ ἐν Πράγᾳ Πανεπιστημίου, διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐν τῇ νέᾳ Βουλγαρίᾳ.*

Ὁ φιλόσλαυος Γάλλος συγγραφεὺς Léger *ἔγραψε καὶ αὐτὸς οὐκ ὀλίγα πρὸς ἀνύψωσιν τῆς σλαυϊκῆς φυλῆς, καὶ ἰδίᾳ τῶν Βουλγάρων. 'Αλλ' ἐκεῖνος, ὅστις κατώρθωσε νὰ πείσῃ περισσότερον τὴν δημοσίαν εὐρωπαϊκὴν γνώμην εἶνε ὁ προμνησθεὶς Γίρετζεκ, κηρύξας διὰ τῶν συγγραμμάτων του, ὅτι ὁ κύριος ἐθνολογικὸς παράγων τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου εἶνε ὁ βουλγαρικός. Οὐ σμικρὸν ἐπετεύχθη ὁ σκοπὸς αὐτοῦ. Τὰ βιβλία τοῦ Γίρετζεκ ἔσχον ποιάν τινα κυκλοφορίαν ἐν Εὐρώπῃ, ἀναλυθέντα καὶ ἀποκτήσαντα ἱκανὸν κῦρος παρὰ τοῖς σλαυοφίλοις κύκλοις.*

Τελευταῖος ἔρχεται ὁ Βέλγης οἰκονομολόγος Λαβελέϋ, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, ἐκτιμώμενος οὐ σμικρὸν ἐν Εὐρώπῃ. Οὗτος, ἔχων πολιτικὰς σχέσεις μετὰ τῆς γνωστῆς Κυρίας Νοβικὼφ τοῦ Λονδίνου, συνέγραψεν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν αὐτῆς δίτομον σύγγραμμα τῷ 1885—86, γέμον ψευδολογιῶν καὶ συκοφαντιῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὰς πρώτας ἐντυπώσεις του, ἐφ' ὧν ᾠκοδομήθη τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα, ἐδημοσίευσεν ὁ Λαβελέϋ ἐν τῇ 'Επιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων, *διὰ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα ἐκδοθέντος διτόμου συγγράμματός του εἰς τοσοῦτον ψευδολογίας θράσος ἔχει φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὥστε ν' ἀναφέρῃ ἐν αὐτῷ, ὅτι καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν 65 μόνον χιλιάδες Ἑλλήνων ὑπῆρχον! Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἔσχεν οὐκ ὀλίγην ἠχὼ ἐν Εὐρώπῃ,*

διότι ἄνθρωποι τοῦ ἀναστήματος τοῦ Λαβελέϋ ἀναγινώσκονται ἐκεῖ καὶ καθίστανται πιστευτοί

Καὶ ἐνῷ ἐβυσσοδομοῦντο καὶ ἐτεκταίνοντο πάντα ταῦτα καὶ ἐμεγαλοποιεῖτο ὁ Σλαυϊσμὸς τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, καὶ ἐμορφοῦτο γνώμη ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων καὶ καθ' ἡμῶν ἐν Εὐρώπῃ, ἡμεῖς ἠδιαφοροῦμεν καὶ ἐκοιμώμεθα. Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἐσκέφθη νὰ παρουσιάσῃ ἀντίδρασίν τινα εἰς τὰς βουλγαρικὰς καὶ φιλοβουλγαρικὰς ψευδολογίας. Μόνον οἱ πρόκριτοι τῆς Θεσσαλονίκης προέβησαν εἰς ποιάν τινα διαμαρτυρίαν, ἀλλ' ἦτο τόσον ἀσθενὴς αὕτη καὶ ἄνευ πολιτικῶν ὑποστηρίξεων, ὥστε οὐδεμίαν ἔσχεν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν.

Διὰ τοιούτων καὶ τηλικούτων συγγραφικῶν καὶ δημοσιογραφικῶν ψευδολογιῶν ἤρξατο διαδιδομένη ἀνὰ τὸν κόσμον ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θρᾴκη εἶνε βουλγαροοίκητοι καὶ ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ὑπάρχει οὐδόλως, ἢ ὑπάρχει ἐν μεγίστῃ μειονότητι. Τὸ ἔργον τοῦτο προήγαγον καὶ οἱ βουλγαροδιδάσκαλοι, ἅπαντες ἀπόφοιτοι ρωσσικῶν σχολῶν, οἵτινες διασπειρόμενοι ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην ὡς διδάσκαλοι, διδάσκουσιν οὐχὶ μόνον τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν καὶ τὸ βουλγαρικὸν κατὰ τοῦ Ἕλληνος μῖσος.

Πρὶν περάνω τὸν λόγον μου περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων καὶ μεταβῶ εἰς τὰς ἐνεργείας ἄλλων αὐτόθι λαῶν, ὀφείλω νὰ σᾶς ἀναφέρω ἓν ἐκ τῶν τελευταίων φιλοβουλγαρικῶν δημοσιευμάτων. Τοῦτο εἶνε τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ Κάνιτς, ὅπερ ἐξεδόθη γαλλιστὶ καὶ γερμανιστί, ὑπὸ τὸν τίτλον: «**Ἡ Βουλγαρία**», βιβλίον πολυτελέστατα ἐκτετυπωμένον καὶ τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν νεωτέρων Βουλγάρων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Χωρὶς νὰ σᾶς ἀναλύσω τὸ περιεχόμενον τοῦ περιέργου τούτου βιβλίου, ἵνα ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα ἐννοήσητε, σᾶς ἀναφέρω μόνον ὅτι ἀρχίζει οὕτω: «**Ἡ Βουλγαρία, ἡ πατρὶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου...**» Ἰδοὺ ὁποῖον τὸ θάρρος τῶν ἐναντίων ἡμῶν, ἵνα ἀποτολμῶσι διαδίδοντες ἐν μέσῃ Εὐρώπῃ τοιαύτας ἰδέας!

Καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις ὁ ἐνταῦθα πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας δὲν ἐδίστασε νὰ κηρύξῃ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν ἐν δημο-

σιογραφικῇ συνεντεύξει, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς τε Μακεδονίας καὶ τῆς Θρᾴκης εἶνε Βούλγαροι καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της τὴν προξενικὴν καὶ Βουλγάρους ὑπαλλήλους! Καὶ ποῖον νομίζετε ὑπονοεῖ ὁ πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας ὡς Βούλγαρον προξενικὸν ὑπάλληλον τῆς Ἑλλάδος;

Τὸν Ἕλληνα Πρόξενον ἐν Ἐλασσῶνι, τὸν ὁποῖον γνωρίζω ἀπὸ τριακονταετίας καὶ πλέον ἐνταῦθα, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Φιλιππουπόλει, ὡς Ἕλληνα γνησιώτατον, ὀνομαζόμενον κατ' ἀρχὰς Λάμπρον Παναγιωτόπουλον, καὶ μετονομασθέντα, ἕνεκα ποιητικῆς ἰδιοτροπίας, Λάμπρον Ἐννάλην, ἄνδρα οὐδέποτε καταδεχθέντα νὰ ὀνομασθῇ Βούλγαρος, ἔχοντα Ἑλληνίδα καὶ οὐχὶ Βουλγαρίδα γυναῖκα, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Βούλγαρος πράκτωρ, ὑπηρετήσαντα ἐθνικώτατα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς προξενικὸς ὑπάλληλος ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Πύργῳ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, διακριθέντα διὰ τὰ μισοβουλγαρκά του αἰσθήματα καὶ πολλάκις ἀποκρούσαντα τὰς βουλγαρικὰς προσφορὰς μεγάλων δημοσίων θέσεων, ἵνα ἀπαρνηθῇ τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ ἀσπασθῇ τὸν Βουλγαρισμόν· ἀλλ' ὁ Ἐννάλης, καίτοι πτωχός, δὲν ἐδελεάσθη ποσῶς καὶ ἤδη εὐδοκίμως ὑπηρετεῖ ἐν Ἐλασσῶνι ὡς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος (Φωναί: τὸν γνωρίζομεν). Καὶ ποῦ μᾶς τὰ λέγουν αὐτά; Μέσα εἰς τὸν τόπον μας! Σᾶς συνιστῶ νὰ προσέχετε πολὺ εἰς ὅσα λέγονται καὶ εἰς ὅσα διαδίδονται παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν!

Θὰ μᾶς εἴπωσιν ἀκόμη, ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶνε Βούλγαροι, ὅπως ἔγραψαν πρό τινων ἐτῶν ἐν ἀθηναϊκῇ ἐφημερίδι, ὅτι ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις βουλγαρικὴ παροικία. Αὐτοὶ δὲν ὀπισθοχωροῦν. Παραλλήλως δὲ τῆς διακηρύξεως τῶν ἰδεῶν των τούτων μᾶς προσκαλοῦσι καὶ εἰς συνεννόησιν!...

Παρὰ τὰς παμβουλγαρικὰς ἰδέας, ἐνεργείας καὶ διαδόσεις, αἵτινες δυστυχῶς, ἐλλείψει ἑλληνικῶν τοιούτων ἀντιδράσεων, εὗρον ἠχὼ εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Εὐρώπης, ἐννοεῖται διὰ μεγίστων χρηματικῶν θυσιῶν, οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἦσαν ἀείποτε Ἕλληνες, κατὰ δὲ τὸν ΙΖ'. καὶ ΙΗ'. αἰῶνα ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ἐπρωτοστάτει πολιτικῶς· ἂν δὲ σήμερον οἱ Βούλγαροι παρουσιάζωνται μὲ ἐθνικὰ κεφάλαια ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Μακεδονίας, τοῦτο ὀφείλεται

ὄχι μόνον εἰς τὴν πολιτικήν των ψευδολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀδιαφορίαν, ἂν θέλετε, ἀδράνειαν. Ἀφήσαμεν εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐλεύθερον τὸ πεδίον τῆς δράσεως!

Ἀρκεῖ, κύριοι νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ὁ Μακεδὼν πρὸ τριάκοντα ἀκόμη ἐτῶν ἐθεώρει ὕβριν, ἐὰν τὸν ἐκάλει τις Βούλγαρον!

ΟΙ ΡΩΜΟΥΝΟΙ

Ἐκτὸς τῶν Βουλγάρων παρουσιάσθησαν καὶ ἄλλοι ἀπαιτηταὶ τῆς Μακεδονίας. Οἱ Ρωμοῦνοι καὶ οἱ Σέρβοι.

Οἱ Ρωμοῦνοι δὲν εἶνε, ὡς αὐτοὶ θέλουσι νὰ νομίζωσιν ἑαυτούς, ἀπόγονοι τῶν Ρωμαίων, Ρωμαῖοι, ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ ἄθροισμα φυλῶν. Τὸ ὄνομα Ρωμοῦνοι εἶνε νέον, μόλις τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐφεύρεσις. Πρότερον διῃροῦντο εἰς δύο αὐτονόμους ἡγεμονίας, καὶ οἱ μὲν ὠνομάζοντο Βλάχοι, οἱ δὲ Μολδαυοί, ἐπὶ Κούζα ἑνωθέντες εἰς μίαν καὶ μόνην Ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρωμουνία, ἀνακηρυχθεῖσαν εἰς βασίλειον τῷ 1880. Οἱ οὑτωσὶ Ρωμοῦνοι σήμερον λεγόμενοι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἐνησμενίζοντο νὰ φαίνωνται καὶ νὰ καλῶνται Ἕλληνες, θεωροῦντες τοῦτο τιμήν, ἐδιδάσκοντο ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις αὐτῶν τὴν ἑλληνικήν, καὶ πᾶς ὁ μὴ γνωρίζων ἑλληνικά, ὅπως σήμερον γαλλικά, ἐθεωρεῖτο χυδαῖος.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τραϊνοῦ, ὡς γνωστόν, λεγεῶνές τινες ρωμαϊκαὶ πάσης φυλετικῆς προελεύσεως ἐγκατεστάθησαν μονίμως ἐν τῇ σήμερον ὀνομαζομένῃ Ρωμουνίᾳ, ὅπως ἀποκρούωσι τὰς ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομὰς τῶν διαφόρων βαρβάρων φυλῶν, βάρβαροι κατὰ βαρβάρων. Αἱ λεγεῶνες αὗται ex toto orbe romano ἐγκατασταθεῖσαι ἰσοβίως ἐκεῖ περὶ τὸν Α' αἰῶνα ἀπετέλεσαν εἶδος κοινωνίας ὁμιλούσης τὸ διεφθαρμένον λατινικὸν ἰδίωμα, ἥτις ἐλαχίστην ἔχει σχέσιν μετὰ τῆς λατινικῆς τοιαύτης, μὴ κατορθωσάσης ν' ἀποτελέσῃ ἐθνικὴν ἱστορίαν μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· ἐκ δὲ τῶν ὁπωσδήποτε δρασάντων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐλάχιστοι ὑπῆρξαν Ρωμοῦνοι, οἱ πλεῖστοι ἦσαν Ἕλληνες. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἱστορία τῶν Φαναριωτῶν Ἑλλήνων Ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Ἡ Ρωμουνία μέχρι τῆς

σήμερον δὲν εἶνε κυρίως εἰπεῖν ἔθνος, ἀλλὰ μόνον κράτος. Καὶ ὡς ἔθνος μὲν εἶνε μηδέν, ὡς κράτος δὲ ἰσχυρόν. Εἶνε τὸ μόνον κράτος ἐκ τῶν τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ὅπερ ἐπετέλεσε τὰς μεγαλειτέρας προόδους. Διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι ἡ Ρωμουνία εἶνε κράτος καὶ οὐχὶ ἔθνος, θὰ σᾶς διηγηθῶ τὸ ἀκόλουθον:

Πρὸ 16—17 ἐτῶν, δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ 1885—86, ἦλθε ν' ἀγωνισθῇ ἐνταῦθα νέος τις, εὐπόρου οἰκογενείας ἐκ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου, ἐν Βουκουρεστίῳ δὲ ἐγκατεστημένος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιστρατείας εἶχε προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς ἀκολούθων ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς τὸν ὁποῖον διαγωνισθεὶς ἀπέτυχεν ἀγνοῶ ἕνεκα τίνων λόγων.

Ἦλθε πρὸς συνάντησίν μου λέγων, ὅτι σκοπεύει νὰ μεταβῇ εἰς Ρωμουνίαν, ἔνθα διαμένει ὁ πατήρ του, ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ οὗτος ρωμουνικὴν ὑπηρεσίαν. Τὸν συνεβούλευσα νὰ μὴ ἀπελπισθῇ ἐκ τούτου καὶ νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὰς ἐθνικάς του παραδόσεις. Ἐπανακάμψας εἰς Βουκουρέστιον, ἴσως διότι ε χεν ἀποτύχῃ ἐν Ἑλλάδι, διωρίσθη, κύριοι, ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωμουνίας, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐκτίθηται παρεκάλει τοὺς φίλους αὐτοῦ Ἕλληνας τοῦ Βουκουρεστίου νὰ μὴ τῷ ὁμιλῶσιν ἑλληνιστί. Ἤδη τυγχάνει πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Ρωμουνίας ἐν Σόφιᾳ κατέχων ἐμπιστευτικὴν θέσιν. Ὁ σπουδαιότερος ἱστορικὸς τῆς Ρωμουνίας, ὁ γράψας ἐναντίον τῶν Φαναριωτῶν Ἑλλήνων Ἡγεμόνων τῆς Ρωμουνίας καὶ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ρωμουνίᾳ, εἷς τῶν δημιουργῶν τρόπον τινὰ τοῦ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μίσους τῶν Ρωμούνων, εἶνε ὁ Ξενοπόλ, πρῴην Ξενόπουλος, Ἕλλην δηλαδή. Οὗτος εἶνε ἐπίσης ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐφευρέτης τῆς ρωμουνικῆς ἱστορίας. Τοιαῦται εἶνε αἱ περγαμηναὶ τῶν Ρωμούνων πατριωτῶν! Καὶ ἔπειτα ἀξιοῦσιν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν Μακεδονίᾳ Ρωμοῦνοι.

Ὁ ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπος τῆς Ρουμανίας κ. Γκίκας, ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἐξ Ἠπείρου ἕλκων τὸ γένος, ἐν συνετεύξει δοθείσῃ πρὸς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ἀνακηρύττει τοῦτο. Ρωμούνους ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ κ. πρέσβυς τῆς Ρωμουνίας τοὺς ἡμετέρους Βλάχους, οἵτινες κατοι-

κοῦντες ἐν ἑλληνικαῖς χώραις ἀπὸ τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, ἔχουσιν ἐξελληνισθῇ καὶ γίνη τόσον Ἕλληνες ὅσον καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ἴσως περισσότερον. Οἱ ἡμέτεροι Βλάχοι, οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν καὶ συγγένειαν ἔχοντες μετὰ τῶν Ρωμούνων, εἶνε οἱ ὑπὸ μὲν τῶν Σλαύων Βλάχοι ὀνομαζόμενοι, ὑπὸ δὲ τῶν Γερμανῶν Βέλχεν. Οὗτοι οὐδεμίαν σχέσιν καὶ συνάφειαν ἔχοντες πρὸς τὰς ἐν Ρωμουνίᾳ ἐκ πάσης φυλῆς ἐγκαταστάσας ρωμαϊκὰς λεγεῶνας, ἦλθον ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Β'. ὡς εἶπον αἰῶνα, ἐκ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, διωχθέντες ἐκ τῶν ἐκεῖ εἰσβαλόντων βορείων λαῶν. Διατί οἱ Ρωμοῦνοι νὰ ζητῶσι Ρωμούνους μεταξὺ τῶν Βλάχων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου, καὶ νὰ μὴ ζητῶσι τοιούτους καὶ ἐν ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρῳ βαθμῷ μεταξὺ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλλων ; Λατινικὰ φῦλα γνήσια σήμερον δὲν ὑπάρχουσι. Ταῦτα ἐξέλιπον μὲ τὴν ἔκλειψιν τοῦ Λατινισμοῦ. Λατινικὸν αἷμα δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν Ρωμούνων, ἀφοῦ δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ αἷμα τῶν Γαλατῶν. Μόνον ἡ καθολικὴ θρησκεία, ἡ ἕδραν ἔχουσα τὴν Ρώμην, ἔχει ἐπιδράση ἐπὶ τῶν φυλῶν τούτων. Καὶ οἱ Ρωμοῦνοι ἔχουσι πάθη ἐκ τοῦ νοσήματος τῆς μεγαλομανίας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐγείρωσιν ἐθνικὰς ἀξιώσεις ἐν Τρανσυλβανίᾳ, ὅπου ἔχουσιν ἑκατομμύρια ὁμογλώσσων— δὲν λέγω ὁμοφύλων—διότι οἱ Οὔγγροι εἶνε ἐπίφοβοι, ἠθέλησαν νὰ ξεθυμάνουν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ Βλάχων μας ὡς Ρωμούνων ; Ὁ κ. Κογκαλνιτσιᾶνος, ἄλλοτε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωμουνίας, ἐρωτηθεὶς πρό τινων ἐτῶν, ὅτε ἤρξατο ἡ Ρωμουνία νὰ ἐνεργῇ ἐν Μακεδονίᾳ, ἀπήντησεν ἀφελῶς ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη εἶνε ἐπιβεβλημένη εἰς τὴν Ρωμουνίαν, ἕνεκα πολιτικῶν σκοπῶν.

Ὁ Τρανσυλβανὸς Ἠλιάδης Ραδουλέσκος, εἷς τῶν δημιουργῶν τοῦ τεχνητοῦ ρωμουνικοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τῶν ἀναμορφωτῶν τῆς ρωμουνικῆς γλώσσης, ἐξ ἐκείνων ἴσως, οἵτινες ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ἕλληνας, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἐπωνύμου του φαίνεται, ὑπὸ τὸν τίτλον «Rêves d'une Proscrit» ἔγραφε γαλλιστὶ ἕνα ποιητικὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα (Haire Hellas), ἐν ᾧ τοὺς σπουδαιοτάτους τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας ἥρωας τοῦ 1821 ἀπεκάλει . . . Ρωμούνους !

Δὲν ἐφείσθη οὔτε τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, οὔτε τοῦ Τζαβέλλα, οὔτε τοῦ Γρίβα! Ἰδοὺ αὐτολεξεὶ τί ἀνέφερε περὶ τῶν ἐξόχων τούτων ἀγωνιστῶν μας: «Marco Botsari, Griva, Tzavella, enfants du Pinde, sang d' Italie, Roumains de la Macédonie, frères de mes frères, Salut! Vous avez délivré le Crec dégénéré» *κ. τ. λ. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοιούτων ρωμουνικῶν κηρυγμάτων συνέστη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1860 Μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ὅπερ προέβη εἰς προκήρυξιν περὶ μέλλοντος μεγάλου ρωμουνικοῦ κράτους μετὰ τῆς Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου. Τότε ἐξεφύτρωσε καὶ ὁ γνωστὸς μετὰ ταῦτα ρωμουνοπροπαγανδιστὴς καὶ διώκτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἀπόστολος Μαργαρίτης, Βλάχος ἐκ Περιβολίου τῆς νοτιοδυτικῆς Μακεδονίας, ὅστις δυσαρεστηθεὶς μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν, διότι δὲν ἠθέλησεν, ἢ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναβιβάσῃ τὸν μισθόν του ὡς διδασκάλου ἀπὸ 25 εἰς 30 λίρας, ἀνεχώρησεν ἐκ Γρεβενῶν εἰς Βουκουρέστιον, πρὸς ἐπιδίωξιν τύχης, ὅπου καὶ προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὡς εἴρηται κομιτάτου, τοῦ ἀναλαβόντος, προστασίᾳ τῆς ρωμουνικῆς Κυβερνήσεως, τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ρωμουνικῆς προπαγάνδας, ὅπερ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μακεδονίαν πρὸς ἵδρυσιν ρωμουνικῶν σχολείων καὶ διάδοσιν τῶν περὶ μεγάλης Ρωμουνίας ρωμουνικῶν ἰδεῶν. Πρῶτον ἔργον τοῦ Κομιτάτου τούτου, ὡς καὶ τοῦ Ἀποστόλου Μαργαρίτη, ἐν Μακεδονίᾳ, ἦτο ἡ ἐμφύτευσις καὶ καλλιέργεια ἀσπόνδου μίσους ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ παντὸς ἑλληνικοῦ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπίδρασις τοῦ εἰρημένου μακεδονορρωμουνικοῦ Κομιτάτου, ὥστε κατώρθωσε καὶ ἰδιαίτερα προσηλυτιστικὰ βιβλία νὰ ἐκδώσῃ, δι' ὧν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀνακηρύσσεται Ρωμοῦνος, ὡς καὶ οἱ ὀνομαστότεροι ἐκ τῶν νεωτέρων Ἁρματωλῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου, καὶ νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μῖσος! Ὁ δὲ ἀρχιπροπαγανδιστὴς Ἀπόστολος Μαργαρίτης, μεταβὰς κατ' ἀρχὰς εἰς Μοναστήριον, συμμαχήσας μετά τε τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν αὐτόθι καθολικῶν προπαγανδῶν, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἄλλων δυτικῶν Δυνάμεων, ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ καθολικῇ μονῇ τῶν Λαζαριστῶν. Ἡ Ρωμουνία, πρὸς τὸν σκο-*

πὸν τοῦ νὰ δημιουργήσῃ διὰ τοῦ Ἀποστόλου Μαργαρίτη Ρωμούνους ἐν Μακεδονίᾳ, ἐξώδευσε πολλὰ ἑκατομμύρια φράγκων. Ἀλλ' ἡ ἐμμονὴ τῶν ἑλληνικωτάτων Βλάχων εἰς τὰ πάτρια ἐξηνάγκασε τοὺς Ρωμούνους νὰ συνετισθῶσιν. Ἀπόδειξις ἡ ὁμολογία τοῦ ἐνταῦθα Πρεσβευτοῦ τῆς Ρωμουνίας ἐν τῇ σημερινῇ «Ἀκροπόλει», ὅτι ἡ Ρωμουνία δὲν ἐπιδιώκει ἐδαφικὴν κατάκτησιν ἐν Μακεδονίᾳ.

Καὶ αὐτὸς ὁ Οὐρέκιας, γερουσιαστὴς καὶ πρόεδρος τοῦ μακεδονορρωμουνικοῦ Κομιτάτου, κατιδὼν τὸ ἄκαρπον τοῦ ρωμουνικοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνος, ἀπετάχθη ταῖς ἰδέαις ταύταις. Ὁ δὲ νῦν ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως κ. Χάρετ ἐν τῇ περυσινῇ ρωμουνικῇ Βουλῇ προκληθεὶς ὡμίλησε περὶ τῶν ρωμουνικῶν ἐνεργειῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀποδείξας αὐτὰς ὡς χρηματολογίαν τοῦ αἰσχίστου εἴδους, διὰ διορισμοὺς διδασκάλων, ἐνοίκια σχολείων καὶ ἀγορὰν ποδηλάτων, ἐνῷ αὐτοὶ οἱ ἔφοροι τῶν ἄνευ μαθητῶν ρωμουνικῶν σχολείων, κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπομίσθιοι ὄντες τῆς ρωμουνικῆς προπαγάνδας, ἔστελλον τὰ τέκνα των εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα!

Ἡ μεγαλομανία τῶν Ρωμούνων προβαίνει μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ θεωρῶσι πάντας τοὺς ἐξόχους Ἕλληνας ὡς Ρωμούνους. Ἀφίνω τὸν Ἠλιάδην Ραδουλέσκον. Σήμερον ὁ ἀνεπτυγμένος ρωμουνικὸς κόσμος θεωρεῖ τὸν Κωλέττην, τὸν ποιητὴν Γεώργιον Ζαλοκώσταν, τὸν Ἀβέρωφ, τὸν Τοσίτσαν, τὸν Στουρνάρην κλπ. ὡς Ρωμούνους, διότι ἦσαν Βλάχοι. Πρὸ διετίας εὑρίσκετο ἐν Βιέννῃ ὁ πρώην Ρωμοῦνος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Τάκης Ἰωννέσκος, ὅστις, συνομιλῶν μετά τινος βιενναίου δημοσιογράφου, ἀνέφερε διαφόρους ἐξέχοντας Ἕλληνας, ὡς Ρωμούνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατέλεγε καὶ τὸν μακαρίτην Δούμπαν, ὃν ὁ δημοσιογράφος ἐγνώριζε προσωπικῶς, ὡς καὶ τὴν ἑλληνικὴν καταγωγήν του καὶ τὰ ἑλληνικώτατα αἰσθήματά του. Τότε ὁ δημοσιογράφος, μὴ ἀνεχόμενος πλέον τὴν ρωμουνικὴν ψευδολογίαν, εἶπεν εἰς τὸν πρώην Ρωμοῦνον ὑπουργόν: «Ἂν οἱ Ρωμοῦνοι, οὓς μοὶ ἀνέφερες, εἶνε Ρωμοῦνοι ὡς τὸν κ. Δούμπαν, τότε ὅλοι σας εἶσθε Ἕλληνες!»

Καὶ αὐτὴν τὴν δολοφονίαν τοῦ Μακεδόνος καθηγητοῦ Μιχαλιτσάνου ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ μελῶν τοῦ δολοφονικοῦ βουλγα-

ρικοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ὀλίγον ἔλειψε νὰ λάβωσι σοβαρωτάτας διαστάσεις αἱ μεταξὺ Ρωμουνίας καὶ Βουλγαρίας σχέσεις, οἱ Ρωμοῦνοι πατριῶται ἐξεμεταλλεύθησαν ὑπὲρ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ προσηλυτιστικῆς ἐπιδράσεως, κηρύξαντες Ρωμούνους πάντας τοὺς ὑπὸ βουλγαρικὰ ἐγχειρίδια πίπτοντας προκρίτους Ἕλληνας Μακεδόνας.

Τὸ μακεδονορρωμουνικὸν Κομιτάτον, ἔχον ὅλην τὴν ὑποστήριξιν τῆς ρωμουνικῆς Κυβερνήσεως, εἶχε μισθώση καθηγητήν τινα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, τὸν κ. Βάϊγκανδ, ἵνα ἱδρύση ρωμουνικὸν φροντιστήριον ἐν Λειψίᾳ, δῆθεν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐκεῖ σπουδαζόντων Ρωμούνων φοιτητῶν, πράγματι ὅμως πρὸς διάδοσιν τῶν ρωμουνικῶν ἰδεῶν.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Βάϊγκανδ, ἐφωδιασμένος βεβαίως διὰ ρωμουνικοῦ χρυσίου, ἀνέλαβε περιοδείαν ἀνὰ τοὺς βλαχικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας ἐρευνητικήν. Ἀπόρροια τῆς περιοδείας του ταύτης ὑπῆρξεν ἓν βιβλίον του ὑπὸ τὸν τίτλον **«Οἱ Ἀρομοῦνοι ἐν Μακεδονίᾳ»**. (Die Aromunen in Macedonien). *Τὸ βιβλίον τοῦτο, εἶνε περιττὸν νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι γέμει ἀσυστόλων ἀνακριβειῶν ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ σελίδος, διότι ὁ συγγραφεύς, μὴ ἀρκούμενος νὰ θεωρῇ ρωμουνοοίκητον ἅπασαν τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου, ἀναφέρει ὅτι καὶ ἡ Ἀκαρνανία καὶ ἡ Ἀττικὴ αὐτὴ κατοικοῦνται ὑπὸ πλήθους Ρωμούνων! (Ἱλαρότης). Ἀλλ' ὁ μέγας οὗτος κῆρυξ τοῦ Ρωμουνισμοῦ ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἀλβανίαν, Ἤπειρον, Ἀκαρνανίαν καὶ λοιπὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, μὴ εὐχαριστούμενος ἴσως εἰς ὅσα προσέφερεν αὐτῷ ἡ ρωμουνικὴ Κυβέρνησις, ἀπηρνήθη ἐσχάτως τὰς προτέρας περὶ Ρωμούνων γνώμας του, μετατραπεὶς εἰς κήρυκα τῆς βουλγαρικῆς δυνάμεως ἐν Μακεδονίᾳ ἐνθουσιώδη καὶ ἀναιρέσας τὰ ὑπὲρ τῶν δῆθεν ρωμουνικῶν πληθυσμῶν ἐν ταῖς ἀνωτέρω ἑλληνικαῖς χώραις παρ' αὐτοῦ γραφέντα καὶ μεταβαπτίσας τοὺς* **Ἀρομούνους** *του ἁπλούστατα εἰς... Βουλγάρους!*

Ἤδη ἡ Ρωμουνία, ἀποκαμοῦσα ἀπὸ τὰς μεγάλας δαπάνας, ἃς

ἐστοίχισεν αὐτῇ ἡ ἐν Μακεδονίᾳ προσηλυτιστικὴ πολιτική, καὶ ἀπαγοητευθεῖσα ἐκ τῆς ἑλληνικωτάτης πορείας τῶν βλαχομακεδόνων, τὸν μὲν διαβόητον ἀρνησιεθνῆ Ἀπόστολον Μαργαρίτην ἐξεδίωξε, τὰ πλεῖστα δὲ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ σχολείων της ἔκλεισε, οὐδὲν ἐθνικὸν κέρδος ἐλπίζουσα καὶ ἐκ τῶν ὑπολειπομένων τοιούτων, ἅτινα ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀναγκασθῇ νὰ κλείσῃ. Αὕτη εἶνε ἡ ἐξέλιξις τοῦ τόσον πομπωδῶς ἀπὸ τριῶν ἤδη δεκαετηρίδων ἐκραγέντος ἐν Μακεδονίᾳ ρωμουνικοῦ ζητήματος! Κατέληξεν εἰς τὸ μηδέν. Ἐν τούτοις ὁ Ἑλληνισμὸς οὐκ ὀλίγον ἐζημιώθη ἐκ τῶν ἀποστόλων τοῦ Ρωμουνισμοῦ, μὴ δισταζόντων ἑκάστοτε πρὸς ἐξόντωσιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, νὰ συμμαχῶσι μετὰ τῶν ἀσπονδοτάτων αὐτοῦ πολεμίων.

Γ' ΟΙ ΣΕΡΒΟΙ

Τοὺς Σέρβους ἐθεώρησα πάντοτε ὡς φίλους ἡμῶν καὶ συμπάθειά τις ἰδιαιτέρα μὲ εἵλκυε πρὸς συνεργασίαν μετ' αὐτῶν. Οἱ Σέρβοι μέχρι τοῦ 1880 δὲν εἶχον μακεδονικὴν πολιτικήν, ἀλλ' ἀφότου, διὰ τῆς βερολινείου Συνθήκης, ἀπώλεσαν τὰς δύο σερβικὰς χώρας Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, ἔνθα τόσον σερβικὸν αἷμα ἐχύθη, καταληφθείσας ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἀπελπισθέντες τοῦ ν' ἀποκτήσωσι λιμένα ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι εἷς τῶν μεγάλων βασιλέων των, ὁ Στέφανος Δουσιάν, εἶχε τὸν τίτλον τοῦ χριστιανικωτάτου Τσάρου τῆς Μακεδονίας, καὶ διὰ τῶν ἐνθαρρύνσεων αὐτῆς πάλιν τῆς καταλαβούσης τὰ σερβικὰ ἐδάφη Αὐστρίας ἐνόμισαν, ὅτι θ' ἀπεζημιοῦντο, ἄν, ἀντὶ λιμένος ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, ἀπέκτων λιμένα ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου, τὴν Θεσσαλονίκην. Οὕτως ἤρξαντο τῶν μεγαλοϊδεατικῶν ἐνεργειῶν των ἐν Μακεδονίᾳ.

Πρῶτος κῆρυξ τῶν σερβικῶν δικαιωμάτων καὶ ἀξιώσεων ἐπὶ τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξεν ὁ Σέρβος Γκόπτσεβιτς, ἐκδοὺς σερβιστὶ καὶ γερμανιστὶ πολυτελέστατον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον **«Μακεδονία καὶ Παλαιὰ Σερβία».**

Κατὰ τὸ περίφημον τοῦτο βιβλίον τοῦ κ. Γκόπτσεβιτς, τὸ ὁποῖον γέμει φωτογραφικῶν εἰκόνων διαφόρων μακεδονικῶν τύπων ἀμφοτέ-

ρων τῶν φύλων καὶ τοποθεσιῶν, ὡς καὶ ἐθνολογικῶν χαρτῶν τῆς Μακεδονίας, ὁ Σερβισμὸς φθάνει μέχρι τῶν Σερβίων τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ὀλύμπου, κυριαρχεῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ δὲν ἀφίνει διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ἢ τὰς δύο γλώσσας τῆς Χαλκιδικῆς, Κασάνδρειαν καὶ Συκιάν. Ὁ Γκόπτσεβιτς ἀρνεῖται καθ᾽ ὁλοκληρίαν τὴν ὕπαρξιν καὶ ἑνὸς Βουλγάρου ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς πρὸς δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐὰν δὲν κατεδίωκε τὸν Ἑλληνισμὸν τόσον χονδροειδῶς, ἤθελεν εἶσθαι πολύτιμος ἡμῶν σύμμαχος, ἡ δὲ εἰλικρινὴς συμμαχία Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ἐν Μακεδονίᾳ ἤθελε παραγάγῃ ἀγλαοτάτους καρπούς, ἀλλ᾽ ἕνεκα τῶν σωβινιστικῶν τούτων ἰδεῶν τοῦ ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν πανσερβισμοῦ, ἡ σερβικὴ Προπαγάνδα δὲν ἔχει κατωρθώσῃ ἐν Μακεδονίᾳ οὐδεμίαν ἐπιτυχίαν καὶ πρόοδον, ἡ δὲ σερβικὴ συνείδησις μένει εἰσέτι εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, εἰς ὃ ἀνέκαθεν εὑρίσκετο, ἤτοι εἰς τὸν ἐν τῇ Παλαιᾷ Σερβίᾳ σερβοσλαυϊκὸν πληθυσμόν.

Ὁ κ. Βίκτωρ Μπεράρ, Γάλλος συγγραφεύς, περιηγηθεὶς τὴν ἑλληνικὴν Χερσόνησον πρό τινων ἐτῶν καὶ εὐσυνειδητότερος πάντων τῶν περὶ αὐτῆς γραψάντων ξένων περιηγητῶν, ἀναφέρει χαριέστατον διὰ τὰς ἐν Μακεδονίᾳ σερβικὰς ἀξιώσεις ἀνέκδοτον: Συνδιελέγετο μετὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γενικοῦ Προξένου τῆς Σερβίας, καὶ τοῦ λόγου στραφέντος, ὡς εἰκός, περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ δυνάμεως τοῦ Σερβισμοῦ, ὁ Σέρβος Πρόξενος τῷ παρέστησεν ὅλον τὸν μακεδονικὸν πληθυσμὸν ὡς.....σερβικόν· ἐπίσης ἐχαρακτήρισε τὴν Θεσσαλονίκην ὡς σερβικὴν πόλιν. Ὁ κ. Μπερὰρ ὑπεκρίθη μὲν ὅτι ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ κ. Προξένου, ἀλλ᾽ ἐσημείωσεν εἰς τὸ βιβλίον του, ὅτι οἱ μόνοι Σέρβοι κάτοικοι τῆς Θεσσαλονίκης εἶνε ὁ Πρόξενος τῆς Σερβίας, ὁ γραμματεύς, δύο κλητῆρες, ἔμποροί τινες ἐκ Σερβίας καὶ μαθηταὶ τοῦ ἐκεῖ διατηρουμένου λόγῳ διαφημίσεως σερβικοῦ σχολείου.

Ἕτερον. Πρὸ δύο μηνῶν κατηρχόμην ἐκ Βελιγραδίου εἰς Θεσσαλονίκην. Εἶχον συνταξειδιώτην ἕνα σερβοδιδάσκαλον, ὅστις μὴ γνωρίζων τὴν ἐθνικότητά μου μοὶ ἔλεγεν, ὅτι ὅλοι ἡ Μακεδονία γέμει Σέρβων καὶ ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπῆρχων 5—6 χιλιάδων Σέρβων. Εἴχομεν ἐξέλθῃ εἰς τινα σταθμόν, ὅπου συνηντήσαμεν ἕνα Ἑβραῖον

συνταξειδιώτην ἐκ Θεσσαλονίκης, καταγόμενον ἐκ Κερκύρας. Τὸν ἠρώτησα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Σέρβων.

Καὶ ὁ Ἑβραῖος ἀπεκρίθη :

— Δὲν γνωρίζω κανένα Σέρβον στὴ Θεσσαλονίκη !...

*
* *

Διὰ τοιαύτης ἐργασίας, διὰ τοιούτων δημοσιευμάτων, διὰ τοιούτων πολυτελῶν βιβλίων, δημοσιευθέντων εἰς ξένας γλώσσας ἐν Εὐρώπῃ, ἐχαλκεύθησαν αἱ ἀνθελληνικώτεραι ἰδέαι καὶ ἐπιστεύθη ἐν Εὐρώπῃ, ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχουν Βούλγαροι, Ρωμοῦνοι, Σέρβοι, καὶ μόνον Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι δὲν ὑπάρχουσιν, ἐκ τῶν δύο ἐκείνων φυλῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἄρχει ἐθνολογικῶς, ἱστορικῶς καὶ πνευματικῶς, ἡ δὲ πολιτικῶς. Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἡ ἡμετέρα ἐργασία ὑπῆρξεν εὐτελεστάτη. Ἐκτὸς τῶν δαπανωμένων χρημάτων πρὸς συντήρησιν σχολείων ἐν Μακεδονίᾳ, οὐδεμίαν ἄλλην ἐργασίαν ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν, δι' ἧς νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος, ὅτι παρὰ πάσας τὰς ἄλλας φυλὰς ἡμεῖς κρατοῦμεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Μὲ ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ πνευματικὰ κεφάλαια, ἅτινα ἔχομεν ἐν Μακεδονίᾳ, κινδυνεύομεν νὰ πιστευθῶμεν ὡς οὐδὲν ἔχοντες !

Καί τοι ἀργά, καί τοι εὑρισκόμεθα εἰς τὴν 11ην ὥραν, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐργασθῶμεν συντόνως καὶ νὰ συνεργασθῶμεν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες. Πρέπει νὰ λείψωσιν οἱ δυσταγμοί. Ὅταν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ὁ ἀναγινώσκων βλέπῃ νὰ γίνηται λόγος περὶ ὅλων τῶν ἄλλων φυλῶν ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐθνικῆς ἀθυμίας καὶ ἀποθαρρύνσεως. Ἀπωλέσαμεν τὴν ἐθνικὴν πίστιν. Ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τὰ ἔθνη μόνον ἐκεῖνα, ἅτινα ἔχουσιν ἐθνικὴν πίστιν, προοδεύουσι. Πρέπει ν' ἀποκτήσωμεν ἐθνικὴν πίστιν, πρέπει νὰ φανατισθῶμεν, πρέπει νὰ μισήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς μας, πρέπει ἡ ἐθνικὴ ἰδέα νὰ μᾶς γίνῃ πάθος, νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἐθνικήν μας δύναμιν καὶ ζωὴν καὶ ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ δὲν εἴμεθα ὡς οἱ ἐπήλυδες ἀνταγωνισταί μας, ἀλλ' ὅτι εἴμεθα ἐν τῷ οἴκῳ μας, καὶ ὅτι δέον νὰ ὑπερασπίσωμεν αὐτὸν διὰ πάντων τῶν μέσων, ἅτινα ἐπιβάλλει εἰς τὰ ἔθνη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἰσχύος αὐτῶν, τὸ καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ ὕψιστον καὶ ἱερώτατον τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

Κύριοι. Ὅπως ὑπάρχει θρησκευτικὴ πίστις ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς ἀνθρώπου, μὴ διεφθαρμένου ἢ μὴ ἐκπεφυλισμένου, οὕτω πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐθνικὴ πίστις. Πίστις σημαίνει ἰδέαν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐνθουσιασμόν, ἀφοσίωσιν, ζῆλον μέχρι φανατισμοῦ. Ὁ φανατισμὸς ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπν πεποίθησιν τοιαύτην, ὥστε νὰ καταφρονῇ πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν ἐχθρικὴν ἐναντιότητα. Ἡ πίστις αὕτη δημιουργεῖ τοὺς μεγάλους χαρακτῆρας καὶ τοὺς μεγάλους ἥρωας, τοὺς μάρτυρας τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας, διότι ἡ πίστις εἶνε μηδὲν ἄνευ τῶν ἔργων. Τὰ μεγάλα θρησκευτικὰ συστήματα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἰδίᾳ τὸ χριστιανικόν, τὸ τελειότατον πάντων, ἐθεμελιώθησαν καὶ ἐνισχύθησαν διὰ τῆς πίστεως.

Αὕτη ἐνέπνευσε τοὺς μάρτυρας τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδίστασαν πρὸ τοῦ θανάτου καὶ εἰς τοὺς ὁποίους κατ' ἐξοχὴν ὀφείλεται ὁ θρίαμβος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐν ἡμέραις μεγάλων ἀγώνων καὶ κινδύνων ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ, ἐὰν δὲν εἶνε ὡπλισμένος διὰ τῆς πίστεως. Τῆς πίστεως ταύτης γέννημα εἶνε ὁ φανατισμὸς καὶ τὸ μῖσος πρὸς πᾶν ὅ τι εἶνε ἀλλότριον. Τὸ τοιοῦτο μῖσος θὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἔτι ἰσχυρότερον καὶ δὲν διστάζω νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ταύτην τοῦ μίσους πρὸς τ' ἀλλότρια ἐδημιουργήθη ἡ θρησκευτικὴ πεποίθησις τῶν λαῶν, παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων.

Ὅ τι συμβαίνει ἐν τῷ θρησκευτικῷ βίῳ τῶν λαῶν, τοῦτο κατ' ἀνάγκην δέον νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν τῷ ἐθνικῷ. Ἡ ἐθνικὴ πίστις εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς φιλοπατρίας. Δι' αὐτῆς οἱ λαοὶ καθίστανται ἰσχυρότεροι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, διότι ἔχουσι πεποίθησιν εἰς τὴν φυλετικὴν αὐτῶν ὑπε-

ροχὴν, ὅσον δὲ καὶ ἂν εἶνε μικροὶ καὶ ἀσθενεῖς, διὰ τῆς πεποιθήσεως ταύτης τῆς ἐθνικῆς δημιουργοῦσι πολλάκις περὶ ἑαυτοὺς ἰσχὺν ἀκατάβλητον. Διότι δὲν εἶνε μόνον ὁ ἀριθμὸς, ὅστις δίδει σημασίαν εἴς τινα λαόν· πρωτίστως ἐμπνέει αὐτὸν καὶ φρονηματίζει ἡ ἐθνική του ἰδέα, ὑπὲρ ἧς δὲν διστάζει νὰ κινδυνεύσῃ, νὰ μαρτυρήσῃ, νὰ θυσιασθῇ. Ὅσον μισεῖ λαός τις πᾶν ὅτι ξένον καὶ ἀλλογενές, τοσοῦτο περισσότερον ἀγαπᾷ ἑαυτόν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τῆς ἀγάπης ταύτης σφυρηλατεῖται ἡ ἐθνικὴ αὐτοῦ μεγαλειότης. Λαός, μὴ μισῶν, ἄρα μὴ ἀγαπῶν ἑαυτόν, εἶνε λαὸς ἐκπεφυλισμένος, ἕτοιμος νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν πρῶτον ἐπίβουλον τῆς τιμῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας. Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο μῖσος ἐχαρακτήριζε κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἡμετέρους προγόνους, οἵτινες ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆς πατρίδος των περιεφρόνουν καὶ ἀπεστρέφοντο πᾶσαν ξενικὴν ἰδέαν. Οἱ Σπαρτιᾶται, οἵτινες ὑπῆρξαν τὰ πρότυπα τῆς ἑλληνικῆς φιλοπατρίας καὶ ἀνδρείας, ὑπῆρξαν τοιοῦτοι, διότι περιεφρόνουν πᾶν ὅτι ξενικόν, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο ἑλληνικόν.

Δὲν διστάζω κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ κηρύξω ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκομαι, τὸ ἐθνικὸν τοῦτο μῖσος, ὡς τὴν μόνην δύναμιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ παλιγγενεσίας. Ἐκ τοῦ μίσους τούτου θ' ἀνατείλῃ ἡ ἀρετὴ τῶν νέων Ἑλλήνων, ὅπως ἐξεδηλώθη ἡ ἀρετὴ τῶν ἡρώων τοῦ 1821. Ἴσως τοῦτο ἀντιφάσκει πρὸς τὰ δόγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ δύνανται οἱ ἄκροι ζηλωταὶ αὐτῆς νὰ μὲ καταδικάσωσιν. Ἀλλ' ὀφείλω νὰ σᾶς παρατηρήσω, ὅτι τοιοῦτον μῖσος εἶνε ἐκδήλωσις τῆς ἀμύνης εἰς τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα, ἐπιβουλευόμενοι καὶ καταδιωκόμενοι ἀπὸ ἐχθρούς, πρὸς οὓς ὑπήρξαμεν ἀπὸ αἰώνων εὐεργετικοὶ καὶ σωτῆρες. Οὐδὲν θρήσκευμα, οὐδεὶς ἠθικὸς νόμος ἀπαγορεύει εἰς οἱονδήποτε ἄνθρωπον ν' ἀμυνθῇ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπίβουλος δύναμις προσβάλλει αὐτόν, ἀπειλοῦσα νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Οὕτω πρέπει νὰ ἐξηγήσητε τὸ μῖσος, ὅ περ σᾶς κηρύττω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐνστερνισθῆτε, μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι θέλετε καταστῇ πραγματικῶς ἄξιοι τῶν προσδοκιῶν τῆς πατρίδος.

Δυστυχῶς ἐξέλιπε παρ' ἡμῖν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν ἡ

ἐθνικὴ πίστις, ἄρα καὶ τὸ παρεπόμενον μῖσος, καὶ πλέομεν ἅπαντες ἐν πελάγει κοσμοπολιτισμοῦ, ἢ διὰ νὰ ὁμιλήσω κυριολεκτικώτερον, ἀπετελματώθημεν ἐντὸς τοῦ τενάγους τῆς ἐθνικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀπιστίας. Ἐπαγγελλόμεθα τὸν Ἄγγλον, τὸν Γάλλον, τὸν Γερμανόν, τὸν Σλαῦον, καὶ κατ' ἐλάχιστον τὸν Ἕλληνα. Ὁ κοσμοπολιτισμὸς εἶνε ἡ μεγαλειτέρα συμφορὰ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Ξενοκρατούμεθα, περιφρονοῦμεν τὴν θρησκείαν μας, τὴν γλῶσσάν μας, τὰς ἐθνικάς μας παραδόσεις, τὴν ἱστορίαν μας ἐν γένει. Ἐντρεπόμεθα διὰ τὸ Μεσολόγγι ἢ διὰ τὰ Ψαρρά, ἐνῷ θαυμάζομεν ἀσυνειδήτως καὶ μωρῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ξένων, καὶ ἂν αὕτη ὑπῆρξεν ἐχθρικὴ πρὸς ἡμᾶς.

Πῶς θὰ ἐξεγερθῶμεν ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης; Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν· μόνον διὰ τοῦ μίσους. Διὰ τοῦ μίσους τούτου ἐνισχύθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον αἰῶνα ἔθνη ταχέως ἐξελθόντα ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀφανείας ἢ ἀπὸ τοῦ αἴσχους τῆς ἥττης εἰς περιωπὴν μεγάλων κρατῶν σήμερον.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἐν χρόνοις συμφορῶν καὶ δουλείας διὰ τὴν Ἰταλίαν, ὁ ἐθνικὸς αὐτῆς ποιητὴς Γκουεράτσης ἐδίδασκεν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς ἰταλικῆς Χερσονήσου τὸ μῖσος κατὰ τῶν Τεντέσκων, ὅπως ἐκάλουν τοὺς Αὐστριακοὺς ἐν Ἰταλίᾳ. «Fuori i barbari». Ἔξω οἱ βάρβαροι! Τοιοῦτον ἦτο τὸ δίδαγμα, ὅ περ ἐλάμβανεν ἕκαστος Ἰταλὸς παρὰ τῶν ἐθνικῶν κατηχητῶν. «Μῖσος κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος»· καὶ διὰ τοῦ μίσους τούτου κατωρθώθη ἡ ἐθνικὴ ἐνίσχυσις τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ, ἡ ἀνάστασις τῆς πατρίδος. Τὸ ὄνομα τοῦ Τεντέσκου, εἶχε φθάση εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐξεγείρῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Ἰταλῶν ὄχι μόνον τὸ μῖσος, ἀλλὰ καὶ τὴν φρίκην.

Τῷ 1807 ὁ Γάλλος κατακτητὴς μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης εἶχε ποδοπατήσῃ τὸ γερμανικὸν ἔθνος, καὶ διὰ ν' ἀνακύψῃ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀβύσσου τῆς ἥττης του, ἐχρειάζετο τὸ κατὰ τῶν Γάλλων μῖσος, τὸ ὁποῖον κατώρθωσε νὰ ζωογονήσῃ τὴν ἡττηθεῖσαν Γερμανίαν, πρὸς στιγμὴν θεωρηθεῖσαν ὡς ἐκλιποῦσαν ἐκ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς, νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἐκδιώξῃ τὸν Γάλλον κατακτητὴν οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου ἐδάφους. Διδάσκαλοι τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Γερμανῶν μίσους ὑπῆρξαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ φιλόσοφος Φίχτε

καὶ ὁ φίλος τῆς γερμανικῆς νεότητος, ὁ Vaterjhan, ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς γυμναστικῆς. Ὁ Φατεργιὰν ἐκήρυξε πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς του: «Μισεῖτε πᾶν ξένον. Μὴ προσλαμβάνετε γαλλίδας παιδαγωγούς!» »Ὁ προσλαμβάνων τοιαύτας προσλαμβάνει ἐν τῷ οἴκῳ του διδάσκα-»λον τοῦ ἑταιρισμοῦ!»

Διὰ τοῦ μίσους τούτου οἱ Γερμανοὶ ἐπάταξαν τὸν Γάλλον κατακτητὴν τῷ 1814, ὡς ἐπίσης κατώρθωσεν ἡ Ἰταλία ἀπὸ τοῦ 1840—1860 τὴν ἐθνικήν της ἀποκατάστασιν.

Ἵνα σᾶς δώσω νὰ ἐννοήσητε μέχρι ποίου σημείου εἶχε φθάση τὸ κατὰ τῶν Γερμανῶν μῖσος ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, σᾶς ἀναφέρω, ὅτι Ἰταλίς τις ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας ἐν Λιβόρνῳ, συζευχθεῖσα Αὐστριακὸν συνταγματάρχην, παρὰ τὸ ἐπικρατοῦν μῖσος κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, ἀπεκηρύχθη ὑφ' ὅλης τῆς τάξεως εἰς ἣν ἀνῆκε, καὶ ἠναγκάσθη αὐτή τε καὶ ὁ σύζυγός της νὰ φύγωσιν ἐξ Ἰταλίας.

Εἰς τὸ ἐθνικὸν μῖσος ὀφείλουσιν οἱ Πολωνοὶ τὴν ὕπαρξίν των καὶ τὴν σωτηρίαν των, οἵτινες θὰ ἐξερρωσσίζοντο, ἀφ' ὅτου ὑπέκυψαν ὑπὸ τὴν ρωσσικὴν κυριαρχίαν μέχρι σήμερον, ἐὰν δὲν κατείχοντο ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ φανατισμοῦ· εἰς τοῦτο τὸ μῖσος ὀφείλεται ἡ μέχρι τῆς σήμερον ὕπαρξις τῆς Πολωνίας. Τοιοῦτο μῖσος ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς Οὔγγροις ἐναντίον τῶν Γερμαναυστριακῶν, καί τοι οἱ Οὔγγροι ἀπολαύουσι πλήρους ἀνεξαρτησίας ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν μοναρχίαν. Ἐν Βουδαπέστῃ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθώσῃ τις νὰ συνδιαλεχθῇ μὲ Οὔγγρους γερμανιστί. Ἀληθὴς Μαγυάρος, ὁσάκις παραστῇ ἀνάγκη νὰ συνδιαλεχθῇ μὲ ξένον, θὰ μεταχειρισθῇ τὴν γαλλικὴν ἀντὶ τῆς γερμανικῆς. Τὸ μῖσος, ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ ἀποστροφὴ εἶνε ἀναγκαῖα εἰς τὰ ἔθνη κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν ἔχουσι συντετελεσμένην τὴν ἐθνικήν των ἀποκατάστασιν. Ἔχομεν ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς τοιούτου μίσους, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πατρίδος εὑρίσκεται ὑπὸ ξένην καὶ τυραννικὴν κυριαρχίαν, ἢ ἐπιβουλεύεται, καὶ μικρὸν αὐτῆς τμῆμα εἶνε ἐλεύθερον. Ἴσως διδάσκων ταῦτα θεωρηθῶ ἥκιστα εὐαγγελικός, ἀλλ' ἄλλο εἶνε τὸ ζήτημα τοῦ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» καὶ ἄλλο τὸ ἀμύνεσθαι ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν. Ἡ ἔννοια τοῦ ἐθνικοῦ τούτου

μίσους εἶνε ἐθνικὴ ἀνάγκη, νόμος τῆς ἐθνικῆς προόδου ἑνὸς ἔθνους, ὅ περ θέλει ἀποκατασταθῇ ἐν τῇ ἀκεραιότητι αὐτοῦ καὶ τοῖς δικαίοις.

Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην προεισαγωγήν, θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη.

Οἱ Βούλγαροι, ἀφ' ὅτου ἐξηγέρθησαν ὑπὸ τῶν Πανσλαυϊστῶν ἐκ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀσυνειδησίας, ἐν ᾗ ἀπὸ αἰώνων εὑρίσκοντο, ἐξηγέρθηθησαν καὶ ἐφανατίσθησαν διὰ τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μίσους αὐτῶν καὶ κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ. Μῖσος κατὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, μῖσος κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου, καὶ ἰδίως κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου· καὶ διὰ τοῦ μίσους τούτου ἐνίσχυσαν τὸ ἐθνικόν των φρόνημα. Οἱονδήποτε ἐκπαιδευτικὸν βουλγαρικὸν βιβλίον καὶ ἂν λάβητε, εἰς χεῖράς σας, θὰ ἴδητε, ὅτι γέμει ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὁ Ἑλληνισμός, κατὰ τὰ ἐθνικά των βιβλία, τοὺς ἔχει ὑποδουλώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους καὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει καταστρέψῃ τὴν ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἱστορίαν των, κτλ. Μέχρι τοιούτου δὲ σημείου ἔχει ἐμφυσηθῇ τὸ ἐθνικὸν μῖσος εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ πασίγνωστον ἑλληνικὸν ᾆσμα παρῳδήθῃ βουλγαριστί :

«Ἐσεῖς τὸν Γραικὸν σφάξατε....»

Μοὶ εἶπον ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅτι ἡ πρώτη διδομένη πρὸς τοὺς Βουλγαρόπαιδας διδασκαλία, πρὸς τῇ βουλγαρικῇ ἀλφαβήτῳ, εἶνε καὶ ὅτι ἡ Βουλγαρία ἦτό ποτε μέγα κράτος καὶ ὅτι τὸ κατέστρεψαν οἱ Ἕλληνες. Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς κηρύττει ὁ ἱερεὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας, τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος : «μῖσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων». Τὸ μῖσος τοῦτο, τὸ τοσοῦτον ἄδικον, διότι τὴν Βουλγαρίαν εἶχον καταστρέψῃ οἱ Τοῦρκοι καὶ οὐχὶ οἱ Ἕλληνες, ὡς κατέστρεψαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὸ μῖσος, λέγω, τοῦτο, ἐμφυσηθὲν ἐπιτηδείως ὑπὸ τῶν Πανσλαυϊστῶν, χάριν τῆς ἀποσπάσεως τῶν Βουλγάρων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς, ἤτοι τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξέθρεψε τὴν σημερινὴν Βουλγαρίαν καὶ τῇ ἐνέπνευσε τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἰδέαν. Ἄνευ τοῦ μίσους τούτου οἱ Βούλγαροι δὲν θὰ ἦσαν ὅτι εἶνε σήμε-

ρον, ὡς δὲν ἦσαν οὐχὶ πρὸ πολλοῦ καιροῦ, ὅτε πᾶς ἀνεπτυγμένος Βούλγαρος ἐνησμενίζετο ν' ἀποκαλῇ ἑαυτὸν Ἕλληνα καὶ ἐθεώρει ὕβριν νὰ τὸν ὀνομάζωσι Βούλγαρον. Ἀκούσατε καὶ τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὸν τῶν μισελληνικωτάτων ἰδεῶν τῶν Βουλγάρων: Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ἐθνικὸς τῶν Βουλγάρων ποιητὴς Βάζωφ, ἐπισκεφθεὶς κατὰ τὰς ἐξετάσεις βουλγαρικήν τινα σχολήν, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνος ἑλληνικῆς πόλεως, νομίζω τῆς Στενημάχου, προσεκλήθη εἰς γεῦμα ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ σώματος. Κατὰ τὸ γεῦμα ἠγέρθησαν, ὡς εἰκός, καὶ προπόσεις, μία δὲ τῶν προπόσεων ἦτο ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ Κρούμμου, τοῦ βαρβάρου καὶ ὠμοῦ ἐκείνου Βουλγάρου βασιλέως, ὅστις μετέβαλε τὸ κρανίον τοῦ ἔν τινι κατ' αὐτοῦ μάχῃ πεσόντος βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου εἰς κύπελλον καὶ ἐμεθύσκετο, πίνων δι' αὐτοῦ οἶνον, κατὰ δὲ τὴν πρόποσιν ταύτην ἐξηνέχθη ἡ εὐχή, **ὅπως νέος Κροῦμμος δοξάσῃ τὰ βουλγαρικὰ ὅπλα, φονεύων Ἕλληνες στρατηγοὺς καὶ μεταβάλλων τὰ κρανία των εἰς κύπελλα, δι' ὧν νὰ μεθύσκωνται καὶ νὰ φρονηματίζωνται οἱ νέοι Βούλγαροι!** Τοιαύτη ἡ κρατοῦσα ἐν Βουλγαρίᾳ ἀνατροφή. Καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ βουλγαρικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Σόφιας τὰ αὐτὰ διδάσκονται οἱ Βούλγαροι φοιτηταί: **Μῖσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων**, διότι αὐτοὺς θεωροῦσιν ὡς φυσικοὺς κυρίους τῆς τε Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης καὶ περαιτέρω ἀκόμη... τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὅλη των ἡ δημοσιογραφία, ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, γέμουσιν ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὰς τὰς ἡμέρας λαμβάνω τακτικῶς μεταφράσεις ἄρθρων βουλγαρικῶν ἐφημερίδων, ἅτινα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον εἶνε αὐτόχρημα φιλιππικοὶ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καταδιώκεται ἀμειλίκτως πᾶς ὅστις τολμᾷ νὰ ἐγείρῃ φωνὴν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, οὐχὶ δὲ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν διεγράφη καὶ ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς Λέσχης τῆς Φιλιππουπόλεως σθεναρὸς Ἕλλην δημοσιογράφος, οἷος ὁ κ. Κουμαριανός, διότι κατεχώρισεν εἰς τὴν ἐφημερίδα του «**Φιλιππούπολιν**» ἄρθρα ψέγοντα τὰ ληστρικὰ ἐν Μακεδονίᾳ κινήματα τῶν Βουλγάρων. Αἱ δὲ «Εἰδήσεις τοῦ Αἵμου», ἕτερον ἑλληνικώτατον ὄργανον τῆς αὐτῆς πό-

λεως, ὑφίστανται μυρίας ἐπιθέσεις καὶ ἀπειλεῖται ὁ διευθυντὴς αὐτῶν μέχρι θανάτου. Ἡμεῖς ἐδῶ εἴμεθα κοσμοπολῖται.

Ὁ τύπος μας οὐχὶ μόνον δὲν ἁμιλλᾶται ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο πρὸς τὸν βουλγαρικόν, ἀλλ' ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῶν αἰσθημάτων του καταχωρίζει καὶ συνεντεύξεις μετὰ βουλγάρων διπλωματῶν καὶ εὐχαριστήρια τοῦ ἐσχάτως ἀποφυλακισθέντος Βουλγάρου πατριώτου, καὶ ὅμως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὸν Ἕλληνα δημοσιογράφον ὁ Βούλγαρος διπλωμάτης, δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ τὰ εἴπῃ πρὸς Βούλγαρον τοιοῦτον ἡμέτερος διπλωμάτης ἐν Σόφιᾳ.

Ὁ Βούλγαρος ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν τρέφει: πῶς νὰ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς. Τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη καὶ τὸ μῖσος εἶνε τὰ μεγαλείτερα καθ' ἡμῶν ἠθικά του κεφάλαια. Μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μίσους της ἀνέστη ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τάφου ἡ σημερινὴ Βουλγαρία, καὶ μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦτο, τὸ τοσοῦτον ἀγλαοὺς καρποὺς ἀποδῶσαν, ἐπιδιώκουσιν οἱ Βούλγαροι πατριῶται νὰ κατακτήσωσι τήν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην, καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ προσφιλές των Τσαριγράδ. Αὐτὸ τὸ πρόγραμμα ἐφήρμοσεν ἡ πρώτη βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, καὶ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα αὐτὸ περιμένουσιν οἱ Βούλγαροι τὴν πραγμάτωσιν τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ὁ Βάττεμβεργ, ὁ πρῶτος Ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας, ἦτο ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς διορισάσης αὐτὸν Δυνάμεως. Ἦτο ἡγεμὼν ὀργῶν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους, ἐφ' οὗ ἐκλήθη ἀνώτατος ἄρχων.

Ὑπὸ τοιαύτας διδασκαλίας καὶ ὑπὸ τοιοῦτον ἡγεμόνα ἡ νέα Βουλγαρία ἤρξατο προοδεύουσα, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον καὶ τοὺς συμβούλους του τὰ ὅρια τῆς νέας χώρας ἐφαίνοντο στενά, μίαν ἡμέραν εἰσέβαλεν οὗτος κρυφίως μεθ' ὅλου τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν ρώσσων ἀξιωματικῶν βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἰς Φιλιππούπολιν καὶ κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, ἥτις τότε ἠρίθμει περὶ τὰς διακοσίας χιλιάδας Ἑλλήνων, ἠθικῶς ἐπικρατούντων ἐφ' ὅλης τῆς χώρας. Οὕτως εὐρεῖα ἑλληνικὴ χώρα, ἡ βόρειος Θρᾴκη, ἐγένετο βουλγαρική. Καὶ ὅμως ἐὰν δὲν ἐλάμβανε χώραν τὸ βουλγαρικὸν πραξικόπημα τῆς καταλήψεως αὐτῆς τὸν Αὔγουστον τοῦ 1885, σήμερον θὰ ἦτο ἄλλη ἡ κατάστασίς της. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἕλληνες, ὑπε-

ρέχοντες ἠθικῶς τῶν συνοίκων αὐτοῖς Βουλγάρων, καίτοι πλειοψηφούντων, θὰ ὑπερίσχυον αὐτῶν, ὅπως ὑπερίσχυον καὶ ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς Φιλιππουπόλεως, ἔνθα ἡ φωνή των ἦτο σεβαστή.

Ἐν μιᾷ συνεδριάσει τῆς συνελεύσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι βουλευταὶ ἤθελον νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν συνέλευσιν τὰς θελήσεις των, ἐγερθεὶς ὁ παρεδρεύων ἐν αὐτῇ Ἕλλην Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Γρηγόριος ἠπείλησε τοὺς Βουλγάρους βουλευτάς, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι, ἐὰν ἐπιμείνωσιν εἰς τοὺς παρανόμους καὶ ἐπιζημίους πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς σκοπούς των, θ' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ροδόπην καί, στρατολογῶν δέκα πέντε χιλιάδας Ἑλλήνων, θὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια. Οἱ Βούλγαροι βουλευταὶ ἐπτοήθησαν καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὴν θέλησιν τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων των.

Ἐὰν δὲν συνέβαινε τὸ πραξικόπημα τῆς καταλήψεως τῆς Φιλιππουπόλεως, ὅ περ ἦτο ἐναντίον τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, ὁ Ἑλληνισμὸς θ' ἀνέκτα ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ Τουρκία ἐφοβήθη νὰ προβῇ στρατιωτικῶς ὡς κυρίαρχος δύναμις, ἕνεκα τῆς ἀσυμφωνίας τῇ Διπλωματίας, καθόσον ἡ μὲν Ἀγγλία ἐνόμισεν, ὅτι διὰ τῆς συνδρομῆς, ἣν παρέσχεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, πρὸς κατάληψιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, θὰ συνετάσσετο αὕτη μετ' αὐτῆς ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, ἡ δὲ προσβληθεῖσα Ρωσσία ὑπεκίνησε τὴν Σερβίαν εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας, νομίζουσα, ὅτι θὰ ἐνικᾶτο ἡ Βουλγαρία καὶ θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν λείαν της, ἀποχωροῦσα ἐκ Φιλιππουπόλεως. Δυστυχῶς ἡ ἀνικανότης τοῦ Βασιλέως τῶν Σέρβων καὶ ἡ ἧττα αὐτῶν ἐ Σλιβνίτσῃ ἐματαίωσε τοῦτο, ἡ δὲ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία ὁριστικῶς ἔκτοτε ἀπετελεῖ μέρος τῆς βουλγαρικῆς Ἡγεμονίας.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς καταλήψεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἡ ἧττα τῶν Σέρβων προσεπόρισε μέγα γόητρον τοῖς Βουλγάροις καὶ μεγάλην πολιτικὴν ὑπεροχὴν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκδιώκεται ὁ ἡγεμὼν Βάττεμβεργ καὶ νέος τοιοῦτος, κατώτερος μὲν τοῦ προκατόχου, ἀλλὰ μὲ μεγαλοπράγμονα πρωθυπουργόν, ἀναλαμβάνει τὴν κυβέρνησιν τῆς Βουλγαρίας. Ὁ πρωθυπουργὸς οὗτος

ἦτο ὁ Σταμπούλωφ, ἀνὴρ μεγίστης ἱκανότητος, ὅμοιος ἀσιάτῃ δεσπότῃ, καὶ ἔχων ὡς δόγμα: «Ὁ σκοπὸς ἐξαγνίζει τὰ μέσα»· δὲν ἐγνώριζε τί ἐστι ἠθικὴ καὶ δίκαιον καὶ ἔπραττεν ὅ τι ἐθεώρει συμφέρον μόνον. Οὗτος ἐνίσχυσε κατ' ἐξοχὴν τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν, δώσας νέαν ὤθησιν μίσους οὐχὶ μόνον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅ περ ἦτο παλαιὰ ἐφεύρεσις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Ρώσσων, διότι ὁ ἀπαίσιος δι' ἡμᾶς ἐκεῖνος Βούλγαρος πολιτικός, ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ του εἶχε διΐδῃ, ὅτι μίαν ἡμέραν ἡ Βουλγαρία ἔμελλε νὰ καταστῇ ρωσσικὸν Κυβερνεῖον. Ἐνίσχυσε τὴν Βουλγαρίαν στρατιωτικῶς, δαπανήσας μεγάλα ποσὰ ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς τῆς χώρας, διὰ δὲ τοῦ βουλγαρικοῦ τύπου καὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἀνταποκριτῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων ἐξηπάτα τὴν δημοσίαν τῆς Εὐρώπης γνώμην, μεγαλοποιῶν τὰς εἰς πάντας τοὺς κλάδους προόδους τῆς Βουλγαρίας. Οἱ ξένοι ἀνταποκριταὶ ἐφημερίδων ἦσαν μίσθιά του ὄργανα, καὶ ἔγραφον καὶ ἐτηλεγράφουν δωρεὰν ὅ τι τοῖς ὑπηγόρευεν αὐτός.

Μισθούμενοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνταποκριταὶ διέθετον εὐμενέστατα τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Εὐρώπης περὶ Βουλγαρίας καὶ Βουλγάρων καὶ παρέστησαν αὐτοὺς ὡς τὸν σπουδαιότατον παράγοντα μεταξὺ τῶν τὴν ἑλληνικὴν Χερσόνησον κατοικούντων λαῶν, διὰ δὲ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς ἡ Βουλγαρία ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, ὥστε νὰ θεωρηθῇ παρ' αὐτῶν ἡ Ἡγεμονία ὡς στρατιωτικῶς οὖσα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μεταξὺ τῶν κρατιδίων τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ μακεδονικὴ πολιτικὴ τοῦ Σταμπούλωφ, ἥτις ἐπεξετείνετο καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Θράκης, ἦτο ἡ διὰ τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου καὶ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὑποδαύλισις τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει μίσους, καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν Βουλγάρων δι' ἐκδόσεως βερατίων, ἤτοι προνομίων, πρὸς ἐγκατάστασιν καὶ ἄλλων ἐπισκόπων ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ λόγος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαροεπισκοπῶν εἶνε, ὅτι ἕκαστος Βούλγαρος ἐπίσκοπος χρησιμεύει ὡς πράκτωρ τοῦ τε Ἐξάρχου καὶ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας καὶ κέντρον τῆς βουλγαρικῆς ἰδέας. Μετὰ τοῦ Βουλγάρου ἐπισκόπου συνεργάζεται ἐν Μακεδονίᾳ ὁ Βούλγαρος διδάσκαλος καὶ ὁ Βούλγαρος δολοφόνος. Ὁ Σταμπούλωφ ἐγνώριζεν ὅλα τὰ μέσα πῶς

νὰ ἐνισχύσῃ πρακτικώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν, πῶς νὰ πολεμήσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ πῶς νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν Σουλτᾶνον. Ὁ Σουλτᾶνος κατέστη πολλάκις ὄργανον τοῦ Βουλγάρου τούτου πολιτικοῦ καὶ ἐκφοβιζόμενος διὰ παντὸς εἴδους ἀπειλῶν, ἢ παραπειθόμενος διὰ διαφόρων ψευδολογιῶν καὶ συκοφαντιῶν, ἐνέδιδεν εἰς πλείστας τῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἀπαιτήσεών του. Σᾶς ἀναφέρω ἓν χαρακτηριστικώτατον παράδειγμα τῆς πολιτικῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἵνα ἐννοήσητε μέχρι ποίου βαθμοῦ προέβαινεν ἡ πανουργία του. Ὡς γνωρίζετε, πρὸ δεκαετίας ἐπεσκέφθη τὴν Βουλγαρίαν ὁ μακαρίτης Τρικούπης, μεταβὰς δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Σόφιαν ἐθεώρη ε στοιχειῶδες ἀβροφροσύνης καθῆκον νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Σταμπούλωφ, καθὸ πρωθυπουργόν. Ὁ Σταμπούλωφ τὸν ὑπεδέχθη λίαν φιλοφρόνως καὶ ἔδωκε πρὸς τιμήν του γεῦμα εἰς τὴν Λέσχην. Καὶ ἐνῷ ἀφ᾽ ἑνὸς συνέτρωγε μετὰ τοῦ ξενιζομένου του, ἀφ᾽ ἑτέρου ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πράκτορα τῆς Βουλγαρίας ν᾽ ἀναγγείλῃ ὅπου δεῖ, ὅτι ὁ Τρικούπης, ἐλθὼν εἰς Σόφιαν, ζητεῖ τὴν σύναψιν ἀμυντικῆς καὶ ἐπιθετικῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς συμμαχίας πρὸς διανομὴν τῆς Μακεδονίας.

Ὁ Σουλτᾶνος, καταθορυβηθεὶς ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης, ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἔκδοσιν βερατίων πρὸς σύστασιν δύο νέων βουλγαρικῶν ἐπισκοπῶν ἐν Μακεδονίᾳ, καθόσον μεταξὺ τῶν Τούρκων ὑπουργῶν ἐπικρατεῖ ἡ παλαιὰ πολιτικὴ δοξασία, τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε». Ἐνόμιζον καὶ νομίζουσι οἱ ἀφελεῖς Τοῦρκοι πολιτικοί, ὅτι τὸ ἀλληλοφάγωμα μεταξὺ τῶν κρατιδίων τοῦ Αἵμου συντελεῖ πρὸς ἑδραίωσιν τοῦ τουρκικοῦ καθεστῶτος ἐν Εὐρώπῃ.

Καὶ μετὰ τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἀπαισίου Σταμπούλωφ καὶ τὴν μετάπτωσιν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὰς ῥωσσικὰς ἀγκάλας, οἱ Βούλγαροι ἐξακολουθοῦσι συνεχίζοντες τὸ καταστρεπτικὸν καθ᾽ ἡμῶν ἔργον των ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, ἔχοντες καὶ τὴν ἀρωγὴν τῆς γνωστῆς μεγάλης Δυνάμεως. Πρὸς εὐχερεστέραν δὲ ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν των διωργάνωσαν τὰ λεγόμενα μακεδονικὰ Κομιτάτα, ἅτινα κυριολεκτικώτερον ἠδύναντο νὰ ὀνομασθῶσι «δολοφονικὰ βουλγαρικὰ Κομιτάτα»,

διότι ὁ σκπός των δὲν εἶνε ἄλλος ἢ ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας. Πρὸς συντήρησιν βεβαίως τῶν δολοφονικῶν τούτων κομιτάτων, ἅτινα ἐνσκήπτουσιν εἰς τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν ὡς ἀντιπρόσωποι οὐχὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς ἐπισήμου Βουλγαρίας καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Φερδινάνδου, ἀπαιτοῦνται πολλὰ χρήματα. Πολλαὶ πηγαὶ εἰσίν, ἐξ ὧν εἰσρέει ἄφθονος ὁ χρυσὸς εἰς τὰ ταμεῖα τῶν βουλγαρικῶν κομιτάτων: 1ον ἡ βουλγαρικὴ φιλοπατρία· 2ον ὁ ἐκβιασμός· 3ον αἱ πανσλαυϊστικαὶ Ἑταιρεῖαι· 4ον ἡ ληστεία, καὶ ἴσως καὶ ἄλλαι. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἱστορία τῆς Μὶς Στόουν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ὁποίας ἐπληρώθησαν εἴκοσι χιλιάδες λιρῶν. Εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κομιτάτων συνεισφέρουσι καὶ Εὐρωπαῖοι καὶ Ἕλληνες, ἐξαναγκαζόμενοι πρὸς τοῦτο. Εἷς τῶν ἐν Σόφιᾳ Ἑλλήνων μοὶ ἔλεγεν, ὅτι προσέφερεν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου ἑκατὸν φράγκα, ἵνα τελειώσῃ μίαν ὑπόθεσίν του εἰς τὸ ἐκεῖ Δημαρχεῖον. Εἶνε γνωστὰ τὰ θύματα τοῦ δολοφονικοῦ τούτου Κομιτάτου, τοῦ ἐπαγγελλομένου δῆθεν τὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατὰ πρῶτον καὶ τῶν Τούρκων κατὰ δεύτερον λόγον ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης χάριν πλουτισμοῦ τοῦ ταμείου αὐτοῦ. Ὁ ἐν Γευγελῇ δολοφονηθεὶς Ἕλλην ἰατρὸς Κυβερνίδης ἐδολοφονήθη, διότι δὲν συνήνεσε νὰ συνεισφέρῃ τὸ αἰτηθὲν ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου ὑπέρογκον χρηματικὸν ποσόν. Ἕλλην ἐπίσκοπος πρὸ δύο μηνῶν μοὶ ἐδείκνυεν ἐπίσης τὴν σφαῖραν, ἣν τῷ διηύθυνον οἱ συμμορῖται τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου, καὶ ἡ ὁποία ἀντ' αὐτοῦ ἐφόνευσε τὸν ἵππον του.

Καὶ ὅμως ἡμεῖς, ἐνῷ ἔχομεν τοιοῦτον ἐχθρὸν ἐνώπιόν μας, μεταχειριζόμενον ὅλα τὰ ἀθέμιτα καθ' ἡμῶν μέσα, δὲν κινούμεθα, δὲν κάμνομεν τίποτε, δὲν ἀμυνόμεθα κἄν! Εἰς τὸ Σχολεῖόν μας εἴμεθα κοσμοπολῖται, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας κοσμοπολῖται, εἰς τὰς σχέσεις μας κοσμοπολῖται, ἵνα μὴ δυσαρεστήσωμεν, φαίνεται, τοὺς ἐχθρούς μας. Τὸ Σχολεῖόν μας δὲν διεξάγει κανένα προσηλυτισμὸν ἐναντίον τῶν θανασίμων ἡμῶν ἐχθρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουσιν οἱ Βούλγαροι· τὰ ἐν αὐτῷ ἐν χρήσει βιβλία εἶνε ὅλως ἀκίνδυνα τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἡ δὲ Ἐκκλησία μας δείκνυται ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικής, ὑπὲρ τὸ δέον χριστιανική. Οὔτε οἱ διδάσκαλοί μας, οὔτε οἱ ἱερεῖς μας, οὔτε οἱ

ἱεροκήρυκές μας διδάσκουσι τὴν φιλοπατρίαν, τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν μῖσος, τὴν ἄμυναν τέλος τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν δικαίων. Ἡ διδασκαλία μας εἶνε χλιαρωτάτη· δὲν ἔχει καμμίαν σχεδὸν σχέσιν μὲ τὴν ἐθνικήν μας ἰδέαν καὶ παράδειγμα εἷς διευθυτὴς ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἐν Μακεδονίᾳ, τοῦ ὁποίου οἱ ἀνεψιοὶ ἀπεσκίρτησαν εἰς τὸν Βουγαρισμόν, γενόμενοι φανατικοὶ Βούλγαροι. Φαντασθῆτε τὶ διδασκάλους ἔχομεν! Δὲν εἶνε ἱκανοὶ νὰ συγκρατήσωσιν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν οὐδὲ τὰ τέκνα τῶν ἀδελφῶν των, καὶ ἡμεῖς περιμένομεν νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ὁμοφύλους ἡμῶν τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν.

Οἱ Βούλγαροι, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, καὶ κυρίως ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἀνικανότητος καὶ ἀδιαφορίας, κατέστησαν οἱ ἐπιφοβώτεροι ἡμῶν ἐχθροὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ. Ὅλος ὁ Σλαυϊσμός, ἐκτὸς τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Σέρβων, τοὺς θεωρεῖ πρωτοπορείαν του ἐν τῇ ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ. Ἐὰν παρατηρήσητε τὸν χάρτην τῆς Μακεδονίας, θὰ ἴδητε, ὅτι, κατερχόμενοι οἱ Βούλγαροι εἰς οἱανδήποτε ἀκτὴν τοῦ Αἰγαίου, μᾶς ἀποκόπτουσι τὴν ἐθνικὴν συγκοινωνίαν μετά τε τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μᾶς σβύνουσι τὸ χρυσοῦν μας ὄνειρον. Ἐὰν ἐγνωρίζομεν νὰ ἐργασθῶμεν, εὐκόλως ἠθέλομεν καταστῇ ὑπεροχώτεροι αὐτῶν, θὰ μᾶς ἐφοβοῦντο καὶ θ' ἀπεχώρουν, ἀλλὰ δυστυχῶς εἴμεθα ἀνάξιοι τοῦ ὀνόματός μας καὶ ἄξιοι περιφρονήσεως, ἄνθρωποι ἐντρεπόμενοι νὰ ὁμιλῶμεν τὴν γλῶσσάν μας καὶ ψιττακίζοντες ξένα λεξείδια! Ἰδοὺ ὁποῖοι κατέστημεν!...

Σᾶς ὁμιλῶ μετ' ἀγανακτήσεως, καὶ ἐπεθύμουν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σᾶς ἐμπνεύσω ὅλην τὴν ἀγανάκτησιν, ἥτις πλημμυρεῖ τὰ στήθη μου καὶ κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν καὶ πάντοτε, καὶ νὰ ἐμβάλω εἰς τὴν ψυχήν σας ὅλον τὸ μῖσός μου, ὅπερ τρέφω πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους μας. Πρέπει πᾶς Ἕλλην, συναισθανόμενος τὴν καταγωγήν του, νὰ κηρύξῃ ἐν τῇ ψυχῇ του ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Βουλγάρων, ν' ἀπομακρύνηται αὐτῶν, νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ τὸν πλησιάζουν, καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου «οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι τοῖς Σαμαρείταις» νὰ μεταβληθῇ εἰς: «οὐ συγχρῶνται Ἕλληνες τοῖς Βουλγάροις». Οὕτω πράττουσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι νὰ ὑπερασπίσωσι τὰ ἐθνικά των δίκαια, ἐκεῖνοι οἵτινες ἀγαποῦν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν τιμὴν τῆς πα-

τρίδος των, ἀλλ' ἡμᾶς δὲν ἐπιτρέπει νὰ πράξωμεν τίποτε ὁ κοσμοπολιτισμός!

Πρὶν ἢ περάνω τὴν Διάλεξίν μου ταύτην, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς διηγηθῶ τί ἀντελήφθην ὁ ἴδιος ἐν Σόφιᾳ, τῇ πρωτευούσῃ τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ἐννοήσητε πῶς σκέπτονται τὰ ἄλλα ἔθνη περὶ τῶν ἐθνικῶν των ἐχθρῶν:

Ἦτο ἡ 2)14 Ἰουλίου, ἥτις, ὡς γνωρίζετε, εἶνε ἡ ἐθνικὴ τῶν Γάλλων ἑορτή. Ἡ ἐν Σόφιᾳ γαλλικὴ παροικία, πανηγυρίζουσα τὴν ἐπέτειον τῆς γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔδιδε κοινὸν γεῦμα. Μεταξὺ τῶν ἐγγραφέντων εἰς τὸ γεῦμα τοῦτο ἦτο καὶ γαλλίς τις κυρία, ἥτις εἶχε σύζυγον Γερμανόν, ὅ περ ὁ πρόεδρος τῆς γαλλικῆς παροικίας δὲν ἠγνόει. Μόλις τὴν εἶδεν εἰσελθοῦσαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔσπευσε καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τοῦ βραχίονος, τὴν ὡδήγησεν ἐκτός, εἰπὼν εἰς αὐτήν, ὅτι ἀφ' ὅτου ἐγένετο σύζυγος Γερμανοῦ, ἐχθροῦ τῆς Γαλλίας, ἀπέβαλε τὴν ἐθνικότητά της καὶ δὲν εἶνε πλέον Γαλλίς.

Ἰδοὺ σπουδαῖον ἐθνικὸν μάθημα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας! Καὶ ὅμως μετά τινας ἡμέρας ἑλληνικὴ ἐφημερὶς τῆς Φιλιππουπόλεως ἔγραφε περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου καὶ ἐκάκιζε τὸν πρόεδρον τῆς ἐν Σόφιᾳ γαλλικῆς παροικίας διὰ τὴν πρὸς τὴν λαβοῦσαν Γερμανὸν σύζυγον Γαλλίδα διαγωγήν του, χαρακτηρίσασα τοῦτο ὡς ἔλλειψιν γαλλικῆς εὐγενείας.

Εἴθε οἱ ἡμέτεροι ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς νὰ εἶχον ὄχι τὴν φιλοπατρίαν,— διότι ἔχουσι μεγάλην τοιαύτην—ἀλλὰ τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ προέδρου τῆς γαλλικῆς παροικίας τῆς Σόφιας!

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Κ ύ ρ ι ο ι. Συνεβούλευσα ἐν προηγουμένῃ Διαλέξει, ὅτι καθῆκον ἔχομεν νὰ γνωρίσωμεν τὴν Μακεδονίαν, νὰ λάβωμεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτῆς, διότι ἐκ τῆς σωτηρίας τῆς Μακεδονίας ἐξαρτᾶται ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν οἱ διδάσκοντες, ὅτι γνωρίζομεν τὴν Μακεδονίαν, ἄρα περιττὸς καθίσταται πᾶς περὶ αὐτῆς λόγος. Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ, ὅτι δὲν εἶνε ἀκριβὲς τοῦτο. Ἂν ἐγνωρίζομεν τὴν Μακεδονίαν, ἂν ἐλαμβάνομεν περὶ αὐτῆς τὸ προσῆκον ἐνδιαφέρον, ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ διετέλει εἰς μείζονα ἀκμὴν καὶ δύναμιν, οὐδὲ θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον τὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ ἀλλόφυλα στοιχεῖα, εἰς ἐλαχίστας διατελέσαντα καὶ διατελοῦντα μέχρι σήμερον μετ' αὐτῆς ἱστορικὰς καὶ ἐθνολογικὰς σχέσεις. Καὶ ὅτι εἶνε ἀκριβὲς τοῦτο, σᾶς ὑπομιμνήσκω τὸ γεγονὸς τῆς δημοσιεύσεως βιβλίου, ἐξ ἐπισήμου Γραφείου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ μὲν Μακεδονίᾳ ἀναγνωρίζεται ὡς βουλγαρικὴ χώρα, ἡ δὲ Ἤπειρος ὡς ἀλβανική.

Πρὸ τοιούτων φαινομένων, καὶ ἠδυνάμην νὰ σᾶς ἀναφέρω πλεῖστα, καθῆκον ἔχομεν πάντες, ἐπίσημοί τε καὶ ἀνεπίσημοι, νὰ μελετήσωμεν σοβαρώτερον τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα, ἐρευνῶντες ἰδίᾳ καὶ ἀποδεικνύοντες τὰ ἱστορικὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς ἐστήθησαν ἐπὶ βλάβῃ ἡμῶν πολλαπλαῖ ἐχθρικαὶ ἔνεδραι.

Ταῦτα φρονῶν, καὶ νομίζω ὅτι συμμερίζεσθε πάντες τὴν γνώμην μου, δὲν διστάζω κατὰ τὴν σημερινὴν διάλεξίν μου νὰ ἐκθέσω δι' ὀλίγων τὰ κατὰ τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν τῆς Μακεδονίας, ἵνα καταδείξω τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ τὰς μεγάλας αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπηρεσίας.

Ὡς εἶπον ἤδη ἐν προηγουμένῃ Διαλέξει, ἡ Μακεδονία ὑπῆρξεν ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν παλαιτάτων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ἱστορικῶν χρόνων, ἀλλ' ὁ ἑλληνικὸς αὐτῆς χαρακτὴρ ἐξεδηλώθη ὑπέροχος τὸ πρῶτον μὲν

ἐπὶ τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, βραδύτερον δὲ ἐπὶ τῶν Διαδόχων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Ρωμαίων παρέμεινεν ἐπίσης ἑλληνική. «Ἑλλάς ἐστι καὶ ἡ Μακεδονία», *ἐκήρυξε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ γεωγράφος Στράβων. Ἦτο ὄντως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἓν τῶν σπουδαιοτάτων κέντρων τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.*

Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ Μακεδονία ἦτο ἑλληνική. Τοιαύτην εὗρεν αὐτὴν ὁ Παῦλος κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ μένῃ πάντοτε ἑλληνική, ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὅταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους μετετέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἡ Θεσσαλονίκη ἐθεωρεῖτο ἀείποτε δευτερεύουσα πόλις τοῦ μεγάλου Κράτους. Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τοῦ βυζαντιακοῦ κόσμου, τοῦ μόνου φάρου ἐν τῷ μέσῳ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων αἰώνων, ἡ Μακεδονία παρέσχε πολλοὺς καὶ μεγάλους ἄνδρας εἰς τὴν ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες Ἀπόστολοι τοῦ Σλαυϊσμοῦ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ὑπῆρξαν γέννημα καὶ θρέμμα τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας. Ἡ εὔανδρος χώρα κατὰ τὸν 9ον καὶ 10ον αἰῶνα, ὅπως γνωρίζετε, προσήνεγκεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ταύτην αὐτοκρατορίαν μέγα βασιλικὸν γένος, ἐννοῶ τὴν μακεδονικὴν δυναστείαν, ἣν κατηγλάϊσεν ὁ Βουλγαροκτόνος. Ἀλλ᾽ ἐπῆλθον καὶ χρόνοι συμφορῶν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης χώρας, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν τμημάτων τοῦ λοιποῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπῆλθον αἱ μεταναστεύσεις τῶν βαρβάρων λαῶν, τῶν ἐκ τοῦ Βορρᾶ κατελθόντων καὶ εἰσβαλόντων εἰς ὅλην τὴν μεσημβρινὴν καὶ ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Ἱδρύθησαν νέα κράτη, ἄλλα μὲν βραχύβια, ἄλλα δὲ διαρκέσαντα περισσότερον χρόνον. Πάντα ταῦτα ὑπῆρξαν μάστιγες καταστροφῶν καὶ ὀλέθρων. Οἱ βάρβαροι οὗτοι διέσπειραν τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐρήμωσιν καθ᾽ ἅπασαν τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν, χωρὶς νὰ ὑπάρξωσιν ἱκανοὶ νὰ ἱδρύσωσι κράτος ἐπιδεκτικὸν πολιτισμοῦ καὶ ἐξημερώσεως. Οὕτως ἠρημώθησαν ἐκ περιτροπῆς πολλὰ τμήματα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου: ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη, ἡ Ἤπειρος, ἡ Θεσσαλία, καὶ αὐτὴ ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Ἀττική.

Εὐτυχῶς οἱ βάρβαροι οὗτοι ἐπ᾽ ἐλάχιστον χρόνον ἠδυνήθησαν νὰ

μονιμοποιηθῶσιν ἐν ταῖς χώραις ταύταις. Ὅ τι δὲ κατωρθώθη πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἡ ἵδρυσις τουτέστι μονίμων ἐπ' αὐτῶν κρατῶν, τοῦτο ἔμελλε νὰ ναυαγήσῃ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ. Ὁ λόγος εἶνε εὐνόητος. Οἱ μὲν βάρβαροι ἐστεροῦντο πολιτικῆς ἱκανότητος, οἱ δὲ Ἕλληνες ἦσαν ὑπέρτεροι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν αὐτῶν, καὶ οὕτω κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς ἐπιδρομεῖς.

Οἱ φοβερώτατοι τῶν ἐπιδρομέων τούτων ὑπῆρξαν οἱ Σλαῦοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Βούλγαροι. Ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπον, πρέπει νὰ ὑπάρξῃ διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν. Κατὰ τοῦτο δὲ μόνον συγγενεύουσι, καθ' ὅσον οἱ Βούλγαροι ὑπέστησαν βραδύτερον τὴν σλαϊκὴν ἐπιρροήν, χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀπολέσωσι τὸν ἀρχέγονον αὐτῶν τουραννικὸν χαρακτῆρα.

Ἐπί τινα χρόνον οἵ τε Σλαῦοι καὶ οἱ Βούλγαροι ἵδρυσαν κράτη τινά, ἰσχυρά, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἅτινα ἐδόξασαν οὗτοι ἢ ἐκεῖνοι οἱ ἡγεμόνες, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῶν ὑπῆρξε παροδική, οὐδ' ἠδυνήθησαν νὰ ἐγκαταστήσωσι μόνιμον καθεστὼς ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων. Μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτῶν οἱ Βούλγαροι ἐγκατέστησαν ἐλέῳ αὐτοκρατορικῷ ἔν τινι ἐπαρχίᾳ τοῦ ἀνατολικοῦ Κράτους, ἥτις οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἑλληνική, ἐν τῇ λεγομένῃ σήμερον Βουλγαρίᾳ, τῇ ἀρχομένῃ ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουνάβεως καὶ καταληγούσῃ εἰς τὸν Αἶμον. Ἀλλ' ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θρᾴκη οὐδέποτε ὑπέστησαν διαρκῆ βουλγαρικὴν ἐπιρροήν. Τοῦτο εἶνε ἀναντίρρητον, καὶ ἐπειδὴ δύνανταί τινες ἴσως ἐξ ὑμῶν ν' ἀμφιβάλλωσι, σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς ἀναγνώσω τεμάχιον Σλαύου συγγραφέως καὶ δὴ Ρώσσου, τοῦ ἐν Μόσχᾳ διαμένοντος ἡμετέρου φίλου κ. Ν. Δουρνωβώ, γράφοντος τὰ ἑπόμενα ἀξιοσημείωτα περὶ τῶν ἀποικήσεων Σλαύων καὶ Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ :

«Αἱ κτήσεις τῶν Βουλγάρων καὶ ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ εἶ»χον χαρακτῆρα παροδικῶν ἁρπαγῶν. Τὰς χώρας ταύτας κατεῖχον οἱ »Βούλγαροι βραχύτατον χρόνον, δηλονότι ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς »Μακεδονίας τῷ 870 μέχρι τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως τῷ 930, τὸ »ὅλον ἑξήκοντα ἔτη. Ἆρά γε εἶνε δυνατὸν νὰ στηρίξῃ τις εἰς τοῦτο »οἱαδήποτε ἱστορικὰ δικαιώματα ; Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Βουλγαρίας

»φαίνεται, ὅτι τὸ βασίλειον τῶν Βουλγάρων, πεσὸν τῷ 1394, οὐδέ-
»ποτε ἐξήρχετο ἐπὶ μακρὸν χρόνον τῶν ὁρίων τοῦ Δουνάβεως τῆς
»Βουλγαρίας, ἥτις ὡρίζετο ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου, τῶν ὀρέων τοῦ
»Αἵμου, τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ ποταμοῦ Τημονίου».

Τοιαῦτα γράφει ὁ κ. Δουρνωβὼ ἐν βιβλίῳ δημοσιευθέντι ἐν Μόσχᾳ τὸ ἔτος 1896. Ὁ αὐτὸς συγγραφεύς, ἐπικαλούμενος Σλαῦον συγγραφέα, τὸν Χιλφερδίγκ, γράφει τὰ ἑπόμενα : »Ὁ γνωστὸς Χιλφερδίγκ, πραγματευόμενος περὶ τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Σλαύων κατὰ τὸ 557—559 εἰς τὴν Θρᾴκην, Μακεδονίαν καὶ Χαλκιδικὴν, ἃς οὗτοι κυριολεκτικῶς κατέστρεψαν, οὐδὲν περὶ Βουλγάρων ἀναφέρει».

Ἀλλὰ πῶς σκέπτονται οἱ Βούγαροι περὶ τῆς Μακεδονίας κατόπιν τούτων, τῶν ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένων ; Πῶς διατυποῦσι τὸ πρόβλημά των ; Καὶ πῶς ἐπιζητοῦσι νὰ τὸ μάθωσιν ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι, εἴτε Ἄγγλοι, εἴτε Αὐστριακοὶ, εἴτε Γάλλοι, εἴτε Γερμανοί, οἱ προσφέροντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰς ἀφιλοκερδεῖς αὐτῶν συμβουλὰς πρὸς λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος, τί ποιητέον δηλαδὴ πρὸς ἄρσιν τῆς ὑφισταμένης ἐν Μακεδονίᾳ ἐκρύθμου καταστάσεως ;

Ἐπιτρέψατέ μοι καὶ πάλιν ν' ἀναγνώσω εἰς ὑμᾶς ἀπόσπασμα ἐκ βουλγαρικοῦ βιβλίου, γραφέντος ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς ἐν Κωνπόλει βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ πρόγραμμα τῶν βουλγαρικῶν πόθων ἐν Μακεδονίᾳ : «Τὸ μέλλον ἡμῶν, διδάσκει ἡ
«βουλγαρικὴ Ἐξαρχία κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1885 ἑορτασθεῖσαν χιλιετη-
«ρίδα τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, ἔγκειται ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν τῇ ἐξεγέρσει
«καὶ ἀνυψώσει τῶν Μακεδόνων Βουλγάρων. Ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐρ-
«γαζώμεθα τοῦ λοιποῦ ἐν αὐτῇ, διότι τὸ ἡμέτερον μεγαλεῖον, ἡ μέλ-
«λουσα ἡμῶν ἑνότης καὶ ἐθνικὴ ἀκεραιότης, ἡ ἡμετέρα ὕπαρξις, ὡς
«κράτους ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, εἶνε ἄνευ σημασίας, ἄνευ
«ἐννοίας. Ἡ Θεσσαλονίκη πρέπει νὰ εἶνε ἡ πόλη τοῦ κράτους αὐ-
«τοῦ. Ἡ Θεσσαλονίκη πρέπει νὰ εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν φωτιστικὸν
«παράθυρον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ἐργασθῶμεν ἐν Μακεδονίᾳ.»

Τοιοῦτο εἶνε, κύριοι, τὸ πρόγραμμα τῶν Βουλγάρων, ζητούντων ἐν

Μακεδονίᾳ μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας καὶ ὑποστηρίζουσιν, ἀφιλοκερδῶς πάντοτε ἐννοεῖται, ἐπίσημοι καὶ ἄσημοι δημοσιογράφοι τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης. Ὑπάρχει μεγάλη ἀφέλεια ἐν ταῖς μεταρρυθμιστικαῖς ταύταις ἐπιθυμίαις· ἤδη ἔχομεν παράδειγμα τὸ πραξικόπημα τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τὴν ἐκ τούτου προσάρτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Αἱ μεταρρυθμίσεις, ἡ αὐτονομία τουτέστι τῆς Μακεδονίας, οὐδένα ἄλλον προτίθενται σκοπόν, ἢ τὴν ἐν εὐκαιρίᾳ κατάληψιν τῆς χώρας ταύτης, μηδὲ τῆς πρωτευούσης αὐτῆς Θεσσαλονίκης ἐξαιρουμένης. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνωστὴν σλαϊκὴν παροιμίαν «ἡ λευκὴ ἄρκτος, ὅσον τρώγει, τόσον καὶ πεινᾷ», μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην θὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν ἡ σειρὰ τοῦ Τσαριγράδ.

Γνωρίζετε τὴν ἐπῳδὸν τοῦ ἐθνικοῦ ᾄσματος τῆς νέας Βουλγαρίας; Ἄ! σᾶς τὸ λέγω μετὰ καρδίας αἱμασσούσης, δάκρυα θλίψεως ἀναβλύζουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, συλλογιζομένου τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους. «Ἐμπρός! Εμπρός! Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶνε ἰδική μας!» *Οὕτω καταλήγει ἑκάστη στροφὴ τοῦ ἐθνικοῦ ᾄσματος τῶν Βουλγάρων. Ἕκαστος παῖς, πᾶσα κόρη, διδάσκονται ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας νὰ ᾄδωσι τὸ ᾆσμα τοῦτο. Μὲ αὐτὸ αἱ βουλγαρίδες μητέρες λικνίζουσι τὰ τέκνα των νὰ τ' ἀποκοιμίσωσιν, ἵνα ἴδωσι τὸ χρυσοῦν τῆς φυλῆς των ὄνειρον, τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας καὶ ὑπνώττοντες καὶ γρηγοροῦντες ἕνα μόνον εἴχομεν πόθον, τὴν ἀνάκτησιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἓν μόνον ὄνειρον, νὰ λειτουργηθῶμεν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, νὰ τὴν ξεσκλαβώσωμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων καὶ νὰ τὴν καταστήσωμεν χριστιανικὴν καὶ ἑλληνικήν, κατελήφθημεν ὑπὸ ἐγκληματικῆς ἀδιαφορίας!!!*

Ποῖα εἶνε τὰ θούρια τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας; Ἔχομεν τὰ ᾄσματα τοῦ Ρήγα, ἔχομεν τὰ ἐθνικὰ ᾄσματα τῶν ἡρώων τῶν παρελθόντων αἰώνων, ἀλλὰ ποῦ εὑρίσκονται ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ τὰ τραγουδήσωσι; Φεῦ! τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐλησμόνησε τὸν προορισμόν του, ἐλησμόνησε τὰς παραδόσεις του! καὶ σήμερον μέλλει νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ αὕτη χώρα δὲν εἶνε ἡ πατρίς του,

ὅτι ἦλθεν ἀπὸ τὰ ξένα καὶ ὅτι πρέπει νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἡγεμονίαν !

Διὰ τοιαύτης ἐθνικῆς διαπαιδαγωγήσεως ἐργάζονται λαοί, οἵτινες ἂν καὶ δὲν ἔχωσι τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπιδείξωσιν ἔνδοξον ἱστορικὸν παρελθόν, ἀπεφάσισαν ἐν τούτοις νὰ δημιουργήσωσιν ἐνεστὼς καὶ μέλλον. Βεβαίως δὲν εἰργάσθησαν οἱ Βούλγαροι ἐξ ἰδίας ἐμπνεύσεως, πᾶν δὲ ὅ τι ἔπραξαν μέχρι τοῦδε πρὸς δημιουργίαν ἱστορικῶν περγαμηνῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ὑποβολὴν τῶν ξένων, τῶν ὀμοσάντων ἀμείλικτον κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μῖσος.

Οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, καὶ εἶνε κατὰ τοσοῦτον ἐπικίνδυνοι, διότι ἐπαγγέλλονται ἐνίοτε καὶ τὸν φίλον, ἡρμήνευσαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν αὐτῶν κατὰ τὰ ἴδια συμφέροντα. Παρέστησαν διὰ ψευδῶν τίτλων τὰ ἱστορικὰ δικαιώματά των ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς τὴν παράδοξον ἰδέαν, ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ βουλγαρικοῦ μεγαλείου, ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Θεσσαλονίκη πρέπει νὰ καταστῶσιν ἐθνικὰ βουλγαρικὰ κέντρα καὶ ὅτι δὲν δύναται ν᾽ἀναπνεύσῃ ἡ Βουλγαρία ἄνευ τῶν πνευμόνων τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ θερμαϊκοῦ κόλπου.

Πῶς κατωρθώθη τοῦτο ; Ἐπιτρέψατέ μοι καὶ πάλιν νὰ σᾶς τὸ ἀποκαλύψω, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν τελευταίων ἱστορικῶν δεδομένων. Τοιουτοτρόπως θέλετε μελετήσῃ καὶ ἀντιληφθῇ τὴν ἀνθελληνικὴν ἐργασίαν, ὁποία διεξήχθη κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετίας.

Γνωρίζετε τὰ αἴτια τοῦ λεγομένου ἀνατολικοῦ πολέμου, δηλαδὴ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης συγκρούσεως, ἡ ὁποία διεξήχθη τὸ μὲν μεταξὺ τῆς Ρωσσίας καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου τῆς Τουρκίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, εἰς ἃς ἐπῆλθεν ἐπίκουρον καὶ τὸ μικρὸν Πεδεμόντιον ἕνεκα πολιτικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐζημιώθη ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης πολιτικῆς του. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπιτρέψατέ μοι καὶ πάλιν μίαν παρέκβασιν. Ἐὰν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ μικρὸν ἑλληνικὸν Κράτος ἐμιμεῖτο τὸ μεγαλ πρᾶγμον Πεδεμόντιον, ἐὰν οἱ τότε διευθύνοντες τὰς τύχας τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐγνώριζον νὰ παρακολουθήσωσι τὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου Καβούρ, καὶ ἀντὶ νὰ διαταράξωσιν ἐν οὐ δέοντι τὰς ὁμόρους ἀλυτρώτους ἐπαρχίας, ἔμενον ἐντελῶς ἀδιάφοροι, ὅπως συνε-

βούλευσαν εἰλικρινῶς αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, καὶ δὴ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἴσως ἡ θέσις τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων θὰ ἦτο καλλιτέρα. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ σήμερον ἀκόμη εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ὅπως καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος, «ἀεὶ παῖδες», καὶ κατ' ἐξοχὴν παῖδες ἐν τῇ πολιτικῇ. Γνωρίζετε ποῖα ἦσαν τὰ πραγματικὰ αἴτια τοῦ πολέμου ἐκείνου; κατ' ἐπίφασιν μὲν τὸ ζήτημα τῶν Ἁγίων Τόπων, τουτέστιν ἡ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐξασφάλισις αὐτῶν, ἀλλὰ πράγματι ἡ ταπείνωσις τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ἐξάρτησις αὐτῆς ἐκ τῆς ρωσσικῆς πολιτικῆς.

Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη φανερὰ ἐκδήλωσις τῆς πανσλαυϊστικῆς ἰδέας κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Ἐὰν ὁ πόλεμος περιωρίζετο μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας, βεβαίως ἡ δευτέρα θὰ ὑπέκυπτεν, ἐγκαθισταμένου τοῦ ρωσσικοῦ ἀετοῦ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης. Εὐτυχῶς αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ Ἀγγλία, κατενόησαν τὸν κίνδυνον, ὅστις δὲν ἦτο κίνδυνος μόνον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης, ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Σλαυϊσμοῦ ἐν Βοσπόρῳ. Ἐν τῷ γιγαντιαίῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι ἐθριάμβευσαν ἐν Σεβαστουπόλοι οἱ ἑνωμένοι στρατοὶ τῶν κατὰ τῆς Ρωσσίας συμμάχων Δυνάμεων καὶ οὕτως ἐξηναγκάσθη αὕτη νὰ ζητήσῃ ταπεινωτικὴν εἰρήνην, ἧς οἱ ὅροι ἐκυρώθησαν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τῆς γνωστῆς Συνόδου τοῦ 1856. Ἀλλ' ὁ Πανσλαυϊσμὸς δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ τῆς ἥττης ταύτης. Ἤρξατο περισυλλεγόμενος. Εὐτυχῶς εἶχεν ἤδη διαδηλώσῃ τὰ πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν αἰσθήματά του. Ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ Τσάρος Νικόλαος Α' εἶχεν εἴπῃ πρὸς τὸν ἐν Πετρουπόλει πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας Λόρδον Σέϋμουρ, ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἵδρυσιν ἑλληνικοῦ κράτους ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἂν ἀκόμη εἷς μόνον στρατιώτης καὶ ἓν ρούβλιον ἤθελον ὑπολειφθῇ εἰς αὐτόν.

Ἀδύνατον νὰ σᾶς παραστήσω πόσον ἐστοίχισεν εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ πανσλαυϊστικὴ αὕτη περισυλλογή. Ἡ τέως δειλὴ καὶ ἀθεάτως διεξαγομένη ἀνθελληνικὴ ἐργασία ἐφανεροῦτο τολμηρότερον. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἔμελλε ν' ἀποτίσῃ τραγικώτατα τὴν πανσλαυϊστικὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου. Ὅπως γνωρίζετε, ὁ Ἑλληνισμὸς

δὲν ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ μικροῦ τούτου μόνον κράτους, ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτοῦ δύναμις, ἡ ἐθνική, ἡ ἠθική, εὑρίσκεται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐλευθέρας πατρίδος. Τῆς μεγάλης δὲ ταύτης δυνάμεως προΐσταται τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶνε ὁ ἀνεγνωρισμένος ἱστορικὸς Ἐθνάρχης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοιοῦτος ἐπικυρωθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ρούμ, καὶ ὅταν ἔλεγεν ὁ Σουλτᾶνος Ρούμ, ἐνόει μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ τον ὀρθοδόξους λαούς, ἤτοι Σλαύους, Ρωμούνους, Ἀλβανούς, Βουλγάρους, καὶ ἐν γένει πάντας τοὺς ὀρθοδόξους, τοὺς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπαγομένους. Ὁ Οἰκουμενικὸς ἄρα Πατριάρχης εἶνε ὑπέροχος δύναμις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, μεγίστην κεκτημένος ἐπιρροήν. Ἔπρεπεν ἡ δύναμις αὕτη, χάριν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πανσλαυϊστικοῦ προγράμματος, νὰ κατασυντριβῇ, νὰ ἐκμηδενισθῇ, νὰ ἐκλίπῃ. Τοιοῦτον ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ πρόγραμμα τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ. Ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἦτο ὁ προαιώνιος αὐτοῦ πόθος. Ὅπως δὲ εἶχον ἐν αὐτῇ τὰ πράγματα, ἡ κατάκτησις τῆς Χερσονήσου ἀκόπως καὶ ἀνωδύνως θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνικοῦ ἑλληνικοῦ κέντρου.

Καὶ τοῦτο βεβαίως δὲν ἐξεδηλοῦτο τὴν ἐπαύριον τῆς ἐν Σεβαστουπόλει καταστροφῆς. Ἡ πρὸς ἐκμηδένισιν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐνέργεια εἶχεν ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁ Ρῶσσος Πορφύριος Οὐσπένσκης, ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῶν προπαγανδικῶν Ἑταιρειῶν τῆς πατρίδος του πρὸς μελέτην τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐπισκεφθεὶς τὰς πλείστας τῶν Ἀκροπόλεων τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας, ἰδίᾳ τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὑπέβαλε μετὰ ταῦτα μυστικὸν ὑπόμνημα εἰς τοὺς τότε κρατοῦντας καὶ ὑπεδείκνυεν, ὅτι ὁ Πανσλαυϊσμὸς δὲν δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ἑαυτοῦ πόθους ἐν Ἀνατολῇ, εἰμὴ μόνον, ὅταν ἀντικαταστήσῃ διὰ τοῦ σλαυϊκοῦ τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον. Ἐμπεφορημένος μίσους κατὰ παντὸς ἑλληνι-

κοῦ, παρέστησε τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς περιελθοῦσαν εἰς ἄκραν ἐξαχρείωσιν, μηδὲν γενναῖον δυναμένην νὰ ἐπιτελέσῃ κατὰ τῶν ἀλλοδόξων, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοῦ Καθολικισμοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος κατηγγέλλετο ὡς διεφθαρμένος καὶ ἐκπέφυλισμένος ὑπὸ τοῦ ἱεραποστόλου τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, ἔπρεπεν ἄρα ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ τάξις, καὶ τοιαύτη ἠδύνατο νὰ εἶνε μόνη ἡ σλαυϊκή, ν' ἀντικαταστήσῃ τοὺς σεσηπότας πατριαρχικοὺς θρόνους.

Τοιοῦτον ἐξεδηλώθη ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ μορφῇ τὸ πανσλαυϊστικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον σήμερον μετὰ ζήλου κρείττονος ὑποθέσεως ἐπιδιώκουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ δύο πασίγνωστοι Ἑταιρεῖαι, ἡ Σλαυϊκὴ καὶ ἡ Παλαιστίνειος. Οὕτως ἤρξατο ἡ καταχθόνιος κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐργασία, διηνεκὴς καὶ συκοφαντικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐν γένει ὑπὸ τῶν μισθίων ὀργάνων τοῦ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην πανσλαυϊστικοῦ τύπου. Ἡ ἀνόσιος ἰδέα ἰνισχύετο, ὅπως καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπον, διὰ ποικίλων συγγραφῶν, εἴτε ἐκκλησιαστικῶν, εἴτε ἐθνογραφικῶν, εἴτε πολιτικῶν, περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ποικίλα ἐδημοσιεύθησαν ἱστορικὰ μυθεύματα περὶ τῶν ἐν αὐτῇ λαῶν, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων Ἑλλήνων καὶ Σλαύων, διότι πρωτίστως ἐπεζητεῖτο ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἐπικρατοῦσι δ' ἐν αὐτῇ κατ' ἐξοχὴν οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σλαῦοι. Ἐδιδάσκετο συγχρόνως εἰς τοὺς τελευταίους τούτους καὶ τὸ ἀνόσιον δίδαγμα, ὅτι κατακτηταὶ καὶ τύραννοι αὐτῶν δὲν ἦσαν οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ὁ Ἑλληνισμός! ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν πανσλαυϊστικὴν διδασκαλίαν· ἦτο ἑπόμενον νὰ συγκινηθῶσιν ἐπὶ τέλους οἱ Βούλγαροι πρὸ τῶν παρορμήσεων καὶ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ. Οὕτως ἤρξατο λαμβάνουσα ὑπόστασιν ἡ ἐξέγερσίς των αὕτη κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τῆς ἕκτης δεκαετηρίδος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Σποραδικὰ κρούσματα τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης ἐξεδηλώθησαν ἔν τισι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔνθα ὑπῆρχον περισσότεροι ἢ ὀλιγώτεροι βουλγαρικοὶ πληθυσμοί. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐζήτησαν οἱ Βούλγαροι ὁμοφύλους ἐπισκό-

πους, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδαμῶς ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψει ἡ φυλὴ ἢ ἡ γλῶσσα ἐν τῷ διορισμῷ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, δηλαδὴ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν ἀναγνωρίζει ἐθνοφυλετισμόν, τουτέστιν ἀποκλειστικὸν δικαίωμα μιᾶς φυλῆς νὰ ζητῇ ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἐκ προνομίου, ἀπέῤῥιψε τὰς αἰτήσεις ταύτας τῶν Βουλγάρων, οἵτινες, ὡς ἦτο γνωστόν, ἐζήτουν ἰδίους Βουλγάρους ἐπισκόπους, διὰ νὰ ζητήσωσι μετά τινα καιρὸν καὶ Βούλγαρον Πατριάρχην ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, συμπάρεδρον καὶ ἰσότιμον πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Ἡ πολιτικὴ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἐπιεικὴς καὶ ὄντως χριστιανικὴ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην. Δὲν ἠρνήθη ν' ἀποστείλῃ εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας βουλγαρογλώσσους ἐπισκόπους, ἀλλ' οἱ ἀδυσώπητοι στασιασταὶ καὶ οἱ ὄπισθεν αὐτῶν ἐνεδρεύοντες καὶ ἐργαζόμενοι ἐχθροὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους οὐδεμίαν παρέσχον προσοχὴν εἰς τὰς παραχωρήσεις ταύτας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξηκολούθουν ζητοῦντες τ' ἀδύνατα ἐναντίων τῶν κανόνων τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Τότε οἱ Βούλγαροι, ἀποτυγχανουσῶν τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, διενοήθησαν ν' ἀπευθυνθῶσι πρὸς τὸν Καθολικισμὸν καὶ τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης, ὑποσχόμενοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Ἤλπιζον οἱ δείλαιοι, ὅτι θὰ ἐτύγχανον ἐν τῷ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου ἀγῶνι τῆς ἰσχυρᾶς προστασίας τῆς κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐπικρατούσης παρὰ τὸν Βόσπορον γαλλικῆς πολιτικῆς, ἥτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅσον καὶ ἂν διατελῇ ἄθρησκος καὶ ἀδιάφορος ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, ὑποκρίνεται πρὸς ἐπίτευξιν κατακτητικῶν σκοπῶν ἄκρον ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν Καθολικισμόν, ἐπὶ τῶν μοναχικῶν τοῦ ὁποίου ταγμάτων οὐ σμικρὸν στηρίζει ἐν Ἀνατολῇ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν. Ὁ Πάπας δὲν ἠρνήθη τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἧς τυγχάνει ὁ ἀνώτατος ἀντιπρόσωπος. Διεξήχθησαν πρὸς τοῦτο διαπραγματεύσεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποσταλείσης βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς, ἐν ᾗ ἐπρωτοστάτει ὁ μέχρι τῆς σήμερον ἐπιζῶν παλαίμαχος τῆς βουλγαρικῆς ἰδέας Τσαγκώφ, καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀντιπροσωπεύων τὴν ῥωσσικὴν πολιτικὴν ἐν Βουλγαρίᾳ.

Πίος ὁ Θ', ὁ τότε καθήμενος ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου θρόνου τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης, διώρισε Βούλγαρον καθολικὸν ἐπίσκοπον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ μόλις ἐγνώσθη τοῦτο ἐν τοῖς πολιτικοῖς κύκλοις τῆς πρωτευούσης τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἡ μεγάλη σλαυϊκὴ Δύναμις, φοβουμένη ἧτταν ἑαυτῆς ἐν τῇ ἐξεγέρσει ταύτῃ τῶν Βουλγάρων, προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ ματαιώσῃ τὴν τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἕνωσιν τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Παπισμοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐματαιώθη ἡ βουλγαρικὴ αὕτη ἀπόπειρα καὶ ἤρξαντο οἱ στασιασταί, ὧν ηὔξανεν ὁ ἀριθμὸς ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐπιζητοῦντες, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ὑποστηρίξεως τῆς ρωσσικῆς πολιτικῆς, πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτονομίαν.

Παρατηρεῖτε, κύριοι, ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, ὅτι οἱ Βούλγαροι, ἐξεγερθέντες κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἥκιστα ἐνδιεφέροντο ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν αὐτονομίας, ἥτις οὐδαμῶς εἶχε παραβιασθῇ κατὰ τὸ διάστημα τοσούτων αἰώνων, τοὐναντίον προσερχόμενοι εἰς τὸν Πάπαν, ὑποβαλλόμενοι εἰς τὸ ἀλάθητον καὶ τὴν ἀπόλυτον αὐτοῦ αὐθεντίαν, προφανῶς ὡμολόγουν, ὅτι ἠλαύνοντο ἀπὸ ἀδιάλλακτον μῖσος κατὰ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Κατόπιν τῆς ἀποπείρας ταύτης κατενόησαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν τοιουτρόπως καὶ ἤρξαντο βιαιοτέρων διωγμῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν Πατριαρχείων. Εἰς τοσοῦτον δὲ σημεῖον ἀκολασίας προέβη ἡ βουλγαρικὴ αὕτη ἐξέγερσις, ὥστε ἐν ἔτει 1866, καθ' ὃν χρόνον ἐμάχετο ἡ Κρήτη κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας, οἱ πρωτοστατοῦντες τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης Βούλγαροι ἀπηυθύνθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ἐξαιτούμενοι νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτοὺς ν' ἀποτελέσωσιν εἰδικὸν σῶμα καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ἀγῶνος. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται βεβαίως δὲν ἔμελλον νὰ προσενεχθῶσιν ἄνευ ἀμοιβῆς. Ἐξητοῦντο οἱ Βούλγαροι πατριῶται νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ν' ἀποτελέσῃ αὐτόνομον κράτος ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἔμελλε νὰ ὀνομασθῇ Αὐτοκράτωρ τῶν Τούρκων καὶ Τσάρος τῶν Βουλγάρων, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ αὐστρουγγρικοῦ δυασμοῦ. Τοιοῦτον

ὑπῆρξεν, ὄνειρον θερινῆς νυκτός, τὸ μεγαλουργὸν σχέδιον τῆς νέας Βουλγαρίας τοῦ 1866. Ὁ Σουλτᾶνος ἀπέρριψε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, τὰ σχέδια ταῦτα τῆς βαυλγαρικῆς μεγαλομανίας. Σημειωτέον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅτι ἂν δὲν ὠφελήθησαν οἱ Βούλγαροι ἐκ τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως, καταδείξαντες μόνον τὰ μοχθηρὰ αὐτῶν ἔνστικτα, ὠφελήθησαν ἐν τούτοις οἱ Σέρβοι, διότι ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις, εὑρεθεῖσα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς δυσχερεῖς περιστάσεις, ὑπεχώρησεν εἴς τινας ἀξιώσεις τῶν Σέρβων, ὧν σπουδαιοτάτη ὑπῆρξεν ἡ καταβίβασις τῆς τουρκικῆς σημαίας καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς ἐκ τῶν φρουρίων τοῦ Βελιγραδίου. Ἕνεκα τῆς προσενεχθείσης ταύτης ὑπηρεσίας αἱ σχέσεις καὶ ἡ ἀλληλεγγύη μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων κατὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προέβησαν εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἐχθρότητος, ὥστε ἐν ἔτει 1872, εἰσηγουμένης τῆς γνωστῆς σλαϊκῆς Δυνάμεως ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Βουλγάρους ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐξαιρετικὰ προνόμια ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας παρὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰ θέσμια τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως ἐν τῇ αὐτῇ ἐπικρατείᾳ ἐδημιουργοῦντο δύο αὐτοκέφαλοι κατὰ μορφὴν καὶ θρησκευτικὴν ἔννοιαν Ἐκκλησίαι.

Κατὰ τῆς τερατώδους ταύτης παραβιάσεως πρoαιωνίων κανόνων διεμαρτυρήθη τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἀλλ' ὁ τότε Μέγας Βεζύρης, ἐφαρμόζων τὴν πολιτικὴν τοῦ διαίρει καὶ βασίλευε, διατελῶν δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς προστάτιδος τῶν Βουλγάρων Δυνάμεως, κατ' οὐδένα τρόπον ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὰς διαμαρτυρίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ πολιτικὴ ἐν τούτοις κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὑπῆρξεν ἐπιεικεστάτη καὶ συνδιαλλακτικωτάτη. Οὕτως ἱδρύθη ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Κατόπιν τοῦ πραξικοπήματος τούτου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, πρωτοστατούσης τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς, ἐκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν Σύνοδον, ἥτις ἀπεκήρυξε τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν διὰ τοῦ γνωστοῦ ὅρου τοῦ Σχίσματος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο Σχίσμα ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἓν τῶν γενναιοτάτων ἔργων τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ. Ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ἄνθρωποι; εὐτυχῶς ἐλάχιστοι, κατακρίνοντες τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἔχουσι μελετήσῃ τὰ πράγματα, καὶ τούτου ἕνεκεν δὲν δύνανται νὰ τὰ κατανοήσωσι. Δύναμαι νὰ σᾶς βεβαιώσω ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐκ πληροφοριῶν εἰδημόνων ἀνδρῶν, ὅτι τὸ Σχίσμα τοῦτο, δι' οὗ συνετελέσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ὑπῆρξεν ἐπωφελέστατον εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἰδέαν, δημιουργῆσαν ἄβατον χάσμα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ οὕτω σῶσαν τὸν Ἑλληνισμὸν ἀπὸ τὰς δολερὰς τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ ἀγκάλας, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὁποίων θ' ἀπεπνίγετο ἐπὶ τέλους. Μολονότι τὸ Σχίσμα ἐγένετο τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς, καὶ αὐταὶ αἱ σλαυϊκαὶ Ἐκκλησίαι ἐξηναγκάσθησαν, ἑκοῦσαι ἄκουσαι, νὰ προσχωρήσωσι καὶ ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτό. Τιμὴ εἰς τοὺς συλλαβόντας καὶ πραγματώσαντας τὴν ἰδέαν ταύτην! Ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐπετύγχανον αὐτόνομον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἄνευ τοῦ Σχίσματος, σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν μέσων, ἅτινα συνειθίζουσι νὰ μεταχειρίζωνται οἱ προστάται αὐτῶν, διὰ τῆς δολιότητος, ἢ διὰ τῆς βίας, θὰ κατώρθουν νὰ ἐξοντώσωσι τὴν ἑλληνικὴν δύναμιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, ἣν σήμερον σκέπει κατὰ τὸ ἐνὸν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Τὰ πρόβατα ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν ἐριφίων, ὁ Ἑλληνισμὸς ἐξαναγκάζεται εἰς μέγαν ἀγῶνα, ἀλλὰ τοὐλάχιστον φανερόν, ἐνῷ θὰ ἠγωνίζετο ἐναντίον ὑπούλων ἐχθρῶν, οἵτινες ἀείποτε εἶνε κινδυνωδέστεροι. Δυστυχῶς ἐν τῷ ἀγῶνι ἡμῶν δὲν μεταχειριζόμεθα τὰ αὐτὰ ὅπλα, ἅτινα καὶ οἱ Βούλγαροι. Σᾶς εἶπον ἤδη, καὶ δὲν διστάζω νὰ τὸ ἐπαναλάβω, ὅτι οἱ Βούλγαροι πολεμοῦσιν ἐναντίον ἡμῶν μὲ μεγαλείτερον φανατισμόν.

Ἐὰν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐνεφορούμεθα τοῦ αὐτοῦ φανατισμοῦ, κεκτημένοι μείζονα οἰκονομικά, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ στοιχεῖα ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τοὺς ἐκμηδενίσωμεν. Τοιοῦτο βεβαίως πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πρόγραμμα: ἡ αὔξησις τοῦ φανατισμοῦ, τοῦ μίσους κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἄρα τῆς ἀγάπης τῆς πατρίδος. Ἐν Πύργῳ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τῇ ἑλληνικωτάτῃ ταύτῃ πόλει

τοῦ Εὐξείνου Πόντου, λειτουργεῖ καφενεῖον, ὀνομαζόμενον «Ἀνθελληνισμός», θεωροῦνται δὲ ὑπόχρεοι νὰ φοιτῶσιν ἐν αὐτῷ πάντες οἱ Βούλγαροι, μὴ ἐπιτρεπομένου εἰς αὐτοὺς νὰ συχνάζωσιν εἰς ἑλληνικὰ καφενεῖα. Ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς σιωπῶμεν καὶ ἀδιαφορῶμεν, μὴ διστάζοντες ἐν τούτοις νὰ κηρύττωμεν τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης, τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν φυλῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, τί ἄλλο, πράττομεν ἢ αὐτοκτονοῦμεν; Οὕτως εἰργάσθησαν οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ οὕτω θὰ ἐξακολουθῶσιν ἐργαζόμενοι ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, μέχρις ὅτου ἐπιτευχθῇ ὁ ἐπιζητούμενος σκοπός, ἡ ὑπὸ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ κατάκτησις καὶ ἀπορρόφησις ἁπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

Ἀλλ' ἐὰν ἠθέλομεν ἐξετάσῃ ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως αἰῶνας, καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς δρᾶσιν, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐπρωτοστάτησεν ἐν αὐτῇ ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα, ὅσον ἐν ἐλαχίσταις χώραις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Πλεῖσται τῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν ἰσχυρότατα κέντρα καὶ ἀκροπόλεις τοῦ Γένους. Ἰδοὺ ἡ Μοσχόπολις, ἡ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δυνάμεως αὐτῆς καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν Τυπογραφεῖον. Ἰδοὺ ἡ Κοζάνη, ἔνθα ἱδρύθη ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἓν τῶν πρώτων ἑλληνικῶν Γυμνασίων. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἦτο διαδεδομένη καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν, ἐξ αὐτῆς δὲ μετέβαινον διδάσκαλοι ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀσιατικῆς τε καὶ εὐρωπαϊκῆς. Ἡ δρᾶσις τῶν Μακεδόνων, ἐὰν παρακολουθήσητε αὐτὴν κατὰ τὸ θλιβερὸν τοῦτο διάστημα τοῦ ΙΖ', ΙΗ', καὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὑπῆρξε τὰ μάλιστα ἐκπολιτιστική, ἀκόμη καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, τὰς ὁποίας ἡμεῖς σήμερον ἀναγνωρίζομεν ὡς πεπολιτισμένας, αἵτινες ἐν τούτοις οὐκ ὀλίγον ὠφελήθησαν ἀπὸ τοὺς ἐγκατασταθέντας ἐν αὐτῇ ἀποίκους Μακεδόνας. Ἐὰν ἐπισκεφθῆτε τὰς χώρας ταύτας, ἀπὸ τὴν Νύσσαν τῆς Σερβίας μέχρι τῆς Βουδαπέστης καὶ βορειότερον, ἐὰν ἐξετάσητε τὰ ὑπολειπόμενα λείψανα τῶν ἑλληνικῶν Κοινοτήτων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν, αἵτινες ἐρημώθησαν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, θὰ κατανοήσητε ἀσφαλῶς, ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τοῦ μα-

κεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας.

Ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ ὁ Ἕλλην ἐθεωρεῖτο εὐγενής, οὐκ ὀλίγα δ᾽ ἀπενεμήθησαν προνόμια εἰς τοὺς ἐκ Μακεδονίας ἀποίκους ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειραν Μαρίαν Θηρεσίαν καὶ τὸν Ἰωσὴφ Β΄. Μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη ἐπισώζονται δέκα περίπου ἑλληνικαὶ Κοινότητες, ὧν σπουδαιοτάτη ἡ ἐν Βουδαπέστῃ, διατηροῦσαι τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα. Πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τις τὰς Ἐκκλησίας τῶν Κοινοτήτων τούτων, διὰ νὰ κατανοήσῃ ὁποία ἦτο ἡ ἑλληνικὴ δύναμις ἐν Οὐγγαρίᾳ. Αὕτη κατ᾽ ἐξοχὴν ἦτο μακεδονικὴ δύναμις. Θρυλεῖται, ὅτι πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς νέας Οὐγγαρίας, καὶ δὴ τῶν τιμησάντων αὐτήν, μακεδονικὴν εἶχον τὴν καταγωγήν. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ πρῶτος τῶν Οὔγγρων πολιτῶν, ὁ περιώνυμος Φραγκῖσκος Δέακ. Διὰ νὰ κατανοήσητε ὁποῖον ἦτο τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Μακεδόνων, οἵτινες ὑπηρέτουν εἰς ξένα στρατεύματα καὶ ξένας χώρας, σᾶς ἀναφέρω ἓν ἐπεισόδιον τοῦ αὐστροτουρκικοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχιστρατήγου Λάουδων ὑπῆρχε καί τις, ἐκ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας καταγόμενος, ὅστις ἔδειξε τοιαῦτα δείγματα ἀνδρείας, ὥστε προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου, εἰπόντος εἰς αὐτὸν ποίους βαθμοὺς ἐπιθυμεῖ πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Ὁ γενναῖος Μακεδὼν ἐζήτησε νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ὡς τιμάριον ἡ πατρίς του Κοζάνη, ἠλευθερωμένη βεβαίως ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰς αὐτὸν δὲ ν᾽ ἀναγνωρισθῇ ὁ τίτλος τοῦ κυρίου (von) τῆς Κοζάνης.

Ὁ στρατηγὸς ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν, ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶνε ἀδύνατον, διότι ἡ Κοζάνη ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν, μὴ δυναμένη ν᾽ ἀποσπασθῇ ἐξ αὐτῆς. Ὁ γενναῖος Κοζανίτης ἠρνήθη πᾶσαν ἄλλην ἀμοιβὴν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιμένων κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὸν ψιλὸν τίτλον von Cozani.

Τοιαῦτα παραδείγματα μεγαλοφροσύνης καὶ φιλοπατρίας, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Μακεδόνος τούτου, ἄπειρα δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἱστορία τοῦ τε παλαιοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Ἐπιτρέψατέ μοι παρακαλῶ μίαν παρένθεσιν σχετικὴν πρὸς τὴν τοιαύτην φιλοπατρίαν. Ὅπως γνωρίζετε βεβαίως, πρό τινων δεκαετηρίδων ἐγένετο ἡ τομὴ τοῦ

Ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ ὑπὸ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην μεγάλου Γάλλου Λεσσέψ. Εἰς τὸ ἔργον τῆς τομῆς ταύτης ἐπρωτοστάτησαν οἱ Κάσσιοι. Περατωθείσης τῆς ἐργασίας, ὁ Λεσσὲψ ἐκάλεσε τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν καὶ ἠρώτησεν, ὁποίας παραχωρήσεις ἐπεθύμουν πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κόπων, οὓς κατέβαλον. Οὗτοι ἀπήντησαν, ὅτι οὐδὲν ὑλικὸν κέρδος ἐπιθυμοῦσι, παρακαλοῦσιν ἐν τούτοις νὰ ὀνομασθῇ ἡ εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς διώρυγος οἰκισθησομένη πόλις «Νέα Κάσσος». — Ἀλλ' ἀδύνατον, ἀπεκρίθη ὁ Λεσσέψ, διότι ὑπεσχέθην τοῦτο εἰς τὸν Σαῒτ πασσᾶν, τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου. Οἱ ὑπερήφανοι Κάσσιοι οὐδὲν ἄλλο ἐζήτησαν. Ἐν τούτοις ὁ εὐγνώμων Λεσσὲψ ἐδωρήσατο εἰς αὐτοὺς ἀπέραντα γήπεδα, ἐπί τινος τῶν ὁποίων μέρους οἰκοδομοῦσιν οὗτοι μεγαλοπρεπῆ Ἐκκλησίαν.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ Ἕλληνες καὶ κατὰ τὰς θλιβερωτάτας τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἡμέρας. Ἡμεῖς οἱ ὁμοεθνεῖς αὐτῶν, ὕστερον ἀπὸ τοιαῦτα παραδείγματα, διατί ν' ἀπελπιζώμεθα, ν' ἀδρανῶμεν, ν' αὐτοκτονῶμεν, ἀφοῦ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ μιμηθῶμεν τὴν φιλοπατρίαν τοῦ στρατιώτου τῆς Κοζάνης, τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Κασσίων; Ἔχοντες πρότυπα τοιαῦτα, ἃς μιμηθῶμεν αὐτὰ καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι θὰ καταστήσωμεν καὶ πάλιν μέγα καὶ περίβλεπτον τὸ ἑλληνικὸν γένος.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐθνικῇ ἐξεγέρσει τοῦ ΙΘ' αἰῶνος πρωτοστατεῖ ἡ Μακεδονία. Εἶνε γνωστὴ ἡ κατὰ τὸ 1807 ἐξέγερσις τῆς δυστυχοῦς μακεδονικῆς πόλεως Νιαούσης, καθ' ἣν διέπρεψαν οἱ ἀπαράμιλλοι ἥρωες Ρομφέης καὶ Νικοτσάρας, ὧν ὁ τελευταῖος διῆλθε τὴν Μακεδονίαν διὰ μέσου τῶν τουρκικῶν στρατιῶν, μεταβὰς εἰς Σερβίαν, ὅπως συνάψῃ συμμαχίαν ἐξ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὴν μεγάλην ἐξέγερσιν τοῦ 1821 ἀπαντῶμεν καὶ πάλιν ὑπέροχα τέκνα τῆς Μακεδονίας, συναγωνιζόμενα μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἐν Μολδοβλαχίᾳ, τὸν Γεωργάκην Ὀλύμπιον καὶ τὸν Φαρμάκην. Εἰς ποίαν φυλὴν ἀνῆκον οὗτοι; Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἢ εἰς τὴν σλαυϊκήν, διὰ νὰ διεκδικῶνται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μας; Κατὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἐθνικὸν ἔτος ἐμφανίζεται ἐν τοῖς πρώτοις τῶν Ἑλλήνων ὁ ἐκ Σερρῶν Ἐμμ.

Παπᾶς, τιτλοφορούμενος ἑλληνιστὶ προστάτης *τῆς Μακεδονίας. Τί ἆρά γε νὰ ἦτο οὗτος; Σλαῦος, Βούλγαρος, Ρωμοῦνος ἢ Ἕλλην; Καὶ ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ, ἡ ὁποία μετέσχεν εἰς πολλὰς μάχας τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, ἐκ τίνων ἀνδρῶν ἀπετελεῖτο; Ἐξ Ἑλλήνων ἢ ἐξ ἀλλοφύλων;*

Τοιαῦτα εἶνε τὰ νεώτερα δικαιώματα τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους, καὶ ἔχομεν βεβαίως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀδιαφορῶμεν διὰ τοιαύτην χώραν, ἀλλὰ νὰ διεκδικῶμεν αὐτὴν παντὶ τρόπῳ, ἀφοῦ τοσαύτας ὑπηρεσίας προσήνεγκε πάλαι καὶ νῦν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας.

Πρέπει νὰ διεκδικήσωμεν παντὶ τρόπῳ τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ, νὰ κηρύξωμεν τὴν ἀγανάκτησιν ἡμῶν ἐναντίον ὅλων τῶν μισθάρνων ὀργάνων τοῦ ξένου τύπου, δι' ὧν ἀμφισβητοῦνται τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν δίκαια, ἀλλὰ πρωτίστως πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν πρακτικώτερον καὶ συντελεστικώτερον ἐν τῇ δυστυχεῖ ταύτῃ χώρᾳ. Τοιαῦτα κηρύττων ἐνώπιον ὑμῶν, καλῶ εἰς πανελλήνιον ἐργασίαν πάντας τοὺς Ἕλληνας, Μακεδόνας καὶ μὴ Μακεδόνας, ἐλευθέρους καὶ ἀλυτρώτους. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς πτοῶσιν αἱ κραυγαὶ τῶν ἐχθρῶν. Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ἡ ἀπελπισία.

Ἐὰν ἡμεῖς πιστεύωμεν εἰς τὸ δικαιόν μας, ἐὰν ἔχωμεν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις μας, βεβαίως θὰ ἐξουδετερώσωμεν καὶ θὰ καταισχύνωμεν τοὺς ἐχθρούς μας. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οὗτοι ἔχουσιν ὄπισθεν αὐτῶν πολυαρίθμους λεγεῶνας. Ἔχομεν ὅμως κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς ἱκανοὺς ἐπικούρους, προθύμους νὰ συντρέξωσιν ἡμᾶς γρηγοροῦντας καὶ ἀγωνιζομένους. Τίς οἶδεν; ἴσως μίαν ἡμέραν τὸ δίκαιόν μας ἀκουσθῇ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀπεράντῳ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Ρωσσίας, διότι τὸ δίκαιον εἶνε προωρισμένον νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς βίας καὶ τῆς ἰδιοτελείας· καὶ ἤρξαντο ἀκουόμεναι τοιαῦται φωναὶ ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαιωμάτων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, καὶ ὅπως σᾶς ἀνέγνωσα πρότερον ἀποσπάσματα ἄρθρων ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ ἑλληνικῶν δικαίων ὑπὸ Ρώσσων γεγραμμένα, ἐπιτρέψατέ μοι ἤδη εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας μου ταύτης νὰ σᾶς ἀναγνώσω ἀπόσπασμα ἄρθρου περὶ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας, γεγραμμένου

καὶ τούτου ὑπὸ Ρώσσου συγγραφέως. Τὸ ἔλαβον ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην.

«Εἰς τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἐθνογραφικὴν Ἑταιρείαν τοῦ Βερολίνου ἔκαμε πολὺ ἐνδιαφερούσας καὶ δι' ἡμᾶς πολὺ ἐπικαίρους ἀνακοινώσεις ὁ Γουσταῦος Γνίφκη περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας.

«Ποία εἶνε ἡ κατ' ἐθνικότητα διανομὴ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας; Εἶνε ἀδύνατον, εἶπε περίπου ὁ κ. Γνίφκη, νὰ ἔχωμεν πληροφορίας ἐξ ἀμέσου αὐθεντικῆς καὶ ἀκριβοῦς ἀπογραφῆς, διότι εἰς τὴν Τουρκίαν δὲν ἐνεργοῦνται ἀπογραφαί, καὶ αἱ γενόμεναι εἰς παλαιοτέρας ἐποχὰς δὲν παρουσίασαν καμμίαν προσέγγισιν ἀκριβείας ὡς ἐκ τῶν εὐλόγων ὑποψιῶν, τὰς ὁποίας τοιαῦτα μέτρα προκαλοῦσιν εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Τουρκίας. Ὁ μόνος ὑπολογισμός, ὁ ὁποῖος βασίζεται ἐπὶ λογικῶν παρατηρήσεων περὶ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας, μὴ περιλαμβανομένης τῆς Παλαιᾶς Σερβίας, εἶνε ὁ γενόμενος ὑπὸ τοῦ Ρώσσου οἰκονομολόγου Πέτρωφ, ὁ ὁποῖος διελθὼν τὴν χώραν, διατρίψας ἐπὶ τριετίαν καὶ συλλέξας ὅλα τὰ ἄλλα διδόμενα, τὰ μαρτυροῦντα ἐμμέσως τὸν πληθυσμὸν μιᾶς χώρας, λαβὼν δ' ἐπίσης ὑπ' ὄψει παλαιοτέρας ἀπογραφὰς καὶ ἐξελέγξας τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν, ἀνεβίβασε τοὺς κατοίκους—πλὴν τῆς Παλαιᾶς Σερβίας, ὡς εἴπομεν—εἰς 1,900.000. Αἱ ἐργασίαι πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου πείθουσιν, ὅτι ἐπετεύχθη προσέγγισις τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει ὡς ἀσφαλὲς δεδομένον ὁ ἀριθμὸς οὗτος.

«Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρέχει μεγάλας δυσχερείας, ὅπως ἐξευρεθῇ ὁ ἀληθὴς ἀριθμὸς—παρατηρεῖ ὁ Γνίφκη—εἶνε ἡ κατ' ἐθνικότητα διαίρεσις τῶν κατοίκων τούτων. Μία ὅμως παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν δύναται νὰ δώσῃ προσέγγισιν βασίμου τινὸς ἀναλογίας διὰ κατανομήν.

»Εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Μακεδονίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς κωμοπόλεις, ὑπάρχουσι σχολεῖα τουρκικά, ἑλληνικὰ καὶ βουλγαρικά. Εἰς Βουλγαρόφωνά τινα χωρία πρὸς βορρᾶν ὑπάρχουσι μόνον βουλγαρικά, ὅπως εἰς ἑλληνόφωνα χωρία μεσημβρινὰ μόνον ἑλληνικὰ σχολεῖα. Εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Μακεδονίας, ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς εἶνε πυκνότερος, συμπίπτει τὰ ἑλληνόφωνα χωρία, τὰ ἔχοντα σχολεῖα, νὰ

εἶνε κατ' ἀναλογίαν περισσότερα τῶν πρὸς βορρᾶν βουλγαροφώνων χωρίων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἐπίσης προικισμένα μὲ σχολεῖα βουλγαρικά. Ἐπίσης εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων εἶνε διάφορος κατ' ἐθνικότητα. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι σχολεῖα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰ χωρία τὰ ἀριθμοῦντα 1000 κατοίκους καὶ ἄνω καὶ ἀναλόγως τῆς ἐθνικότητος τῶν κατοίκων εἶνε καὶ τὸ σχολεῖον ἢ τὰ σχολεῖα, ἐὰν εἶνε περισσότερα τοῦ ἑνός. Ὑπάρχει διὰ τοῦτο κατανομὴ τῶν σχολείων ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐθνικότητα τῶν κατοίκων εἰς τοὺς διαφόρους πληθυσμούς.

»Κατὰ τὰς ἐπισήμους πληροφορίας τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ἐκ συγκρίσεων τῶν ἐκ διαφόρων πηγῶν στατιστικῶν περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ σχολείων, προκύπτουσιν οἱ ἀκόλουθοι ἀριθμοί, παρουσιάζοντες δυνατὴν ἀκρίβειαν.

»Καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν—πλὴν ἐννοεῖται τῆς Παλαιᾶς Σερβίας—ὑπάρχουσιν ἑλληνικὰ σχολεῖα μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως 1,375. Οἱ διδάσκαλοι ἀνέρχονται εἰς 2,100 καὶ οἱ μαθηταὶ εἰς 78,000.

»Λαμβάνομεν ὑπ' ὄψει τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας εἰς τὰ Κράτη τοῦ Αἵμου, μὴ παρουσιάζουσαν ἀξίας λόγου διαφοράς, καὶ περιορίζοντες ὡς μέσον ὅρον, προκειμένου περὶ χώρας τουρκικῆς, εὑρίσκομεν ὅτι οἱ 78,000 Ἕλληνες μαθηταὶ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 546 χιλιάδας κατοίκων. Βουλγαρικὰ σχολεῖα ὑπάρχουσιν 985. Οἱ διδάσκαλοι ἀνέρχονται εἰς 1,580 καὶ οἱ μαθηταὶ εἰς 49,000, ἀντιστοιχοῦντες εἰς 343,000 βουλγάρους κατοίκους.

»Τουρκικὰ σχολεῖα ὑπάρχουσι 1220, ἔχοντα 1500 διδασκάλους καὶ 63,000 μαθητάς, ἀντιστοιχοῦντας πρὸς 441,000 Ὀθωμανοὺς κατοίκους. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον ἐκ τῶν 1,900,000 κατοίκων τῆς Μακεδονίας ἀναλογοῦσι 546,000 Ἕλληνες, 441,000 Ὀθωμανοὶ καὶ 343.000 Βούλγαροι.

»Οἱ ὑπολειπόμενοι 570,000 εἶνε Σέρβοι—ἐξῃρέθη εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡ Παλαιὰ Σερβία—Ἀρμένιοι καὶ κάτοικοι διαφόρων ἄλλων ἐθνοτήτων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

»Ἡ ἐδαφικὴ κατατομὴ δὲν εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν κατατομὴν τοῦ

πληθυσμοῦ, διότι ἡ μεσημβρινὴ Μακεδονία, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. εἶνε πυκνότερον κατῳκημένη τῆς βορείου, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ βουλγαρικόν.

»Καὶ ἡ διαφορὰ εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ βουλγαρόφωνοι πληθυσμοὶ κατέρχονται πολλάκις μοίρας περισσότερον παρ' ὅσον ἀνέρχονται οἱ ἑλληνόφωνοι ἐκ μεσημβρίας.

»Ὁ Γνίφκη προσέθηκεν, ὅτι τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῆς μελέτης καὶ τῆς παρατηρήσεώς του κατέθηκεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν διὰ νὰ συμπληρωθῶσιν».

Ἰδού, κύριοι, τίνι τρόπῳ κρίνουσι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πράγματα πολλοὶ τῶν Ρώσσων, ἐκ τῶν μὴ τεταγμένων εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Παλαιστινείου Ἑταιρείας καὶ τῶν ρωσσικῶν Κομιτάτων. Κατὰ πόσον ταῦτα εἶνε ἀληθῆ, βασιζόμενα ἐπὶ ἀναμφιλέκτων στατιστικῶν δεδομένων, θέλω σᾶς ἀνακοινώσῃ ἐν προσεχεῖ Διαλέξει, ἀποδεικνύων διὰ τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν πραγμάτων τὰς μεγάλας δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Κύριοι. Ὡς παρετηρήσατε, διεκόπησαν ἐπὶ 15 ἡμέρας αἱ περὶ Μακεδονίας Διαλέξεις, ἕνεκα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὁποίων εἶχε προκληθῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἀλλ᾽ ἐπίσης καὶ τῶν ἔξω ἀδελφῶν, μὴ δυναμένων, οὐδ᾽ ὀφειλόντων ν᾽ ἀδιαφορῶσιν εἰς τὰς περιπετείας τοῦ ἐλευθέρου Κράτους, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ πρόοδος διατελεῖ εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰς τύχας τοῦ ἔξω τῶν πολιτικῶν ὁρίων Ἑλληνισμοῦ, ὅστις τὴν πλήρωσιν τῶν πόθων αὐτοῦ ἐντεῦθεν κατ᾽ ἐξοχὴν ἀναμένει.

Ἤδη, ἐπαναλαμβάνων τὰς Διαλέξεις, μετ᾽ εὐχαριστήσεως σᾶς ἀναγγέλλω, ὅτι ἡ ἐργασία τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ ἔσχον εὐάρεστον ἀπήχησιν οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ, τοῦ μετ᾽ ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦντος τὰς ἐργασίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ὀργάνων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Τύπου, ἀναγνωρίσαντος καὶ παραδεχθέντος τὰ ἐπιχειρήματα ἡμῶν πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀνυποστάτων ἀξιώσεων τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς χώαας.

Βεβαίως δὲν ἔλειψαν καὶ οἱ ἀμφισβητήσαντες τοὺς ἡμετέρους ἰσχυρισμούς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι συνέβη ἔν τινι δημοσιογραφικῷ ὀργάνῳ τῆς Βιέννης. Τὸ ὄργανον τοῦτο, τὸ ἄλλως τε ἀπροκάλυπτον δεικνῦον συμπάθειαν πρὸς τοὺς Σλαύους, δὲν ἐδίστασε, μνημονεῦον τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ Διαλέξεων, νὰ μὲ ἀποκαλέσῃ ἰδεολόγον, μαχόμενον ὑπὲρ τῆς οὐτοπίας μιᾶς μεγάλης Ἑλλάδος, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἰδοὺ μέχρι τίνος σημείου προβαίνει τὸ θράσος τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν καὶ τῶν συνηγόρων αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲν παραξενεύονται ἐπὶ τῷ κηρύγματι τῶν Βουλγάρων, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις εἶνε ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν πρωτεύουσα τὸ «Τσαριγρὰδ» αὐ-

τῶν, μέμφονται τοὺς Ἕλληνας, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ἰδεολόγους, διότι δὲν θέλουσι νὰ λησμονήσωσιν, ὅτι ὑπὲρ τοὺς δέκα αἰῶνας ὑπῆρξεν αὕτη ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν βασιλεύουσα, διότι δὲν θέλουσι νὰ λησμονήσωσιν, ὅτι ὁ ἡρωϊκὸς αὐτῆς αὐτοκράτωρ, ὁ ἰδεολόγος οὗτος πρόμαχος τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, ἐμπνεόμενος ὑπὸ ἑλληνικῆς συνειδήσεως.

Ὅ τι διὰ τοὺς Ἕλληνας εἶνε οὐτοπία, διὰ τοὺς Σλαύους πρέπει νὰ καταστῇ πραγματικότης. Ἰδοὺ ποία εἶνε ἡ λογικὴ τῶν ἐχθρῶν μας! Ἄς μᾶς ἀποκαλῶσιν ἰδεολόγους... ἡμεῖς θὰ κολακευώμεθα ἐπὶ τούτῳ. Ἀπὸ τῆς Βιέννης ταύτης, ἐξ ἧς ἐχαρακτηρίσθημεν ὡς ἐστερημένοι πάσης πραγματικῆς πολιτικῆς ἀντιλήψεως, ἐχαρακτηρίζετο ἡ ἰδέα τῆς γερμανικῆς ἑνότητος ὡς μεταφυσικὴ χίμαιρα, ἡ δὲ Ἰταλία ὡς γεωγραφικὴ ἔκφρασις, ἀλλ' ἡ ἐθνικὴ πίστις, ἡ ἰδεολογία τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν, κατέστησαν τὴν οὐτοπίαν πραγματικότητα, εἴτε ἤθελον, εἴτε δὲν ἤθελον τοῦτο οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς. Ὅταν ἔχωμεν πίστιν, ὅταν ἐργαζώμεθα, τῇ δὲ ἐργασίᾳ ἕπεται ἡ ἐπιτυχία, θὰ καταβάλωμεν πάντα τὰ προσκόμματα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου. Ὁ ἐπιμένων νικᾷ, ἀλλ' ὁ ἀγωνιζόμενος κατανικᾷ. Τοιαύτη ὑπῆρξε πάντοτε ἡ λογικὴ τῆς ἱστορίας.

Ἐπιτρέψατέ μοι, παρακαλῶ, νὰ σᾶς διηγηθῶ ἀνέκδοτόν τι τοῦ ἐν Γερμανίᾳ σπουδαστικοῦ βίου μου : Ἐπεσκέφθην μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔγκριτον καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καὶ διακεκριμένον πολιτικὸν τῆς Σαξωνίας, ἀγωνισθέντα καὶ τοῦτον μετὰ τοσούτων ἄλλων ὑπὲρ τῆς χιμαίρας τῆς γερμανικῆς ἑνότητος. Μεταξὺ ἄλλων μὲ ἠρώτησεν, ἂν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐξακολουθῶμεν ἐπιδιώκοντες τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἰδέας, ὅ περ, ὡς ἰσχυρίζετο, παρεκώλυεν ἡμᾶς, ὅπως ἐπιδιώξωμεν τὴν ἐπίτευξιν ὑλικωτέρων πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. — » Μάλιστα, κύριε καθηγητά, ἀπεκρίθην εἰς αὐτόν· ἐπιδιώκομεν καὶ δὲν θὰ παύσωμεν ἐπιδιώκοντες τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ἥτις εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν δύναμις ἡμῶν. Καὶ σεῖς οἱ Γερμανοὶ οὕτως ἐσκέφθητε καὶ οὕτως ἐπράξατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον· παρημελήσατε εὐτελέστερα συμφέροντα χάριν τῆς ἰδέας, εἰς ἣν ὀφείλετε τὴν σύγχρονον ὑμῶν

ὑπεροχὴν μεταξὺ τῶν μεγάλων κρατῶν. Οὐδὲν ἔθνος δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἑνὸς τοιούτου προγράμματος, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται τοῦτο ἐκ πρώτης ἀπόψεως χιμαιρικὸν καὶ ἀφῃρημένον. Ὁ λόγος ἐγένετο σὰρξ καὶ ἡ ἰδέα θὰ καταστῇ πραγματικότητος.

— « Ἔχετε δίκαιον, μοὶ ἀπήντησεν ὁ καθηγητής, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ μάθημα, ὅ περ μοὶ ἐδώκατε ».

Ἀπεχαιρετιζόμεθα μετ' ὀλίγον. Ὁ διακεκριμένος ἀνὴρ ἔσφιγγε τὴν χεῖρα μου, συνιστῶν νὰ μὴ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἰδέαν, ἣν μετὰ τοσαύτης παρρησίας εἶχον εἰς αὐτὸν ἀναπτύξῃ.

Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ταράττωσι, κύριοι, αἱ τοιαῦται συμβουλαὶ καὶ μάλιστα, ὅταν αὗται προέρχωνται ἐκ προσώπων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνδεδεμένων μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Πάντες οὗτοι ἐκφράζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοιουτοτρόπως ἐξ ὑπόπτου ὑπολογισμοῦ. Ἡ ἐφημερίς, ἥτις ἐπέκρινεν ἡμᾶς, ὡς ἐπιζητοῦντας τὴν πραγμάτωσιν μιᾶς οὐτοπίας, ε χε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ, ἐὰν δὲν εἴμεθα εὐχαριστημένοι μὲ τὴν νότιον Μακεδονίαν, ἥτις μᾶς ἀνήκει δικαίως: « Ὄχι !» ἀποκρίνομαι. Ἐπιζητοῦμεν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν, καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ ἱστορικὰ ὅρια. Εἶνε καθῆκον ἡμῶν τοῦτο, οὐδ' εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ ἐγκαταλίπωμεν ἑλληνικωτάτην χώραν, ἥτις ἀείποτε συνεμερίσθη τὰς περιπετείας τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ἀλλὰ ζητοῦμεν νὰ πράξωμεν τοῦτο ἐντίμως καὶ οὐχὶ ληστρικῶς.

Διεκδικοῦμεν τὰ ἐπ' αὐτῆς ἑλληνικὰ δίκαια, οὐχὶ διὰ τῆς μεθόδου τῶν δολοφονιῶν καὶ τῶν δῃώσεων, ἀλλὰ διὰ τῆς προσηκούσης πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐργασίας. Ἐὰν δὲ δὲν ζητῶμεν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην μεταρρυθμίσεις ἐν Μακεδονίᾳ, τοῦτο προέρχεται, διότι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι, διατελοῦσαι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας. Δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς ἡμᾶς νὰ περιορίσωμεν τὸ ἐθνικὸν κήρυγμα μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἐνῷ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἡ ἑλληνικωτάτη Ἤπειρος διατελεῖ ἔξω τῶν συνόρων τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, μολονότι ἀνεγνώρισε τὰ δίκαια αὐτῆς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, μολονότι ἄλλαι ἑλληνικώταται χῶραι, ἡ Θρᾴκη, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἡ ἑλληνικὴ Μικρασία, διοικοῦνται καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ Μακεδονία. Ἰδοὺ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν θορυβοῦμεν, ὅταν γίνη-

ται λόγος περὶ Μακεδονίας, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παύσωμεν κηρύττοντες τὰ ἀναφαίρετα ἡμῶν δίκαια ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν τμημάτων τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὀφείλω νὰ σᾶς παρατηρήσω ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ βερολίνειον Συνέδριον ἐσκέπτετο ἐν τῷ 23ῳ ἄρθρῳ τῆς Συνθήκης, δι' ἧς ἐκανονίζοντο αἱ σχέσεις τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, καθώριζε τὰ ἑπόμενα περὶ τῆς κρείττονος διοικήσεως τῶν εἰς τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν ὑπολειφθεισῶν ἐπαρχιῶν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἰδιαιτέραν μέριμναν περὶ τῆς Μακεδονίας ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἄλλων χωρῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω τὸ περιβόητον τοῦτο ἄρθρον, τὸ καθ' ἑκάστην ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν συνηγόρων αὐτῶν: «Ἡ Πύλη ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόσῃ αὐστηρῶς ἐν τῇ »νήσῳ Κρήτῃ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ 1868 μετὰ τῶν τροποποιήσεων, »ὅσαι ἤθελον κριθῇ δίκαιαι. Ἀνάλογοι κανονισμοὶ κατὰ τὰς ἐπιτο»πίους ἀνάγκας, ἐξαιρέσει μόνον τοῦ περὶ ἀπαλλαγῆς φόρου προιο»μίου, ὅ περ κέκτηται ἐξαιρετικῶς ἡ Κρήτη ἐφαρμοσθήσεται καὶ εἰς »τὰ λοιπὰ μέρη τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, δι' ἃ ἡ παροῦσα συνθήκη »δὲν προβλέπει ἰδιαιτέραν ὀργάνωσιν. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ ἐπιφορ»τίσῃ εἰδικὰς ἐπιτροπάς, ἐν αἷς τὸ ἰθαγενὲς στοιχεῖον εὐρέως θ' ἀν»τιπροσωπεύηται, ὅπως συντάξωσι τὰς λεπτομερείας τῶν νέων τού»των κανονισμῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ. Τὰ ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπι»τροπῶν τούτων προκύψοντα σχέδια ὀργανώσεων ὑποβληθήσονται »εἰς μελέτην τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἥτις πρὶν ἢ δημοσιεύσῃ τὰ δι' ὧν »τὰ σχέδια τεθήσονται εἰς ἐνέργειαν ἐπίσημα ἔγγραφα, θὰ λαμβάνῃ »τὴν γνώμην τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις κατηρτίσθη διὰ τὴν »Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν».

Τί συμπεραίνετε ἐκ τούτων; Ὅτι τὸ βερολίνειον Συνέδριον ἐπέτασσε μεταρρυθμίσεις δι' ὅλους τοὺς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ λαούς, τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων ἐπεθύμει. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι ὑποκρίνονται ἄγνοιαν τῶν πραγμάτων. Ἀγνοοῦσιν, ὅτι ἐκτὸς τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουσι καὶ τόσαι ἄλλαι χῶραι. Πῶς δὲ ἐννοοῦσι τὰς μεταρρυθμίσεις; Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω τὰ κυριώτερα σημεῖα σχεδίου ὀργανισμοῦ διὰ τὴν Μακεδονίαν, ὅπως δι-

ετυπώθη ἐν ἔτει 1896 ὑπὸ τοῦ λεγομένου Κεντρικοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας καὶ ὅπερ υἱοθέτησαν πᾶσαι αἱ ἔκτοτε βουλγαρικαὶ κυβερνήσεις.

Ἰδοὺ τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ σχεδίου τούτου : 1) Ἐκ τῆς Μακεδονίας θέλει σχηματισθῇ αὐτοτελὴς ἐπαρχία μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην. 2) Ὁ διοικητὴς δέον νὰ διορίζηται ἐπὶ 3—5 ἔτη, λαμβανόμενος ἐκ τοῦ μέσου τῆς ἐπικρατούσης ἐθνότητος. 3) Θέλει καταρτισθῇ ἐπαρχιακὴ συνέλευσις, τῆς ὁποίας οἱ πληρεξούσιοι θὰ ἐκλέγωνται ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις αὕτη θ' ἀσχολῆται καὶ θ' ἀποφασίζῃ περὶ ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων. 4) Θέλει καθιερωθῇ ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς περιουσίας καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, 5) Οἱ ὑπάλληλοι θὰ λαμβάνωνται ἐκ τῆς ἐθνότητος, ἥτις ὑπερισχύει εἰς ὡρισμένον μέρος (κατὰ τόπους). Ἐπίσημος γλῶσσα ἐκτὸς τῆς τουρκικῆς θὰ θεωρῆται καὶ ἡ τῆς ἐπικρατούσης κατὰ τόπους ἐθνότητος. 7) Ἡ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις ἐπαφίεται εἰς τὸν πληθυσμόν. 8) Πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως θέλει καταρτισθῇ χωροφυλακὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθολικῆς νεοσυλλεξίας· ἡ χωροφυλακὴ διατελεῖ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ διοικητοῦ. 9) Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐξόδων καὶ ἐσόδων ψηφίζεται ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐκ τῶν εἰσπραττομένων προσόδων 15 ο)ο δίδονται εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀφιεροῦται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπαρχίας. 10) Ἅπασαι αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται δέον νὰ εἰσαχθῶσι καὶ εἰς τὸ βιλαέτιον τῆς Ἀδριανουπόλεως».

Καὶ τίνας ἄλλας ἀξιώσεις διετύπου πρό τινων ἡμερῶν ἀκόμη ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Δάνεφ ἢ πάντα ταῦτα τὰ τερατολογήματα τοῦ ἀναγνωσθέντος σχεδίου τοῦ ἐν Σόφιᾳ Κομιτάτου ; Προκειμένου περὶ Μακεδονίας, δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἔλθωμεν εἰς οἱανδήποτε συνεννόησιν πρὸς τοὺς αὐτοτιτλοφορουμένους τούτους προασπιστὰς τῶν χριστιανικῶν δικαίων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ καὶ δὴ ἐν Μακεδονίᾳ, ὁσάκις δὲ ἐγένετο οἱαδήποτε ἀπόπειρα, πάντοτε ἠπατήθημεν. Ἡ δολιότης καὶ ἡ ἀπάτη ὑπῆρξαν ἑκάστοτε τὰ κυριώτατα τῶν ὅπλων τῶν ἀνθρώπων τούτων. Ἂς τοὺς ὑποπτεύωμεν, μὴ παρέχοντες εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλαχίστην ἐμ-

πιστοσύνην. Μία τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐφημερίδων τοῦ Κομιτάτου, ὁ «Στρυμών», ἠρώτα πρό τινων ἡμερῶν, διατί, ἀφοῦ ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἔχομεν ἑλληνικὴν πλειονότητα ἐν Μακεδονίᾳ, δὲν ἐπιζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς μεταβολὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καταστάσεως. Εὔκολος ἡ ἀπάντησις. Διότι, ὡς ἔλεγον ἀνωτέρω, δὲν χωρίζομεν τὸ ζήτημα τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θρᾴκης, ἀπὸ τὸ ζήτημα τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, διότι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπιδιώκομεν τὴν αὐτονομίαν τῶν ἑλληνικῶν τμημάτων τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ τὴν συνένωσιν πάντων τούτων τῶν τμημάτων τῆς ἑλληνικῆς χώρας μετὰ τοῦ ἐλευθέρου κράτους, ὅπως ἀποτελεσθῇ πλήρης ἡ ἑνότης.

Τοιοῦτο ἦτο, εἶνε καὶ ἔσεται τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πρόγραμμα.

Καὶ ἤδη ἐπιτρέψατέ μοι νὰ παρακολουθήσω ἐπ' ὀλίγον τὴν πορείαν τοῦ προέδρου τοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Λυποῦμαι πολύ, διότι ὁ νέος οὗτος Πέτρος τῆς χριστιανικῆς ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων Σταυροφορίας δὲν εὗρεν ἀπήχησιν, ὅπου καὶ ἂν μετέβη, δὲν εὗρε τὸν Οὐρβανὸν τῆς συγχρόνου χριστιανωσύνης, οὔτε ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Βιέννῃ, οὔτε ἐν τοῖς δημοκρατικοῖς Παρισίοις. Λυποῦμαι πολὺ διότι δὲν εὑρέθη νέος Οὐρβανὸς ἐπιφωνῶν: «Εἶνε θέλημα Θεοῦ» καὶ κηρύττων σταυροφορίαν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῆς πατρίδος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν χώραν τῶν Τσάρων τῆς Βουλγαρίας. Δυστυχῶς ἐν μὲν τῇ αὐτοκρατορικῇ πρωτευούσῃ ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἐν δὲ τῇ γαλλικῇ μόλις ἐγένετο δεκτὸς ν' ἀγορεύσῃ ἐνώπιον ὁμίλου τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρεπιδημούντων ποικιλωνύμων Σλαύων καὶ νὰ λάβῃ μίαν ἢ δύο συνεντεύξεις πρὸς συντάκτας ἐφημερίδων, γνωστῶν ἀπό τινος χρόνου διὰ τ' ἀφιλοκερδῆ αὐτῶν φιλοσλαυϊκὰ αἰσθήματα.

Δυστυχῶς μεταξὺ τῶν ὀργάνων τούτων τοῦ παρισινοῦ τύπου εὑρέθη καὶ ἔγκριτος ἐφημερίς, ὁ « **Χρόνος** », νὰ γράψῃ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐξ ἀγνοίας, τὰ ἑπόμενα παράξενα, ἐν οἷς συνδέεται ἀκατανοήτως ἡ Μακεδονία μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ὡς εἰ ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν οὐσιώδης τις σχέσις. Σᾶς ἀναγινώσκω ταῦτα καὶ ἀφίνω νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ κρίνητε περὶ αὐτῶν :

«Ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Μακεδονία, λέγει, διεξάγουσι ἀναγκαστικῶς τὸ ἴδιον παιγνίδιον. Ἡ Τουρκία τὸ γνωρίζει. Ἡ Εὐρώπη δὲν δύναται νὰ κάμῃ ὅτι τὸ ἀγνοεῖ. Ἔργον διπλωματίας, γινωσκούσης τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ μεριμνώσης ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ πρὸς αὐτὸ σεβασμοῦ, εἶνε νὰ ζητήσῃ, πρὶν διαλυθοῦν αἱ χιόνες καὶ ἐπαναρχίσουν αἱ ἐχθροπραξίαι, τὸ μέσον ὅπως συμβιβάσῃ τὰ δίκαια τῆς Μακεδονίας καὶ τοὺς πόθους τῆς Βουλγαρίας μὲ τὴν νομιμότητα τῆς τάξεως τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τὴν εἰρήνην τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου».

Τοιαῦτα μεταξὺ ἄλλων γράφει ὁ «**Χρόνος**» *τῶν Παρισίων!*

Ἀγνοῶ ποία δύναμις φυσικὴ ἢ ὑπερφυσικὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἄρθρου τούτου. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὀφείλομεν πάντες ν' ἀναμνησκώμεθα τὸν παλαιὸν χρησμὸν τοῦ δελφικοῦ θεοῦ:

«Ἀργυρέαισι λόγχαισι μάχου καὶ οὕτω νικήσεις».

Ἀλλὰ δὲν ἐξασκοῦσι μόνον οἱ διδάσκαλοι τῶν σχολείων καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τὸ πολιτικὸν σχέδιον τῶν Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ. Ὡς πρὸς τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ ἐνέργεια ὑπερβάλλει τὴν βουλγαρικὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἐπιτακτικὸν ἄρα συμφέρον ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν τροποποίησιν τῶν μέσων τῆς ἐνεργείας. Αὐτὸ τοῦτο ἔλεγεν ἀκριβῶς ὁ Σαράφωφ πρό τινος καιροῦ, ἐπιδιώκων τὴν μεταβολήν: «Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς δὲν μᾶς ὠφέλησαν. Θὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς μέσον ἐνεργείας τὸν τρόμον, δι' οὗ καὶ μόνου δυνάμεθα νὰ ἐπικρατήσωμεν καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τῶν Τούρκων. Ὑπὸ τοιοῦτον πρόγραμμα ἤρξατο δραστηριωτέρα ἡ ἐνέργεια ἐν Μακεδονίᾳ τοῦ ἐν Σόφιᾳ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου—ἡ τρομοκρατία διὰ τῆς ληστείας καὶ τῆς δολοφονίας.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ σύμβολον τῆς βουλγαρικῆς πίστεως. Ὅταν δὲν ἐξαρκῇ ἡ πειθώ, ἀντικαθίσταται αὕτη διὰ τῆς ληστείας ἢ τῆς δολοφονίας τῶν ἀντιφρονούντων Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Μουσουλμάνων. Δὲν ὑπάρχει χρῆμα πρόχειρον; Ἐξευρίσκεται διὰ τοῦ τρόπου τούτου. Ὁ δὲ τυχὸν ἀρνούμενος θὰ φονευθῇ. Οὐαὶ τῷ ἀντιφρονοῦντι!

Καὶ ὅτι οὐδεμίαν λέγω ὑπερβολήν, ταῦτα ἀναφέρων, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ σᾶς ἀναγνώσω τεμάχια βουλγαρικῶν, σερβικῶν καὶ ρωσ-

σικῶν ἐφημερίδων, δι' ὧν καταγγέλλεται εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἡ ληστρικὴ καὶ δολοφονικὴ πολιτικὴ τῶν μεγαλοϊδεατῶν τῆς νέας Βουλγαρίας. Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἐξεικονίζει ἡ βουλγαρικὴ ἐφημερὶς «Μίρ», ὄργανον τῶν περὶ τῶν πρῴην πρωθυπουργὸν Στόϊλωφ, τὴν ἠθικὴν ποιότητα τῶν περὶ τὸν Σαράφωφ :

«Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἀπελευθερώσεως ἡμῶν οὐδέποτε ἄλλοτε ἔσχομεν ἄχρι τοῦδε τοιαύτην ἐχθρικὴν καταφορὰν κατὰ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἐρίζοντες πρὸς τοὺς Ρωμούνους, ὑποπτευόμενοι ὑπὸ τῶν Σέρβων, περιφρονούμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, μισούμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, περιήλθομεν εἰς ἀδιέξοδον καὶ ἀγνοοῦμεν τί τὸ δέον γενέσθαι. Ἡ Εὐρώπη ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἄρχεται ἐπεμβαίνουσα ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς ἡμῶν πράγμασιν, ἐπιμένει εἰς τὴν κατάργησιν γνωστῶν καθιδρυμάτων (;) καὶ ἀπειλεῖ ἡμᾶς διὰ τῆς τουρκικῆς κατοχῆς. Ἀποβαίνει ὄντως δυσχερὴς ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξακρίβωσις τῶν αἰτιῶν, αἵτινες ὤθησαν τὴν Βουλγαρίαν εἰς τοιαύτην κατάστασιν.

«Ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ Σταμπούλωφ, μετεχειρίζετο τὴν μακεδονικὴν Προπαγάνδαν ὡς φόβητρον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἐκράτει στιβαρῶς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸ ζήτημα τοῦτο. Μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως αὐτοῦ τὰ πράγματα ἤλλαξαν μορφήν, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον ἀπέβη κράτος ἐν κράτει καὶ περιέστη εἰς ἰδιαιτέρας μρὸς τὸν Ἡγεμόνα σχέσεις, ἀνεξαρτήτως τοῦ Ὑπουργείου. Τὰ διάφορα βουλγαρικὰ ὑπουργεῖα, τὰ διαδεξάμενα ἄλληλα κατὰ τὰ τελευταῖα ἓξ ἔτη, ἐπὶ πλέον καὶ πλέον ἀπώλεσαν τὴν ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου δύναμιν αὐτῶν καὶ ἐξουσίαν. Τὸ Ὑπουργεῖον Πετρώφ, πρὶν ἢ παραιτηθῇ, ἐπειράθη νὰ ἐφαρμόσῃ αὐστηρὰ ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου μέτρα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀποπείρας ταύτης οὐδὲν ἕτερον προέκυψε πλὴν τοῦ τῶν πνευμάτων ἐξερεθισμοῦ.

«Οἱ σταμπουλωφισταὶ πρῶτοι ἔσπευσαν, ὅπως ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς ἀνεπιτυχοῦς ταύτης καὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἀνειλικρινοῦς διαμάχης μεταξὺ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τῶν παραιτίων τῆς προπαγάνδας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν αἴσθημα ἀπιστίας καὶ ἐχθρότητος πρὸς τὴν Ρωσσίαν. Ἡ ἐφημερὶς «**Νέος Αἰὼν**» μέχρι τοιούτου σημείου ἐλήλυθεν, ὥστε ἀποδίδει τῇ ρωσ-

σικῇ πολιτικῇ σκληρὰ καὶ ὕπουλα σχέδια σχετικῶς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν· ἡ Ρωσσία δῆθεν σκοπίμως ὑποβάλλει τὴν ἐν Μακεδονίᾳ μελετωμένην ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγήν, ὁμοίαν ἐκείνης, ἥτις οὐ πρὸ πολλοῦ συνετελέσθη ἐν Ἀρμενίᾳ!

«Ἀρίδηλον καθίσταται, ὅτι ὁ σταμπουλωφισμὸς ἐν Βουλγαρίᾳ δὲν ἐξέλιπε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σταμπούλωφ, ὡς ὁ Μιλανισμὸς δὲν ἐξέλιπεν ἐν Σερβίᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλάνου. Οἱ διάδοχοι καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Σταμπούλωφ ἐλέγχονται χείρονες καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἐπειδὴ ὁ Σταμπούλωφ ἔθετεν ὅρια τῶν ὁρμῶν καὶ τῶν τάσεών των.

«Οἱ νῦν ὅμως Σταμπουλωφισταὶ οὐδὲν ὅριον ἀναγνωρίζουσιν, ἀπ' ἐναντίας δὲ εἰσὶν ἕτοιμοι νὰ προκαλέσωσιν εἰς ἀγῶνα πάσας τὰς Μεγάλας Δυνάμεις. Τοῦτο δὰ εἶνε καθαρὰ μωρία! Ἀλλ' ὅμως εἶνε λίαν λυπηρόν, ὅτι ἡ μωρία αὕτη ὑποδουλοῖ ὁλόκληρα λαϊκὰ στρώματα, προβαίνοντα εἰς συγκρότησιν διαφόρων ἀνοήτων διαδηλώσεων καὶ διαμαρτυρήσεων ἀνὰ τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἀπαγγέλλονται φλογεροὶ φανατικοὶ λόγοι θηριωδεστάτου περιεχομένου.

«Ἡ ἰδέα τῆς ἐκδικήσεως διὰ τῶν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς δολοφονιῶν βαθέως ἐρριζοβόλησεν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου. Κυρία ἐκ Σόφιας οὐ πρὸ πολλοῦ ἀπέστειλεν εἰς αὐτό, ὡς δῶρον, φάσγανον, ἡ ἀκωκὴ τοῦ ὁποίου κοσμεῖται μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «θάνατος εἰς τὸν ἐχθρόν». Διδασκάλισσα ἐκ Σιστόβου δωρεῖται ὅπλον μετὰ 500 φυσιγγίων, ἑτέρα δὲ ἐκ Γαστόβης ἀποστέλλει εἰς τὸ Κομιτᾶτον μεταξίνας περικνημίδας. Τὸ δὲ Κομιτᾶτον διενεργεῖ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν του χρηματικὰς ἐκβιάσεις, περὶ ὅλων δὲ τῶν ποσῶν, τῶν τοιούτῳ τρόπῳ συλλεγέντων, δημοσιεύεται λογαριασμὸς ἐν τῇ ἐφημερίδι «**Μεταρρυθμίσεις**». *Διὰ τοιούτων εἰσπράξεων ἐτησίως τὸ Κομιτᾶτον συλλέγει 500 περίπου χιλιάδας φράγκων. Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔχει ἰδιαίτερον ταχυδρομεῖον, οἱ πράκτορες τοῦ ὁποίου διανέμουσι φυλλάδια καὶ ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν. Πᾶς δέ, ὅστις δὲν συμμορφοῦται πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κομιτάτου, ἢ προδίδει τὰ μυστικὰ αὐτοῦ, ὑπόκειται εἰς θανατικὴν ποινήν. Αἱ θανατικαὶ καταδίκαι, αἱ ὁριζόμεναι ὑπὸ τῶν κεντρικῶν Κομιτά-*

των τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, παραπέμπονται δι' ἰδιαιτέρων πρακτόρων, ἐν τῇ συνειδήσει!!! τῶν ὁποίων βαρύνουσι πλεῖσται δολοφονίαι.

«Ἐν Μακεδονίᾳ, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἡγετῶν τοῦ Κομιτάτου, πολλάκις ἤδη ἐγένοντο ἀπόπειραι εἰς ἐπανάστασιν, ἀλλὰ πάντοτε, τῇ ἐγκαίρῳ τῶν Δυνάμεων ἐπεμβάσει, προελαμβάνετο ἡ δυστυχία, ἐπὶ δὲ τῆς Βουλγαρίας ἠσκεῖτο ἡ γνωστὴ πίεσις. Καὶ νῦν δὲ ἡ ἡγεσία τοῦ Κομιτάτου διατελεῖ ἐν τῇ παραμονῇ τοιαύτης ἀποπείρας, ἥτις, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐξερεθισμοῦ τῶν πνευμάτων ἐν Βουλγαρίᾳ, κέκτηται πολὺ σπουδαιοτέραν σημασίαν, ἐν συγκρίσει πρὸς προγενεστέρας τοιαύτας ἀποπείρας. Διὸ καὶ αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ὀφείλουσιν ὅπως ἀσκήσωσιν ἰδιαιτέραν πίεσιν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, καίτοι καὶ τοῦτο εἶνε ἐλάχιστον. Ἐπὶ τέλους εἶνε καιρός, ὅπως ληφθῇ πρόνοια καὶ περὶ αὐτῆς τῆς Μακεδονίας, ἤτοι περὶ πραγματοποιήσεως τῶν ὑποσχεθεισῶν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ μεταρρυθμίσεων. Εἶνε δυνατὸν ἆρά γε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ Μακεδονία ἐν ᾗ καταστάσει εὕρηται νῦν;

«Ἡ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐφαρμογὴ—βεβαίως οὐχὶ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἔργοις—τυγχάνει τὸ μόνον λυσιτελὲς μέσον τῆς ἡσυχίας τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου».

Ἡ αὐτὴ ἐφημερίς, σχολιάζουσα βουλγαρικὸν φυλλάδιον, ἐκδοθὲν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος καὶ πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρικῶν κακουργημάτων, τῶν τελουμένων κατ' ἐντολὴν τῶν κομιτάτων τῆς Σόφιας, γράφει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά:

«Ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ φυλλαδίου οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν κατανοοῦσιν, ὅτι ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ νέας ἀποκαλύψεις, ὁμοίας ἐκείνων, αἵτινες ἀποδίδουσι σκοτεινὴν καὶ ἀπεχθῆ χροιὰν εἰς τὸ μακεδονικὸν ἔργον. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ πρώην μακεδονικὸν Κομιτᾶτον ἀπέσπα ἐξ ἀνθρώπων, ἐν ἀνθηρᾷ οἰκονομικῇ καταστάσει διατελούντων, χρήματα, καὶ ἐφόνευε διὰ τοῦ μᾶλλον κακούργου τρόπου τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Τότε τὰ πάντα ἡμεῖς ἀπεσιωπῶμεν, λέγει ὁ συγγραφεύς, ἵνα μὴ παραβλάψωμεν τὸ ἔργον. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε εἴδομεν ὅτι διὰ τῆς σιωπῆς ἡμῶν ἐπροξενήσαμεν βλάβην καὶ οὐχὶ ὠφέλειαν, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἄρωμεν τὴν αὐλαίαν, ὅπως ἐπι-

δείξωμεν ὁλόκληρον σειρὰν αἱματηρῶν κατορθωμάτων τῶν μακεδονοαδρινουπολιτῶν ἐργατῶν.

«Μετὰ τὸ προοίμιον τοῦτο ὁ κ. Π. Στοϊκὼφ περιγράφει τὰς διαπραχθείσας διαφόρους δολοφονίας, διαπραττομένας πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ὑπῆρχον ἀκόμη ἕτεροι 50 καταδεδικασμένοι εἰς θάνατον, οἵτινες θὰ ἐξηφανίζοντο βεβαίως, ἐὰν δὲν προέκυπτεν ἡ ρωμουνοβουλγαρικὴ διαφορά.

«Ἐνίοτε ἐστήνοντο ἔνεδραι πρὸς δολοφονίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως τοῦ φυλλαδίου, ἀλλ' ἐκ τυχηρῶν περιστάσεων ἠδυνήθη οὗτος νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον. Ἐνομίζομεν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐλάμβανε σύντονα μέτρα, ὅπως τεθῇ τέρμα οὐ μόνον εἰς τὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποκαλύψεις, ἀλλ' ὡς φαίνεται τὰ μέτρα ταῦτα δὲν θὰ ληφθῶσι, τὰ δὲ φυλλάδια θὰ διαδέχωνται ἄλληλα μετὰ φοβερωτέρου καὶ αἱματηροτέρου ὁλονὲν ἐμπεριεχομένου. Ὁ κ. Π. Στοϊκὼφ περατοῖ τὸ φυλλάδιόν του, ὡς ἑξῆς:

«Νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ σπηλαίου, τοῦ κειμένου πλησίον τοῦ χωρίου Λέσκο, ἐν ᾧ εὑρέθησαν ἐφέτος πλέον τῶν 50 ἀνθρωπίνων πτωμάτων σεσηπότων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ πτῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ βοεβόδα Γιωβάντσου, ὡς καὶ τὰ πτώματα γυναικῶν καὶ μικρῶν παιδίων, οἵτινες πάντες ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἁρπάγων τῆς Μὶς Στόουν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ τοὺς προδώσωσιν, ἐπειδὴ τοὺς ἐγνώριζον;

«Νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν Σαπαρδάνωφ καὶ Δέτσεφ, οἵτινες ἔδωκαν 300 λίρας δι' ὅπλα καὶ οἵτινες ἐφονεύθησαν εἰς τὰ σύνορα τοῦ Τσεπελάρε, ὅπου εἶχον προσκληθῇ, διὰ νὰ λάβωσι δῆθεν τὰ ὑπ' αὐτῶν δοθέντα χρήματα πρὸς ἀγορὰν ὅπλων, ἀλλὰ πράγματι ὅπως φονευθῶσι, διότι ἐπέμενον οὗτοι, ἀντὶ τῶν μὴ ὑπαρχόντων χρημάτων, νὰ λάβωσι τὰ διὰ τούτων ἀγορασθέντα ὅπλα, ἅτινα ἐπίσης δὲν ὑπῆρχον;

«Νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν χωρικῶν, πῶς ἐπώλουν οὗτοι τοὺς βόας αὐτῶν καὶ ἔδιδον 3, 4 καὶ 5 λίρας πρὸ 2—3 ἐτῶν, ὅπως λάβωσιν ὅπλα, ἅτινα μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἐδόθησαν καὶ πῶς ἠπάτων τοὺς χωρικοὺς τούτους, ὅτι ἀνεγείρεται ἐν Ρουτσουκίῳ ὁπλοποιεαῖν, ὅ περ εἰσέτι δὲν ἐπερατώθη!

«Νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν διδάσκαλον Γαγάλεφ, ὅστις ἐφονεύθη ἐν τῇ κλίνῃ του, λαβὼν 37 κτυπήματα μχαίρας ;

«Νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν διδάσκαλον Σμίλιαν Δημητρὼφ ἐκ τοῦ χωρίου Παδέζ, ὅστις προσεκλήθη νὰ ἐξέλθῃ τῆς σχολῆς καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Τσέρνο Πέεφ ;

«Νὰ εἴπωμεν, πῶς τῇ 28 Μαΐου ἐ, ἔ. ὁ Σανδάνσκης καὶ ὁ Σάββας Μιχαήλοβιτς, μεταβάντες εἰς τὸ χωρίον Σιρμπίνοβο, προσεκάλεσαν τὸν ἱερέα Ναϊδινώφ, ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν παρουσιάσθη, ἀλλ' ἐκρύβη, τὰ θηρία ταῦτα συνέλαβον τὸ τέκνον του ὅπως τὸ φονεύσωσι καὶ πῶς ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸ κακούργημα, ὑπέδειξε τὸ μέρος, εἰς ὃ ἦτο κεκρυμμένος ὁ ἱερεύς, ὃν συλλαβόντες οἱ κακοῦργοι ἐφόνευσαν ;

«Νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸν διδάσκαλον Μιλὰν Τσόρμπεφ ἐκ Περλεπέ, ὅστις ἐδολοφονήθη ἐντὸς τοῦ σχολείου, διότι ἐζήτησε λογαριασμὸν τῶν εἰσπραχθέντων ἐθνικῶν χρημάτων ;

«Νὰ εἴπωμεν πῶς εἶχον ὑποσχεθῇ 300 λίρας εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἔκρυπτον τὴν Μὶς Στόουν, ἐνῷ δὲν τοῖς ἔδωκαν μηδὲ τὸ ἑκατοστὸν τοῦ ποσοῦ τούτου ;

«Δὲν θὰ λαλήσωμεν, διότι τοιαῦται δολοφονίαι ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοντάδας καὶ πλέον καὶ διότι, ἐνῷ γράφομεν τὰς γραμμὰς ταύτας, ῥαγίζεται ἡ καρδία ἡμῶν ἐκ λύπης».

Δὲν σᾶς ἀρκοῦσι ταῦτα ; Ἰδοὺ τί γράφει Μαυροβούνιος συνταγματάρχης ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, αὐτὸν τοῦτον τὸν Σαράφωφ.

«Ἀξιότιμε κύριε,

«Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ., ἐν Σκοπίοις τῆς Μακεδονίας, ἐχαλκεύθη ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου δολοφονικὴ ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνεψιοῦ μου Στάνκα Ἰωάννου ἱερέως.

«Δὲν εἶμαι πολιτικός, δὲν καταγίνομαι εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ καλῶς γινώσκω, ὅτι καὶ ὁ ἀνεψιός μου, τρόφιμος ῥωσσικῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας, ἄνθρωπος φιλήσυχος, σεμνὸς καὶ θεοσεβής, ἐπίσης δὲν ἀσχολεῖται εἰς τὴν πολιτικήν. Νομίζω ὅμως, ὅτι καὶ ἂν απη-

σχόλει αὐτὸν ἡ πολιτική, ἢ καὶ ἂν ἐθεώρει ἔτι ἑαυτὸν αὐτοχειροτόνητον πολιτικόν, οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ δολοφονήσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, ἥκιστα δὲ πάντων τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ὅ περ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ πολιτικὸν ἐξάμβλωμα αὐτοχειροτόνητον. Ὀφείλετε νὰ συνομολογήσητε, ὅτι ἐὰν πρέπῃ νὰ ἐκτελῶνται δολοφονίαι, ἔστω καὶ ἄνευ αἰτίας, ἢ ἕνεκα πολιτικῶν πεποιθήσεων, ἢ ἐπὶ τέλους διότι οὗτος ἢ ὁ ἕτερος εἶνε Σέρβος, σήμερον μὲν θέλει δολοφονηθῇ ὁ Σέρβος Ἰβάνοβιτς, αὔριον ὅμως λίαν ἀθορύβως καὶ ἡσύχως δύναται νὰ εὑρεθῇ νεκρὸς καὶ ὁ Βούλγαρος Σαράφωφ! Ὁποίαν ἐντύπωσιν προξενεῖ ὑμῖν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἀγνοῶ, ἐγὼ ὅμως νομίζω, ὅτι εἶνε λίαν λογικόν.

«Καὶ ὅμως, ἀξιότιμε Κύριε, ὁπόσον λυπηρὰ εἶνε ἡ τοιαύτη συνδιάλεξις, συνδιάλεξις πρὸ χαίνοντος τάφου ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν πατριωτῶν τῆς προγενεστέρας γενεᾶς. Τίς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἐν οὕτω σχετικῶς βραχεῖ χρόνῳ θὰ κατελήγομεν εἰς τοιαύτας συνδιαλέξεις; Κρίνατε μόνος: πρὸ 23 ἐτῶν ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Βουλγαρίας κυριολεκτικῶς ἔχεα τὸ αἷμά μου, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλειπον τὸν ἀγῶνα, δὲν τὸν ἐγκατέλειπον δὲ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἔπεσον ἀναίσθητος, ὡς ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ αἵματός μου. Ἐν τοῖς πεδίοις δὲ τούτοις τῆς Βουλγαρίας ἐκρίθην ἄξιος νὰ λάβω τὸν ρωσσικὸν Σταυρὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, *τὸ μαυροβουνιωτικὸν μετάλλιον* Ὀμπέλιτσα, *κατὰ δὲ τὴν ἵδρυσιν καὶ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας τοῦ στρατιωτικοῦ παρασήμου, καὶ τὸ βουλγαρικὸν* στρατιωτικὸν παράσημον, *παράσημον διὰ τὸ ὁποῖον ἐσεμνυνόμην καὶ σεμνύνομαι ἔτι, ἐν πρώτοις διότι νομίζω, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ μόνος Μαυροβούνιος, ὅστις ἠξιώθην αὐτοῦ ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Βουλγαρίας, δεύτερον δέ, ἐπειδὴ ἀριθμοῦμαι μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων ἱπποτῶν τοῦ παρασήμου τούτου, ἐπὶ πλέον δέ, ἐπειδὴ τοῦτο τυγχάνει παράσημον ἀδελφοῦ ἔθνους.*

«Ἦτο λοιπὸν δυνατὸν πρὸ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν νὰ φαντασθῶ, ὅτι ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Βουλγαρίᾳ θὰ κτίσῃ τὴν φωλεάν του τοιοῦτόν τι τρομακτικὸν κομιτᾶτον, οὗτινος ὁ προορισμὸς θὰ περιωρίζετο εἰς τὰς ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς δολοφονίας ὅλως ἀθώων ἀνθρώπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀνεψιοῦ;

»Κατὰ τῆς ἀρχικῆς τοῦ Κομιτάτου ἰδέας οὐδέποτε ἤμην, οὐδὲ

εἶμαι, διότι διὰ τῆς ἰδέας ταύτης ἐπιζητεῖται ἡ ἐν Μακεδονίᾳ ἀναστήλωσις τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος, εἴτε Σέρβος, εἴτε Βούλγαρος, καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεπτυγμένος Τοῦρκος, ἄνευ τύψεως συνειδήσεως δύναται νὰ διατελῇ μέλος αὐτοῦ. Αἱ πράξεις ὅμως, εἰς ἃς ἐξετράπη τοῦτο, ἀναγκάζουσι πάντα ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καθαρότητος, ὡς καὶ τῶν σχεδίων του, καὶ ἵνα εἴπω σαφέστερον, ἅπασα ἡ δρᾶσις αὐτοῦ, καθ' ὅσον τυγχάνει γνωστὴ εἰς ἐμέ, ὄζει δίψης κερδοσκοπικῆς καὶ πλουτισμοῦ.

«Καὶ ὄντως, τίς θὰ πιστεύσῃ, ὅτι οἱ ἰθύντοτερες τοῦ Κομιτάτου, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τούτων ὑμεῖς, εἶνε τοσοῦτον ἁπλοϊκοί, ὥστε νὰ μὴ ἐννοῶσιν ὅτι ἀναμφιρρήστως τυγχάνει ἀδύνατος ἡ ἀπὸ τῆς φοβερᾶς τουρκικῆς δυνάμεως ἀπόσπασις τῆς Μακεδονίας, οὐ μόνον ὑπὸ ἀθλίου καὶ ἐλεεινοῦ τινος κομιτάτου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν ἔτι σλαϊκῶν κρατῶν τοῦ Αἵμου, ἔστω καὶ συνηνωμένων.

«Καὶ τίς θὰ πιστεύσῃ, ὅτι οἱ ἐν τῷ Κομιτάτῳ δὲν κατανοοῦσιν, ὅτι τοιαύτη δρᾶσις, μετὰ τὴν σαφῆ ἀνακήρυξιν ὑπὸ ἰσχυρᾶς Δυνάμεως, ὅτι τὸ μακεδονικὸν ζήτημα δέον νὰ ἑδράζηται ἐπὶ τῆς εἰρήνης, ἡ τοιαύτη, λέγομεν, δρᾶσις αὐτοῦ δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ πάντως θὰ προκαλέσῃ ἐπὶ τέλους τὴν κατοχὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας— καὶ τοῦτο εἶνε ὀλίγον βεβαίως—ἐν κρισιμωτέραις δὲ περιστάσεσι τὴν κατοχὴν καὶ αὐτῆς τῆς Βουλγαρίας ὁλοκλήρου ;

»Γνωρίζω, ὅτι πολλάκις οἱ ἄνθρωποι ἀπατῶνται εἰς πολιτικὰ ζητήματα, πολλάκις ἀποβαίνουσι πρόξενοι μεγάλης ζημίας, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου καὶ ἄλλων αἰτιῶν, καί περ παρεχουσῶν κακὸν πιστοποιητικὸν πολιτικῆς ὡριμότητος, πολλάκις ὅμως οἱ τοιοῦτοι κρίνονται συγγνωστοὶ ὡς ἐκ τῆς ἠθικῆς καθαρότητος τῶν σκοπῶν καὶ πεποιθήσεων αὐτῶν.

«Ἐγὼ ἐδήλωσα ἤδη ὑμῖν, ὁποίαν ἔχω γνώμην περὶ τῆς ἁγνότητος τῶν σχεδίων τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου.

«Ἡ γνώμη μου δ' αὕτη ἑδράζεται ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς σκέψεων :

«Οὐδείς ἐστιν ὁ ἀγνοῶν τὰς βιαίας ἐκείνας φορολογίας καὶ ἐκβιάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλονται ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου τοῖς εὐποροῦσι πολίταις, φορολογίας καὶ ἐκβιάσεις ἀφαιμακτικάς, αἵτινες τοσοῦτον βα-

ρύνουσι καὶ πιέζουσι τὸν τράχηλον καὶ τὸ βαλάντιον τῶν εὐπόρων ἀστῶν, ὥστε οἱ κυβερνητικοὶ φόροι, συγκρινόμενοι πρὸς ἐκείνας, φαίνονται ἐλάχιστοι καὶ ἐνεπαίσθητοι. Καὶ αὖθις λοιπὸν ἐπιβεβαιῶ, ἀξιότιμε Κύριε, ὅτι τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ἀνεξαρτήτως τῶν μεγάλων πόρων, τῶν ἐξευρισκομένων διὰ τῆς προμνημονευθείσης μεθόδου, οὐδὲν σοβαρὸν ἔπραξεν, ἐπιβεβαιῶ ὅτι ἑκατοντὰς μόνη ἀληθῶν πατριωτῶν—παλληκαριῶν—πλείονα ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ πολιτικῶς ἐν Μακεδονίᾳ, ἐντὸς 2—3 μηνῶν, ἢ τὸ ὑμέτερον διαβόητον Κομιτᾶτον καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ὑπάρξεώς του. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἔγκειται καὶ ἡ οὐσία, ὅτι οἱ πατριῶται γινώσκουσιν ὁποῖος ἄνεμος πνέει νῦν ἐν τῷ πολιτικῷ ὁρίζοντι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουσιν ὑπομονήν ! . . .

« Ὑμεῖς βεβαίως φαντάζεσθε, ὅτι θὰ κατορθώσητε νὰ παραπλανήσητέ τινα ὡς πρὸς τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῶν πυροβολισμῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούονται ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν μακεδονικῶν λόφων κατὰ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ἐκ τηλικαύτης ἀποστάσεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ τὸ ἰσχυρότερον ναυτικὸν τηλεβόλον δὲν θὰ ἔφθανε τοὺς Τούρκους· κατόπιν δὲ τῶν τοιούτων πυροβολισμῶν, μὲ καθαρὰν συνείδησιν, τρέπεσθε εἰς ἐσπευσμένην ποδοδρομίαν ! Ἐντροπή, ἀξιότιμε Κύριε, ἐντροπή ! Ναί, εἴχομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὰ ἔτη 1875—1876 τὴν σχολὴν τοῦ Πέκη Παύλοβιτς, ἡ σχολὴ ὅμως ἐκείνη ἀκριβῶς ὥριζε τὴν λυσιτελῆ τῆς δράσεως ταύτης τακτικήν, ὁπότε βεβαίως παρίστατο ἀνάγκη σοβαρά.

« Ἢ μήπως νομίζετε, ὅτι διὰ τῶν δεκάδων ἐκείνων δολοφονιῶν τῶν φιλοπόνων καὶ φιλησύχων διδασκάλων καὶ τῶν φιλησυχωτέρων λειτουργῶν τοῦ ἱεροῦ βήματος, δολοφονιῶν ἀτίμων καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, δύνασθε νὰ πείσητέ τινα περὶ τῆς πολιτικῆς ἀξίας τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου ;

«Δυστυχῶς ὅμως δύνασθε να καταπείθητε, τοὐλάχιστον ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Τουρκίᾳ, διότι ἄλλως ἐν Βουλγαρίᾳ, Ἡγεμονίᾳ χριστιανικῇ καὶ εὐρωπαϊκῇ, θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις κομιτάτου μετὰ κυνικοῦ προγράμματος καὶ δολοφονιῶν ὅλως ἀθώων ἀνθρώπων· ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ—κράτει στρατιωτικῷ καὶ συντηρητικῷ—θὰ ἦτο ἆρά γε

δυνατὸν νὰ ἐπιτραπῶσιν αἱ θηριώδεις αὗται δολοφονίαι καὶ αἱ καθημεριναὶ ἐπιθέσεις ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῆς, ἐὰν αὕτη δὲν ἐθεώρει πάσας τὰς πράξεις ταύτας ὑμῶν ἐπωφελεῖς ἑαυτῇ;

«Ἀλλ' οἱονδήποτε καὶ ἐὰν εἶνε τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ὁσονδήποτε καὶ ἂν τρέμωσι πρὸ αὐτοῦ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Τοῦρκοι ὑπάλληλοι, ὁσονδήποτε καὶ ἂν περιποιῶνται αὐτὸ δι' αὐτοὺς ἢ ἐκείνους τοὺς λόγους, δι' ἐμὲ ὅμως, ἐν τῇ ἐμῇ ὑποθέσει ταύτῃ πρὸς αὐτό, ὑποθέσει ἐν ᾗ περικλείονται οἱ ὅροι καὶ αἱ βάσεις τῆς ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεώς μου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κινδυνεύσαντος νὰ δολοφονηθῇ ἀνεψιοῦ μου, τὸ ὑμέτερον τοῦτο Κομιτᾶτον τυγχάνει αὐτοχειροτόνητον πολιτικὸν ἐξάμβλωμα, Κομιτᾶτον ἀναρχικῶν καὶ δολοφόνων, ἁπλούστερον δέ: κακούργων ἀπόβρασμα...

«Ἐγὼ ἀκριβῶς ἐννοῶ καὶ γινώσκω τί σημαίνει «δικαιοσύνη», τί σημαίνει «κοινὴ γνώμη» καὶ τί σημαίνει: «ἄνθρωπος τῆς Κυβερνήσεως» ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου, ὁ σκοπὸς δὲ τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῆς μου δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπίτευξιν «δικαιοσύνης», οὐδὲ νὰ ἐπιδράσω ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ Αἵμου, ἢ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἐκεῖ πολιτευομένων, ὀφειλόντων ὅπως μεριμνῶσι περὶ τῆς ζωῆς τόσον τοῦ λαοῦ καθ' ἕκαστα, ὅσον καὶ περὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων, ἀλλὰ σκοπὸς τῆς ἐπιστολῆς μου εἶνε, ὅπως εἰς ὑμᾶς γείνῃ γνωστόν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες βδελύσσονται τὸ Κομιτᾶτον, μαθόντες, ὅτι ὁ ἱερεὺς Στάνκας Ἰωάννου κακούργως καὶ προδοτικῶς κατεκρεουργήθη ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ ὑπολειπόμενοι Ἰβάνοβιτς, γινώσκουσι καλῶς, ἐπὶ τῇ βάσει ὑποθήκης ἀρχαίας, νὰ λάβωσι πλήρη ἀποζημίωσιν.

«Ὅσον πάντα ταῦτα καὶ ἂν εἶνε λυπηρά, ἀξιότιμε Κύριε — λυπηρὰ καὶ κακόζηλα, — λυπηρότερον ὅμως τυγχάνει τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἠθικὴ κατάστασις καὶ ὁ ἠθικὸς βαθμὸς τῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἥτις ἑδράζεται κυρίως ἐν τῇ νομίμῳ ἐξασφαλίσει τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀτόμων, τοσοῦτον κακῶς κεῖνται, ὥστε ἕκαστος ἰδιώτης ὀφείλει νὰ στηρίζηται καὶ ὑπολογίζῃ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ μόνον εἰς τὰς ἰδίας

δυνάμεις· ἐννοεῖται δὲ ὁπόσον ἡ κατάστασις αὕτη ὑπονομεύει τὴν ἰδέαν τῶν ἀνεξαρτήτων κρατῶν τῶν ἐθνοτήτων τοῦ Αἵμου.

«Δέχθητε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης μου πρὸς τὸν φιλόπονον, τίμιον καὶ ἀγαθὸν βουλγαρικὸν λαόν, μεθ' οὗ μὲ συνδέει —ἐκτὸς τῆς θρησκευτικῆς συγγενείας—καὶ τὸ χυθὲν ἐν Βουλγαρίᾳ αἷμά μου, πρὸς δὲ ἀπὸ ψυχῆς εὔχομαι τῷ λαῷ τούτῳ πρόοδον ἐν πᾶσι τοῖς δικαίοις καὶ νομίμοις αὐτοῦ πόθοις.»

Ὁ «**Σέρβος**», *ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Βελιγραδίῳ, γράφει τὰ ἑξῆς :*

«Βουλγαρικὰ κακουργήματα»

«Τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ τμῆμα τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου ἵδρυσε συμμορίαν πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Σέρβων, ἀρχὴ τοῦ ὁποίου εἶνε «ἡ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ἐξαφάνισις τῶν Σέρβων ἐκ Μακεδονίας». Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι παρομοία συμμορία ὑπάρχει καὶ πρὸς ἐξόντωσιν τῶν Ἑλλήνων. Κατορθώματα τῆς συμμορίας ταύτης εἶνε τὰ ἑξῆς : Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τῆς σερβικῆς σχολῆς ἐν Δαβρούσῃ (παρὰ τὸ Μοναστήριον) δύο πυροβολισμοὶ διηυθύνθησαν κατὰ τοῦ Σέρβου διδασκάλου Τραΐκοβιτς, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ θάνατος μαθητῶν τινων Σέρβων. Ἐν Κετσέβῳ ἐπανειλημμένως ἐγένοντο ἐπιθέσεις κατὰ τῶν Σέρβων διδασκάλων καὶ πολιτῶν, οὓς καὶ κατήγγειλαν πρὸς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὡς ἐπαναστάτας, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἱδρύσεως σερβικῆς σχολῆς. Ἐν Ἀχρῖδι ἀνηλεῶς ἐδάρη ὁ Σέρβος διδάσκαλος Πάσιτς, τὸ αὐτὸ δὲ ἔπαθον ἐν Κετσέβῳ αἱ διδασκάλλισσαι Ὄλγα Βουκατσίτσεφ καὶ Ζλάπα Κρουστίτσεφ, ἥτις καὶ ἀπέθανεν. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ ἐφονεύθησαν πέντε Σέρβοι.

«Ἐν Γοστιβὰρ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ τῆς σερβικῆς ἐκκλησίας, οὕτως ὥστε ἡ ἐπιτέλεσις τῆς λειτουργίας μόνον τῇ παρουσίᾳ τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς κατωρθώθη· ἐν γένει δὲ πανταχοῦ, ὅπου ἀνεφαίνοντο Σέρβοι, διεκδικοῦντες δικαίωμα ἱδρύσεως σχολῶν καὶ προβαίνοντες εἰς ταύτην, οἱ Βούλγαροι, ἀπηνῶς ἐπιτιθέμενοι, ἐλήστευον, ἐξυλοκόπουν, διήρπαζον, ἐφόνευον καὶ ἠτίμαζον ἔτι τοὺς ἀντιπάλους των, ὡς τοῦτο

πλέον ἢ ἅπαξ συνέβη ἐν Σκοπίοις, ἐν Τοδοράνση, ἐν Κουκοῦσεφ, ἐν Τσιλοπέη, ἐν Βελεσσοῖς καὶ ἐν Περλεπέ.

« Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1897—1902 ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ληστρικοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καὶ οἱ ἑξῆς φόνοι, πλὴν τῶν δημοσιευθέντων ἤδη ἐν τῷ «Ἑλληνισμῷ» κατὰ τὸ 1901 (σελ. 325). Ἐδολοφονήθησαν :

1) Ὁ Σέρβος καθηγητὴς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γυμνασίου Ἠλίας Πεϊτσινόβσκης.

2) Ὁ Ἰβετὰν Ἰωακείμοβιτς, προεστὼς τῶν Σέρβων ἐν Βετερνίτσῃ.

3) Ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως Νικόλιν ἐν Σταϊκόβῳ.

4) Ὁ Μάτα Τσελστόβιτς ἐν Βελεσσοῖς.

5) Ὁ Δημήτριος Κότσοβιτς, διδάσκαλος ἐν Λέσκᾳ.

6) Ὁ Ἱερεὺς Ἀρσένιος Νικολάεβιτς ἐν Τιάβλονιτς.

7) Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος ἐν Δεμὶρ-Χισάρ, φονευθεὶς διὰ πτύων καὶ ριφθεὶς εἰς τὸν ποταμόν.

8) Ὁ παιδονόμος τῆς ἐν Ζιρζῇ σερβικῆς σχολῆς Πέτρος Κωνσταντίνοβιτς.

9) Ὁ Ρύστας Φιλίπποβιτς ἐν Λέσκᾳ.

10) Ὁ παιδονόμος τῆς σερβικῆς Σχολῆς ἐν Δοϊράνῃ Γεώργιος Δημητρίεβιτς.

« Ἐνταῦθα δὲν περιλαμβάνονται οἱ πρὸ τοῦ 1897 φονευθέντες, οὔτε οἱ καθ' ὧν ἐγένοντο ἀπόπειραι δολοφονίας ἀνεπιτυχῶς κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα, αἵτινες εἶνε ἀπειροπληθεῖς, ὡς λ. χ. ἡ ἀπόπειρα κατὰ τῆς διδασκαλίσσης Ἰωάννας Χρηστουκόβας, τοῦ διδασκάλου Φροΰτσιτις ἐν Σκοπίοις, τοῦ συγγραφέως Ἤλιτς ἐν Μοναστηρίῳ, τοῦ διδασκάλου Πετροσέβιτς ἐν Ἀραχώβῃ, τοῦ συγγραφέως Σπύρκοβιτς ἐν Περλεπέ, τοῦ ὑπηρέτου τοῦ ἰατροῦ Τζωρτζέβιτς ἐν Σκοπίοις, τοῦ ἐμπόρου Τοσέβιτς ἐν Τέτωφ καὶ τοῦ συγγραφέως Σπιρκόγιτς κλπ., ὡς καὶ τοῦ ἱερέως Ἀναστασίου Μελικόβιτς, καθ' οὗ τετράκις ἐπυροβόλησαν, ὡς καὶ τοῦ Ἕλληνος Μητροπολίτου Βελεσσῶν Πολυκάρπου, τοῦ φανερῶς συμπαθοῦντος πρὸς τοὺς Σέρβους. Ὡς ἀναγράφουσιν αἱ σερβικαὶ ἐφημερίδες, ἐσχάτως ἐν τῷ νομῷ τῶν Σερρῶν ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς 130 Ἕλληνες ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὡς,....κατάσκοποι!!!»

Ὁ ἡμέτερος ἐν Μόσχᾳ φίλος κ. Δουρνοβὼ ἐπίσης ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ γράφει ἡμῖν τὰ ἑπόμενα, δι' ὧν καταγγέλλει τὰ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως τεκταινόμενα ἐν Μακεδονίᾳ, συμπραττουσῶν τῶν ἐν Ρωσσίᾳ σλαυϊκῶν ἑταιρειῶν :

« Ἐσχάτως αἱ σλαυϊκαὶ Ἑταιρεῖαι τῆς Μόσχας καὶ Πετρουπόλεως καταγίνονται περὶ τὸ μακεδονικὸν ζήτημα καὶ ἤνοιξαν καταλόγους συνδρομῶν ἄνευ τῆς σχετικῆς πρὸς τοῦτο ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἐν Πετρουπόλει δὲ Ἑταιρεία ἐψήφισε 8 χιλιάδας ρουβλίων ὑπὲρ τῶν παθόντων Βουλγάρων. Ἀξιοπαρατήρητον εἰς τὰς συνδρομὰς ταύτας εἶνε, ὅτι ἐν μὲν τῇ Μακεδονίᾳ ἐπανάστασις δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ κατασφάζονται οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν ληστρικῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐρημοῦσιν ἐκεῖνα τὰ χωρία μόνον, ἅτινα παρέσχον ἄσυλον εἰς τὰς βουλγαρικὰς συμμορίας καὶ ἀποκρύπτουσιν αὐτάς.

«Τὴν Βουλγαρίαν ἐνεθάρρυναν αἱ πανηγύρεις τῆς Σίπκας καὶ οἱ λόγοι τοῦ κόμητος Ἰγνάτιεφ, ὡς καὶ οἱ λόγοι τοῦ προέδρου τῆς ἐν Μόσχᾳ σλαυϊκῆς Ἑταιρίας Πολωνοῦ καὶ Παπιστοῦ Τσερέπ Σπυριδόβιτς.

«Γνωστόν, ὅτι ὁ Ἰγνάτιεφ ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἐν Σόφιᾳ ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ ἱδρύσεως τῆς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου Βουλγαρίας ἀσπάζεται καὶ αὐτὸς ὁ Τσάρος, ὁ δὲ Τσερὲπ Σπυριδόβιτς ἐν ἐπισήμῳ γεύματι τῆς Σλαυϊκῆς Ἑταιρεία τῆς Μόσχας δὲν θέλει ἡσυχάσῃ, μέχρις ὅτου ἀναπτύξῃ εἰς τὸν ρωσσικὸν λαὸν τὴν ἀνάγκην νὰ παρακληθῇ ὁ Τσάρος, ὅπως παράσχῃ τοῖς Βουλγάροις πᾶσαν δυνατὴν ἀρωγήν, πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἡ ἐν λόγῳ Ἑταιρεία οὐδεμιᾶς θυσίας θὰ φεισθῇ (ἴδε **« Σλαυϊκὸν Αἰῶνα »** *ἀριθ. 54). Οὕτω λοιπὸν οἱ Ρῶσσοι ἀρχηγέται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Ἰγνάτιεφ καὶ τοῦ Τσερὲπ Σπυριδόβιτς ἐξηρέθισαν ὁλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν καὶ ὑπέδειξαν αὐτῇ ὁδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν.*

«Ὁ Τσάρος τὴν 16ην Αὐγούστου πανηγυρικῶς ἑώρτασε τοὺς γάμους τοῦ Ἕλληνος βασιλόπαιδος Νικολάου μετὰ τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἑλένης, μετὰ ἕνα δὲ μῆνα ὁ πανίσχυρος Ποπεδονόστεφ διατάσσει τὴν διοικοῦσαν Σύνοδον ν' ἀποστείλῃ τέσσαρας Ρώσσους πρω-

θιερεῖς εἰς Βουλγαρίαν νὰ συλλειτουργήσωσι μετὰ τοῦ Βουλγάρου σχισματικοῦ Μητροπολίτου, οὕτω δὲ καταφέρει βαρὺ ἠθικὸν πλῆγμα κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι αἱ σλαυϊκαὶ Ἑταιρεῖαι ἀπεφάσισαν νὰ διεγείρωσιν ὁλόκληρον τὸ ρωσσικὸν δημόσιον τόσον ἐναντίον τῶν Τούρκων, ὅσον καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων.

«Θὰ ἐπιτύχωσιν ἀρά γε κατὰ τὴν ἄνοιξιν αἱ σλαυϊκαὶ Ἑταιρεῖαι καὶ ὁ ρωσσικὸς τύπος νὰ παρασύρωσι τὸν ρωσσικὸν λαὸν εἰς βοήθειαν τῶν Βουλγάρων; Εἶνε δύσκολον νὰ προείπωμεν τοῦτο.

«Ὁ Κ. Ποπεδονόστεφ, σύμβουλος τοῦ Τσάρου, ὁ κόμης Ἰγνάτιεφ, δημιουργὸς τῆς Βουλγαρίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὁ δεκάδας ἑκατομμυρίων κερδήσας ἐκ τοῦ τουρκικοῦ χαρτονομίσματος, ὁ μέγιστος ψεύστης τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ὁ μᾶλλον κεκτημένος ἐπιρροὴν ἐν Πετρουπόλει, ἡ ἑλληνοφοβίαν πάσχουσα Παλαιστίνειος Ἑταιρεία, ὁ ἐκδότης τοῦ «Νέου Χρόνου» Σουβόριν καὶ ὁ τοῦ «Φωτὸς» Κομαρέφ, ὁ τῶν «Μοσχοβιτικῶν Εἰδήσεων» Γκρίκμουδ, καὶ τέλος ὁ περιβόητος διευθυντὴς τῶν «Εἰδήσεων τῆς Πετρουπόλεως» Σούλγλατς, πάντες οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν κεκτημένην μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ ἰσχὺν μερίδα, ἥτις χειραγωγεῖ τὴν δημοσίαν γνώμην, κηρύσσουσα, ὅτι ὁ Τσάρος ὀφείλει ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ.

«Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ εἰσέτι ἀμφιβολία, ὅτι ἡ εἰσβολὴ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν εἰς Μακεδονίαν δὲν ἐγένετο τῇ ἐπινεύσει καὶ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ Ἰγνάτιεφ, ὁπόταν τῷ 1897 οἱ Τοῦρκοι κατέσφαζον τοὺς Ἕλληνας ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, ἡ Ρωσσία ἐσίγα, οἱ Πανσλαυϊσταὶ ηὐχαριστοῦντο καὶ ἔχαιρον, ὁ δὲ διευθυντὴς τοῦ Τύπου, ὁ Πανσλαυϊστὴς Σολοβιέφ, ἐτιμώρησε τὰς ἐφημερίδας ἐκείνας, αἵτινες ἐξέφρασαν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἤδη ὅμως ὁ ρωσσικὸς Τύπος ἔλαβε διαταγὴν νὰ ὑπερασπίζῃ τοὺς Βουλγάρους καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ, ὅτι ἡ Μακεδονία εἶνε κατῳκημένη ὑπ' αὐτῶν. Ὁ Κόμης Ἰγνάτιεφ εἶνε βέβαιος, ὅτι ἡ σχισματικὴ Ἐξαρχία ἐπὶ τοσοῦτον κατώρθωσε νὰ ἐκβουλγαρίσῃ τὴν Μακεδονίαν, ὥστε ἡ εἰσβολὴ εἰς αὐτὴν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν θὰ ἐξεγείρῃ ὁλόκληρον τὸν πληθυσμὸν κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀλλ' ὅμως συνέβη

ὅλως τοὐναντίον. Οἱ ψευδοβούλγαροι, ἀναμιμνησκόμενοι τὴν σερβικὴν αὐτῶν καταγωγήν, ἔσπευσαν νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Τούρκους τὰ ὅπλα, δι' ὧν ἐξώπλιζον αὐτοὺς οἱ Βούλγαροι, καὶ πολλοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσαν, τὰς δὲ οἰκίας αὐτῶν κατέστησαν παρανάλωμα τοῦ πυρός. Οὕτω λοιπὸν ἡ βουλγαρικὴ Προπαγάνδα ἐν Μακεδονίᾳ ἐπήνεγκεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ἀποτελέσματα θλιβερά, τὸ ἰδεῶδες τοῦ Ἰγνάτιεφ, τὸ συνδεδμένον μετὰ τῶν Βουλγάρων, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπέτυχεν, ὥστε ἀποβαίνει δυσχερὲς νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι· διότι ἐὰν νῦν οἱ Μακεδόνες δὲν συνηνώθησαν μετὰ τῶν ἐξωπλισμένων βουλγαρικῶν συμμοριῶν, δικαιούμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τοῦτο γενήσεται ἐν τῷ μέλλοντι;

«Οἱ Βούλγαροι ἐνόμιζον, ὅτι διὰ τῆς βίας θὰ ἐξηνάγκαζον τοὺς ἑλληνόπαιδας καὶ τοὺς σερβόπαιδας νὰ προσφύγωσιν εἰς τὰς βουλγαρικὰς σχολάς, ἐκποδὼν ποιήσαντες τοὺς Ἕλληνας καὶ Σέρβους διδασκάλους· ἀλλ' ὅμως ἐπέτυχον μόνον, ὅπως δεκάδες χιλιάδων κατοίκων, ὑπαχθέντες τοῖς Βουλγάροις σχισματικοῖς Ἐπισκόποις, φανερῶς ἀνακηρύξωσιν ἑαυτοὺς ὡς Σέρβους καὶ Ἕλληνας καὶ ἀναλάβωσι τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλλήνων Μητροπολιτῶν. Εἶνε δὲ ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχιερεῖς καὶ διδάσκαλοι διὰ τῆς ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης θὰ προσελκύσωσι μείζονα ὀρθόδοξον πληθυμὸν τῆς Μακεδονίας ἢ οἱ Βούλγαροι προπαγανδισταί.

«Ὁ παρὰ τὴν μεθόριον τῆς Βουλγαρίας σλαυομακεδονικὸς πληθυσμὸς ἔλαβεν ἤδη πεῖραν καὶ παρὰ τῶν Τούρκων καὶ παρὰ τῶν Βουλγάρων τί σημαίνει ν' ἀνακηρύξῃ ἑαυτὸν ὡς σερβικόν. Αἱ ταραχαὶ δὲ καὶ οἱ φόνοι, οἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1878 συμβαίνοντες ἐν Παλαιᾷ Σερβίᾳ, εἰσὶν ἀποτελέσματα τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τῆς ἀδικίας τῆς Ρωσσίας πρὸς τοὺς Σέρβους. Ἐὰν ἡ Ρωσσία δὲν παρεχώρει τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἐρζεγοβίνην εἰς τὴν Αὐστρίαν, οἱ Ἀλβανοὶ δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ κατασφάζωσι τοὺς Ὀρθοδόξους Σέρβους, ἐνῷ νῦν οἱ Ἀλβανοὶ φονεύουσιν αὐτοὺς τῇ ὑποκινήσει τῶν μυστικῶν Βουλγάρων καὶ Αὐστριακῶν πρακτόρων, ἐξοπλιζόντων τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ δι' ὅπλων καὶ διὰ χρυσίου. Βεβαίως πάντα ταῦτα δὲν εἶνε μυστήριον εἰς τὴν ρωσσικὴν διπλωματίαν, λαμβάνουσαν παρὰ

τῶν Ρώσσων προξένων συνεχεῖς ἐκθέσεις. Ἡ Ρωσσία ὅμως σιωπᾷ, διότι οἱ Ἀλβανοὶ κατασφάζουσιν οὐχὶ Βουλγάρους, ἀλλὰ Σέρβους, προλειαίνοντες διὰ τοὺς Αὐστριακοὺς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην».

Πάντα ταῦτα ὁμολογοῦνται παρὰ τῶν ξένων—Σλαύων τε καὶ Βουλγάρων. Ἀλλ' ἔχω καὶ ἰδιαιτέρας πληροφορίας παρ' ὁμογενῶν ἐν Μακεδονίᾳ διαβιούντων, καταστρωσάντων φοβερὰν βίβλον τῶν ἐν τῇ ἀτυχεῖ ταύτῃ χώρᾳ βουλγαρικῶν ἀνοσιουργημάτων. Εἶνε ἡ «Μαύρη Βίβλος τῆς Μακεδονίας»[1], *ἧς τὸ περιεχόμενον θέλω ἀνακοινώσῃ λίαν προσεχῶς ἰδιαιτέρως, μὴ δυνάμενος νὰ πράξω τοῦτο κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἕνεκα ἐλλείψεως χρόνου. Θὰ φρίξῃ δὲ ἐπὶ τοῖς κακουργήμασι τούτοις ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, καὶ αὐτὸς ὁ παρισινὸς «Χρόνος», ἂν ἀληθῶς ὑπελείφθη ἀκόμη ἴχνος τιμῆς καὶ συνειδήσεως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.*

* * *

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐργάζεται ἐν Μακεδονίᾳ τὸ βουλγαρικὸν Κομιτᾶτον τῆς Σόφιας καὶ ὁσημέραι δημιουργεῖται μακεδονοβουλγαρικὸν ζήτημα ὑπὸ τῶν ἐν Ευρώπῃ φιλανθρώπων καὶ φιλελευθέρων. Ἀλλ' ἔφθασεν ἆρά γε ἡ Εὐρώπη, ἐπίσημός τε καὶ ἀνεπίσημος, εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἐγκληματικῆς ἀδιαφορίας, ὥστε ἐθελουσίως νὰ ἐξηγῇ τὰ συμβαίνοντα, ἐλαυνομένη ὑπὸ οὐτιδανῶν ἐλατηρίων; Αὐτή, ἥτις ἄλλοτε πρὸ εἰκοσιεπταετίας, ᾐσθάσθη ἱερὰν ἀγανάκτησιν διὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Βατὰκ καὶ τοῦ Ταταρ Παζαρτζίκ, δὲν συγκινεῖται σήμερον διὰ τοσούτους φόνους, τελουμένους ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὑπαγορευομένους, καθ' ἃ πανταχόθεν πιστοποιεῖται, ἀπὸ τὴν ἐπίσημον Βουλγαρίαν; Ἢ πρέπει νὰ ἐπιφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Ἀρχικαγκελλαρίου ἐκείνου τῆς αὐστροουγγρικῆς Μοναρχίας:

— «Δὲν ὑπάρχει πλέον Εὐρώπη!»

Ἐκτὸς τῶν Ρώσσων, τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Μαυροβουνίων, τῶν Ἑλλήνων, τῶν καταγγελόντων τὴν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν, ὡς ὑποκινοῦσαν τὰς ληστανταρτικὰς ταύτας μιαιοφονίας ἐν

---

1) *Ἴδε παράρτημα Α'.*

*Μακεδονίᾳ, καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας Σὶρ Βιλλιώτης ταῦτα ἀναφέρει εἰς τὴν Κυβέρνησίν του. Ἰδοὺ στάδιον δόξης διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Γλάδστωνος, δυνάμενον νὰ καταγγείλῃ πρὸ τοῦ πεπολιτισμένου Κόσμου τοὺς πρωτοστάτας τῆς νέας Βουλγαρίας, ὑπὲρ ἧς ἄλλοτε εἶχε βάψῃ τὸν κάλαμον ὁ μέγας πατήρ του καὶ νὰ καταγγείλῃ αὐτοὺς ὡς χείρονας τῶν σφαγέων τῶν «Βουλγαρικῶν ὠμοτήτων» (*Bulgarien atrocities*). Πάντα δὲ ταῦτα λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη, ὀφείλει νὰ πέμψῃ εἰδικὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν τῶν πραγμάτων πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ μίτου τῶν τελουμένων ἐγκληματικῶν πράξεων, ὅστις ἐξ ἅπαντος θὰ εὑρεθῇ, κατὰ τὰς ἄνω διαβεβαιώσεις τῆς «Μίρ», ἐν τοῖς ἐπισήμοις Γραφείοις τῆς Σόφιας.*

Δὲν θὰ παρέλθωσι τρεῖς ἢ τέσσαρες μῆνες, μόλις ἀναλυθῶσιν αἱ χιόνες τῶν ὀρέων τῆς Μακεδονίας καὶ θὰ κατέλθωσι καὶ πάλιν οἱ ἀγωνισταὶ τῆς μακεδονικῆς ἐλευθερίας(!). Τοῦτο εἶνε πλέον ἢ βέβαιον. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ὀφείλομεν νὰ ἐγρηγορῶμεν. Ἂς ἀποβάλωμεν τὴν νάρκην, οὖσαν χείρονα τοῦ θανάτου. Εὐδοκιμοῦσι πάντοτε καὶ ἰσχύουσιν ἐκεῖνοι οἱ λαοί, οἵτινες διαρκῶς προπαρασκευάζονται. Καὶ ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς ἡ ἐκ τῶν ἐνόντων προπαρασκευή. Ἂς ἐγρηγορῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἂς ἐργαζώμεθα καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἴσως ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας ἀντιπρόσωποι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων θὰ συνέλθωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς κανονισμὸν πρόσκαιρον τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πραγμάτων διὰ τῶν λεγομένων μεταρρυθμίσεων, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπικαλούμενοι τὸ 23ον ἄρθρον τῆς Βερολινείου Συνθήκης, ὀφείλομεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων αὐτῆς δι' ὅλας τὰς ἀλυτρώτους ἐπαρχίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ: διὰ τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν, διὰ τὴν Θρᾴκην καὶ τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου, διὰ τὴν ἑλληνικὴν Μικρασίαν.

Τοιαύτη πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἐνέργεια, ἐὰν σωφρονῶμεν, καὶ θὰ ὑπάρξωσιν ὄπισθεν ἡμῶν οἱ σύμμαχοι, ὅπως ὑπάρχουσι καὶ ὄπισθεν τῶν πλαστογράφων τῆς Ἱστορίας.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰ ἔργα, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες γνωρίζομεν ν' ἀ-

ποδείξωμεν, ὅτι οὐδέποτε ὑπήρξαμεν ξένοι πρὸς αὐτά. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὰ παλαιά, ἀντὶ νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Μαραθῶνα καὶ τὰς Θερμοπύλας, ἐπικαλοῦμαι εἰς ὑποστήριξιν τῶν λόγων μου τὰ νέα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ τρόπαια, δι' ὧν ἐπετεύχθη ἡ μερικὴ ἀπελευθέρωσις τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Λαὸς ἔχων τοιαύτην, οἵαν οἱ Ἕλληνες, ἱστορίαν, δὲν ἀποθνήσκει εὐκόλως, διότι ἡ ἐλευθερία μας ἠγοράσθη διὰ τοῦ αἵματος.

Τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψει συμβουλεύω νὰ ἐγρηγορῶμεν καὶ νὰ παρασκευαζώμεθα εἰς τὸν μέγαν ἐθνικὸν ἀγῶνα, ἀναμιμνησκόμενοι ὅτι ἐν τῷ αἵματι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, καὶ δὴ τῶν Μακεδόνων, ὑπάρχουσι σταγόνες αἵματος τῶν δύο μεγάλων Μακεδόνων, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΚΤΗ

Κύριοι. Ἑσπέραν τινὰ τοῦ παρελθόντος θέρους εὑρισκόμην ἔν τινι πόλει τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ συνδιελεγόμην περὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἡμετέρας πατρίδος μετὰ δύο γνωρίμων κατοίκων τῆς πόλεως ἐκείνης. Ὁ μὲν εἷς τούτων ἦτο αἰσιόδοξος, τοὐναντίον δὲ ὁ ἕτερος λίαν ἀπαισιόδοξος. Συνδιελέχθημεν ἐπὶ μακρὸν περὶ τῆς ἡμετέρας πατρίδος, συνεζητήσαμεν, ἐθρηνήσαμεν, ἠλπίσαμεν καὶ ἀπηλπίσθημεν. Κατ' ἀνάγκην πάντοτε τοιαῦτα αἰσθήματα προκαλοῦσιν αἱ σοβαραὶ μέριμναι. Ἐπὶ τέλους διεκόπη ἡ συνδιάλεξις καὶ ἐμέλλομεν νὰ χωρισθῶμεν.—«Ὁ θεὸς θὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα», ἐπεφώνησεν ὁ ἀείποτε αἰσιοδοξῶν.— «Μάλιστα», προσέθεσεν ὁ ἕτερος, «ὅταν συνετισθῶσιν οἱ Ἕλληνες· καὶ πρέπει νὰ συνετισθῶσιν»,

Μάλιστα, Κύριοι, πρέπει νὰ συνετισθῶμεν. Ἀναγινώσκω, ἢ ἀκούω καθ' ἑκάστην παράδοξα, ἀκατανόητα πράγματα περὶ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι τί θέλουσι καὶ τί ζητοῦσιν. Ἀκόμη δὲν ἐνοήσαμεν κατὰ τίνα τρόπον πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν, ἵνα λύσωμεν τὸ ἐθνικὸν ζήτημα. Πάντες πελαγοδρομοῦμεν, ἐλεύθεροι καὶ ἀλύτρωτοι, σοβαροὶ καὶ ἐλαφροί, ἄνευ πυξίδος καὶ χωρὶς σκοπόν. Ζητῶ πανταχοῦ πραγματικοὺς Ἕλληνας καὶ δὲν εὑρίσκω, εἴτε ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ, εἴτε ἐν τῇ ἀλυτρώτῳ πατρίδι. Ποῖος εἶνε ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὅστις θὰ κηρύξῃ τὸν λόγον τῆς ἐθνικῆς ἀληθείας; Ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει; Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἢ ἐν τῇ ἀλυτρώτῳ πατρίδι; Οὐδαμοῦ βλέπω τὸν τοιοῦτον. Παρέρχονται πρὸ τῶν ὀμμάτων μου πᾶσαι αἱ ἐθνικαὶ ἀκροπόλεις, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων οὐδεμιᾶς βλέπω κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ποῦ εἶνε τὸ Πανεπιστήμιον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐθνικῇ ἰδέᾳ; Ποῦ εἶνε ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων; Ποῦ εἶνε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία; Ὅπου στρέψω τὸ τεθλιμμένον βλέμμα μου, παντοῦ ἀντιλαμβάνομαι σιγὴν καὶ ἀδιαφορίαν.

Χαρακτηρίζων ὁ Ξενοφῶν τὴν μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πό-

λεμον ἐπελθοῦσαν κατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, λέγει ὅτι ἀκρισία καὶ στάσις κατέλαβε τὸ ἑλληνικόν. Νομίζω ὅτι ἐπὶ τοιαύτῃ ἀκρισίᾳ καὶ στάσει πρέπει νὰ καταγγελθῇ ἡ καθ' ἡμᾶς ἱστορικὴ περίοδος. Στασιάζομεν πάντες, κατελήφθημεν πάντες ἐξ ἀκρισίας. Ἀποτέλεσμα ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ἡ ἀθυμία. Τοιαῦται κακίαι λυμαίνονται πανταχοῦ τὸ Ἑλληνικὸν ἀπό τινων δεκαετηρίδων, πάντες δὲ ἀντιλαμβανόμεθα τῶν ἐκ τούτων θλιβερῶν ἀποτελεσμάτων.

Κύριοι, ἂς συνετισθῶμεν ἐπὶ τέλους, ἄλλως θὰ μᾶς συνετίσῃ ὁ ἐχθρός!

Ἀλλὰ καὶ οὗτος δυστυχῶς δὲν μᾶς κατέστησε συνετωτέρους. Ἡ τελευταία καταστροφή, ἥτις ἔπρεπε ν' ἀποκαλύψῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, τὴν ἐπιβεβλημένην ἐργασίαν, κατ' οὐδὲν συνετέλεσεν.

Τοιαύτη εἶνε ἡ θλιβερὰ εἰκών, ἣν παρουσιάζει σήμερον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Στάσις, ἀναρχία, ἀκρισία, ἔλλειψις σθένους καὶ χαρακτῆρος.

Δὲν ἀδιαφορεῖ μόνον ἡ ἑλληνικὴ πρωτεύουσα. Ἀδιαφορεῖ ἐξίσου ἢ στασιάζει πᾶσα ὑπολειφθεῖσα ἀκρόπολις τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Ἱερουσαλήμ, τὸ Ἅγιον Ὄρος, αἱ πλεῖσται τῶν ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς ἀλυτρώτου ἢ τῆς ἐν διασπορᾷ Ἑλλάδος. Οὐδεμία συγκέντρωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀλλ' οὐαὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, ἐν ᾧ βασιλεύει ἡ ἀκρισία καὶ ἡ ἀναρχία!

Ποῦ εὑρίσκονται, ἀγωνιζόμεναι σθεναρῶς καὶ ἐν γνώσει τῶν κινδύνων, αἱ δυνάμεις αὐτοῦ; Ποία εἶνε ἡ σύνταξις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀφοῦ εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ γόρδιος δεσμὸς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν προβλημάτων ἐλύθη πάντοτε διὰ τοῦ ξίφους; Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπώλεσεν ἀπό τινος καιροῦ τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, καθ' ὃν χρόνον παρουσιάζονται μὲ ἀξιώσεις στρατιωτικῶν λαῶν ἐκεῖνοι, οἵτινες χθὲς καὶ πρώην ἐστεροῦντο πάσης στρατιωτικῆς συντάξεως καὶ ὀργανώσεως. Θέλετε καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς κατατρυχούσης τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀδιαφορίας; Κινδυνεύει ἡ Μακεδονία! Καὶ ἐρωτῶ, ποῦ εἶνε οἱ Μακεδόνες ἐκεῖνοι, καὶ πόσοι εἶνε οὗτοι, οἱ ἀντιλαμβανόμενοι τοῦ κινδύνου τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος

των καὶ ὄντες πρόθυμοι ν' ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ αὐτῆς; Ἐλαχίστου βλέπω τοιούτους, εἴτε ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης, εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς.

Ἆ! Κύριοι! ὁ Θεὸς νὰ μᾶς συνετίσῃ, ἄλλως θὰ μᾶς συνετίσῃ ὁ ἐχθρός!

Εἷς τῶν μεγαλειτέρων ἀνδρῶν καὶ προμάχων τῆς νέας ἰταλικῆς ἑνότητος, ὁ Μάξιμος Ἀζέλιος, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ὑπὲρ οὗ ἠγωνίσθη, συνείθιζε νὰ λέγῃ: Ἐδημιουργήσαμεν τὴν Ἰταλίαν, ἤδη ἂς δημιουργήσωμεν καὶ τοὺς Ἰταλούς. Ἀντιστρόφως καθῆκον ἔχω νὰ εἴπω κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην: Ἂς δημιουργήσωμεν τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ δὲν εἴμεθα ἀμέσως εἰς κατάστασιν νὰ δημιουργήσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἐκπαίδευσις, ἡ Ἐκκλησία, ἡ Πολιτεία ἂς πράξωσι τὸ καθῆκόν των. Εἶνε ἀκόμη καιρός. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε σήμερον ὁ ὑπολειπόμενος κλῆρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐργασία πνευματικὴ πρὸς μόρφωσιν Ἑλλήνων, ἐργασία πνευματικὴ πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν ἑλληνικῶν τούτων δυνάμεων. Νὰ δημιουργήσωμεν ἰσχυροὺς καὶ ἐπιλέκτους ἀγωνιστάς, ἔχοντας πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν μέλλον· ἰδοὺ τί ἐπιδιώκομεν! Ζητοῦμεν ἐν τούτῳ τὴν σύμπραξιν πάντων τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε ὁ Προστάτης τῆς Ἀγγλίας Κρόμβελλ ἀπέστελλε τοὺς στρατιώτας του εἰς τὴν μάχην, συνείθιζε νὰ λέγῃ πρὸς αὐτούς: — Ἔχετε πάντοτε μεθ' ὑμῶν τὴν ἱερὰν Βίβλον, ἀλλ' ἐπίσης φροντίζετε νὰ ἔχητε ξηρὰν τὴν πυρίτιδα».

Τοιοῦτόν τι συμβουλεύω σήμερον πάντας τοὺς Ἕλληνας: Ἀγωνίζεσθε διὰ τῶν γραμμάτων, διὰ τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἐπίσης ἀγωνίζεσθε καὶ διὰ πρακτικωτέρων μέσων ἐνεργείας. Ποῖα εἶνε τὰ μέσα ταῦτα; Τὰ κατανοοῦμεν πάντες.

Διὰ νὰ προαγάγωμεν τὴν Ἑλλάδα, εἶνε ἀνάγκη κατὰ πρῶτον νὰ δημιουργήσωμεν Ἕλληνας, γινώσκοντας καὶ θέλοντας νὰ ἐργασθῶσιν ἐθνικῶς. Εἶνε ἀνάγκη νὰ παρασκευάσωμεν ἐπιλέκτους Ἕλληνας πρὸς ἐθνικὴν ἐργασίαν· ἀλλὰ μὲ τὸ βιβλίον τοῦ διδασκάλου πρέπει παραλλήλως νὰ συναγωνίζηται καὶ τὸ ὅπλον τοῦ ἀγωνιστοῦ. Οὕτω μόνον δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ λύσις τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ προβλήματος.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην προεισαγωγήν, χαρακτηριστικὴν ὁπωσδήποτε τῆς κρατούσης παρ' ἡμῖν πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως, εἰσέρχομαι εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς Διαλέξεώς μου.

Πρόκειται περὶ τῆς μακεδονικῆς αὐτονομίας.

Πρέπει νὰ γνωρίζητε, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶνε σημερινή. Ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν πρὸ ἐτῶν, κατέκτησε θιασώτας οὐ μόνον μεταξὺ τῶν Βουλγάρων κατ' ἐξοχὴν πρὸς ἐπιδίωξιν σκοπῶν ἰδιοτελῶν, ὡς θὰ σᾶς ἀναπτύξω παρακατιών, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων, οὐ μόνον τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διαμενόντων, ἀλλὰ τὸ παράδοξον καὶ μεταξὺ τῶν ἐν Ἀθήναις τοιούτων.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἔχει τὴν λογικήν της, ὡς οἱαδήποτε ἰδέα, ὅσον καὶ ἂν εἶνε μωρά, δὲν στερεῖται τοιαύτης.

Ἡ Μακεδονία, λέγουσιν οἱ ὑπέρμαχοι τῆς αὐτονομίας, στερεῖται ἑνιαίου ἐθνικοῦ πληθυσμοῦ, κατοικεῖται ὑπὸ πολλῶν καὶ ποικίλων φυλῶν, μὴ δυναμένων νὰ προσαρτηθῶσιν εἴς τινα πολιτικὴν ἑνότητα, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελον χειραφετηθῇ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ καθεστῶτος. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶνε σόφισμα· ὑπεστηρίχθη κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς ὑπὸ τῶν Πανσλαυϊστῶν, φρονούντων ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης προσωρινῆς λύσεως τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος θὰ ἐπαναλάβωσι νέαν ἔκδοσιν τοῦ πραξικοπήματος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Δυστυχῶς καὶ μεταξὺ τῶν Μακεδόνων, ὅπως ἔλεγον, ἔσχεν ἀπήχησιν, κατὰ τὸ φαινόμενον, εὐάρεστον ἡ τοιαύτη λύσις. Ἐγένετο μάλιστα καὶ ἐν Παρισίοις συλλαλητήριον πρὸς τοιαύτην λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπρωταγωνίστησαν καί τινες Ἕλληνες Μακεδόνες. Ὡς μὴ ὤφελε, κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν ἡ μακεδονικὴ συνείδησις ἐταράχθη σφόδρα ὑπὸ τῶν προπαγανδικῶν ἐνεργειῶν. Πρότερον πάντες οἱ Χριστιανοὶ τῆς Μακεδονίας, πολλοὶ τούτων καίπερ μὴ ὁμόφυλοι ὄντες, συνεδέοντο διὰ τῆς αὐτῆς θρησκευτικῆς ἰδέας. Δὲν ὑπῆρχε φυλετικὸς ἀνταγωνισμός. Πάντες ἐθεώρουν ἀρχηγὸν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, οἱ δὲ πόθοι αὐτῶν ἐφέροντο πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν. Τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν Κράτος προσείλκυε τοὺς Σλαύους τῆς Μακεδονίας, ὅπως καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ ἀρξαμένη προπα-

γανδικὴ ἐνέργεια, ὡς καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἐπελθὸν βουλγαρικὸν σχίσμα, ἵνα παραλίπω τὰς ἀνθελληνικὰς ἐνεργείας τῶν Ρωμούνων καὶ τῶν Σέρβων, ἐπήνεγκον διάστασιν καὶ ἀνέπτυξαν φυλετικὰ πάθη μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας. Ἐντεῦθεν τὸ φαινόμενον, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ ὑπάρχουσι πολλάκις συγγενεῖς στενότατοι, Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σλαῦοι, Κουτσόβλαχοι καὶ ἐνίοτε καὶ Ἀλβανοί. Ἐκ τῶν αἰτίων τούτων ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν Μακεδόνων χαλάρωσις τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος, πολλῶν ἐκ τούτων, κηρυττόντων ἑαυτοὺς Μακεδόνας μᾶλλον ἢ Ἕλληνας καὶ ὡς ἐκ τούτου βλέπομεν πολλοὺς ἄνευ ἰσχυρᾶς ἀντιστάσεως ὑποχωρήσαντας εἰς τὰς πλεκτάνας τῶν ἀνθελληνικῶν ἐνεργειῶν. Πρὸς δικαιολογίαν τῆς τοιαύτης ἀποστασίας ἤκουσα πολλάκις Μακεδόνας λέγοντας, ἀκόμη καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις: «Εἶμαι πρῶτον Μακεδὼν καὶ ἔπειτα Ἕλλην». Ἔτι δὲ μᾶλλον παρατηρεῖται τοῦτο ἐν τοῖς βορειοτέροις τμήμασι τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἐν οἷς οὐκ ὀλίγοι Ἑλληνομακεδόνες προσεχώρησαν εἰς τὸν Σερβισμόν, τὸν Βουλγαρισμόν, τὸν Ρωμουνισμόν.

Ἀλλ' ἐὰν μελετήσωμεν μᾶλλον συγκεκριμένως καὶ μετ' ἀμεροληψίας τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνολογικὰ δεδομένα, θέλομεν συναγάγῃ τὸ πόρισμα, ὅτι εἰ καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας εἶνε ἀνάμικτος, εἰ καὶ λαλοῦνται διάφορα γλωσσικὰ ἰδιώματα, τὸ ἑλλληνικόν, τὸ τουρκικὸν καὶ τὸ σλαϊκόν, τὸ ἐπικρατέστερον ἐν τούτοις ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἶνε τὸ ἑλληνικόν. Οἱ λεγόμενοι Κουτσόβλαχοι, οἱ Ἀλβανοί, οἱ Ἰουδαῖοι, διεσπαρμένοι ἐν τῇ μακεδονικῇ χώρᾳ ἀπὸ αἰώνων, ἔχουσι πρὸς τῇ μητρικῇ γλώσσῃ καὶ τὴν ἑλληνικήν. Ἐν γένει δὲ ἐπικρατεῖ παρ' αὐτοῖς ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα καὶ σήμερον, ὅπως καὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις.

Καὶ ἐὰν ἐπράττομεν τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν καθῆκον κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, πρὸς τοὺς δοκιμαζομένους ἀδελφοὺς Μακεδόνας, θὰ διετέλουν τὰ κατ' αὐτοὺς πάντῃ διάφορα, οὐδὲ θὰ ἐτόλμων ἀπάτριδες καὶ τυχοδιῶκται νὰ ἐνοχλήσωσι τὸ παράπαν τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν συνείδησιν. Ἢ νομίζετε ὅτι εἶνε φαινόμενον, ἀνάξιον πάσης παρατηρήσεως, ὅτι Ἕλλην ἀποστάτης, οἷος ὁ Ἀπόστολος Μαργαρίτης, ὑπομίσθιος γενόμενος τῆς μακεδονορ-

ρωμουνικῆς Προπαγάνδας τοῦ Βουκουρεστίου, τοσαῦτα κακὰ ἐπήνεγκε τῇ Μακεδονίᾳ, ἡμῶν ἀδιαφορούντων καὶ περὶ ἀλλότρια τυρβαζόντων;

Ὡς μέχρι τοῦδε πολλάκις ἰσχυρίσθην, ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξε πάντοτε ἑλληνικὴ καὶ κατ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ταλαιπωριῶν. Καθ' ὃν χρόνον ἡ χώρα αὕτη διετέλει ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους, φοβεραὶ ἐπιδρομαὶ ποικίλων βαρβάρων λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτοστατοῦσιν οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι, διετάραξαν τὸ μακεδονικὸν καθεστώς, ἔτι δὲ μᾶλλον συνέβη τοῦτο μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν. Διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου παιδομαζώματος ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ἐπανειλημμένως ἀπεδεκατίσθη. Ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τηλικαύτη ἦτο ἡ μακεδονικὴ ἰσχὺς καὶ εὐψυχία, ὥστε, ἐν τῷ περὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως ἀγῶνι τῶν καταλαβόντων αὐτὴν ξένων πληθυσμῶν ἐπεκράτησεν ἐπὶ τέλους ἡ μακεδονικὴ δύναμις καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα. Βεβαίως παρέμειναν μέχρι τῆς σήμερον λείψανα τῶν φυλῶν, αἵτινες ἐπέδραμον τὴν χώραν, ἀλλ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν πραγμάτων συμπεραίνομεν ἀδιστάκτως, ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς τμήμασι τῆς Μακεδονίας ἐπικρατεῖ, ὡς θέλω ἐν προσεχεῖ Διαλέξει διὰ στατιστικῶν πληροφοριῶν ἀναπτύξῃ, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Παρὰ πάντα ταῦτα οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, ἀποπλανήσαντες τούς τε ἐπισήμους καὶ τοὺς ἀνεπισήμους κύκλους τῆς Εὐρώπης, ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ κρατοῦν στοιχεῖον ἐν Μακεδονίᾳ εἶνε τὸ βουλγαρικόν, μὴ τολμῶντες δὲ νὰ ζητήσωσι τὴν προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εὐχαριστοῦνται καὶ ἀποδέχονται τὴν προσωρινὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου διὰ τῆς αὐτονομίας. Οὐχ ἧττον ἐπιζητοῦσι τὴν τοιαύτην λύσιν ὑπὸ ὅρους. Τούτων ὁ σπουδαιότατος εἶνε ὁ διορισμὸς Σλαύου, ὡς γενικοῦ διοικητοῦ, ἢ ὅπως λέγουσιν ὑπούλως, καταγομένου ἐκ τῆς ἐπικρατούσης φυλῆς. Ἄλλο τι δὲν ἐπιζητοῦσιν.

Ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκεφθεὶς τὰς πρωτευούσας τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας, ὡς καὶ τῆς Αὐστρίας, Ρῶσσος ἀρχικαγκελλάριος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη εἶνε βουλγαρικὴ πόλις καὶ ὅτι αἱ τρεῖς διοικήσεις Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου καὶ Κοσσυφοπε-

δίου ἔχουσι μὲν μικτὸν πληθυσμόν, οὐχ ἧττον ὑπερβάλλει τὸ βουλγαρικὸν στοιχεῖον. Τούτου ἀναγνωριζομένου ὑπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς Διπλωματίας καὶ λυομένου τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος διὰ τῆς αὐτονομίας, ποῖον ἔσται τὸ ἀποτέλεσμα; Σᾶς τὸ ὑπέδειξα πλέον ἢ ἅπαξ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου: Νέα ἔκδοσις τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, δηλαδὴ προσάρτησις τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, καὶ μετὰ ταῦτα νέα τραγῳδία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς ἐκείνη, ἥτις παρίσταται ἀπὸ δεκαεπταετίας ἐν τῇ δυστυχεῖ χώρᾳ, τῇ ἐκτεινομένῃ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως μέχρι Πύργου καὶ Ἀγχιάλου. Ἐπιθυμεῖτε νὰ γνωρίσητε θύματα; Σᾶς παρουσιάζω ἓν τοιοῦτον: εἶνε ὁ ἀνὴρ ὁ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐν μέσῳ ἡμῶν παρακαθήμενος, ὁ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ἀγωνιζόμενος ἐν τῇ βορείῳ Θρᾴκῃ[1]. Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν μικροῦ δεῖν ἐφονεύετο, κατεστρέφετο δὲ ἡ οἰκία του ὑπὸ τῶν ἐκπολιτιστῶν (!) τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τῶν ἀξίων τούτων προσκόπων ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν τοῦ πανσλαυϊστικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἰδέα τῆς μακεδονικῆς αὐτονομίας, ὑπὸ οἱανδήποτε ἐπικυριαρχίαν καὶ ὑπὸ οἱονδήποτε Ἡγεμόνα, εἶνε ἐξ ἴσου ἀτυχὴς καὶ ἄσκοπος, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Θέλω σᾶς ἀποδείξῃ τοῦτο διὰ τῶν πραγμάτων. Σᾶς εἶπον καὶ ἄλλοτε, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας, ἔνθα ὁ πληθυσμὸς διανέμεται μεταξὺ Σέρβων, Βουλγάρων καὶ Ἀλβανῶν, ὑπολογίζεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ ἑπτακοσίας χιλιάδας κατοίκων. Ἐκ τούτων ἑπτακόσιαι περίπου χιλιάδες εἶνε Ἕλληνες μετὰ τῶν Κουτσοβλάχων, ἑξακόσιαι περίπου χιλιάδες Μουσουλμᾶνοι, οἱ δὲ ἐπίλοιποι εἶνε Βούλγαροι, Σέρβοι καὶ Ἀλβανοὶ μετὰ τῶν ἑκατὸν περίπου χιλιάδων Ἰσραηλιτῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Καθισταμένης αὐτονόμου τῆς Μακεδονίας, ὡς ἐννοοῦσιν αὐτὴν οἱ Σλαυόφιλοι, ποία γλῶσσα θὰ εἶνε ἡ ἐπικρατοῦσα; ἡ ἑλληνική, ἡ τουρκική, ἡ σλαυϊκή, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαλουμένη ἱσπανικὴ γλῶσσα; Ἐκλέξατε

---

1) Τὸ παρὸν τοῦτο θῦμα ἦτο ὁ κ. Δ. Κουμαριανός, διευθυντὴς τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἑλληνικῆς ἐφημερίδος «Φιλιππουπόλεως», ἀείποτε πρωτοστατούσης ἐν τῇ ἐθνικῇ ἰδέᾳ. Σ. Ε.

ὁποίαν θέλετε. Ἀποτέλεσμα ἔσται ἡ διηνεκὴς σύγκρουσις τῶν συνοίκων φυλῶν, ἀδυνάτου οὔσης τῆς συνεννοήσεως. Ἡ ξένη πολιτικὴ ἐκ περιτροπῆς θὰ ἐκμεταλλεύηται ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἐθνικότητα. Οὐδὲ θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἑνιαία τις καὶ ἰσχυρὰ διοίκησις. Ἀλλ' ὑποτεθείσθω, ὅτι ἡ μακεδονικὴ αὐτονομία θέλει ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὴν γενικὴν αὐτῆς διοίκησιν Ἕλληνος, τοῦ Καραθεοδωρῆ π. χ. ἢ ἑλληνοφρονοῦντος ἡγεμόνος. Ὁποία ἡ ἐγγύησις περὶ τῆς μονιμότητος τῆς τοιαύτης κοινωνικῆς τάξεως; Διὰ τίνων στρατιωτικῶν δυνάμεων θέλει ἐξασφαλισθῇ ἡ διοίκησις αὕτη; Σήμερον τὸ τουρκικὸν Κράτος, τὸ ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν τοσοῦτον ἰσχυρὸν καὶ πεπειραμένον, μόλις καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου δύναται ν' ἀποκαταστήσῃ ἀσφάλειάν τινα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Πρὸς τοῦτο εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ συντηρῇ ἑκατοντάδα χιλιάδων καὶ πλέον ἀλκίμου στρατοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ προτεινομένῃ νέᾳ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων πόθεν θὰ εὑρεθῇ ἡ ἑνιαία ἐκείνη καὶ πειθαρχοῦσα στρατιωτικὴ δύναμις, ἡ δυναμένη ν' ἀποκρούσῃ τὰς ἐκ τῆς γείτονος Ἡγεμονίας ληστρικὰς ἐπιδρομάς;

Πόθεν θὰ εὑρεθῶσιν οἱ πόροι πρὸς συντήρησιν τοσούτου στρατοῦ, τῆς χώρας ἀπορούσης καθ' ὁλοκληρίαν; Πόθεν θὰ εὑρεθῶσιν οἱ στρατηγοί, οἵτινες θὰ περιφρουρήσωσι τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόπου ἐκ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν βουλγαρικῶν κομιτάτων; Ἐννοεῖτε ἤδη τίνα ἔσονται τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς τοιαύτης ὀργανώσεως αὐτονόμου Μακεδονίας. Ἀποχωροῦντος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς περιμαχήτου χώρας, θέλῃ καταστῇ αὕτη πράγματι λεία τῶν Μυσῶν, οἵτινες ὑποστηριζόμενοι ἀμέσως καὶ ἐμμέσως ὑπὸ τῆς πανσλαυϊστικῆς πολιτικῆς, ἢ ἂν θέλητε καὶ ὑπὸ τῆς ἀγγλοαυστριακῆς, ἐξαπατωμένης, θὰ ἐπαναλάβωσι τὸ τόλμημα τῆς Φιλιππουπόλεως ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἂν τοιαῦτα ἔσονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς αὐτονομίας τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Ἕλληνα ἡγεμόνα, κατανοεῖτε ὁποῖα ἔσονται ταῦτα ἐν ᾗ περιπτώσει Σλαῦος ἢ σλαυόφιλος ἡγεμὼν ἀναγνωρισθῇ ὡς Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Μακεδονίας. Ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔσται ζήτημα χρόνου. Δὲν θὰ παρέλθῃ μία γενεὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ Μακε-

δονία θέλει διέλθη διὰ σλαυϊκοῦ πυρὸς καὶ σιδήρου. Ἀλλὰ δὲν θὰ εἶνε τοῦτο τὸ τελευταῖον κτύπημα κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Θὰ ἐπέλθωσι καὶ ἄλλα, φοβερώτερα καὶ φρικωδέστερα· θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ παλαιὰ ἱστορία τῶν σλαυϊκῶν ἐπιδρομῶν, διότι, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἱστορία, ὁ κατέχων τὴν Μακεδονίαν κατέχει καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Προκαλῶ, Κύριοι, τὴν ὑμετέραν προσοχὴν καὶ τὴν ὑμετέραν μέριμναν ἐπὶ τῶν σκέψεών μου τούτων. Εἶνε αἶσχος εἰς ἡμᾶς νὰ ἀδιαφορῶμεν περὶ ζωτικωτάτων ἐθνικῶν συμφερόντων, καθ' ὃν χρόνον ξένοι λαοὶ καὶ Κυβερνήσεις στρέφουσιν ἄπληστα τὰ βλέμματα πρὸς τὴν χώραν, τὴν γεννήσασαν τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον. Ἔχομεν καθῆκον νὰ συνέλθωμεν καὶ νὰ συνετισθῶμεν. Ἡ νάρκη, ἡ ὁποία μᾶς κατέλαβε κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας, εἶνε καιρὸς νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τοῦ μέσου ἡμῶν. Ἰδίως ἀπευθύνω τὴν νουθεσίαν ταύτην πρὸς τοὺς Ἑλληνομακεδόνας. Ὡς εἶπον ἤδη, ὑπάρχουσι μεταξὺ τούτων πολλοὶ οἱ φρονοῦντες, ὅτι δύναται ἡ Μακεδονία νὰ καταστῇ ἐλευθέρα καὶ νὰ εὐνομηθῇ, αὐτόνομος καθισταμένη. Ὡς γινώσκω, ὑπάρχουσί τινες μεταξὺ τούτων ὁμολογοῦντες ἑαυτοὺς πρῶτον Μακεδόνας καὶ μετὰ ταῦτα Ἕλληνας. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε ἄντικρυς προδοτική. Δὲν ὑπάρχει χώρα Μακεδόνων, ὅπως δὲν ὑπάρχει τοιαύτη Πελοποννησίων ἢ Ἠπειρωτῶν. Ὄντες Μακεδόνες εἶνε Ἕλληνες. Οὐδὲ πρέπει νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἀρνόμενοι ἐξ αὐτῆς τὰ ἐπιχειρήματά των.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἄλλοτε ἡ Μακεδονία ἀπετέλει κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπῆρχον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πλεῖστα ἀνεξάρτητα κράτη, ἐκ περιτροπῆς συγκρουσθέντα πρὸς ἄλληλα. Σήμερον, ἐπαναλαμβανομένης τῆς διακρίσεως ταύτης μεταξὺ Μακεδονίας αὐτονόμου καὶ Ἑλλάδος αὐτονόμου, θὰ ἐπήρχετο ἄφευκτος καταμερισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ὠφελουμένων τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν. Βεβαίως οἱ ἡμέτεροι Ἕλληνες Μακεδόνες εἰλικρινῶς ἀποδέχονται τοιαύτην τινὰ λύσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ δὲν σκέπτονται τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἐν Σοφίᾳ Μακεδόνες, τὰ ἀτυχῆ ταῦτα θύματα τῆς πανσλαυϊστικῆς πολιτικῆς. Ζητοῦντες μακεδονικὴν

αὐτονομίαν ἀποβλέπουσι κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν διὰ δόλου ἐκβουλγαρισμὸν αὐτῆς. Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ὅτι ἡ μακεδονικὴ αὐτονομία εἶνε ἰδέα προδοτική, πάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἔχομεν καθῆκον νὰ πατάξωμεν τὴν τοιαύτην ὕπουλον λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος.

Ἠτό ποτε καιρός, καὶ οὗτος οὐχὶ μακρὰν ἡμῶν κείμενος, καθ' ὃν ἅπαντες οἱ Χριστιανοὶ τῆς Μακεδονίας ἐκαυχῶντο, ὅτι ἦσαν Ἕλληνες, ἔστω καὶ ἂν ἡ γλῶσσα αὐτῶν δὲν ἦτο πάντοτε ἑλληνική. Πάντες ἔστρεφον ἄπληστα τὰ βλέμματα πρὸς τὴν νεότευκτον πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1840, ὡς εἶπον ἤδη, ἡ ξενικὴ Προπαγάνδα διετάραξε τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τῶν Μακεδόνων. Οὕτως ἐτέθησαν ἤδη πρὸ φοβεροῦ προβλήματος. — «Τί εἴμεθα ἆρά γε; Ἕλληνες ἢ Σλαῦοι;» Καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν πρῶτον ἐπιτήδειον κερδοσκόπον. Ἀλλὰ τίς ὁ ὑπεύθυνος τῆς θλιβερᾶς ταύτης ἀλλαξοπιστίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας; Ἂς τὸ ὁμολογήσωμεν μετὰ παρρησίας: Ἡμεῖς οἱ ἐλεύθεροι εἴμεθα ὑπεύθυνοι, εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ ἐποπτεία καὶ ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἐθνικῆς παρακαταθήκης. Ἀλλ', ὡς μὴ ὤφελε, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐδείχθη κατωτέρα τῆς ἀποστολῆς της αὐτῆς. Ἐγκατέλιπε τὸ ποίμνιον ἕρμαιον εἰς τὴν ἀπληστίαν ἀλλοφύλων λύκων, διότι, ἂν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πολιτεία εἰργάζοντο, ὅπως εἶχον καθῆκον, ἂν κατεπολέμουν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐμφανείας τὰς ξενικὰς προπαγάνδας, θὰ ἦτο ἡ Μακεδονία ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἑλληνική.

Ἀλλὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα, Κύριοι. Ἂς ἀναλάβωμεν θάρρος καὶ πεποίθησιν ἐπὶ τὸ δίκαιον ἡμῶν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει βεβαίως θὰ νικήσωμεν. Σήμερον ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἔχει καθῆκον νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἐν Μακεδονίᾳ. Καθῆκον δ' ἔχομεν πρωτίστως νὰ προσελκύσωμεν πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν τοὺς ἀμφιρρέποντας Μακεδόνας.

Ἂς διατελῶμεν νηφάλιοι καὶ ἂς μὴ ἀποπλανώμεθα ἀπὸ τὰς σειρῆνας δολίων φίλων, προσπαθούντων νὰ παρασύρωσιν ἡμᾶς μὲ τὸ δέλεαρ αὐτονόμου Μακεδονίας. Ἡ δυσπιστία πολλάκις καθίσταται ἀρετὴ καὶ μάλιστα ἐν τῇ πολιτικῇ, ἥτις κατ' ἐξοχὴν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Αὐτονομία εἰς τὴν Μακεδονίαν! ἀλλὰ δὲν θὰ παρέλθῃ

πολὺς καιρὸς καὶ θὰ προσενέγκωσι τὸ ἄδωρον τοῦτο δῶρον εἰς τὴν Ἤπειρον, εἰς τὴν Θρᾴκην, εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Οὕτω τὸ καταχθόνιον μηχάνημα τῆς διαλύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους θὰ λάβῃ πλήρη ὑπόστασιν. Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ διῃρημένη, ἀποσυντεθειμένη, ἐστερημένη πολιτικῆς ἑνότητος καὶ δυνάμεως, δὲν δύναται ἢ νὰ ὑποκύψῃ. Τὸ ὁριστικὸν αὐτῆς ἱστορικὸν τέλος δὲν θέλει βραδύνῃ.

Ἐκτὸς τῆς λύσεως ταύτης, τοῦ διὰ τῆς αὐτονομίας κανονισμοῦ τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, καὶ ἄλλη προτείνεται λύσις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιρούς: ἡ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατοχὴ τῆς Μακεδονίας πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Drang nach Osten! πρὸς ἀνατολάς. Τοιοῦτον εἶνε τὸ πρόγραμμα τῆς πολιτικῆς τῆς Αὐστρίας· πάντοτε μέν, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τῆς πρὸ εἰκοσιπενταετίας καταλήψεως τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης: Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐλέγετο: Bella gerant alii; tu felix Austria, nube. Τοιοῦτό τι δὲν συμβαίνει πλέον σήμερον, ἀλλ' ἡ Αὐστρία, στερηθεῖσα τῶν ἰταλικῶν αὐτῆς κτήσεων, στενοχωρημένη δὲ καὶ ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ, καὶ ἐκ τῆς Οὐγγαρίας, ζητεῖ διέξοδον πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Καταλαμβανομένης ὑπ' αὐτῆς τῆς Μακεδονίας, ἔστω καὶ ὑπὸ τὸν τύπον τῆς προσωρινότητος, ἡ Αὐστρία θὰ μετεβάλλετο καθ' ὁλοκληρίαν εἰς ἀνατολικὸν κράτος. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐταξείδευον εἰς τὸν Δούναβιν. Εἶχον συνταξειδιώτην ἀνώτατον ὑπάλληλον τοῦ ἐν Βιέννῃ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν. Κατά τινα συνδιάλεξιν ἡμῶν περὶ τῆς αὐστριακῆς δυνάμεως, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἤκουσα νὰ λέγῃ: unsere drei Kaiserstâdte: αἱ τρεῖς ἡμῶν καισαρικαὶ πόλεις: ἡ Βιέννη, ἡ Βουδαπέστη, ἡ Θεσσαλονίκη! Εἰς τὴν ἀπορίαν μου περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς μελλούσης αὐστριακῆς πόλεως, μοὶ ἀπεκρίθη.—Καὶ ἐν τούτοις ἡ Αὐστρία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῷ μέλλοντι ἄνευ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπιβάλλεται ἡ κατάληψις αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης.

Ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ τῷ ἀναπτύξω τὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ἀλλ' ὁ ἀφελὴς βιενναῖος μοὶ ἀπεκρίνετο ἑκάστοτε, ὅτι διὰ τὴν αὐστριακὴν Μοναρχίαν τὸ ζήτημα τῆς Μακεδονίας εἶνε σπουδαιότατον. Τοιαῦτα σκέπτονται οἱ ἐν Βιέννῃ, ἐλαχί-

στη δὲ μελέτη τῆς συγχρόνου αὐστριακῆς πολιτικῆς δύναται νὰ μᾶς φωτίσῃ περὶ τῶν προθέσεων αὐτῆς τοῦ νὰ προχωρήσῃ μέχρις Αἰγαίου, ἕνεκα οἰκονομικῶν τε ἅμα καὶ πολιτικῶν λόγων καὶ συμφερόντων.

Ὡς μὴ ὤφελεν, ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν οἱ μὴ εὑρίσκοντες ἀπᾴδουσαν πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν τοιαύτην προσωρινὴν δῆθεν κατάληψιν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, ὅτι πρὸ εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δημοσιεύσεως ὑπ' ἐμοῦ ἄρθρου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: « **Ἡ Μακεδονία κινδυνεύει** », *ἔλαβον περίεργον μάθημα ὑπὸ ἀνώτατον ὑπάλληλον τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, παρατηρήσαντα ὅτι ἡ Μακεδονία θὰ καταστῇ θᾶττον ἢ βράδιον αὐστριακὴ ἐπαρχία. Πλεῖστοι ἐπίσης τῶν τε ἔσω καὶ τῶν ἔξω Ἑλλήνων δὲν εὑρίσκουσι τὴν τοιαύτην λύσιν πάντῃ ἀσύμφορον πρὸς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα. Φρονοῦσι, καὶ τοῦτο καλῇ τῇ πίστει, ὅτι ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν διοίκησιν ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμὸς θὰ εὕρῃ ἐλεύθερον στάδιον ἐθνικῆς δράσεως. Βεβαίως δὲν σκοπῶ νὰ καταδικάσω τὴν αὐστριακὴν διοίκησιν. Γνωρίζω ἤδη, ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς δημιουργηθείσῃ νέᾳ τάξει τῶν πραγμάτων ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ αἱ τέως ἡμιβάρβαροι χῶραι τὰ μάλιστα προώδευσαν καὶ ἐξεπολιτίσθησαν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας δὲν εἶνε Βόσνιοι ἢ Ἑρζεγοβίνιοι. Κέκτηνται πολιτισμόν, ὅσον καί τινες ἀπόκεντροι χῶραι τῆς αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας. φρονῶ δὲ ὅτι ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν διοίκησιν, ἀλλοτρίαν, ἢ καὶ ἀντίθετον πρὸς τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ἰδεώδη καὶ δίκαια, ὅσον καὶ ἂν εἶνε αὕτη ἀγαθὴ καὶ πεπολιτισμένη, οἱ ἡμέτεροι θὰ στερηθῶσι τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου φρονήματος, οὗ ἄνευ ὁ βίος τῶν ἐθνῶν παρέρχεται ἐλλιπὴς πάσης ζωῆς καὶ ἐνεργείας.*

Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι κίνδυνοι μεγαλείτεροι, οὓς πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει ἐν τῇ μελέτῃ τῆς λύσεως ταύτης. Καταλαμβάνουσα ἅπαξ ἡ Αὐστρία τὴν Μακεδονίαν, θὰ φροντίσῃ νὰ ἐγκατασταθῇ μονίμως. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, πρὸς ἐνίσχυσιν ἑαυτῆς καὶ πρὸς ἀποτροπὴν πάσης διαταράξεως ἐκ τῶν ἐχθρικῶν στοιχείων τοῦ τόπου, θὰ διευκολύνῃ κατὰ πάντα τρόπον τὴν κάθοδον εἰς τὴν Μακεδονίαν

σλαυϊκῶν καὶ γερμανοεβραϊκῶν στοιχείων, διότι ἡ Αὐστρία πρωτίστως εἶνε κράτος καὶ οὐχὶ ἔθνος, ὡς ἔλεγε μετὰ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν σατανικοῦ πνεύματος ὁ πάλαι σιδηροῦς ἀρχικαγκελλάριος τῆς γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Μάλιστα· ἡ Αὐστρία εἶνε κυβέρνησις, καὶ ὡς τοιαύτη θέλει ἀδιαφορήσῃ, ἐὰν ἤθελεν ἐξαντληθῇ ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὴν κάθοδον σλαυογερμανικῶν τυχοδιωκτῶν. Τοιουτοτρόπως ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην τάξιν τῶν πραγμάτων, κατισχυόντων ἔν τε τῇ κυβερνήσει καὶ τῇ χώρᾳ σλαυϊκῶν καὶ ἰουδαϊκῶν στοιχείων, ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ εἶχεν ὀλιγωτέρας δυνάμεις πρὸς ἐπιτυχῆ αὐτῶν καταπολέμησιν. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὁποῖον μῖσος τρέφουσιν οἱ λαοὶ οὗτοι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰδίως οἱ Σλαῦοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Ἐπὶ ποίας ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς δυνάμεως θὰ βασισθῶσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς καταπολέμησιν τῶν νέων τούτων ἐχθρῶν, ἵνα παραλίπω τοὺς συνοίκους λαούς ; Τοιαύτης λύσεως ἐπερχομένης, στερουμένης δὲ τῆς Μακεδονίας τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος, παρομοία τύχη θ' ἀναμένῃ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος. Ἡ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατάληψις τῆς Μακεδονίας θὰ διευκολύνῃ τάχιστα καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἠπείρου, ἔνθα ἤδη τοσοῦτον δεξιῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐργάζεται ἡ βιενναία πολιτική, ἥτις ἐπιτυγχάνουσα τοῦ τοιούτου αὐτῆς σκοποῦ, θέλει ἐπεκταθῇ πρός τε τὸ Αἰγαῖον καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Τοιαῦται σκέψεις μὲ ταράττουσι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Σᾶς ἀνακοινῶ τοὺς φόβους μου, αἵτινες δὲν πιστεύω νὰ εἶνε ἐστερημένοι βασιμότητος. Εἶνε γνωστόν, ὅτι κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας δεκαετηρίδας ἡ Αὐστρία ἐργάζεται μετὰ ζήλου πρὸς ἀνατολὰς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ πρὸς δυσμὰς ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Ἠπείρῳ. Πρὸς τίνα ἆρά γε σκοπόν ;

Τοιαῦτα θὰ εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῆς λύσεως τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος διὰ τῆς αὐστριακῆς διοικήσεως. Ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι μετὰ τὴν Μακεδονίαν θέλομεν θρηνήσῃ τὴν Ἤπειρον !

Προτείνεται παρά τινων ἡ λύσις τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος διὰ τῆς μεθόδου κατασκευῆς καντονίων κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἑλβετικῆς Συμπολιτείας. Ἀναλαμβάνω νὰ συζητήσω καὶ τὴν λύσιν ταύτην, μόνον διότι συζητεῖται καὶ προτείνεται. Οἱ κήρυκες τῆς ἰδέας

ταύτης ἀπατῶνται οἰκτρὰν ἀπάτην. Τὴν ἑλβετικὴν χώραν κατοικοῦσι τρεῖς φυλαί, διαφέρουσαι ἀλλήλων τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὑπό τινας δ' ἐπόψεις καὶ αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα. Οἱ Γερμανοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰταλοὶ τῆς Ἑλβετικῆς Συμπολιτείας ἔχουσι πολιτικὴν μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ἢ ἐθνικὴν ἑνότητα. Βεβαίως συναντῶνται εἴς τινα σημεῖα, σεμνύνονται ἐπὶ τῇ ἑλβετικῇ αὐτῶν ἰδιοφυΐα, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα. Ἐκτὸς τούτου καὶ οἱ τρεῖς λαοὶ κατοικοῦσιν ἰδιαίτερα, διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων γεωγραφικὰ διαμερίσματα τῆς χώρας τῶν Ἄλπεων. Μετὰ μακρὰς ἱστορικὰς περιπετείας συμβιοῦσι καὶ συμπολιτεύονται, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἀφορμαὶ ἀμοιβαίων συγκρούσεων καὶ ἐρίδων. Ἀλλ' ἐν Μακεδονίᾳ εἶνε ἀδύνατον νὰ συμβῇ τὸ τοιοῦτον ἐν ἅπασιν αὐτῆς τοῖς διαμερίσμασιν, διότι, ὡς εἶπον ἤδη πλέον ἢ ἅπαξ, κατοικοῦσιν ἀνάμικτοι Ἕλληνες, Μουσουλμᾶνοι, Σλαῦοι καὶ ἡ λοιπὴ πανσπερμία.

Ταῦτα εἶχον νὰ εἴπω περὶ τῶν προτεινομένων διαφόρων λύσεων, συντελεστικῶν δῆθεν πρὸς ἀποκατάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ πολιτικοῦ καθεστῶτος, δυναμένου νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ δίκαια καὶ συμφέροντα τῶν διαφόρων πληθυσμῶν αὐτῆς. Ὀφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν τὸ χαλεπὸν τῶν καιρῶν, οὓς διέρχεται τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Πανταχόθεν ἐπιβουλεύεται. Πανταχόθεν διεξάγεται ἐναντίον αὐτοῦ ἀγὼν ἐξοντώσεως. Ἤδη ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτικῆς ἐκείνης, ἥτις κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μετὰ τοσαύτης λύσσης κατεπολέμησε τὸν ἑλληνικὸν παράγοντα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, ἐπεφορτίσθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἀποστολὴν τῆς διευθετήσεως τῶν πραγμάτων τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ σλαυϊκὸν πρόγραμμα. Καὶ πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ καὶ εἰς τὰς δύο σλαυϊκὰς πρωτευούσας μετάβασις τοῦ Ρώσσου ἀρχικαγκελλαρίου;

Ὁ λόγος περὶ Μακεδονίας, καὶ ἐν τούτοις οὐδεὶς λόγος περὶ τῶν Ἑλλήνων! Τίθενται οὗτοι ἐν μοίρᾳ καρός, ὡς εἰ ἦσαν οἱ τελευταῖοι κατὰ τὸν πληθυσμόν, κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν δύναμιν. Ἔχοντες τὰ τοιαῦτα ὑπ' ὄψει, ὀφείλομεν ν' ἀνανήψωμεν, νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ πρακτέου. Ρῶσσος ἐκ τῶν ἡμετέρων γράφει ἐκ Μόσχας, ὅτι αἱ σλαυϊκαὶ Ἑταιρεῖαι τῆς Ρωσσίας ἐτέθησαν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς

τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Βουλγάρων, ἐπιζητεῖται δὲ ἡ συνδιαλλαγὴ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ὁμαιμόνων Σέρβων. Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἀλλαχόθεν, ὅτι σοβαρὰ προπαρασκευάζονται πράγματα, ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπιβλαβῆ πρὸς τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τίς οἶδεν ὁποῖον ἀνθελληνικὸν δρᾶμα προπαρασκευάζεται ὄπισθεν τῶν ἀνθελληνικῶν παρασκηνίων! Τίς οἶδεν, ὁποῖαι ἰδέαι θὰ ἐπικρατήσωσιν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἀνακτοβουλίοις, καθ' ἣν στιγμὴν καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν συνόρων τῆς Μακεδονίας θὰ ἐκπυρσοκροτήσῃ τὸ ὅπλον τῆς βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς; Τί πράττομεν ἡμεῖς; Ποία ἡ προπαρασκευὴ ἡμῶν, ὡς ἔθνους ἢ ὡς κράτους; Ἀπειλούμεθα πανταχόθεν, καὶ ἐὰν δὲν ἀποδείξωμεν διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι εἴμεθα ἄξιοι καλειτέρας τύχης, θὰ ἐγκαταλειφθῶμεν, ὡς ἐγκατελείφθημεν τοσάκις, παραμελήσαντες τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πρόγραμμα, τὸ πρόγραμμα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὸ μικρὸν τοῦτο ἐλεύθερον κράτος ὡς ἀφετηρίαν μεγάλης ἐθνικῆς δυνάμεως. Παρεγνωρίσαμεν τὸν ἡμέτερον προορισμὸν καὶ ἐπετρέψαμεν τὴν πρωτοπορείαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ εἰς φυλάς, τὰς ὁποίας ἐμυήσαμεν ἡμεῖς εἰς τὰ ἀπόρρητα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐνομίας.

Ἐμείναμεν ἀπαράσκευοι διὰ τὸν μέγα ἀγῶνα. Οὔτε ἐμελετήσαμεν, ὡς ἔδει, τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους λόγους τοῦ Ἀθηναίου ῥήτορος. «Οἱ ἄνθρωποι συμμαχοῦσι καὶ προσέχουσιν εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους βλέπουσι παρεσκευασμένους καὶ πράττοντας τὰ πρέποντα.»

Ἀλλ' εἶνε καιρὸς ἤδη νὰ συνετισθῶμεν, νὰ κατανοήσωμεν τὰ περ ἡμᾶς συμβαίνοντα καὶ ν' ἀναλάβωμεν τὸν μέγαν ἀγῶνα, οὐ μόνον διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων· νὰ βάλωμεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡμῶν φυσιγγιοθήκῃ ξηρὰν πυρίτιδα. Μόνον οὕτω θὰ ἑλκύσωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, τοῦτο καὶ μόνον ἔστω τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πρόγραμμα: «Ἕνωσις τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἕνωσις τῆς Ἠπείρου, ὡς καὶ πάσης ἀλυτρώτου χώρας.» Δὲν ἀποκρούομεν τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ κα

δὲν δελεαζόμεθα ὑπ' αὐτῶν. Τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πρόγραμμα εἶνε εὐρύτερον.

Ἂς ἐγρηγορῶσιν οἱ ὕπατοι. Ὀφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν πάντες, ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἡ ταχεῖα, ἡ ἄμεσος παρασκευή. «Οἱ ἀπολειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται», εἶπεν ἐν ἡμέραις κρισίμοις διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς εἰς τὸν Κορίνθιον. Οἱ ἀπολειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται. Ἐπὶ τοῦ δόγματος τούτου ἐβασίσθη ἀπὸ αἰώνων ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία. Ἂς ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν δύναμιν καὶ ἂς μὴ ἀναμένωμεν παρὰ τῶν ἰσχυρῶν τὴν λύσιν τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος. Εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ἀνήκει ἡ νίκη καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς δόξα. Ἐὰν εἶνε πεπρωμένον ὁ Ἑλληνισμὸς νὰ συνεχίσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ δρᾶσιν, ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ, ὅτι δι' οὐδενὸς ἄλλου τρόπου θέλει κατορθώσῃ τοῦτο ἢ ἐμπιστευόμενος εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ μόνον δυνάμεις, βάλλων κατ' ἐξοχὴν ξηρὰν πυρίτιδα ἐν τῇ φυσιγγιοθήκῃ.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΒΔΟΜΗ

Κύριοι. Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν τὸν ἰσχυρισμόν, ὃν πλέον ἢ ἅπαξ ἐξήνεγκον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας. Ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχῃ ἔθνος πεπολιτισμένον, ἀγνοοῦν περισσότερον ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γεωγραφίαν. Ἡ ἄγνοια αὕτη ἀποτελεῖ, κατ' ἐμέ, ἐθνικὸν ἔγκλημα καὶ ἐπὶ τούτῳ εὐθύνονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἅπαντες οἱ παράγοντες τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεως: ἡ Οἰκογένεια, τὸ Σχολεῖον, ἡ Ἐκκλησία, ἡ Κοινωνία ἐπὶ τέλους. Δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατανοήσωσιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, ἣν ἐκπληροῦσιν, ὅτι ἡ ἄγνοια τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας εἶνε ἄγνοια αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως. Πιθανῶς πολλοὶ ἐξ ἡμῶν νὰ γινώσκωσι τὰ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἢ Κίνᾳ συμβαίνοντα, ἐν τούτοις λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ὅτι ἐλάχιστοι γινώσκουσι τὸν καθ' ὅλου Ἑλληνισμόν, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν μὴ ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἐνθυμοῦμαι πρὸ διετίας μόλις, ἐπανερχόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων, ἀνεκοίνωσα τὰς ἐντυπώσεις μου εἰς ἔγκριτον πολιτευόμενον. Πρὶν ἢ ἀκόμη ἀρχίσω ν' ἀφηγῶμαι αὐτῷ τὰ συμβαίνοντα, ἤκουσα ἐκ τοῦ στόματός του — Ἀ! Ἐκεῖ τὸ ζήτημα θὰ λυθῇ μεταξὺ Σλαύων καὶ Καθολικῶν.

«Καὶ πῶς γινώσκετε τοῦτο; (ἀπήντησα). Ἀγνοεῖτε λοιπόν, ὅτι τὸ πρωτοστατοῦν στοιχεῖον ἐν Ἱερουσαλύμοις εἶνε τὸ ἑλληνικόν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος κατέχει τὰ σπουδαιότατα τῶν προσκυνημάτων, ἄρα τὰς ἰσχυροτάτας τῶν ἀκροπόλεων τῆς Ἁγίας Γῆς; Ἡμεῖς κατέχομεν τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν Γεσθημανήν, τὸν ναὸν τῆς Βηθλεέμ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τὸ Σαραντάριον Ὄρος, πάντα σχεδὸν

τὰ μοναστήρια ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰορδάνου. Πόσα καὶ ποῖα εἶνε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀχυρώματα τῶν Καθολικῶν, τῶν Διαμαρτυρουμένων, τῶν Σλαύων; Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἔχομεν ἐκεῖ ἰσχυρὸν ἀνταγωνισμὸν παρὰ πολλῶν καὶ ποικίλων πολεμίων, ἀλλ' ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος διεξάγεται ἀπὸ αἰώνων· ὅπως δὲ κατισχύσαμεν ἐν χρόνοις ἀπαισιωτέροις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διοργανοῦντες σκοπίμως τὰς δυνάμεις μας, θέλομεν κατισχύση καὶ πάλιν. Σᾶς παρακαλῶ ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ τοιούτων ἀντικειμένων, οὐδεμίαν πίστιν νὰ παρέχητε εἰς τὰς ἐκ Δύσεως ἢ ἀλλαχόθεν πληροφορίας».

Τοιαῦτά τινα δύναται ν' ἀντιληφθῇ τις καθ' ἑκάστην, συνδιαλεγόμενος πολλάκις καὶ μετὰ τῶν ἀξιούντων νὰ προΐστανται τῶν κοινῶν. Παντελὴς ἄγνοια· ἄρα καὶ ἀκρισία.

Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ὄρος τυγχάνει μία τῶν ἰσχυροτάτων καὶ σπουδαιοτάτων ἀκροπόλεων τῆς περιμαχήτου χώρας. Ἀνεγίνωσκον πρό τινος καιροῦ ἔν τινι συγγράμματι, ὑπὸ Γάλλου συγγραφέντι καὶ μεταφρασθέντι εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν, τὰ ἑξῆς ἀπροσδόκητα, διότι ἐδημοσιεύθησαν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης παρατηρήσεως καὶ διαμαρτυρίας. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ ἔγκριτος ἱστορικὸς περὶ τῶν δικαίων τῶν Ἑλλήνων ἔν τε Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει: «Πρὸς βορρᾶν τῶν θεσσαλικῶν συνόρων οἱ Ἕλληνες κέκτηνται τὸ Ρουμλούκ, ἤτοι τὴν χώραν τῶν Ρωμαίων, παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα, καὶ τὰς μεσημβρινὰς κλιτύας τοῦ Ὀλύμπου μετὰ τῶν μικρῶν πόλεων Βερροίας, Καστορίας καὶ Βοδενῶν. Ἐπίσης κέκτηνται ἐκεῖθεν τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Χαλκιδικὴν μὲ τὰς τρεῖς αὐτῆς ἄκρας, πλὴν τῆς περιφημοτέρας αὐτῶν, τῆς τοῦ Ἄθω ἢ τοῦ Ἁγίου Ὄρους».

«Ἡ στενὴ αὕτη χερσόνησος εἶνε οἱονεὶ τὸ ἁγιαστήριον τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας. Καλύπτεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Μονῶν, λίαν σεπτῶν καὶ πλουσίων ἐκ δωρεῶν. Δεκακισχίλιοι μοναχοὶ ζῶσιν αὐτόθι ἐν ὀκνηρίᾳ καὶ εὐμαρείᾳ. Πάντες οὗτοι περίπου εἶνε Ρῶσσοι, οἵτινες, ὡς λέγεται, μόλις ἀποκρύπτουσιν ὑπὸ τὸ ράσον τοῦ μοναχοῦ τὴν στολὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Τσάρου.

«Δι' αὐτὸ τὸ ὄρος Ἄθως κατέστη πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἰγαίου οἱονεὶ τὸ ρωσσικὸν Γιβραλτάρ».

Τοιουτοτρόπως, Κύριοι, κρίνουσιν οἱ ξένοι περὶ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἡμεῖς δὲ ἀδιαφοροῦμεν, περὶ μηδαμινὰ τυρβάζοντες ἐν ἀπαισίᾳ μακαριότητι. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀδρανείας παρήγαγεν ἡμᾶς οἰκτρὰ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις. Ἀνεκοινώθη, ὅτι σήμερον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἔσεται ὁ λόγος περὶ Ἁγίου Ὄρους. Βλέπω πληρεστάτην τὴν αἴθουσαν ἐκ λαϊκῶν, ἀλλὰ δὲν βλέπω παρὰ δύο ἢ τρεῖς κληρικοὺς μόνον. Τίς ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου; Ἀφίνω εἰς ὑμᾶς νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ ἐξενέγκητε τὰ προσήκοντα συμπεράσματα. Ἆ! Κύριοι, ἔχομεν καθῆκον, μᾶς ἐπιβάλλεται, χάριν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, νὰ πατάξωμεν τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας, καταληφθείσης, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐξ ἀσυγγνώστου καὶ ἐγκληματικῆς νάρκης.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μεταβὰς εἰς Ἅγιον Ὄρος ἠρώτησα πόσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν ἐπεσκέφθησαν αὐτὸ κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρόν. Ἐλάχιστοι. Ἐξαιρέσει τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν, δὲν εὗρον τὰ ἴχνη ἄλλου ἀνωτέρου κληρικοῦ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Μὴ ἆρά γε ὑποθέτουσι πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὅτι ὁ ἄρτι μνημονευθεὶς Γάλλος συγγραφεύς, ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος τουτέστι κατοικεῖται ὑπὸ Ρώσσων, χρησιμεῦον εἰς αὐτοὺς πράγματι ὡς Γιβραλτάρ; Οὐδαμῶς παράδοξον. Μέχρις ἐσχάτων τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐλάχιστον προὐκάλει τὸ ἐθνικὸν ἐνδιαφέρον! Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπληροφορούμεθα περὶ τῶν κατ' αὐτὸ πραγμάτων ἐκ τῶν ξένων· καὶ τοῦτο οἱ γινώσκοντες ξένας γλώσσας. Οἱ ξένοι ἐπεσκέπτοντο αὐτό, οὐχὶ ἐξ ἁπλοῦ θρησκευτικοῦ ζήλου, ἢ διὰ νὰ ἀποκομίσωσι ρωμαντικὰς ἐντυπώσεις, ὡς ἔπραξεν ὁ Φαλλμεράϋερ. Μετέβαινον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ χάριν μὲν ἐπιστημονικῶν μελετῶν, ἀναδιφῶντες τὰ ἐν αὐτῷ πολύτιμα χειρόγραφα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἁρπαγὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ χειρογράφου, κερδαίνοντες οὕτω τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου. Ἄγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Ρῶσσοι πλέον ἢ ἅπαξ ἐφωράθησαν διαρπάζοντες τὰ ἀρχαῖα τοῦ Ἁγίου Ὄρους χειρόγραφα. Ἄγγλος μάλιστα λόγιος, ἔχων συστάσεις

καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατορθώσας νὰ ἐξαπατήσῃ ἁπλοϊκοὺς καλογήρους, ἠγόρασε παρ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγα πολύτιμα χειρόγραφα, μὴ αἰδεσθεὶς νὰ διατυμπανήσῃ αὐταρέσκως τὸ ἀνάξιον διὰ λόγιον κατόρθωμα.

Οὕτω οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν ξένων μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπληροφοροῦντο περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μεταστάντος τοῦ βίου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Κ. Φρεαρίτου.

Πρὸ ἑπταετίας ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία ἐνόμισεν ἐπιβεβλημένον αὐτῇ καθῆκον νὰ προβῇ εἰς ἔρευναν τῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους πραγμάτων, τὴν ἐντολὴν δὲ ταύτην ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἔγκριτον καθηγητὴν τῆς Ἱστορίας κ. Π. Καρολίδην. Ἡ ἔκθεσις τῆς ἐρεύνης ταύτης ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδίῳ τεύχει, καὶ ἤδη δημοσιεύεται ὑπ' αὐτῆς νέον σύγγραμμα περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ κ. Καρολίδου ἔλαβον τὴν τόλμην νὰ ζητήσω εἰσιτήριον ἀτμοπλοίου παρὰ διευθυντοῦ ἀτμοπλοΐας τινος δωρεὰν ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας. Ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ μοὶ προσήνεγκεν αὐτὸ εὐχαρίστως, ἀλλὰ δὲν ἐδίστασε νὰ μοὶ προσθέσῃ μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους:

—« Ἆ! Κύριοι, ἀργὰ ἐξυπνήσατε! Ἀπὸ τόσων χρόνων αἱ Σλαϊκαὶ Ἑταιρεῖαι ἀπέστελλον χιλιάδας ρουβλίων εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος πρὸς κατάκτησιν αὐτοῦ. Ὡς πράκτωρ Ἑταιρείας ἔν τινι πόλει τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἔλαβον γνῶσιν πολλῶν τοιούτων ἀποστολῶν. Οἱ ἡμέτεροι δὲν ἠγνόουν ταῦτα, καὶ ἐν τούτοις ἠδιαφόρουν. Καὶ συνέπραξαν μάλιστα κάποτε ὑπὲρ διευκολύνσεως τῶν πανσλαϊστικῶν τούτων σχεδίων ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Καὶ ἔπειτα ἀποροῦμεν καὶ ἀσχάλλομεν, ἐπειδὴ οἱ ξένοι ἀποκαλοῦσι τὸν Ἄθω ρωσσικὸν Γιβραλτάρ.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ ρίψητε μίαν στιγμὴν τὸ βλέμμα σας ἐπὶ τοῦ ἀνηρτημένου τούτου χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς τοποθεσίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ πρὸς τὴν Θρᾴκην. Δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι ὑπό τινας ἐπόψεις δεσπόζει καὶ τῶν τριῶν τούτων τμημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Δὲν ἔχει λιμένα, καὶ ἐν τούτοις ἐν κρισίμῳ τινι περιστάσει δύναται νὰ χρησιμεύσῃ

ὡς στρατιωτικὸν ὁρμητήριον πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς κεῖται. Ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον τὸ ὄρος τοῦτο κατέστη ἀπό τινος καιροῦ ἀντικείμενον κατακτητικῆς φιλοκτημοσύνης. Καὶ δὲν διστάζω νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ὁ κατέχων τοῦτο δύναται νὰ καταστῇ, ὅταν θελήσῃ, κύριος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ὁ Ἄθως δὲν ἐστερεῖτο σημασίας, ὅπως καὶ ἡ Χαλκιδική, ὅπως καὶ ἡ μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Θρᾴκης προήκουσα μακεδονικὴ παραλία, δὲν ἐστερεῖτο στρατιωτικῆς σημασίας. Τούτου τοῦ λόγου ἕνεκεν ἠμφισβητήθησαν πάντοτε τὰ μέρη ταῦτα κατὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ χαρακτὴρ καὶ τοῦ Ἄθω, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν τούτων μερῶν, ἔφερε χαρακτῆρα ἑλληνικώτερον, διετήρησε δὲ τοῦτον μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Προὐκάλεσεν ἀείποτε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἔκπληξιν τῶν δι' αὐτοῦ διαβάντων ἐπισκεπτῶν. Οὕτως Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἀποκαλεῖ τὸν Ἄθω «βασιλικώτατον καὶ θεῖον ὄρος»· καὶ ἀληθῶς εἶνε ἀπαράμιλλος καὶ ἀπερίγραπτος ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις εἴτε ἐπὶ μακρόν, εἴτε ἐπὶ βραχὺν χρόνον τῷ σκοποῦντι νὰ διαμείνῃ αὐτόθι.

Διῆλθον ἐπ' αὐτοῦ δέκα πέντε ἡμέρας κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο θέρος, ἀλλὰ σπανίως ᾐσθάνθην τόσην μαγείαν ἐν τῷ βίῳ μου. Παρέρχονται ἀπαρατηρήτως αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες. Αἰσθάνεταί τις ἑαυτὸν εὐτυχῆ μακρὰν τῆς θυέλλης καὶ τῆς τύρβης τῶν ἐπιγείων πραγμάτων. Ἀπερίγραπτα τοπία ἐμπνέουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἱερὰν τέρψιν, σκέψεις σοβαρὰς καὶ γενναίας. Ἡ σκιὰ τοῦ δεσπόζοντος αὐτοῦ γρανιτώδους κώνου προβαίνει, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν γεωγράφων, ἐκεῖθεν τῆς Λήμνου, μέχρι τῆς Λέσβου, ἐξ ἧς διακρίνεται περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Καὶ ἐνθυμοῦμαι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης μετὰ συγκινήσεως τὴν μυστηριώδη ἐντύπωσιν, ἣν μοὶ ἐνεποίει κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μου ὁ Ἄθως, ὁπότε ὁ ἥλιος κατήρχετο ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα.

Ἐκ τῶν διαφόρων σημείων τοῦ Ὄρους διακρίνονται αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θρᾴκη, καὶ ἐγγύτερον ἡ Χαλκιδική, τὸ ἑλληνικώτατον τοῦτο τμῆμα τῆς Μακεδονίας. Συγγραφεύς τις ὠνόμασε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην ἀκρόπολιν τοῦ Ἑλ-

ληνισμοῦ: «Ἐργαστήριον πασῶν ἀρετῶν»· ὑπὸ πολλὰς δ᾿ ἐπόψεις δὲν εἶνε ὑπερβολικὴ ἡ ἔκφρασις αὕτη. Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι ἐπέρχονται πολλάκις ἔριδες καὶ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἡμετέρων μοναχῶν, ἐνθυμίζουσαι, ὅτι καὶ οὗτοι ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑφίστανται τὰς περιπετείας τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τὰς δοκιμασίας, ἀλλὰ καὶ ταχέως παρέρχονται, ἀποκαθισταμένης τῆς ἱερᾶς τάξεως καὶ τῆς μοναχικῆς ἀδελφότητος.

Ὁ Ἄθως ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ φημίζεται, ὅτι ἐξελέγη ἄσυλον τῶν ἐγκαταλιπόνταν τὸν ἐγκόσμιον βίον. Ἀλλ᾿ ὁριστικῶς ἀναπτύσσεται ὁ μοναχικὸς βίος κατὰ τοὺς μακροὺς θυελλώδεις χρόνους τῶν μεταναστεύσεων κατὰ τὸν Ζ′ μ. Χ. αἰῶνα· βραδύτερον ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος καθίσταται ἱδρυτὴς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Οὕτως ἱδρύθη ὑπ᾿ αὐτοῦ ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ Ἅγιον Ὄρος καθίσταται μία τῶν ἀκροπόλεων τοῦ ἑλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ. Χορηγοῦνται εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχοὺς πολλὰ προνόμια ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεξάρχει ὁ Μακεδὼν Βασίλειος ὁ Α′. Χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος ἀναφέρει πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ἑπόμενα:

«Τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος υἱοῦ τοῦ Βασιλείου. Ἡ θεοπρόβλη-»τος ἡμῶν Βασιλεία τὰς τῆς δικαιοσύνης ἀκοὰς εὐμενὴς ἐπικλίνασα, «ἐκέλευσε διαφυλάττεσθαι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐν θείᾳ τῇ λήξει «Πατρὸς ἡμῶν καὶ Βασιλέως, πάντας τοὺς ἐν τῷ Ἄθῳ σχολάζοντας «μοναχοὺς ἀπαρενοχλήτως ἀπὸ παντοίας ἐπηρείας καὶ τῆς ὡς εἰκὸς «ἐγγενομένης παρενοχλήσεως. Ὡσαύτως καὶ τὰ χωρία κατέχειν ἀκαι-«νοτόμητα τὰ ἴδια δίκαια».

Σὺν τῷ χρόνῳ παρείχοντο εἰς Ἁγιορείτας μοναχοὺς περισσότερα προνόμια, οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐπί τινα χρόνον καταλαβόντων τὴν μακεδονικὴν χώραν Σλαύων βασιλέων.

Καθ᾿ ὅλον τὸ μακρὸν χρονικὸν διάστημα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὸ Ἅγιον Ὄρος διῆλθε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὸν περιπετειώδη βίον τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας· καὶ κατελήφθη μὲν ἐπὶ

τινα καιρὸν ὑπὸ ἀλλοφύλων, τῶν ὁποίων τὰ ἴχνη μαρτυροῦνται μέχρι τῆς σήμερον, ἀλλ᾽ ἐν συνόλῳ διατηρεῖ ἀκόμη τὸν ἑλληνικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Κατὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς τὸ Ἅγιον Ὄρος διετέλεσεν ἀφωσιωμένον εἰς τὰ θρησκευτικὰ πάτρια καὶ παρέμεινεν ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν μέχρι τῆς διὰ τουρκικῆς κατακτήσεως μεταβολῆς τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ. Ἡ ἑλληνικὴ χώρα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐσεβάσθησαν οὗτοι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ἀναγνωρίσαντες διὰ σουλτανικῶν φιρμανίων τὰ ἀνέκαθεν δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτονομίαν.

Τῇ 29ῃ Μαΐου 1453 ἔπιπτεν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τὴν πτῶσιν αὐτῆς παρηκολούθει ἡ πτῶσις καὶ τῶν λοιπῶν τμημάτων τῆς ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ τὴν μοιραίαν ὑποδούλωσιν. Οὐχ ἧττον τὸ πολιτικὸν καθεστώς, ὅ περ ἐνεκαινίζετο ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ καὶ τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζεν ἐθνάρχην τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἀνεγνώριξεν ἐπίσης καὶ τὰ πρὸς τοὺς Μοναχοὺς τοῦ Ἄθω κεχορηγημένα προνόμια. Ἔκτοτε τὸ ἱερὸν Ὄρος τῆς Μακεδονίας καθίσταται ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἱερὰ ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καταφεύγουσι πρὸς αὐτὸ πάντες οἱ δεδιωγμένοι, πάντα τὰ ναυάγια τῆς κοινωνικῆς θυέλλης, πάντες οἱ προγεγραμμένοι τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καθεστῶτος, πάντες οἱ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συνείδησιν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Οὕτως ἐνισχύεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν ἅμα αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων τῶν ζοφερῶν ἐκείνων αἰώνων ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τὴν αἰγῖδα τοῦ Ἄθω.

Αὐτὴ ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐξηναγκάζετο ἐπίσης νὰ σεβασθῇ καὶ ν᾽ ἀναγνωρίσῃ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καθισταμένου κράτους ἐν κράτει, πλείονες δὲ τοῦ ἑνὸς Σουλτᾶνοι, ἐν ἡμέραις δεινῶν περιπετειῶν, παρέσχον γενναίαν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τοὺς Ἁγιορείτας· ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον αἱ πρὸς αὐτοὺς συνδρομαὶ ἐπολλαπλασιάζοντο κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, καθ᾽ ὅν χρόνον οἱ Ἕλληνες τοῦ Φαναρίου ἀνηγορεύοντο εἰς ἡγεμόνας τῶν παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Ἅγιον Ὄρος

διαθέτει ἄφθονα μέσα, οὐ μόνον πρὸς τὴν ψυχικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ταλαιπωρουμένου ἔθνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ διαπαιδαγώγησιν. Τοῦτο ἰδίως συνέβαινε μεσοῦντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐν ἔτει 1753 ὁ περιώνυμος διδάσκαλος τοῦ Γένους κατὰ τὸν ΙΗ'. αἰῶνα, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, διωρίζετο, εὐδοκοῦντος τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε', διευθυντὴς τῆς παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου Ἀθωνιάδος Σχολῆς καὶ συνεδίδασκον μετ' αὐτοῦ ἄνδρες γνωστοὶ ἐπὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὴν μόλις ὑπανατέλλουσαν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ἰδέαν.

Ἦσαν οὗτοι Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης καὶ Παναγιώτης ὁ Παλαμᾶς. Ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι χρόνου ἡ Ἀθωνιὰς Ἀκαδημία καθίστατο τηλαυγὴς φάρος τοῦ ὁσημέραι ἐκ τῆς σκοτίας ἐξεγειρομένου ἑλληνικοῦ γένους. Ἐξῆλθον ἐξ αὐτῆς ἱκανοὶ διδάσκαλοι, μεταλαμπαδεύοντες τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς γνώσεως εἰς τὰς ὑπὸ δουλείαν ἑλληνικὰς χώρας. Ἀλλ' ἀτυχῶς, ὅσον ταχεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἀκμή, ὑπῆρξε καὶ ἡ παρακμὴ ταχίστη. Ἡ Ἀθωνιὰς Σχολὴ διελύετο, οὐχ' ἧττον τὸ ἐξ αὐτῆς φῶς, τὸ ἐξελθὸν ἀπὸ τῆς φωτεινῆς κεφαλῆς τοῦ Βουλγάρεως, δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ σβεσθῇ παραχρῆμα. Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐξηκολούθησε νὰ προσελκύῃ πρὸς ἑαυτὸ καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι μᾶλλον πλείστους ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀποφευγόντων τὴν δουλείαν, ἀφωσιωμένων εἰς τὴν λατρείαν τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Τοαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀρχομένου τος ΙΘ' αἰῶνος. Ὑπὸ τὸ ῥάσον τοῦ καλογήρου ἐκρύπτετο ὁ θώραξ τοῦ προμάχου τῆς ἐλευθερίας. Ἡ φιλοπατρία τῶν Ἁγιορειτῶν εἶχε διαφημισθῇ καθ' ἅπαντα τὰ τμήματα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, καραδοκούσης τὴν πεπρωμένην ἡμέραν τῆς ἐξεγέρσεως.

Τοῦτο καὶ συνέβη κατὰ τὸ μέγα καὶ σωτήριον ἔτος 1821.

Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους ἐκείνου τμήματά τινα τῆς Μακεδονίας ἐξηγείροντο κατὰ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως ὑπὸ ἀρχηγούς, ἐξ ὧν πρώτιστος ὑπῆρξεν ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς, προεστὼς τῶν Σερρῶν καὶ μεμυημένος εἰς τὴν μεγάλην ἐθνικὴν συνομωσίαν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅστις ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀναγορευθῇ ἀρχηγὸς καὶ προστάτης τῆς Μακεδονίας, εἶχε μυήσῃ πολλοὺς ἐκ τῶν

Πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἂν δὲν ἐγνώριζεν, ὑπώπτευεν ὅμως τοῦτο ὁ Διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης· οὐχ ἧττον δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος διὰ τὸν λόγον, ὅτι δὲν ἐπέτρεπον τοῦτο τὰ ἀρχαῖα προνόμια, ἀπαγορεύοντα τὴν εἰς αὐτὸ εἴσοδον τουρκικῶν στρατευμάτων. Οὐχ ἧττον ἡ θηριωδία τῶν Τούρκων ἐξεδηλοῦτο ὁσημέραι βιαιοτέρα, ὥστε ἠναγκάζοντο καὶ οἱ τοῦ Ἁγίου Ὄρους πατέρες νὰ προβῶσιν εἰς ἐξέγερσιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ. Ἀποτέλεσμα τῆς μακεδονικῆς ταύτης ἐξεγέρσεως ὑπῆρξεν ἡ μαγάλη ἑκατόμβη τῆς Κασσάνδρας, ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας δεκακισχίλιοι ἐφονεύθησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες πάσης ἡλικίας. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ταχθέντες ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, ἀντέστησαν ἐπί τινα καιρὸν κατὰ τοῦ καταστροφέως τῆς Κασσάνδρας, ἀλλ' ἐξηναγκάζοντο, ἄλλοι μὲν νὰ ὑποκύψωσι, προσενεγκόντες ὁμήρους καὶ χρῆμα καὶ δεχθέντες τουρκικὴν φρουρὰν εἰς τὸ Ὄρος, ἄλλοι δὲ νὰ ἐγκαταλίπωσιν αὐτό, λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη Μοναστηρίων τινῶν μενὰ τῶν ἁγίων λειψάνων. Μετ' ὀλίγον, παρελθούσης τῆς δεινῆς ἐκείνης τρικυμίας, τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀποκαθίστατο εἰς τὰ παλαιὰ δίκαια καὶ προνόμια.

Ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἡ τρικυμία αὕτη, καὶ νέα ἠπειλεῖτο νὰ ἐπισκήψῃ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Ὄρους. Ἐχθροὶ αὐτοῦ δὲν ἦσαν πλέον οἱ Μουσουλμάνοι. Ἦσαν Χριστιανοί, καὶ δυστυχῶς ὁμόδοξοι.

Ἀρχομένης τῆς πέμπτης δεκαετηρίδος τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος ὁ Πανσλαυϊσμὸς συνελάμβανε τὸ ἀνόσιον σχέδιον τῆς ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τοῦτο εὐχερέστερον ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἦτο ἡ κιβωτὸς ἐκείνη, ἥτις περιέσωσε τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς θλιβεροὺς χρόνους τῆς δουλείας του ὑπὸ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρὰ δύναμις, ἥτις προεφύλαξε τὸ ἑλληνικὸν γένος ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Καὶ ἤδη, ἐπιδιωκομένης τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, κατενοεῖτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ ἡ ἐξασθένησις τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτο ἦτο τὸ πρόγραμμα τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκήρυττεν ἐν ἔτει 1841 εἰς τοὺς Σλαύους ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκης,

ἐπισκεφθεὶς τὰς ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην χώρας, ἐν αἷς ὑπῆρχον τὰ προπύργια τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τὴν Ἀντιόχειαν, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἔκτοτε ἤρξατο ἡ σλαυϊκὴ ἐνέργεια ἁπανταχοῦ, ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς διὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐκυριάρχει· καὶ ἤδη ἡ πανσλαυϊστικὴ βουλιμία, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἔρριπτε τὸ ἀκόρεστον αὐτῆς βλέμμα καὶ ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Οὐσπένσκη συνωψίζετο εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐξηχρειώθη δῆθεν ἤδη καὶ εἶνε ἀναξία νὰ συνεχίσῃ τὴν μεγάλην θρησκευτικὴν ἀποστολήν, ἣν ἐνεπιστεύθησαν αὐτῇ οἱ αἰῶνες ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Χρυσοστόμων καὶ τῶν Γρηγορίων. Ἀντὶ τοῦ παρακμάσαντος καὶ ἐκφυλισθέντος Ἑλληνισμοῦ ἐδικαιοῦτο νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὁ Πανσλαυϊσμός, ἡ νέα αὕτη ἱστορικὴ ἰδέα, ἥτις εἶνε προωρισμένη νὰ ὁδηγήσῃ τὸν νεώτερον κόσμον πρὸς νέαν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξέλιξιν. Ἐστρατολογοῦντο εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ δόγματος τούτου πάντα τὰ φυλετικὰ στοιχεῖα τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ὧν τὰ συμφέροντα ἦσαν ἀντίθετα πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοιούτων ἀνθελληνικῶν ἐνεργειῶν ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδοβλαχίας Ἀλέξανδρος Κούζας, υἱὸς Ἑλληνίδος, ἐδήμευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, δωρηθέντα εἰς αὐτὸ ἐκ παλαιοτέρων καιρῶν. Ἐπίβουλος μὲν ἡ πρᾶξις, ἀλλ' εἶνε γνωστόν, ποία ἦτο ἡ ἀπόρρητος δύναμις, ἡ ὄπισθεν τῆς μολδοβλαχικῆς σκηνῆς ἐργασθεῖσα. Ἦτο ἀναμφίβολον, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἔνδεια τῶν μοναστηρίων θᾶττον ἢ βράδιον ἔμελλε νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν αὐτῶν καταστροφήν. Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἐπανειλημμένως ἐπέβαλεν εἰς τὴν νέαν Κυβέρνησιν τῶν Ἡγεμονιῶν ν' ἀποζημιώσῃ τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους διὰ τὰ δημευθέντα αὐτῶν κτήματα, ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν εἰσηκούσθη. Τούτου ἕνεκα ἡ ἑλληνικὴ δύναμις ἐν Ἁγίῳ Ὄρει περιωρίσθη οὐ σμικρὸν ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀμείλικτος ἐχθρὸς εὗρε τὸν τρόπον νὰ εἰσδύσῃ καὶ εἰσέδυ-

σεν. Ἤδη προχωρεῖ καὶ θὰ προχωρήσῃ ἔτι μᾶλλον, ἂν δὲν κατανοήσωμεν τοῦτο, εἴτε οἱ φρουροῦντες τὰ ἐθνικὰ κειμήλια ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, εἴτε οἱ ἔξω αὐτοῦ Ἕλληνες. Πρέπει ν' ἀποκρούσωμεν τὸν ἐχθρόν, καὶ θέλει κατορθωθῇ τοῦτο, ἐν ᾗ περιπτώσει παράσχωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν συνδρομήν, ἠθικήν τε καὶ ὑλικήν, εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, εἰς οὓς ἀπὸ αἰώνων ἀνετέθη ἡ φρούρησις τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ προπυργίων τῆς ἐθνικῆς ταύτης Ἀκροπόλεως...

Μέχρι τοῦ ἔτους 1870 πᾶσα ἐνέργεια πανσλαυϊστικὴ πρὸς μόνιμον ἐγκατάστασιν Σλαύων Μοναχῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ναυαγεῖ πρὸ τῆς ἀκάμπτου ἀντιστάσεως τῶν ἡμετέρων.

Ἀλλ' ὁσημέραι ἄρχεται συστηματικωτέρα ἡ ἐνέργεια τῶν ἐχθρῶν· καὶ ἰδίᾳ ἄρχεται ἐπιτηδειότερον ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀργυρῶν λογχῶν παρ' ἅπασι τοῖς δυναμένοις νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κατάληψιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τμήματος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἴτε μονῆς, εἴτε σκήτης, εἴτε κελλίου, εἴτε καὶ καθίσματος.

Ἐν ἔτει 1872 ἀνεκηρύττετο, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ Σλαυϊσμοῦ σχέσεις καθίσταντο μᾶλλον τεταμέναι. Χάσμα μέγα ἠνοίγετο μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλαύων, τοῦτο δὲ ἀναμφιβόλως ἔμελλε νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ θρησκευτικῇ ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος οἱ Ρῶσσοι ἐφιλοξενοῦντο ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, χωρὶς νὰ διεκδικῶσιν ἄλλο τι δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον νὰ ἐγκαταβιώσωσιν· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔτους 1840, ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἤρξαντο προσερχόμενοι πολλοὶ Ρῶσσοι, ζητοῦντες φιλόξενον ἐν αὐτῇ ἄσυλον, ὑποσχόμενοι δὲ διὰ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ σχέσεών των νὰ προκαλέσωσι συνδρομὰς ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ἥτις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦτο βεβαρημένη ἐκ χρεῶν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες μοναχοὶ δὲν ἦσαν πλείονες τῶν ὀγδοήκοντα, οἱ δὲ Ρῶσσοι, οἱ ἐκλιπαρήσαντες τὴν ἄδειαν τῆς ἐγκαταστάσεως, ὑπέσχοντο νὰ μὴ ὑπερβῶσι τοὺς τριάκοντα πέντε. Ὑπέσχοντο ἐπίσης ὑποταγὴν εἰς τοὺς κανόνας τῆς Μονῆς. Μετὰ παρέλευσιν ἐν τούτοις οὐ σμικροῦ χρόνου οἱ φιλοξενηθέντες οὗτοι ἤρξαντο στασιάζοντες καὶ διαιροῦντες τοὺς

Ἕλληνας μοναχούς. Δὲν ἦτο τοῦτο δύσκολον. Ἡ σλαυϊκὴ πονηρία, εἰσδύσασα εἰς τὴν μονήν, διήρεσε τοὺς ἀλληλομαχοῦντας μοναχοὺς εἰς δύο ἀντίθετα στρατόπεδα. Ἐκμεταλλευθέντες οἱ Ρῶσσοι τὴν διαίρεσιν ταύτην, ἠξίωσαν ἰδιαίτερα ὑπὲρ ἑαυτῶν δίκαια, ὁσημέραι κατισχύοντες τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τοῦτο μεταχειριζόμενοι καὶ τὸ ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος ἀφειδῶς προερχόμενον χρῆμα, ἐνισχῦον τὰς ἐπὶ τῆς Μονῆς ταύτης κατακτητικὰς αὐτῶν ὀρέξεις.

Δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος καὶ οἱ μὲν Ρῶσσοι ἀνῆλθον εἰς τετρακοσίους, οἱ δὲ Ἕλληνες εἰς διακοσίους μόνον ἠριθμοῦντο. Τοιουτοτρόπως, ἀποβιώσαντος τοῦ Ἕλληνος ἡγουμένου, ἐξελέγετο τοιοῦτος Ρῶσσος ἀρχιμανδρίτης. Οὕτως ἡ παλαιοτάτη αὕτη ἑλληνικὴ Μονὴ περιήρχετο ἀκατανοήτως εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ρώσσων. Ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισαν νὰ ἐκρωσσίσωσι τὴν Μονήν, ἀλλ' ἐπειδὴ εὕρισκον ἀντίστασιν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, ἐστράφησαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, γνωρίζοντες ὅτι ἐκεῖ ἦσαν ἰσχυρότεροι, ὡς ἔχοντες τὴν ὑποστήριξιν τῆς μεγάλης σλαυϊκῆς Δυνάμεως. Ὡς μὴ ὤφελε, δὲν ἔλειψαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ τοῦ Γένους οἱ προδώσαντες τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα. Πρωτοστάτης ὑπῆρξεν ὁ πρώην Πενταπόλεως μητροπολίτης Νεῖλος ὁ Ἐσφιγμενίτης, ἀλλ' οὐδὲν καὶ οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ, ἐὰν αἱ ρωσσικαὶ ἀξιώσεις δὲν εὕρισκον ὑποστηρικτὰς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Ἐπρωταγωνίστησε δυστυχῶς αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετά τινων ἐγκρίτων ὁμογενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεμποληθέντων. Μάτην διεμαρτυρήθησαν οἱ πρωτοστάται τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Πατελεήμονος ἔγραφον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑπόμενα πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν :

«Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατάδηλον γίνεται, ὅτι ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία οὐδαμῶς ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὰ δίκαια ἡμῶν καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεώς της πρὸς ἐκλογὴν ἡγουμένου ἀριδήλως ἐμφαίνει, ὅτι ἑκοῦσα παραδίδει τὸ ἱερὸν τοῦτο σκήνωμα τοῖς Ρώσσοις καὶ ἀπαλλοτριοῖ τῶν νομίμων κατόχων, οἵτινες ὁμολογουμένως ἐσμὲν οἱ ὑποφαινόμενοι...». Εἰς οὐδὲν ἡ διαμαρτυρία αὕτη.

Οἱ περὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπέμενον εἰς τὴν τοιαύτην

λύσιν τῆς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ρώσσων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος διαφορᾶς, εἴτε πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, εἴτε ἐξαγορασθέντες. Δύο Ἁγ·ορεῖται μοναχοί, παραμένοντες τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ἑλληνικῶν δικαίων τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, διετάχθησαν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας ν' ἀπέλθωσιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ, ἵνα μὴ ἐπιβληθῇ αὐτοῖς τοῦτο καὶ διὰ τῆς βίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον οὐδεμίαν παρέσχε συνδρομὴν εἰς τοὺς Ἁγιορείτας τούτους, ἀναγκασθέντας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν ἄσυλον. Τοιουτοτρόπως ἐθριάμβευσεν ὁ Πανσλαυϊσμὸς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, πανηγυρικῶς ἤδη ἐκλεγομένου καὶ ἀναγνωριζομένου ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων Ρώσσου ἡγουμένου. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία διὰ σιγιλλιώδους αὐτῆς γράμματος ἐπεκύρωσε τὴν πρᾶξιν, δι' ἧς «ἐξελέγη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας ἡγούμενος ὁ ὁσιώ»τατος ἐν ἱερομονάχοις Ἀρχιμανδρίτης Κὺρ-Μακάριος, ἀνὴρ συνε»τὸς καὶ ἀνὴρ βίου προέχων, ἄξιος καὶ ἱκανὸς διακυβερνῆσαι θεα»ρέστως τὸ ἱερὸν αὐτὸ σκήνωμα... Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἁπάν»των ἱερωμένος καὶ λαϊκὸς γνώμης σκαιότητι καὶ ἀλαζονείᾳ νικώ»μενος τολμήσῃ ποτέ, κρυφίως ἢ φανερῶς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, λό»γοις ἢ τρόποις, ταραχὴν ἢ ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν ἐμποιῆσαι τῇ »κοινοβιακῇ τάξει καὶ ἁρμονίᾳ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ἢ φυλετικὰς »καὶ προνομιακὰς ἀξιώσεις ἐξασκῆσαι θελήσῃ ἀντικανονικῶς καὶ δια»κωλῦσαι τὴν ἐν ἰσότητι δικαιωμάτων ἀπόλαυσιν πάντων τῶν ἐνα»σκουμένων πατέρων καὶ ἰδιοποιηθῆναί τι τῶν κοινῇ τῇ ἀδελφότητι »διαφερόντων, ἢ ἐνόχλησιν καὶ ἐπίκρισιν ἐπενεγκεῖν καθ' οἱονδήποτε »τρόπον τῷ ἱερῷ τούτῳ κοινοβίῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἤδη τε καὶ εἰς »τὸ μετ' ἔπειτα κοινοβιοῦσι πατράσι καὶ ὅλως βουληθῇ ἀνατρέψαι »μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐκπεφρασμένα, ὅτι »οὗτος, ὁποίας τάξεως καὶ ἂν εἴη καὶ βαθμοῦ ἀφωρισμένος»...

Παραδίδω εἰς τὸ ἐθνικὸν ἀνάθεμα τὸ ἀνόσιον τοῦτο ἔγγραφον, δι' οὗ ἐξεχωρεῖτο ἀμετακλήτως εἰς τοὺς ἀλλοφύλους τὸ ἱερὸν προπύργιον τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἐν τῇ γεραρᾷ ἐθνικῇ ἀκροπόλει τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἤκουσα παρὰ συγχρόνων βεβαιού-

μενον, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀπεμπολησάντων τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἀπέθανον ἐλεεινὸν θάνατον, τινὲς τούτων παραφρονήσαντες, ἢ μάτην μεταμελόμενοι. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ἡ τιμωρία αὕτη. Τὸ ἀνάθεμα τοῦ Γένους ἂς καταδιώκῃ αὐτοὺς αἰωνίως καὶ πέρα τοῦ τάφου πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἐπιγιγνομένων, διότι δὲν ὑπάρχει ἔγκλημα μεγαλείτερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον διαπράττει ὁ ἀπεμπολῶν τὰ ὕψιστα τοῦ Γένους του ἀγαθά, χάριν ἀργυρίου.

Εἷς τῶν πρωτοστατῶν τῆς συμμορίας ταύτης ὑπῆρξε καὶ ὁ διαβόητος Πενταπόλεως Νεῖλος ὁ Ἐσφιγμενίτης. Λέγεται ὅτι ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῆς προδοσίας του τριάκοντα χιλιάδας λιρῶν, ᾠκοδόμησε δὲ δι' αὐτῶν μεγαλοπρεπὲς ἐγγὺς τῶν Καρυῶν μέγαρον, καλούμενον ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἀγρὸς τοῦ Κεραμέως, *ἔνθα ἐπί τινα χρόνον διεβίωσεν ἐν χλιδῇ καὶ εὐμαρείᾳ. Ὅταν ἠρώτησα τὸν σύνοδόν μου εἰς τίνα ἀνήκει τὸ μέγαρον, πρὸ τοῦ ὁποίου διηρχόμην, ἔλαβον ξηρὰν καὶ μελαγχολικὴν ἀπόκρισιν :*

— Εἶνε ὁ ἀγρὸς τοῦ Κεραμέως !

Καὶ ἤκουσα ἐν θλιβερᾷ διηγήσει τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀπεμπολήσεως τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Πολλοὶ καλόγηροι, διερχόμενοι πρὸ αὐτοῦ, σταυροκοποῦνται ἐκ φρίκης, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀναθεματίζουσι τὸν προδότην καλόγηρον, ὃν καὶ ἡ Μονή, ἐν ᾗ ἦτο ἐγγεγραμμένος, διέγραψεν ἐκ τοῦ μητρῴου αὐτῆς.

Σήμερον ἡ ρωσσικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος εἶνε τὸ μεγαλοπρεπέστατον οἰκοδόμημα τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Εὑρίσκεται εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ὅρμου, εἰς ὃν προσορμίζονται τὰ διερχόμενα ἐξ Ἁγίου Ὄρους πλοῖα. Πολλὰ καὶ παράδοξα θρυλοῦνται περὶ τῆς Μονῆς ταύτης ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν. Πιθανῶς νὰ εἶνε ὑπερβολικά. Οὐχ ἧττον δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει. Οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες μοναχοὶ ὑπολογίζονται εἰς δισχιλίους, τὸ ἓν τρίτον δηλαδὴ τῶν ἐγκαταβιούντων εἰς ὁλόκληρον τὸ Ὄρος. Βεβαιοῦται ὅτι πολλοὶ τῶν ἐγκατεστημένων διαρκῶς ἢ προσωρινῶς εἶνε στρατιωτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἐν διαθεσιμότητι. Δὲν δύναμαι νὰ εἴπω, ἂν εἶνε ἀληθῆ πάντα ταῦτα.

Ὁπωσδήποτε, ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰ διαδιδόμενα. Ὅ,τι δύναμαι νὰ σᾶς εἴπω εἶνε, ὅτι ἐπισκεφθείς, κατὰ τὴν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀποδημίαν μου, καὶ τὴν Μονὴν ταύτην, ἐξεπλάγην ἐπὶ τῇ χλιδῇ αὐτῆς καὶ πολυτελείᾳ, ὅλως διόλου ἀνοικείῳ πρὸς κατοικίαν μοναχῶν, ἀφοσιωθέντων δῆθεν εἰς τὰ θεῖα καὶ ἐγκαταλιπόντων τὰ ἐγκόσμια πράγματα. Πολυτελῆ κτίρια, μεγαλοπρεπεῖς αἴθουσαι μαρτυροῦσι κατοικίας ἐγκοσμίων μεγιστάνων ἢ μοναχῶν. Θὰ ἔλεγεν ὁ εἰσερχόμενος, ὅτι ἐπεσκέφθη μέγαρον Ἀσσυρίων δυναστῶν, οὐχὶ δὲ ἀσκητικὰς κατοικίας. Κατὰ τὴν ὀλιγόωρον διαμονήν μου ἐν τῇ Μονῇ παρέστην μάρτυς καὶ εἰς τὴν λαμπρὰν ὑποδοχήν, ἣν αὕτη παρέσχεν εἰς τὸν ἐπισκεφθέντα αὐτὴν νέον πρόξενον τῆς Ρωσσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, μεταβάντα πρὸς ἐπίσκεψιν ἐπὶ πολεμικοῦ πλοίου. Ἀνακοινῶ εἰς ὑμᾶς ταῦτα ἄνευ σχολίων.

Πρὸς τῇ κατακτηθείσῃ ταύτῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονες ἠγοράσθη ὑπὸ τῶν Ρώσσων παρὰ τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου καὶ ἡ ἱερὰ Σκήτη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἤδη ναοῦ ἀπαραμίλλου κατὰ τὴν πολυτέλειαν. Εὑρίσκεται εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Καρυῶν, τῆς Μητροπόλεως ταύτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἡ οἰκοδομὴ ἀνυψοῦται οἱονεὶ ἀπειλητική· κατασκηνοῦσι δ' ἐν αὐτῇ ἑκατοντάδες μοναχῶν, ὁσημέραι πολλαπλασιαζομένων. Ἕτεραι Σκῆται ἐπίσης, οἷα ἡ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, μετεσκευάσθησαν εἰς μέγαρα.

Πάντα ταῦτα ἀναλώμασι τῶν ἡμετέρων. Οὕτω προχωροῦσιν ὁσημέραι οἱ Ρῶσσοι ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, καὶ ἤδη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν προσήγγισε τοὺς τετρακισχιλίους, πλείονας κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῶν μοναζόντων Ἑλλήνων. Καὶ ταῦτα ἐν μιᾷ τριακονταετίᾳ.

Ἡ τοσοῦτον πονηρῶς καὶ δολίως ἀρξαμένη κατάκτησις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τῶν Σλαύων δέον νὰ καταστήσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν προσεκτικὸν πρὸ τοῦ νέου τούτου κινδύνου. Εὐτυχῶς οἱ Ἁγιορεῖται μοναχοί, οἵτινες ἀείποτε ἀντέστησαν κατὰ πάσης ὑποχωρήσεως, ἐκτὸς εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων, καὶ οἵτινες οὐδαμῶς φέρουσι τὴν εὐθύνην τοῦ ἐκσλαυϊσμοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, γεγονὸς στιγματίζον τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνθίστανται πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἱεροῦ τούτου προπυργίου τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας. Ἐξεπλάγην

ἐκ τοῦ φλογεροῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν κατὰ τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διαμονήν μου. Πολλοὶ τούτων ὑπομιμνήσκουσιν ἀρχαϊκὴν ἀρετήν. Δὲν ἀναφέρω ὀνόματα, ἵνα μὴ προσβάλω τὴν μετριοφροσύνην οἱουδήποτε ἡγουμένου, ἢ ἁπλοῦ μοναχοῦ, ἀγωνιζομένου χάριν τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ, ὅστις ἐκπροσωπεῖται καὶ ἐπιδιώκεται ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαυώμεθα ἐπὶ τοῦ ζήλου τῶν εὐαρίθμων τούτων φρουρῶν τῆς ἐθνικῆς περιουσίας. Πρέπει νὰ συντρέχωμεν αὐτοὺς παντὶ τρόπῳ καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἅπαν ἐν γένει τὸ ἑλληνικὸν ὀρθόδοξον πλήρωμα. Ὁ ἀγὼν εἶνε κοινὸς καὶ καθῆκον ἔχομεν ν' ἀγωνισθῶμεν αὐτὸν πάντες ἐξ ἴσου.

Πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἀκόμη ὁ Πανσλαυϊσμὸς ἠρίθμει ἑκατοντάδα μόλις ἀντιπροσώπων ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει· σήμερον οὗτοι ὑπολογίζονται περὶ τοὺς τετρακισχιλίους. Καὶ ἂν δὲν μεριμνήσωμεν, τηροῦντες τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης πολιτείας, ν' ἀποκρούσωμεν νέας ἐπιδρομάς, οἱ ἐπήλυδες οὗτοι θὰ πολλαπλασιασθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ, ἐκ τοῦ ὁρμητηρίου τούτου ἐξαπλούμενοι ἐφ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν, ἥτις οὕτω θὰ ἐκπολιορκηθῇ ἐκ Βορρᾶ καὶ Μεσημβρίας, ἀποπνιγομένων τῶν ὁμοφύλων πληθυσμῶν τῆς ἑλληνικωτάτης χώρας. Ὑποκρίνονται, ὅτι πράττουσι τοῦτο ἐξ ἄκρας θρησκευτικῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ἡ συμπεριφορὰ αὐτῶν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας οὐδὲν τὸ τοιοῦτον μαρτυρεῖ. Τὰ μέσα, ἅτινα μετεχειρίσθησαν πρὸς ἐπικράτησιν εἶνε ἀνόσια, ὡς εἶνε ἀνόσιος καὶ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός. Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Κωνσταντινουπόλει ἡγουμένους τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων : «Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος!» *Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς Ἕλληνα ν' ἀγνοῇ, ὅτι ὁ κατέχων τὸ Ἅγιον Ὄρος δεσπόζει τῆς Μακεδονίας, τῆς Θρᾴκης, τῆς Θεσσαλίας, αὐτοῦ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.*

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς σκιαγραφήσω διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην πολιτείαν. Ὑφίσταται τοιαύτη ἀπὸ αἰώνων. Ἀλάχισται ἐπῆλθον μεταβολαί. Ὁ ἀρχέγονος Κανονισμὸς λειτουργεῖ καὶ σήμερον, ὅπως ἐλειτούργει κατὰ τοὺς ἀπωτάτους βυζαντινοὺς αἰ-

ῶνας. Ἅπασα ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ὑπέστη ἐπανειλημμένως πολλὰς καὶ ποικίλας μεταμορφώσεις· ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐξακολουθεῖ οὖσα ἡ αὐτή, οἵα ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἔθετον τὰ θεμέλια αὐτῆς οἱ πρῶτοι ἱδρυταί.

Εἴκοσίν εἰσιν σήμερον αἱ Μοναί, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ὁμόσπονδον ἐκκλησιαστικὴν πολιτείαν, τὴν ἕδραν αὐτῆς ἔχουσαν ἐν Καρυαῖς, τῷ κέντρῳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐκ τῶν Μονῶν τούτων αἱ δέκα ἑπτὰ εἶνε ἑλληνικαί, μία βουλγαρική, ἡ Μονὴ τοῦ Ζωγράφου, μία σερβική, ἡ μονὴ τοῦ Χιλιανδαρίου, καὶ μία ρωσσική, ἡ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Ἐκ τῶν δέκα ἑπτὰ τούτων ἑλληνικῶν Μονῶν, ἀρχαιόταται ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν εἶνε ἡ τῆς Λαύρας, ἡ τοῦ Βατοπεδίου, ἡ τῶν Ἰβήρων. Ἑκάστη τῶν Μονῶν τούτων ἔχει ἐξαρτήματα ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ : σκήτας, κελλία, καθίσματα ἢ μετόχια. Σκῆταί τινες τῶν ἑλληνικῶν τούτων Μονῶν κατέχονται ὑπὸ ἀλλοφύλων, καὶ ὡς τοιαύτας ἀναφέρω τὴν σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, τὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ καὶ τὴν ρωμουνικὴν τοῦ Προδρόμου. Αἱ σκῆται αὗται στεροῦνται πάσης αὐτοτελείας, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐταῖς μοναζόντων εἶνε περιωρισμένος, μολονότι τοῦτο παρεβιάσθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τῶν Ρώσσων, τῶν ἡμετέρων διαμαρτυρομένων, ἀλλά, ὡς μὴ ὤφελε, βοώντων ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἑκάστη τῶν Μονῶν τούτων, αὐτόνομος οὖσα ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆς πραγμάτων, ἀποστέλλει ἀντιπρόσωπον εἰς Καρυάς. Οἱ εἴκοσιν ἀντιπρόσωποι βουλεύονται ἀπὸ κοινοῦ· οἱ Ἕλληνες μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ σερβικοῦ, τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ τοῦ ρωσσικοῦ μοναστηρίου περὶ τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἑκάστη Μονή, μικρὰ ἢ μεγάλη ἀδιάφορον, κέκτηται μίαν ψῆφον ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, τουτέστι τῇ Βουλῇ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι ἐκλέγουσι τέσσαρας ἐπιστάτας, ὧν προΐσταται ὁ ἀρχιεπιστάτης καὶ οἵτινες ἐκπροσωποῦσι τὴν Κυβέρνησιν τῆς οἱονεὶ ταύτης πολιτείας. Πνεῦμα αὐτονομίας ἐπικρατεῖ ἐν τῇ διοικήσει ταύτῃ, εἰς ἣν ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀποστέλλει ἕνα ἀντιπρόσωπον καὶ εὐαρίθμους φύλακας τῆς τάξεως. Οἱ Μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν τῷ

πνεύματι τῆς ἀνεξαρτησίας, τὸ ὁποῖον τοὺς διακρίνει, ἀνθίστανται καὶ πολλάκις δυσφοροῦσι πρὸς πᾶσαν ἐκ τοῦ Πατριαρχείου ἐρχομένην διαταγήν. Σᾶς εἶπον πρὸ ὀλίγου πῶς ἀντέστησαν καὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ ἐκσλαυϊσμοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος· ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀντέστησαν παντὶ σθένει εἰς τὴν ἐπίμονον ἀξίωσιν τῶν Πατριαρχείων πρὸς χειροτονίαν τοῦ νέου Μητροπολίτου τῶν Σκοπίων Φιρμιλιανοῦ, τοῦθ᾽ ὅπερ πρότερον εἶχε πράξῃ καὶ ἡ Θεσσαλονίκη. Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι εἰς τὴν ἀντίστασιν ταύτην τῶν δέκα ἑπτὰ ἑλληνικῶν Μονῶν προσεχώρησαν ἡ βουλγαρικὴ Μονὴ τοῦ Ζωγράφου καὶ ἡ ῥωσσικὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. «Τὸ ζήτημα εἶνε ἐγκόσμιον, πολιτικόν», ἔγραφε πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ἡ Σύναξις τοῦ Ἁγίου Ὄρους «καὶ ἡμεῖς, οἱ μακρὰν τῶν ἐγκοσμίων βιοῦντες, ἀπέχομεν νὰ μετάσχωμεν εἰς ὑποθέσεις ἀντικειμένας εἰς τὸν μοναχικὸν ἡμῶν χαρακτῆρα». Ἡ δήλωσις αὕτη ἦτο πολιτικωτάτη, τιμᾷ δὲ τὴν ὀξυδέρκειαν τῶν Μοναχῶν, ὧν ἡ ἄρνησις ὑπῆρξε σιωπηλὴ διαμαρτυρία κατὰ τῶν τελουμένων.

Ἅπασαι αὗται αἱ Μοναὶ κέκτηνται ἰδιοκτησίας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἰδίᾳ ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ χώρᾳ. Τὸ Ἅγιον Ὄρος σκοπιμώτερον κανονίζον τὰ κατ᾽ αὐτό, δύναται μετ᾽ ἐπιτυχίας νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῶν καθ᾽ ὅλου συμφερόντων αὐτοῦ, τῶν τοσοῦτον δολίως καὶ ὑπούλως ὑπονομευομένων ὑπὸ τῶν ἐπηλύδων. Ἀλλ᾽ οὐχ ἧττον πᾶς ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀκροπόλεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καθῆκον ἔχει νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὴν χεῖρα βοηθείας. Ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πένητες καὶ πλούσιοι, τὸ δηνάριον παντὸς Ἕλληνος ἂς μὴ καθυστερήσῃ ἐν τῇ γενναίᾳ ταύτῃ τῶν ἐθνικῶν φρουρῶν ὑποστηρίξει. Αἱ σλαυϊκαὶ Μοναί, ἡ ῥωμουνικὴ Σκήτη, λαμβάνουσι τακτικὰς ἐπιχορηγήσεις παρὰ τῶν οἰκείων Κυβερνήσεων· ἡμεῖς καθῆκον ἔχομεν νὰ μὴ ἀδιαφορῶμεν. Ῥῶσσοι προσκυνηταὶ κατὰ χιλιάδες ἀριθμοῦνται, μεταβαίνοντες πρὸς προσκύνησιν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Πόσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων πράττουσι τὸ τοιοῦτο ; Οἱ μεγάλοι ἐθνικοὶ ἀγῶνες δὲν διεξάγονται διὰ τῆς ἐκδηλώσεως πλατωνικῶν μόνον συμπαθειῶν. «Δεῖ χρημάτων !» Ἐν τούτῳ κεῖται, ὅπως

ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα, οὐ σμικρὸν ἡ λύσις τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος.

Πρέπει νὰ μεταβῇ τις εἰς Ἅγιον Ὄρος διὰ νὰ κατανοήσῃ ὁποῖον ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου πρὸ τριετίας.

Ἓν τῶν μεγίστων μελημάτων τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμοῦ, εἶνε ἡ σύνταξις καὶ ὀργάνωσις τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἂς λάβωσι τὴν πρωτοβουλίαν ἐν τῇ γενναίᾳ ταύτῃ ἐθνικῇ ἐργασίᾳ πρῶτοι οἱ Ἁγιορεῖται πατέρες, κατανοοῦντες τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐθνικὴν ἀποστολήν, ἂς συνεργασθῶσι χριστιανικώτατα, ἂς διαχειρισθῶσι σκοπιμώτατα τὰ οἰκονομικὰ αὐτῶν, ἂς τελειοποιήσωσι τὴν Ἀθωνιάδα Σχολήν, ὅπως ὠνειροπόλησεν αὐτὴν καὶ ἐπί τινα καιρὸν ὠργάνωσεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, ἔστωσαν δὲ βέβαιοι, ὅτι τὸ φῶς τῆς ἐθνικῆς Πίστεως καὶ Ἰδέας, κατερχόμενον ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω, θέλει ἐκλάμψῃ, φωτίσῃ καὶ θερμάνῃ ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον. Δέον νὰ ἐγρηγορῶμεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, καὶ πρῶτον αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες Μοναχοί, οἱ κρεῖττον ἡμῶν γινώσκοντες τὰ πράγματα. Ἤκουσα πολλάκις ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει πραγματικὸς κίνδυνος κατακτήσεως. Τὸ μέγιστον τῶν ἐπιχειρημάτων εἶνε, ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες ἀριθμοῦσι δέκα ἑπτὰ ψήφους ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, τρεῖς δὲ μόνον οἱ Σλαῦοι. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο ἂς μὴ μᾶς ἐπαναπαύῃ! Ἐὰν οἱ ἐγκατασταθέντες ἐπὶ τῶν διαφόρων Σκητῶν, τῶν μέχρι τοῦδε ἀνηκουσῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς Μονάς, ζητήσωσι νὰ διεκδικήσωσι πλήρη αὐτοτέλειαν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ἀντιπροσωπείαν δ' ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τί ποιητέον; Θ' ἀναγνωρίσωμεν ἐπιβαλλόμενα διὰ τῆς βίας νέα πραξικοπήματα καὶ τετελεσμένα γεγονότα, ὅπως ὑπεκύψαμεν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν τῷ ἐκλαυϊσμῷ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἡ ἀρετὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν κεῖται ἐν τῇ προνοίᾳ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς προνοητικοὺς εὐνοεῖ ἡ τύχη. Τούτων οὕτως ἐχόντων, καλεῖται ὁ ἑλληνικὸς κόσμος νὰ μεριμνήσῃ καὶ περὶ τῆς ἱερᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καὶ ἀντὶ εὐτελεστάτων θυσιῶν

καὶ ἀγώνων δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποστολήν. Προσοχὴ μὴ καταστήσωμεν αὐτὸ ἐξ ἡμετέρας ὑπαιτιότητος ρωσσικὸν Γιβραλτάρ. Ἡμεῖς ἐσόμεθα οἱ ὑπαίτιοι τῆς τοιαύτης καταστροφῆς, οὐ μόνον οἱ ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκτὸς αὐτοῦ διαβιοῦντες.

Καταπαύω ἐνταῦθα τὴν διάλεξίν μου περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ προπυργίου τούτου τῆς Μακεδονίας. Εὔχομαι ἡ φωνή μου ν' ἀπηχήσῃ, οἱ δὲ λόγοι μου νὰ μελετηθῶσιν. Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν! «Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος!»...

Καὶ ἤδη περατῶν τὴν διάλεξίν μου ἀποστέλλω τοὺς ἀσπασμούς μου πρὸς τοὺς φρουροὺς καὶ θεματοφύλακας τῶν ἱερῶν κειμηλίων, ἅτινα τοῖς ἐνεπιστεύθησαν αἱ παρελθοῦσαι γενεαί. Ἔχετε οθένος, πεποίθησιν, ἐπὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὁποίου ἐτάχθητε ἀντιπρόσωποι. Μὴ σᾶς παραπλανήσωσι τὰ ἐπίγεια πάθη καὶ τὰ ἀξιώματα, ἀγωνισταὶ τῆς ὀρθοδοξίας! Μὴ σᾶς ἐπηρεάσωσιν αἱ βέβηλοι ὑποσχέσεις! Μὴ σᾶς πτοήσῃ τὸ κοσμικὸν μεγαλεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγκατέστη ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν ἡ ἀλαζονεία τῶν ἐπηλύδων. Εἶσθε μικροὶ καὶ ἀνίσχυροι, ἀλλ' ἡ ἰδέα, ἣν ἐκπροσωπεῖτε, εἶνε μεγάλη! Αὕτη ἂς σᾶς φωτίζῃ, ἂς σᾶς ἐμπνέῃ, ἂς σᾶς ἐνισχύῃ! Ἐν τῇ ἀφοσιώσει ὑμῶν πρὸς τὰ πάτρια, ἐν τῇ φρουρᾷ τῶν ἐμπιστευθέντων ὑμῖν ἱερῶν κειμηλίων, ἀναλογίζεσθε πάντοτε, ὅτι εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς ὑμᾶς ἡ περιφρούρησις ἑνὸς τῶν μεγίστων κειμηλίων τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, τῆς μακεδονικῆς χώρας. Εἶνε αὕτη ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως εἶνε τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀκρόπολις τῆς Μακεδονίας.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΟΓΔΟΗ

Κύριοι, συμβαίνει ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν ὅ τι καὶ ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀτόμων. Ἕκαστον ἄτομον τιμᾶται ἢ ἀγαπᾶται, ἐμπνέει τὴν δέουσαν ἐμπιστοσύνην, καθ' ὅσον ἐργάζεται ἐπιτυχῶς καὶ σκοπίμως. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν. Οἱ ἐργαζόμενοι λαοί, οἱ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, προκαλοῦσι δικαίαν ἐμπιστοσύνην, λαμβάνοντες κατ' ἀναλογίαν τὴν δικαίαν μερίδα ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς Ἱστορίας. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἔχομεν ἱστορίαν μακροχρόνιον, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει τοῦτο· καὶ ἐν τούτοις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ διδάγματά της. Σιωπῶμεν, ἀπρακτοῦμεν, ἐνῷ οἱ περίοικοι καταβάλλουσι πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ μᾶς ὑποσκελίσωσι, δημιουργοῦντες διὰ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα διαθέτουσι, συναρωγοὺς καὶ συμμάχους μεταξὺ τῶν ξένων, οἵτινες μέχρις ἐσχάτων ἠγνόουν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά των. Κατὰ πόσον τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐργασίας τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας, ἥτις οὐ σμικρὸν κατώρθωσε νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐνδιαφέρον τῶν ξένων, ἀναγνωριζόντων οὕτως ἢ ἄλλως τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐφημερὶς βιενναία, τέως μετὰ περιφρονήσεως γράφουσα περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἑλληνικῶν δικαίων, ἔν τινι τῶν τελευταίων αὐτῆς φύλλων, ἀφορμὴν λαμβάνουσα ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου Διαλέξεων, ἐσχολίασεν αὐτὰς μετὰ περισσῆς ἀναγνωρίσεως τῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις περισσότερον κατενόησε καὶ ὑπεστήριξε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὰ ἑλληνικὰ δίκαια ἐν Μακεδονίᾳ, εἶνε ὁ διάσημος Γερμανὸς συγγραφεὺς Μὰξ Νορδάου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς

πρώτης τοῦ νέου ἔτους γράψας τὰ ἑπόμενα βαρυσήμαντα περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας.

«Ἡ Μακεδονία, λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἔχει καὶ Βουλγάρους κα-»τοίκους. Βεβαίως· ἀλλ' οὗτοι οὔτε τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυ-»σμοῦ ἀποτελοῦσιν ἐκεῖ, οὔτε τὸ σπουδαιότατον λόγῳ πολιτισμοῦ »στοιχεῖον. Πρὸς τοῖς Βουλγάροις ζῶσιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Σέρβοι »καὶ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Τοῦρκοι, πρὸ πάντων δὲ Ἕλληνες, οἵ-τινες μέχρι τοῦδε διετέλεσαν οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ »ἐκείνῃ.»

«Ἡ Βουλγαρία, ἡ Ρωμουνία, ἡ Σερβία δύνανται νὰ ὑπάρχωσι, »χωρὶς νὰ κατέχωσι τὴν Μακεδονίαν ἢ μέρη αὐτῆς· οἱ Ἀλβανοὶ οὐ-»δὲν ἀκόμη ἔχουσιν ὡρισμένον πρόγραμμα διὰ τὴν Μακεδονίαν. »Διὰ τὴν Τουρκίαν τὸ μακεδονικὸν ζήτημα δὲν εἶνε ἐθνικόν, »ἀλλ' εἶνε πολιτικόν. Διὰ μόνον τοὺς Ἕλληνας εἶνε ζήτημα »ζωῆς ἢ θανάτου, ἂν ἡ Μακεδονία διασωθῇ εἰς τὸν Ἑλληνισμόν. »Οὐδεὶς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ ἀμφιβάλλει, ὅτι ἐὰν ἡ Μακε-»δονία διανεμηθῇ, ἐὰν περιέλθῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἢ λάβῃ τὴν αὐ-»τονομίαν καὶ καταστῇ δευτέρα Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, ταχέως μέλ-»λουσα νὰ λάβῃ τὴν τύχην τῆς πρώτης, οἱ νέοι κύριοι ἐν ταῖς ὑπο-»τεταγμέναις αὐτοῖς χώραις θὰ καταπιέσωσι διὰ σιδηρᾶς χειρὸς πάσας »τὰς ἄλλας ἐκεῖ ἐθνικότητας, πλὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν. Διότι πολὺ εὐαί-»σθητοι δὲν εἶνε οἱ λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. . . Διὰ τοὺς »Ἕλληνας πᾶσα ἐν Μακεδονίᾳ πολιτικὴ μεταβολή, μὴ ἱκανοποιοῦσα »δαψιλῶς τὰ ἱστορικὰ αὐτῶν δικαιώματα, θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς βιαίαν »ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν χώρᾳ, ἥτις πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἔτι »οὐδέποτε εἶχε γνωρίσῃ ἄλλην γλῶσσαν, ἄλλην Ἐκκλησίαν, ἄλλο Σχο-»λεῖον, ἄλλην μόρφωσιν καὶ ἡμέρωσιν ἢ τὴν ἑλληνικήν. Ἀλλ' ἡ ἀ-»πώλεια τῆς Μακεδονίας θὰ ἦτο σχεδὸν ἀνήκεστον τραῦμα εἰς αὐτὸ »τὸ ἑλληνικὸν Βασίλειον, ὅ περ δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ, »οὐδὲ ἴσως νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ μακρόν, ἂν ἠναγκάζετο νὰ πα-»ραιτηθῇ, μὴ μόνον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ »καὶ βορειοανατολικῇ Ἀφρικῇ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἔτι

»τοῦ σπουδαιοτάτου μέρους τῆς ἐν Εὐρώπῃ συνεχοῦς ἑλληνικῆς χώ-»ρας.....»

Καὶ τί ἄλλο βροντοφωνεῖ ἀπὸ τοσούτου ἤδη καιροῦ ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία, προκαλοῦσα ἐπὶ τῆς Μακεδονίας τὴν προσοχὴν τοῦ Πανελληνίου ;

Σχολιάζων τὸ μακεδονικὸν ἄρθρον τοῦ ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ κοινωνιολόγου ὁ ἐν Βιέννῃ ἀνταποκριτὴς τῆς ἀγγλικῆς «Σημαίας» *σημειοῖ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑπόμενα : «Ὀλίγη δόσις φαντασίας »ἀπαιτεῖται, ὅπως προμαντεύσῃ τις, ὅτι ἂν ἡ Μακεδονία ἀποσπα-»σθῇ ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Τουρκίας, αἱ ἡμέραι τοῦ ἐν Κωνσταντι-»νουπόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τουτέστι τῆς μὴ ρωσσικῆς »ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσοννήσῳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, θὰ εἶνε ἠριθ-»μημέναι. Μετὰ τῆς ἐξαφανίσεως δὲ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, περιωρισμέ-»νου νῦν σχεδὸν εἰς μόνην τὴν ἐπιρροὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλη-»σίας, ὁλόκληρος ἡ Μακεδονία, καθὼς καὶ ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, »ἡ Ρωμουνία καὶ τὸ Μαυροβούνιον θὰ καθίσταντο ἁπλῶς ρωσσικαὶ »ἐπαρχίαι».*

Οὕτω κρίνουσιν ἔγκριτοι Εὐρωπαῖοι περὶ τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος. Πλεῖστοι ὑπέροχοι ἄνδρες εἶνε διατεθειμένοι ν' ἀμυνθῶσιν ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τῆς σλαϊκῆς ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ πρέπει καὶ ἡμεῖς ἐντεῦθεν νὰ τοὺς ἐνισχύσωμεν· ἐνισχύομεν δ' αὐτοὺς μόνον ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Τοιαύτη ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος : Ἐργασία, ἐργασία, ἐργασία ! Μόνον ὁ στρώνων τὴν τράπεζαν καὶ τρώγει. Ἐργαζόμενοι, θὰ ἐκτιμηθῶμεν καὶ θὰ ἐνισχυθῶμεν.

Μετὰ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς διαλέξεώς μου. Πρόκειται περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς Μακεδονίας.

Μέχρι τοῦδε σᾶς ὡμίλησα περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος, περὶ τῶν γενομένων ἐνεργειῶν πρὸς προσηλυτισμόν, ἢ μᾶλλον πρὸς ἐθνικὴν ἀλλαξοπιστίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς. Σᾶς εἶπον διὰ μακρῶν ποία εἶνε ἡ σημασία τῆς Μακεδονίας ἐν τῇ ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, ἐπαναλαβὼν πολλάκις, ὅτι ὁ δεσπόζων τῆς Μακεδονίας δεσπό-

ζει τῆς Ἑλλάδος. Δὲν εἶνε δυσχερὲς τοῦτο· ἀρκεῖ νὰ ρίψῃ τις τὸ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης διὰ νὰ πεισθῇ. Ἡ Μακεδονία ἀποτελεῖ τὸ κέντρον καὶ τὸν σύνδεσμον τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἐὰν ἄρα περιέλθῃ αὕτη εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων, ἀπόλλυται ἀνεπιστρεπτεί. Τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Νορδάου, ἰσχυριζόμενος, ὅτι ἄνευ τῆς Μακεδονίας Ἑλληνισμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Ὁ μεταβὰς εἰς Παρισίους ἔλαβεν ἴσως ἀφορμὴν νὰ γευθῇ πολλάκις ἐν τοῖς ἑστιατορίοις τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης περίεργον γλύκυσμα, ἀποτελούμενον ἐκ ποικίλων καὶ ἐκλεκτῶν ὀπωρικῶν. Σᾶς τὸ συνιστῶ, κύριοι, εἶνε ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις εὔγευστον. Παρίστησι πράγματι τὴν Μακεδονίαν. Δι' αὐτὸν ἴσως τὸν λόγον προκαλεῖ αὕτη τὴν ὄρεξιν τοσούτων ἰσχυρῶν τῆς Γῆς.

Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης κέκτηται τοσαύτην ποικιλίαν φυλῶν καὶ λαῶν, ὅσον ἡ Μακεδονία· ἐν τούτοις παρὰ τὴν ποικιλίαν ταύτην ἐπικρατεῖ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός. Ἐπῆλθον ἀπ' αἰώνων πολλαὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἐπιδρομαὶ ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης, ἀλλ' ἐπικρατεῖ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτὴρ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Μακεδονίαν, κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἰδίᾳ, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν καταπληκτικὴν ταύτην ποικιλίαν, ἥκιστα δὲ διατεθειμένοι νὰ γράψωσι τὴν ἀλήθειαν, παρέστησαν ψευδῶς ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτῶν τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων. Τινὲς τούτων, ὡς ὁ Βέλγης Λαβελαίη, ὅστις μόλις ἠρίθμησεν ἑξήκοντα πέντε χιλιάδας ἐν συνόλῳ Ἑλλήνων, ὁ Γίρετσεκ, ὁ Κάνιτς, ὁ Κήντσεφ εὗρον ἐπικρατοῦν τὸ σλαυοβουλγαρικὸν στοιχεῖον. Ὁ Γκόπτσεβιτς τοὐναντίον ἠρίθμησεν ἐν Μακεδονίᾳ μόνον Σέρβους, ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Βάϊγκανδ ἐξεπλάγη ἐκ τῆς πληθύος τῶν Ἀρωμούνων, *ὡς μετεβάπτισε τοὺς Κουτσοβλάχους. Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῆς ρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετρουπόλεως ἀποσταλεῖσα Ἐπιτροπὴ εὗρεν ἐπικρατοῦν σλαυϊκόν τι στοιχεῖον πρὸς τῷ ἑλληνικῷ. Σημειωτέον ὅτι οἱ σλαυόφωνοι οὗτοι εἶνε ἑλληνομακεδονικῆς καταγωγῆς, πολλαὶ λέξεις τῶν ὁποίων ρίζας μὲν ἔχουσιν ἑλληνικάς, καταλήξεις δὲ σλαυϊκάς.*

Αὐτὸς ὁ Γάλλος Βίκτωρ Μπεράρ, ὁ μεθ' ἱκανῆς ἀμεροληψίας με-

λετήσας τὸ μακεδονικὸν ζήτημα, καίπερ μὴ ἀμφισβητῶν τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οὐχ ἧττον περιορίζει αὐτὸν ἰδίᾳ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὰ πρὸς τὸ Αἰγαῖον παράλια αὐτῆς. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔγραψαν περὶ Μακεδονίας, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐμελέτησαν αὐτὴν μᾶλλον διὰ τῶν βιβλίων τῶν ξένων ἢ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ γνώσεων. Δυστυχῶς πολλὰς ἐκ τῶν συγγραφῶν τούτων συνέτρεξε καὶ τὸ Κράτος, ἴσως μὴ ὑπαρχουσῶν καλειτέρων. Ἔχομεν ἄρα καθῆκον, Κύριοι, καταβάλλοντες ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς θυσίας, νὰ μελετήσωμεν σοβαρῶς καὶ ἐπισταμένως τὰ κατὰ τὴν ἑλληνικωτάτην ταύτην χώραν, νὰ γνωρίσωμεν αὐτὴν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ νὰ καταστήσωμεν αὐτὴν γνωστὴν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Πρέπει νὰ κηρύξωμεν ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν δύναμιν τῆς ἀλυτρώτου πατρίδος, νὰ γνωρίσωμεν ἑπομένως καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ νὰ ἴδωμεν αὐτὴν δι' ἑλληνικῶν ὀφθαλμῶν καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ξένων.

Περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Μακεδόνων σᾶς ὡμίλησα ἤδη καὶ ἐν προηγουμέναις διαλέξεσιν. Ὀφείλω καὶ πάλιν νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ὁ χαρακτὴρ οὗτος διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὁ αὐτός, ὁποῖος ἐξεδηλώθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἐὰν εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ φυλετικὴ σύστασις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀποτέλεσμα τοῦ φυσικοῦ περιέχοντος, τὸ φυσικὸν περιέχον τῆς Μακεδονίας ἐκπροσωπεῖ ἰσχυρότατον ἐθνικὸν παράγοντα, ἀπαραμίλλως ἐκδηλωθέντα ἐν τῇ φυσιολογικῇ συστάσει τοῦ μακεδονικοῦ ὀργανισμοῦ. Τὸ περιέχον, ἄρα ἡ μακεδονικὴ χώρα, εἶνε ἁδρότατον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἡ γεωγραφικὴ σύστασις τῆς χώρας εἶνε ἀξιολογωτάτη, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ γεωγραφικὴ τοποθεσία. Ὑψηλὰ ὄρη, πεδιάδες, καταλλήλως διακοπτόμεναι ὑπὸ ὀρέων ἢ ὑπὸ ποταμῶν, ἀπέραντος παραλία, προσφυέστατα βλέπουσα πρὸς τὴν Ἀνατολήν, τοιαύτη ἡ Μακεδονία. Εἶνε πλουσιωτάτη εἰς μεταλλεῖα καὶ καρποφόρους γαίας· τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα ἔσχον ἀείποτε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν αὐτῇ ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἐμπορία καὶ ἡ βιομηχανία. Ἐπὶ τῆς παγκοσμίου κυριαρχίας τῶν Ρωμαίων διὰ τῆς περιωνύμου ἐκείνης

Ἐγνατίας ὁδοῦ, τῆς ὁποίας λείψανα ἐπισώζονται μέχρι σήμερον, ἦτο ἡ γέφυρα μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Τοιοῦτο περιέχον δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ παραγάγῃ ἰσχυρὸν λαόν, καὶ τοιοῦτος ἐπιφαίνεται ὁ Μακεδὼν μέχρι τῆς σήμερον. Αἱ ἱστορικαὶ περιπέτειαι, αἱ μεγάλαι ἐπιδρομαὶ καὶ διασταυρώσεις τῶν ἐπὶ μακρὸν ἢ βραχὺν χρόνον καταλαβουσῶν τὴν χώραν ταύτην λαῶν, δὲν ἠλλοίωσαν τὸν ἀρχέγονον τῶν κατοίκων χαρακτῆρα. Τὸ ἑλληνικὸν αἷμα ἐπικρατεῖ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, εἴτε καθαρὸν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις τῶν πραγματικῶν Ἑλλήνων, εἴτε ἀνάμικτον ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν μιξελλήνων Σλαύων.

Τοιοῦτος ἐξεδηλώθη ἐν ταῖς ἱστορικαῖς περιπετείαις ὁ ἑλληνικώτατος τῶν κατοίκων αὐτῆς χαρακτήρ· συνθετικός, δημιουργικός. Τοιαύτη χώρα ἦτο προωρισμένη νὰ παραγάγῃ τὸν ὕπατον τῶν φιλοσόφων, τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ τοσούτους μεγάλους πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ στρατηγούς, τὸν Φίλιππον, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον.

Ὡς σᾶς ἔλεγον ἤδη, αἱ μακροχρόνιοι φυλετικαὶ ἐπιδρομαί, εἰ καὶ ἠλλοίωσαν τὸν μακεδονικὸν ὀργανισμὸν κατὰ πρῶτον, ἐν τούτοις σὺν τῷ χρόνῳ ἀφωμοιώθησαν οἱ ἐπιδραμόντες, οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ὁ ἐξελληνισμὸς αὐτῶν κατ' ἀνάγκην, καὶ ὡς γνωρίζετε, τοιοῦτό τι δὲν ἐτελέσθη μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου· ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι, ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ὅπου ἀλλοῦ ἐπέδραμον οἱ βάρβαροι κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἀδιστάκτως ἰσχυρίζομαι σήμερον, ὅτι ὁ προεξάρχων φυλετικὸς χαρακτὴρ ἐν Μακεδονίᾳ εἶνε ὁ ἑλληνικός, οὐδ' εἶνε δυσχερὴς ἡ ἀντίληψις τοῦ φαινομένου τούτου. Σᾶς φέρω παράδειγμα τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ παλαιοτάτη αὕτη μακεδονικὴ αὐτόπολις ἐξηκολούθησε διὰ τῶν αἰώνων διατελοῦσα ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἑλληνικὴ πόλις, διότι καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτῆς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ διευθύνουσα κοινωνικὴ τάξις ἦσαν ἑλληνικά. Παρὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐξ Ἱσπανίας ἐλθόντων Ἑβραίων, ἀφαιρουμένων τούτων, ἡ πόλις εἶνε ἑλληνικωτάτη. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ἡ ἐπικρατοῦσα, διότι δὲν κυβερνῶσι πάντοτε οἱ ἀριθμοὶ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἡ ἰδέα, τὰ αἰσθήματα, αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις.

Αὐτοὶ οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης χρῶνται συνήθως τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐν ταῖς κοινωνικαῖς αὐτῶν σχέσεσιν. Ἀκόμη δὲ περισσότερον ἐκδηλοῦται τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι τῆς Μακεδονίας, ἐν Μοναστηρίῳ, Σερβίοις, Καστορίᾳ, Βερροίᾳ, Σέρραις, Νιαούστῃ, Κοζάνῃ, Καβάλλᾳ, Δράμᾳ, Ξάνθῃ κλπ. Πανταχοῦ ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἑλληνικός. Ἐν ἁπάσαις ταύταις ἐπικρατεῖ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ὅπως θ᾽ ἀποδείξω παρακατιών, ἐν τοῖς γράμμασιν, ἐν ταῖς τέχναις, ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.

Ὅπως καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπον, ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς συμποσοῦται εἰς δύο ἑκατομμύρια. Ἐκ τούτων, ἀφαιρουμένων 300 χιλιάδων κατοίκων τῆς λεγομένης Παλαιᾶς Σερβίας, Σέρβων καὶ Ἀλβανῶν, τῶν τελευταίων τούτων ὁσημέραι ἐξαπλουμένων, ὑπολείπεται πληθυσμὸς ἐν τῇ λοιπῇ Μακεδονίᾳ ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ ἑπτακοσίων χιλιάδων ψυχῶν, δηλαδὴ ἐν ταῖς Γενικαῖς Διοικήσεσι Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τῇ ὑποδιοικήσει Σερβίων. Ἐκ τούτων εἰς ἑπτακοσίας χιλιάδας ὑπολογίζονται οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ ὁμαίμονος κουτσοβλαχικοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου τυγχάνει μὲν ἐν μέρει μιξελληνικὴ ἡ γλῶσσα, ἑλληνολατινική, οὐχ ἧττον ἐπικρατεῖ καθ᾽ ὅλας αὐτοῦ τὰς σχέσεις ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα, ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ, ἁγνότατα ἑλληνικὰ ἤθη καὶ παραδόσεις.

Ἂν ὁ νεώτερος Ἑλληνισμὸς δικαιοῦται νὰ καυχᾶται διὰ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἐθνικοὺς εὐεργέτας, μεταξὺ τούτων πρωτοστατοῦσι κατ᾽ ἀρχὴν οἱ λεγόμενοι Κουτσόβλαχοι : ὁ Στουρνάρης, ὁ Τοσίτσας, ὁ Σίνας, ὁ Δούμπας, ὁ Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι, εἴτε τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης, εἴτε τῶν λοιπῶν Κοινοτήτων εὐεργέται. Ἐπιθυμεῖτε ἀποδείξεις τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν Κουτσοβλάχων τούτων ; Ἰδοὺ τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, τὸ Στάδιον, ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, τὸ Ἀβερόφειον καὶ τόσα ἄλλα. Ἐρωτήσατε οἱονδήποτε Ἕλληνα τῆς Αἰγύπτου, ἵνα σᾶς εἴπῃ ὁπόσα ἔπραξεν ἀγαθὰ ὑπὲρ τοῦ τόπου τούτου ὁ Μετσοβίτης Ἀβέρωφ. Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ πολιτικὴ εὗρεν ἐπιφανῆ αὐτῆς λειτουργὸν τὸν ἐκ Καλαρρυτῶν Ἰωάννην Κωλέττην, ἡ δὲ ποίησις τὸν ἐκ Συρράκου

Γεώργιον Ζαλοκώσταν, Κουτσοβλάχους. Κουτσόβλαχοι καταριθμοῦνται μεταξὺ τῶν ἐπισημοτάτων Ἁρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν, τῶν πρὸ τῆς Παλιγγενεσίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἀγωνισαμένων, καὶ μόνον ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς πλαστογράφους τῆς Ἱστορίας, ὅπως πρὸς τοῖς ἄλλοις κ ὶ ὁ πρῴην Ρωμοῦνος ὑπουργὸς Δόκτωρ Ἰστράτης, νὰ γράφωσι καὶ νὰ λέγωσιν ἐν ἐπιστημονικαῖς συνελεύσεσιν ἀκατανόητα παραδοξολογήματα, ὁποῖα τὰ ἑπόμενα, ἅτινα ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω :

«... Ὁσάκις οἱ Ρωμοῦνο. ἀφέθησαν ἐν εἰρήνῃ, ἐπεζήτησαν νὰ »διακριθῶσιν ἐν τῷ ὡραίῳ πεδίῳ τῶν ἐπιστημῶν. Οὕτω γνωρίζομεν »τὸ σπουδαῖον μέρος, ὅ περ διεδραμάτισαν εἰς πᾶν εἶδος ἀνθρωπίνης »μορφώσεως. Δὲν θ' ἀναφέρω ἢ τὰ ὀνόματα τοῦ Νικολάου Μελέ»σκου ... (ἕπονται καὶ ἄλλα ρωμουνικὰ ὀνόματα) τοῦ Μπότσαρη, »τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Βλαχοπούλου καὶ ἄλλων, οἵτινες πάντοτε »ἀπέδειξαν τὸ ὑπέροχον τῆς ἡμετέρας φυλῆς». Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ γελάσητε, διότι ἐγράφησαν καὶ παρὰ Σλαύων ἄλλαι τερατωδέστεραι ψευδολογίαι, αἵτινες καὶ ἀπεπλάνησαν εὐπίστους τινὰς Εὐρωπαίους.

Αἱ ἑπτακόσιαι αὗται χιλιάδες Ἑλλήνων καὶ Κουτσοβλάχων διατελοῦσιν ἐγκατεσπαρμέναι καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν. Ὅ τι δὲ ἄξιον λόγου καὶ σημαῖνον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐκπροσωπεῖται ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τούτου.

Ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ὑπολογίζεται εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας. Ὡς θὰ παρατηρήσω βραδύτερον, ὁ πληθυσμὸς οὗτος κατὰ μέγα μέρος εἶνε ἰθαγενής, μικροῦ μόνον μέρους καταγομένου ἐξ Ἀσίας. Ἐκ τῶν ἰθαγενῶν οἱ μὲν εἶνε Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Σλαῦοι, Βούλγαροι καὶ Σέρβοι. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ Ἑβραῖοι Μωαμεθανοὶ περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας, οἱ λεγόμενοι ἐν Θεσσαλονίκῃ Ντουνμέδες. *Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Μακεδονίας, κατ' ἐξοχὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ πλεῖστον ἐγκατεστημένοι, ὑπολογίζονται εἰς ἑκατοντακισχιλίους, ὀλιγώτερον δὲ ἐκπροσωποῦνται ἄλλαι φυλαί, οἷοι οἱ Ἀλβανοί, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ἀθίγγανοι.*

Τοιαύτη ἐν ἀμερολήπτῳ ἀκριβείᾳ ἡ φυλετικὴ κατανομὴ ἐν Μακεδονίᾳ. Ὡς κατανοεῖτε ἐκ τῶν ἀριθμῶν, προεξάρχει τὸ ἑλληνικὸν στοι-

χεῖον. Κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῦτο συμβαίνει, ὅπως σᾶς εἶπον ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν ταῖς παραλίαις.

Ἤδη ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω τινὰ καὶ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ, ἐξ οὗ θὰ κατανοήσητε καὶ πάλιν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ εὑρίσκονται οἱ Ἕλληνες. Ἐκ τούτων ἀντιπροσωπεύεται ἡ τάξις τῶν ἐπιστημόνων, τῶν μεγάλων κτηματιῶν, τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων καὶ τῶν γεωργῶν. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀνήκει μέγα μέρος τῆς ἐγγείου κτήσεως τῆς Μακεδονίας. Οἱ Μωαμεθανοὶ εἶνε ἐπίσης μεγάλοι γαιοκτήμονες, δημόσιοι λειτουργοὶ καὶ στρατιῶται. Οἱ Σλαῦοι Μακεδόνες, Βούλγαροι καὶ Σέρβοι, εἶνε ποιμένες καὶ γεωργοί, μικρέμποροι καὶ ἀγωγιᾶται. Ἡ δὲ ἐμπορικὴ αὐτῶν ἐνέργεια εἶνε ἐλαχίστη. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἔμποροι καὶ χρηματισταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐργάται. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ κατ' ἐξοχὴν πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ὀφείλω ἐπίσης νὰ προσθέσω, ὅτι μέγα μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου ἐν Βιέννῃ, Βουδαπέστῃ καὶ πολλαῖς πόλεσι τῶν παραδουναβίων καὶ τῶν τοῦ Αἵμου χωρῶν διεξάγεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν μακεδονικῶν Διοικήσεων Σερβίων, Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης ἔχει ὡς ἑξῆς:

Διοίκησις Σερβίων.—Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους ὑπολογισμοὺς περὶ τὰς διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας, ἐξ ὧν 240 χιλιάδες Ἕλληνες, 10 δὲ χιλιάδες μόνον Μωαμεθανοί, καὶ οὗτοι ἐν ταῖς πόλεσι Σερβίων καὶ Γρεβενῶν.

Γενικὴ Διοίκησις Θεσσαλονίκης.—Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι περὶ τὰς 250 χιλιάδας Ἑλλήνων· ἐπίσης διακόσιαι χιλιάδες ἐν τῇ **Γεν. Διοικήσει τοῦ Μοναστηρίου.**

Ὅτι δὲ οἱ ἑλληνικοὶ οὗτοι ἀριθμοὶ εἶνε ἀκριβέστατοι, τὰ μάλιστα δὲ ἐξωγκωμένοι οἱ ἀριθμοὶ τῶν ἀμφισβητούντων τὴν διοίκησιν ταύτην Ρωμούνων καὶ Βουλγάρων, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω τὰ ἑπόμενα, ἅτινα ἀντιγράφω ἐκ μακροῦ λόγου τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ρωμούνου Ὑπουργοῦ κ. Χάρετ, ἀνακοινώσαντος

αὐτὰ εἰς τὴν ρωμουνικὴν Βουλὴν περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἐν τῇ Γενικῇ Διοικήσει τοῦ Μοναστηρίου :

«Ἔχω στατιστικὰς σημειώσεις διὰ τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου. Εὑρίσκω λοιπόν, ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσιν 24 ρωμουνικὰ σχολεῖα, 369 ἑλληνικά, 45 σερβικὰ καὶ 245 βουλγαρικά. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων ἑκάστου σχολείου ἔχει ὡς ἑξῆς : Ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὅρον 1 καὶ 1/4 διδάσκαλοι ἐπὶ ἑκάστου σχολείου, ἐν τοῖς σερβικοῖς 1 3/4, ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις 3 διδάσκαλοι ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου σχολείου... Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν τοῖ ἑλληνικοῖς σχολείοις εἶνε κατὰ μέσον ὅρον 37 δι᾽ ἕκαστον σχολεῖον, ὁ τῶν Σέρβων 25, ὁ τῶν Βουλγάρων 38· ἐν τοῖς ρωμουνικοῖς σχολείοις οἱ μαθηταὶ μόλις ἐξικνοῦνται εἰς τοὺς 17, δηλαδὴ μόλις τὸ ἥμισυ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων.

«Ἐν τῷ ρωμουνικῷ λυκείῳ τοῦ Μοναστηρίου ὑπάρχουσιν 20 καθηγηταί, ἐν τῷ ἑλληνικῷ 10, ἐν τῷ σερβικῷ γυμνασίῳ 7, ἐν τῷ βουλγαρικῷ λυκείῳ 8. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐν τῷ ἑλληνικῷ λυκείῳ ἕκαστος καθηγητὴς ἐργάζεται κατὰ μέσον ὅρον 19 1/2 ὥρας καθ᾽ ἑβδομάδα, ἐν τῷ σερβικῷ 16, ἐν τῷ βουλγαρικῷ 22, ἐν δὲ τῷ ρωμουνικῷ μόλις 10...»

Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ Μοναστηρίου, τοῦ ὁποίου τὸν ἔκπαλαι ἑλληνικὸν χαρακτῆρα διαμφισβητεῖ ὁ Πανσλαυϊσμός, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω τὸ ἑπόμενον σημείωμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβον πρὸ ὀλίγου ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Καταδείκνυται καὶ πάλιν πῶς ἑρμηνεύουσιν, ἢ μᾶλλον πῶς παραποιοῦσιν οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὰ πράγματα. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ σημειώματος τούτου θ᾽ ἀποδείξῃ περιτράνως κατὰ πόσον ἡ ὀνομασία «Βιτώλια», δι᾽ ἧς καλοῦσι τὸ Μοναστήριον, εἶνε σλαυϊκῆς προελεύσεως :

«Πολλοὺς πολλάκις ἠκούσαμεν νὰ διατείνωνται, ὅτι ἡ ὀνομασία τῆς καθ᾽ ἡμᾶς πόλεως Μοναστηρίου [Μπιτώλια] εἶνε σλαυϊκή· οὐδεὶς ὅμως κατώρθωσε νὰ προσδιορίσῃ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως μετὰ δικαιολογητικοῦ τινὸς ὅπως δήποτε τῆς γραμματικῆς των ἐννοίας ἢ τῆς ἱστορίας των γεγονότος. Πάντες παραδέχονται σιωπηρῶς ὡς

σλαυϊκὴν τὴν λέξιν καὶ μόνον ἕνεκα ἐλλείψεως ἐπιχειρήματος τὴν φήμην ταύτην καταρρίπτοντες. Μετ' ἀρκετῆς δόσεως ὀπισθοβουλίας οἱ ἑκάστοτε τὴν χώραν ταύτην γεωγραφικῶς καὶ ἐθνολογικῶς μελετήσαντες Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες παρέκαμψαν τὸν σκόπελον τοῦτον, τοῦτο μὲν ὅπως μὴ καταφανῇ τὸ ἀκατάρτιστον καὶ ἡ περὶ ἣν ἀσχολοῦνται ἐπιστήμην γυμνότης, τοῦτο δὲ ἵνα ἀρέσωσι τοῖς πάτρωσι τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, παρ' ὧν, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα πρακτόρων καὶ καθαρῶν προπαγανδιστῶν, μίσθαρνοι ἀπεσταλμένοι τυγχάνουσιν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐπιστήμης.

«Καθ' ὃν χρόνον ἡλώθη ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνέκειτο τὸ πλεῖστον ἐκ μοναστηρίων παρθένων καὶ γυναικῶν· τοῦτο τοὐλάχιστον διδασκόμεθα ἔκ τε τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παραδόσεως, ἡμετέρας καὶ τουρκικῆς. Πρὸ τῆς ἁλώσεως ἀκόμη εἶχε διαταχθῇ ὁ Τοπὰλ Τζὰκ Ἀγᾶς νὰ προσβάλῃ τὸ «Κηζλὰρ Μοναστηρὶ» (Μοναστήριον Παρθένων)· ἀμαχητεὶ ἡ πόλις παραδίδεται καὶ ἐγνώσθη δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὰς προϊσταμένας ἀρχὰς ἡ ἅλωσις· κατὰ τὴν ὀνομασίαν δὲ τῆς ἁλωθείσης πόλεως τὸ πιθανώτερον εἶνε, ὅτι ἐγένετο χρῆσις τῆς ἀραβικῆς λέξεως «μπετοὺλ» = παρθένος καὶ οὐχὶ τῆς ἀντιστοίχου τουρκικῆς λέξεως «κηζλὰρ» καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶνε ἤδη ἀναμφισβήτητον, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ Τοῦρκοι, καὶ πρὸ πάντων οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου διαταγὰς τῶν Ὑπουργείων, ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ποιοῦνται κατὰ κόρον χρῆσιν λέξεων ἀραβικῶν. Ὅθεν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τὴν κακὴν πρόθεσιν νὰ δυσαρεστήσωμεν τοὺς ὀργιάζοντας πανσλαυϊστάς, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν «μπετοὺλ μοναστηρὶ» ἀντὶ «κηζλὰρ μοναστηρὶ» καὶ ἐλευθέρως ὅλως ν' ἀναγάγωμεν τὸ ὄνομα «Μπιτώλια» εἰς ἀραβικὴν παραγωγήν».

Ὑπερτεροῦμεν μεγάλως καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς παιδείας· ἰδοὺ αὐθεντικὸς πίναξ τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῆς Μακεδονίας.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Ἑλληνικῶν Σχολείων, διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, μαθητῶν καὶ μαθητριῶν

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΑΖΑΔΕΣ ('Επαρχίαι)	Ἑλληνικὰ σχολεῖα, διδάσκαλοι, διδασκάλισσαι, μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι — Γυμνάσια			Δημοτικὰ καὶ ἀστυκὰ σχολεῖα			Γραμματοδιδασκαλεῖα			Παρθεναγωγεῖα καὶ νηπιαγωγεῖα			Σύνολον		
	Γυμνάσια	Καθηγηταί	Μαθηταί	Μαθηταί	Διδάσκαλ.	Μαθηταί	Σχολεῖα	Διδάσκαλ.	Μαθηταί	Σχολεῖα	διδασκάλισσαι	Μαθήτριαι	τῶν σχολείων	Διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν	μαθητῶν καὶ μαθητριῶν
1) Καζᾶς Θεσσαλονίκης....	1	15	138	20	31	1542	17	11	144	8	23	1456	46	86	3583
2) » Γεβγελῆς........	...	...		14	19	599	13	13	242	3	3	283	30	35	1126
3) » Δοϊράνης........	...	...		3	4	125	6	6	125	1	2	135	10	12	385
4) » Λαγκαδᾶ........	...	...		11	18	824	11	11	228	7	9	887	29	38	1939
5) » Στρωμνίτσης	...	...		10	16	663	9	9	224	3	4	390	22	29	1277
6) » Κασσάνδρας	...	...		30	42	1768	18	19	489	7	7	715	55	68	2972
7) » Γηννιτσῶν	...	...		18	24	697	8	8	185	4	4	352	30	36	1234
8) » Βερροίας........	...	...		12	25	1318	23	23	505	4	8	368	39	56	2192
9) » Αἰκατερίνης......	...	...		14	22	1198	13	13	267	4	4	523	31	39	1988
10) » Βοδενῶν..........	...	...		10	20	822	15	15	333	2	2	186	27	37	1341
11) » Βελεσσῶν	...	...		1	2	45				1	1	58	2	3	103
12) » Σερρῶν..........	1	...		20	32	1624	33	37	1000	16	24	1347	70	101	4804

13)	»	Δεμίρ-Ἰσσάρ καὶ Μελελίκου	...	...		10	23	1090	15	15	363	10	12	525	35	50	1978
14)	»	Νευροκοπίου....	...	...	...	1	2	45	3	4	115	2	2	70	6	8	230
15)	»	Ζίχνης	...	...	. ..	21	31	1888	19	19	445	13	15	757	53	65	3090
16)	»	Δράμας, Καβάλλας	...	...		25	43	1920	3	6	91	10	16	670	41	65	2681
		Σύνολον...	2	23	225	220	384	16169	209	215	5061	95	136	8722	526	728	30177

ΝΟΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

1)	»	Καζᾶς Πελαγωνίας........	1	6	50	7	14	1169	21	23	716	7	12	1070	38	55	3005
2)	»	Περλεπὲ..........	...	...	...	1	1	30	4	4	95	1	1	40	6	6	165
3)	»	Πρισπῶν καὶ Ἀχρίδος.....	...	...		14	22	1183	15	16	397	7	10	690	36	48	2270
4)	»	Μογλενῶν........	...	...		17	23	1105	8	8	225	3	3	135	28	34	1465
5)	»	Καστορίας........	...	...		55	71	3482	63	65	1685	13	14	740	131	152	5907
6)	»	Κορυτσᾶς	...	...		16	27	1760	1	1	20	5	7	180	22	35	2560
7)	»	Ἐλασσῶνος......	...	...		17	27	838	11	11	233	3	4	190	31	42	1261
8)	»	Σερβίων καὶ Κοζάνης.....	1	5	46	5	16	966	19	19	522	5	11	809	30	51	2343
9)	»	Σισσανίου καὶ Σιατίστης......	2	9	215	17	31	1675	10	10	310	9	12	825	38	62	3025
10)	»	Γρεβενῶν	...	...		11	16	1037	15	15	345	1	1	70	27	32	1452
		Σύνολον......	4	20	314	160	248	13245	166	172	4548	54	77	3825	384	517	24356

Ἐξ ὅλων τούτων τῶν πραγματικῶν δεδομένων περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀριδήλως καταφαίνεται, ὅτι οὗτος ὑπερτερεῖ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, οὐ μόνον ὑπὸ ἀριθμητικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πνευματικήν. Ἵνα περιορισθῶ εἰς τὰ σύγχρονα, ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν ΙΘ'. αἰῶνα εἶνε ἱστορία ἑλληνική. Τοῦτο ἤδη ἀπέδειξα διὰ τῆς στατιστικῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὡς τὸ ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἐπικρατεῖ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅ περ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπεύει τὴν ἑλληνικὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, ἀριθμεῖ ἐν Μακεδονίᾳ 26 Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπάς, τὰς ἑπομένας :

1) Θεσσαλονίκης, 2) Ἀρδαμῶνος, 3) Κασσανδρείας, 4) Ἱερισσοῦ, 5) Πολυανῆς, 6) Σερρῶν, 7) Δράμας, 8) Ξάνθης, 9) Κορυτσᾶς, 10) Βερροίας, 11) Σισανίου, 12) Ἐλασσῶνος, 13) Γρεβενῶν, 14) Καστορίας, 15) Σερβίων καὶ Κοζάνης, 16) Πελαγωνίας, 17) Στρουμνίτσης, 18) Μελενίκου, 19) Βοδενῶν, 20) Μογλενῶν, 21) Καμπανίας, 22) Κίτρους, 23) Ἐλευθερουπόλεως, 24) Δίβρης καὶ Βελισσοῦ, 25) Ἀχρίδος καὶ Πρεσπῶν καὶ 26) Νευροκοπίου.

Βουλγαρικαὶ δὲ εἶνε ἐν συνόλῳ ἑπτά : 1) Βιτωλίων, 2) Σκοπίων 3) Νευροκοπίου, 4) Στρουμνίτσης, 5) Ἀχρίδος, 6) Δίβρης καὶ 7) Βελεσοῦ.

Δύο δὲ μόναι Σερβικαί, καὶ αὗται ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου: 1) ἡ τῶν Σκοπίων καὶ 2) ἡ τῆς Ρασκοπρισρένης.

Πάντα ταῦτα τὰ στατιστικὰ δεδομένα τῆς καθόλλου ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ τί ἄλλο μαρτυροῦσι παρὰ τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ ; Καὶ ἐν τούτοις οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, χυδαίως παραποιοῦντες τοὺς ἀριθμοὺς, προσπαθοῦσι παντὶ τρόπῳ νὰ δημιουργήσωσι σλαϊκὸν ζήτημα ἐν Μακεδονίᾳ, καθιστῶντες μετ' αὐτῆς ὑπόδουλον καὶ ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, διότι τοῦτο εἶνε τὸ ἀπώτατον πρόγραμμα τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ.

Τοιαύτη εἶνε, Κύριοι, ἡ σύγχρονος κατάστασις τῆς Μακεδονίας. Καθώρισα τὰ κατ' αὐτὴν ἀμερολήπτως καὶ ἐν εἰλικρινείᾳ, φρονῶν πάντοτε, ὅτι ἡ μὲν πλάνη παρέρχεται καὶ διαλύεται, ἐνῷ ἡ ἀλήθεια θριαμβεύει.

Τελευτῶν τὴν σημερινὴν διαλεξιν μου, ἐπαναλαμβάνω: ἡ Μακεδονία ἦτο, εἶνε καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ἔσται ἑλληνική, ἀρκεῖ ν᾽ ἀγωνισθῶμεν ἐντίμως ἐργαζόμενοι. Εἶνε ἀληθές, ὡς καὶ πρότερον ἔλεγον, ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ κατέλιπεν ἴχνη τινὰ ἐπὶ τοῦ ψυλετικοῦ χαρακτῆρος τῶν Μακεδόνων· ἀλλ᾽ ὑπὸ τὴν θαυματουργὸν καὶ δημιουργικὴν ἐνέργειαν τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας τὰ ἴχνη ταῦτα δσημέραι ἐκλείπουσι καὶ ἀπόλλυνται. Παρὰ τὰ διατιθέμενα αὐτῶν ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ μέσα, οὐδὲν ἄξιον λόγου κατώρθωσαν αἱ προσηλυτιστικαὶ προπαγάνδαι. Καὶ κατέστη μὲν ἐπί τινα χρόνον ἡ Μακεδονία παρομοία πρὸς τὸν θαλάσσιον θεὸν Γλαῦκον, ὅστις, καθ᾽ ἃ διηγεῖται ὁ Πλάτων, παρεμορφώθη ὑπὸ ποικίλων φυσικῶν παλιντροπιῶν, ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐνέργεια θέλουσιν ἀποκαθάρῃ τὸ μακεδονικὸν σῶμα ἀπὸ πάντα τὰ φύκη τῆς μακροχρονίου παραμορφώσεως. Ἀφ᾽ ἡμῶν πρωτίστως, Κύριοι, ἐξαρτᾶται νὰ πράξωμεν τοῦτο.

Ὁ ἀγὼν εἶνε κοινός, πανελλήνιος. Ἡ Ἐκκλησία, τὸ Σχολεῖον, ἡ ἑλληνικὴ Πολιτεία ἂς ἁμιλληθῶμεν ἐν τῇ μεγαλοπράγμονι ταύτῃ ἐργασίᾳ. Ἔχομεν καθῆκον, συνετῶς καὶ σκοπίμως πολιτευόμενοι πάντες, νὰ προφυλάξωμεν ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ὡς ἐβροντοφώνησε κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ὁ Μὰξ Νορδάου, ὡς ἐπανειλημμένως εἶπον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ἡ ἀπώλεια τῆς Μακεδονίας ἔσται καταστροφὴ καὶ ὑποδούλωσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἐργαζώμεθα καὶ γρηγορῶμεν!

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΝΑΤΗ

Κύριοι! Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἔχω λάβη πολλὰς ἐπιστολὰς καὶ ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἐκ τῆς ἀλυτρώτου Πατρίδος καὶ ἐκ τῶν ἐν διασπορᾷ ὁμογενῶν. Ἅπασαι πληροῦνται ἀγανακτήσεως καὶ ὀδύνης κατὰ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ τελουμένων. Ἅπασαι τὰ αὐτὰ περίπου λέγουσιν: «Ἐνῷ σεῖς οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Ἑλληνι-»σμοῦ» κρούετε τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, προκαλοῦντες τὴν προσο-»χὴν τῶν ἐλευθέρων καὶ ἀλυτρώτων ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Χερσο-»νήσῳ τελουμένων, ἡ ἑλληνικὴ πρωτεύουσα διασκεδάζει». *Διασκεδάζουσι πάντες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι: ἡ Βουλή, ὁ Στρατός, τὸ Πανεπιστήμιον. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν δὲν διασκεδάζουσι. Προπαρασκευάζονται καὶ καραδοκοῦσι. Προπαρασκευάζονται νὰ χορεύσωσι τὸν πυρρίχιον τῆς μακεδονικῆς ἐξεγέρσεως, νὰ πείσωσι τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἡ Μακεδονία ἀνήκει εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ πατρὶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἶνε βουλγαρική.*

Μάλιστα, Κύριοι! ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ἡ ἑλληνικὴ Βαβυλὼν διασκεδάζει. Αἱ ἀνώταται κοινωνικαὶ τάξεις σκέπτονται περὶ χορῶν καὶ διασκεδάσεων, οὐδεὶς δ' ἔχει ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐν τῷ ἀλυτρώτῳ Ἑλληνισμῷ. Ἀλλ' ἐν Σόφιᾳ, Βουκουρεστίῳ, Βελιγραδίῳ, συζητοῦσι πάντες τί γενήσεται. Προπαρασκευάζονται πάντες εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα, τὸν προωρισμένον νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τὸ πρόβλημα τῆς ἰδίας ἡμῶν ὑπάρξεως. Τοιαύτη εἶνε ἡ κρίσις τῶν ἔξω Ἑλλήνων περὶ τῶν παρ' ἡμῖν συμβαινόντων. Καὶ σᾶς ἐρωτῶ τί πρέπει ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς τοιαύτας ἀπευθυνομένας μοι ἐρωτήσεις; Σιωπῶ ....

Ὁ ἑλληνικὸς ἐγκέφαλος ἀπό τινος χρόνου ἀδρανεῖ. Ἀλλ' οὐαὶ εἰς τὸν ἀδρανοῦντα ἐγκέφαλον! θέλει ἐπέλθῃ ἡ σῆψις καὶ μετὰ τὴν σῆψιν ὁ θάνατος!

Πρὸ τοιαύτης ἡμῶν ἀβελτηρίας καὶ ἀδιαφορίας οἱ ἐχθροὶ καθίσταται τολμηρότεροι καὶ θρασύτεροι. Γινώσκουσι τὴν ἐλαφρότητα ἡμῶν καὶ τὴν ἀδυναμίαν. Γινώσκουσιν ὅτι γελωτοποιοῦνται παρ' ἡμῖν τὰ πάντα, ὅτι εἴμεθα κατώτεροι πρὸς διεξαγωγὴν σοβαρῶν ὑποθέσεων. Καὶ αὐτὸ τὸ μακεδονικὸν ζήτημα γελωτοποιεῖται ὑπὸ τῶν συναθροισθέντων τυχοδιωκτῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ.

Ἐν τούτοις ἄλλως ἔχουσιν ἔξω τὰ πράγματα. Ἐκεῖ δὲν διασκεδάζουσι· σπουδάζουσι. Ὁ πρόεδρος τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου Μιχαηλόφσκης, ἐπανελθὼν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας εἰς Σόφιαν ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην ἀποδημίας του, ἐθεώρησε καθῆκον νὰ καλέσῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔν τινι τῶν αἰθουσῶν τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης τοὺς ὁμόφρονάς του καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἐντυπώσεις του. Πλεῖστοι ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως παρέστησαν. Ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν βουλγαρικῶν Κομιτάτων εἶπε τὰ ἑπόμενα: «Καὶ ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Παρισίοις ἔλαβον τὴν συμβουλήν, ὅτι ἡ Μα»κεδονία δὲν δωρεῖται, ἀλλ' ἀποκτᾶται. Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν τοὺς Βουλ»γάρους ἐναπόκειται νὰ ἐργασθῶμεν, ἵνα ἐπιτύχωμεν μέχρι τέλους »καὶ νικήσωμεν!» Χειροκροτήσατε, Κύριοι, διὰ τὴν συμβουλήν. Μᾶς ἔρχεται ἐκ Σόφιας, ἀλλὰ δὲν βλάπτει νὰ ὠφελώμεθα καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας, ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἀντιλαμβανόμεθα τὰ στοιχειωδέστατα τῶν καθηκόντων.

Αἱ λέξεις παρ' ἡμῖν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν μετέβαλον σημασίαν. Ἡ φιλοπατρία θεωρεῖται νευροπάθεια, νευρασθένεια. Ἀλλαχοῦ ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδος, ἡ πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσις καὶ ἀγάπη, εἶνε ἰδέα ἐθνική, κεντρική.

Κατηγοροῦμεν πολλάκις τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς λοιποὺς Εὐρωπαίους ὡς κοσμοπολίτας. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἐξησφαλισμένην τὴν ἐθνικήν των ἕνωσιν καὶ ὑπόστασιν· ἐν δὲ τῷ θεωρητικῷ αὐτῶν κοσμοπολιτισμῷ δὲν λησμονοῦσι τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντα, ὅπως λησμονοῦμεν ἡμεῖς αὐτὰ καὶ περιφρονοῦμεν.

Ἰδοὺ τί ἀναγινώσκω σήμερον ἔν τινι ἐφημερίδι περὶ ἑνὸς Γάλλου, ὅστις θεωρήσας ἀτιμίαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς οἰκογενείας του τὴν λιποταξίαν τοῦ υἱοῦ, μετέβη πρὸς συνάντησίν του, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ σῶμά του, ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ τὸν ἐπλήγωσε καιρίως.

Πῶς εὑρίσκετε τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς γαλλικῆς φιλοπατρίας;

Ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε τί ἔπραττον οἱ Ἕλληνες γονεῖς κατὰ τὸν τελευταῖον ἡμῶν ἀτυχῆ πόλεμον; Κατέκλυζον τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ἵνα μεταβάλωσι τοὺς υἱ ύς των εἰς ἀπαλλαγέντας!

Ἐνθυμεῖσθε τί ἔλεγον οἱ Ἰταλοὶ ἐθελονταὶ εἰς τοὺς ἐπευφημοῦντας αὐτοὺς ἀπαλλαγέντας εἰς τὰς πλατείας τῶν Ἀθηνῶν:

—«Ἀντὶ νὰ μᾶς ἐπευφημῆτε, ἔπρεπε νὰ εἶσθε ἀπὸ πολλοῦ χρό»νου εἰς τὰ σύνορα».

Καὶ ἤδη εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ δεχθῶμεν τὰ ψιχία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐλεημοσύνης ἐν Κρήτῃ, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς Μακεδονίας, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ἡ μὲν Κρήτη δὲν κινδυνεύει, ἐνῷ ἡ Μακεδονία διατρέχει τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων, καὶ ὅτι ἂν ἀπολέσωμεν τὴν Μακεδονίαν, θ' ἀπολέσωμεν τὴν ἐθνικήν μας ἕνωσιν καὶ ὑπόστασιν, τὰ πάντα!

Φεῦ! ὁ ἑλληνικὸς ἐγκέφαλος ἀδρανεῖ. Κατέστη ἀνίκανος νὰ σκεφθῇ, ὅτι πρὸς δημιουργίαν τοῦ ἐλευθέρου αὐτοῦ τμήματος τῆς πατρίδος προσηνέχθησαν ἀπειράριθμοι ἑκατόμβαι, ὅτι αἱματοκυλίσθη ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμός, ὅτι ἀνεφλέγησαν τὸ Μεσολόγγι καὶ τὰ Ψαρὰ καὶ τὸ Κούγγι, ὅτι κατεστράφησαν ἡ Χίος καὶ ἡ Κασσάνδρα.

Ἤδη ἡμεῖς, οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, ἀντὶ πάσης μερίμνης καὶ ἐργασίας παρεδόθημεν εἰς τὴν ῥαστώνην καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ἀρκούμενοι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν γελωτοποίησιν πάσης ἱερᾶς ὑποθέσεως.

Ἀπόδειξις τῶν λεγομένων τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ἐκρούσθη ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ὁ κώδων τοῦ κινδύνου, ἐγένετο κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἱκανὸς θόρυβος, ἀλλ' οὐδεὶς συνεκινήθη διὰ τὰ συμβαίνοντα ἢ διὰ λόγων μόνον. Ποῦ εἶνε αἱ προσφοραὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς πρωτευούσης; Ἂν ἐξαιρέσωμεν τὴν προσ-

φορὰν τῆς Ἑταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» καὶ τὴν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, αἱ ἄλλαι εἶνε ἀσήμαντοι.

Ἡ ἐλευθερία, Κύριοι, ἀποκτᾶται διὰ θυσιῶν καὶ ἀγώνων. Μᾶς τὸ διδάσκει ἡ ἱστορία τῶν προγόνων, μᾶς τὸ διδάσκει ἡ Πελοπόννησος διὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, ἡ Στερεὰ διὰ τοῦ Καραϊσκάκη, ἡ Ἤπειρος διὰ τοῦ Μπότσαρη. Τὸ βροντοφωνεῖ ἡ ἑπταετὴς ἐποποιΐα τοῦ 1821, τὸ κηρύττει ἡ κρητικὴ ἱστορία τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων. Ἡ ἐλευθερία ἀνήκει εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ τοὺς θυσιαζομένους.

Καὶ ἤδη καιρὸς νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ θέμα τῆς σημερινῆς διαλέξεως:

Ἀναγινώσκετε βεβαίως καθ' ἑκάστην, ὅτι τὰ βουλγαρικὰ Κομιτάτα τὰς μεταρρυθμιστικὰς αὐτῶν θεωρίας δὲν περιορίζουσι μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἐκτείνουσιν αὐτὰς καὶ ἐπὶ τῆς Θράκης, καὶ ὅπως λέγουσι συνήθως, καὶ ἐπὶ τοῦ βιλαετίου τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἀνάγκη νὰ μελετήσωμεν καὶ κατανοήσωμεν καὶ τὴν βουλγαρικὴν ταύτην πλεκτάνην.

Τὸ βιλαγέτιον τῆς Ἀνδριανουπόλεως, Κύριοι, ὅ περ ἀντιπροσωπεύει ἓν τμῆμα τῆς τουρκοκρατουμένης Θράκης, διότι ἡ ἄλλη Θράκη, ἡ βόρειος, ὡς γνωρίζετε, σπαράσσεται ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ὀνύχων, εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετὰ τῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἔχει τὴν ἰδίαν μετ' αὐτῆς ἱστορίαν, διατελεῖ εἰς στενὴν γεωγραφικὴν ἐπικοινωνίαν, τὸ ἀναμένει δὲ ἡ ἰδία τύχη, ἐπικρατοῦντος τοῦ Βουλγαρισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ Βούλγαροι, καίτοι μειονεκτοῦσι σπουδαίως ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐργάζονται ἐν τούτοις σπουδαιότατα πρὸς ἐκβουλγαρισμὸν αὐτῆς. Διὰ τὴν Μακεδονίαν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Θράκης συνδέεται στενότατα πρὸς τὸ ὀνειρευόμενον αὐτῆς μεγαλεῖον. Ὁ κρατῶν τῆς Ἀνδριανουπόλεως εὑρίσκεται πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀνέπτυξα εἰς ὑμᾶς ἐπαρκῶς ὁποῖα εἶνε τὰ κεφάλαια των Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐννοήσατε καλῶς, ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ὑπερτεροῦμεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἡμῶν, τοὺς διεκδικοῦντας τὴν κυριότητα αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ ἐν μεγαλειτέρᾳ κλίμακι συμβαίνει καὶ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Θράκης. Ὁ Ἑλληνισμὸς πρωτοστατεῖ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας ταύτης, ἥτις ἐν τούτοις παρε-

δόθη βορὰ εἰς τὸν Μολὼχ τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἥτις διατελεῖ μέχρι σήμερον τὸ χρυσοῦν ὄνειρον τῶν Βουλγάρων, ὄνειρον πραγματοθησόμενον ἀναλώμασι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ συνθήκη αὕτη καθώρισε τὴν Βουλγαρίαν, ἔχουσαν ὅρια τὸν Δούναβιν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸν Εὔξεινον, ἀρκετοὺς δὲ λιμένας τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀφ' ἑτέρου. Σᾶς ἀναγινώσκω ἓν μέρος τῆς συνθήκης ταύτης :

«Ἡ Βουλγαρία θέλει σχηματίσῃ αὐτόνομον ὑποτελῆ ἡγεμονίαν »μετὰ χριστιανικῆς διοικήσεως καὶ ἐθνοφρουρᾶς. Τὰ ὅρια τῆς Βουλ»γαρίας χαραχθήσονται ὑπὸ τουρκορρωσσικῆς ἐπιτροπῆς πρὸ τῆς ἐκ»κενώσεως τῆς Ρωμυλίας.

»Τὰ ὅρια ταῦτα θέλουσι χωρῇ ἀπὸ Βράνιας εἰς Καστορίαν διὰ τοῦ Καρὰ-δὰγ, τοῦ Καραδρίνα καὶ τῶν ὀρέων τοῦ Γράμμου, τῆς συμβολῆς τοῦ Μογλενίτζα καὶ Βαρδὰρ (πρὸς δυσμὰς τῆς Θεσσαλονίκης), μέχρι τῶν μέσων τοῦ Βεσὶκ-γκιὸλ, θέλουσι φθάνῃ μετὰ τοῦ Καρασοῦ (Στρυμόνος) εἰς τὴν θάλασσαν, θέλουσιν ἀκολουθήσῃ παραλλήλως τὸν κόλπον τῆς Καβάλλας καὶ τὴν ἄλυσσον τοῦ Τσάλτεπε μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Ροδόπης, καὶ διερχόμενα τὸν ποταμὸν Ἄρδαν, θέλουσιν ἀφήσῃ ἐκτὸς τὴν Ἀνδριανούπολιν, θέλουσι φθάνῃ διὰ τοῦ Λουλὲ Βουργὰς εἰς τὸν Εὔξεινον, παραταθήσονται μέχρι τοῦ Χεκὶμ ταμπιασῆ καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Μαγκάλιας, καὶ θέλουσιν ἀκολουθήσῃ τὰ ὅρια τοῦ Σανδζακίου Τούλτσης μέχρι κάτωθεν τῆς Ράσοβας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως».

Εὐτυχῶς διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τὴν ἀπαισίαν ταύτην συνθήκην, ἥτις ἐδημιούργει Βουλγαρίαν, ἐκτεινομένην μέχρις Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξέσχισεν ἡ Ἀγγλία διὰ τῶν ἡγετῶν αὐτῆς Λόρδου Βήκονσφηλδ καὶ Μαρκησίου Σώλσβαρη, περιορίσασα τὸ βουλγαρικὸν Κράτος καὶ δημιουργήσασα ἐν Βερολίνῳ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν. Καταγγέλλων εἰς τὰ ἀνακτοβούλια καὶ τὴν δημοσίαν γνώμην τῆς Εὐρώπης ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Σώλσβαρη τὴν Συνθήκην ταύτην, ἔγραψε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑπόμενα:

«Τὸ σπουδαιότερον ἀποτέλεσμα τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης εἶνε πράγ-

»ματι ἡ διὰ τοῦ συνόρου αὐτῆς καθοριζομένη τάξις πραγμάτων ὡς »πρὸς τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Δυνάμει τῶν περὶ τῆς νεο»τευχοῦς Βουλγαρίας ὅρων τῆς Συνθήκης ἱδρύεται μέγα καὶ ἰσχυρὸν »σλαυϊκὸν κράτος ὑπὸ τὴν αἰγῖδα καὶ τὴν ἐξέλεγξιν τῆς Ρωσσίας. Ἡ »νεοτευχὴς Ἡγεμονία, συμπεριλαμβάνουσα σημαντικοὺς λιμένας ἐπὶ »τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ Αἰγαίου, χορηγεῖ τῇ ρωσσικῇ δυ»νάμει ὑπέροχον ἐπιρροὴν ἐπί τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν »σχέσεων τῶν κατὰ τὰς θαλάσσας ταύτας».

Καὶ προσεπιλέγει παρακατιὼν τὰ ἑξῆς ἄξια μελέτης ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν:

«Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ μέρους τούτου τῆς συνθήκης ἔσται ἡ ἐπαύξησις τῆς ἰσχύος τοῦ ρωσσικοῦ κράτους ἀνὰ τὰς χώρας καὶ τὰς παραλίας, καθ' ἃς ὑπάρχει ἑλληνικὴ πλειονοψηφία, ἡ δὲ ἐπέκτασις τοιαύτης ἰσχύος γενήσεται πρὸς ζημίαν οὐχὶ μόνον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ παντὸς κράτους, ἔχοντος συμφέροντα πρὸς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Μεσογείου. Ὁ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως χωρισμὸς τῶν ἑλληνικῶν, ἀλβανικῶν καὶ σλαυικῶν ἐπαρχιῶν, τῶν ἀπολειφθησομένων τῇ κυβερνήσει τῆς Πύλης, δυσχερεστάτην θὰ καταστήσῃ τὴν διακυβέρνησιν αὐτῶν καὶ σχεδὸν ἐνοχλητικήν. Οὐχὶ δὲ μόνον θ' ἀποστερήσῃ τὴν Πύλην τῆς πολιτικῆς ἰσχύος, ἣν θὰ εἶχεν αὕτη τηροῦσα τὰς ἐπαρχίας ταύτας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀναρχίαν θὰ ἐκθέσῃ σπουδαίως τοὺς κατοίκους αὐτῶν» . . . .

Ταῦτα ἐσκέπτετο καὶ ἔπραττεν ἡ Ἀγγλία ἐν ἔτει 1877, καὶ ἐν τούτοις μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν, ἐν ἔτει 1885, ἡ πονηρὰ βουλγαρικὴ πολιτικὴ κατώρθωσε νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν, καταλαμβάνουσα τῇ ἐμπνεύσει καὶ βοηθείᾳ αὐτῶν τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν. Αἱ πρωτοστατήσασαι ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου Δυνάμεις ἐξηπατήθησαν, καὶ οὕτως ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία κατέστη πραγματικὴ ἐπαρχία τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλ' ἡ κατάληψις τῆς Φιλιππουπόλεως ἔσται ἀφετηρία τῆς καταλήψεως τῆς Ἀνδριανουπόλεως, ὅπως πάλιν ἡ κατάληψις τῆς ἐπί τινα καιρὸν παλαιᾶς εὐρωπαϊκῆς πρωτευούσης τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους θὰ μετατρέψῃ ἡμέραν τινὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς πρωτεύουσαν μεγάλης σλαυϊκῆς Δυνάμεως.

Τοῦτο θὰ συμβῇ κατ' ἀνάγκην. Ὁ πανσλαυϊσμὸς θὰ καταστήσῃ τὸν Αἶμον μέγα αὐτοῦ ὁρμητήριον. Ἀπόδειξις τούτου τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν περιωνύμων στενῶν τῆς Σίπκας διὰ τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἱδρύσεως μεγάλης ῥωσσικῆς Μονῆς, ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῆς ὁποίας τοσοῦτοι σλαυϊκοὶ πόθοι ἐξεδηλώθησαν, παρισταμένων τῶν ἐπιζόντων ἀγωνιστῶν τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου πολέμου, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκετο ἐπευφημούμενος αὐτὸς ὁ Ἰγνάτιεφ, ὁ πραγματικὸς δημιουργὸς τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Ἡ Θράκη εἶνε ἑλληνική. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα λαλεῖται ἐν αὐτῇ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τμήματά τινα αὐτῆς λαλοῦσι σλαυϊκὴν ἢ βουλγαρικὴν γλῶσσαν, ἐν τούτοις καὶ αὕτη εἶνε μᾶλλον γλῶσσα ἑλληνικὴ ἐκσλαυϊσμένη, σλαυοφανής. Οἱανδήποτε πόλιν καὶ ἂν ἐπισκεφθῇ τις, παρατηρεῖ ἀμέσως τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Τὸ παρελθὸν θέρος διηρχόμην ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Τρεῖς ἁμαξηλᾶται διεξεδίκουν τὴν μεταφοράν μου εἰς τὴν πόλιν ἐκ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, καὶ οἱ τρεῖς ὁμιλοῦντες ὅπως καὶ ἡμεῖς τὴν ἑλληνικήν. Προετίμησα ἕνα ἐκ τῶν τριῶν.

— Καλὰ ἔκαμες ἀφέντη, μοῦ εἶπεν οὗτος, καὶ ἐπῆρες ἐμένα. Ἐγώ εἶμαι Ἕλλην, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς ἄλλους δύο ὁ ἕνας εἶνε Ἑβραῖος καὶ ὁ ἄλλος Τοῦρκος!

Ὅπως σᾶς ἔλεγον ἤδη, οἱ πλεῖστοι τῶν βουλγαροφώνων καὶ σλαυοφώνων τῆς Θρᾴκης προδήλως φαίνονται ἔχοντες ἑλληνικὴν τὴν καταγωγήν. Οἱ παλαιοὶ ἄποικοι ἐκ τούτων, συναναμιγέντες πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμογενεῖς, ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερον φυλετικὸν χαρακτῆρα μιξελληνικὸν καὶ μιξοσλαυϊκόν. Ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῶν φυσιογνωμία οὐδαμῶς ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν Βουλγάρων, τῶν κατοικούντων ἐν ταῖς πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἵμου χώραις, τῶν Σιόπηδων, οἵτινες ἔχουσι τὸν μογγολικὸν χαρακτῆρα· τοὐναντίον οἱ σλαυόφωνοι κάτοικοι τῆς Θρᾴκης διατηροῦσι τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, καὶ αὐταὶ δ' αἱ παραδόσεις των τυγχάνουσιν ἑλληνικαί. Γάλλος περιηγητὴς λέγει περὶ τούτων τὰ ἀκόλουθα: «Οἱ Βούλγαροι καυχῶνται ὅτι εἶνε Ἕλληνες, διότι φαίνονται φρονοῦντες ἑαυτοὺς μᾶλλον ἐξέχοντας τῶν ἄλλων κατὰ τὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα μαθητείαν αὐτῶν, καὶ διότι ἀπέκτησαν

ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις γνώσεις, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ προσπορισθῶσιν ἐκ μόνης τῆς βουλγαρικῆς ἐκπαιδεύσεως».

Ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα, ὡς εἶπον, εἶνε τοσοῦτον πενιχρά, ὥστε οἱ Βούλγαροι ἠναγκάζοντο εἰς τὰς ῥίζας τῶν ἑλληνικῶν λέξεων νὰ θέτωσι βουλγαρικὰς καταλήξεις πρὸς ἔκφρασιν τῶν διανοημάτων αὐτῶν. Τοῦτο καταφαίνεται ἐκ πολλῶν λέξεων, τὰς ὁποίας μοὶ ἀπέστειλε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἔγκριτος ὁμογενής, παρεπιδημῶν ἔν τινι τμήματι τῆς Θρᾴκης.

Ἀρνήσα=ἔπαυσε, ἀρέσαβαμ=ἀρέσκω, ἀγγάρεια=ἀγγαρία, ἀγκύστρα=ἄγκυστρον, ἀνακὰτ=ἄνω-κάτω, ἀγορίδα=ἀγουρίδα, βλαστός, γαύρασα=γαυριῶ, γερὰν=ὁ γερανὸς τῶν φρεάτων, διλὰβ=πυράγρα, δικάνα=δικράνι (ἀλωνιστικὸν ἐργαλεῖον), δέρα=ἐκδέρω, δίπλα=διπλόνω, δισάγι=δισάκκι, δροὺμ=δρόμος, ἐρὲμ=εἱρμὸς (ἁμάξης), εὔτυνο=εὐθηνόν, ζηγκὲλ=ζεύγλη, ζαλιποβὰμ=ζαλίζω, ζούνιτσα=ζώνη, ἡλιανίκι=λιακάδα, ἰσκούλην=σχισμένος ἐξ ἐντεροκοίλης, κατιὸ=ὑπόγειον, κοντόσι=κοντὸν (γυναικεῖος ἐπενδύτης), καλημὰν=ἡ ἀνάδοχος, καλτάτο=ὁ ἀνάδοχος, κερασοβὰμ=κερνῶ, κοντογούνα=κοντογούνι, καλαμπῆς=κάλαμος, καλαμίσοβαμ=μαζεύω νῆμα ἐπὶ καλάμου, κερόσοβαμ=ἐμβάπτω, καλύμπα=καλύβα, κημέρασα=καμαρόνω, καμάρα=στίβα καμαρωτή, κονὸπ=κάναβος, καπανὶ=ζυγαριά, κρομὺτ=κρόμμυον, καταντήσε=κατήντησε, κερμίδα=κέραμος, κλὸν=κλόνος, κόπελε=κοπέλλι, νόθος, μονόφυλ=μονόφυλλον, μύσκα=ποντικός, μύρισε=μυρίζει, μυρισμὰ=δσμή, μυρωδία=εὐῶδες φυτόν, μάνδαλο=μάνδαλος, κλιοὺτ=κλειδί, καρποὺς=καρπούζι, μαγεία=γοητεία, μάντρο=μάνδρα, ματάω=βαδίζω ματαίως, μολέτσο=μολύνω, ὁμοιασὴμ=ὁμοιάζω, μέσσα=μάσσω, ζυμόνω, μεσημέρι=μεσημβρία, πρόγεμα=πρόγευμα, προέψα=προεγευμάτισα, πυροστία=πυροστιά, πατὼμ=πάτωμα, πατάξα=ἐπατάχθη, παναγὸν=ἐπαναγώμι, πεπὸν=πέπων, παραλία=μικρὰ ξυλίνι τράπεζα, πέδαυνα=πέταυρον, πέπελ=παιπάλη, στάκτη, πηκτία=πηκτή, πασπάλη=πασπάλη, ἀλευρόκονις, παλὰβ=παλαβός, παναΐρ=πανήγυρις, παρακοὺτ=τὸ μικρὸν κυτίον, πεσιὸ=πεζός, πέλκα = πέλεκυς, περὸν = περόνιον, πιρπερεία = ἐπαίρο-

μαι, πέταλα=πέταλον, πλάκα=πλάξ, πλετὰ=πλέκω, πλὲτ=πλέχτρα φραγή, πρὰς=πράσσον, προκόψα=ἐπρόκοψε, προφτὰς=προφθάνω, παράτεκε=μάταιον, πλαντάξα=ἐπλάνταξε, παλαμάρκα=ξύλινον ἐργαλεῖον, περιδρόμ=περίδρομος, ρημάξα=ἐρήμαξε, ρὸβ=ρόβιον, ρὰφ=ὀροφή, ραφάν=ραφανίς, ροδὰν=ροδάνι, λεχοῦσε=λεχώ, λάχνα=λάχανα, λὴν=ληνός, λειβάδα=λειβάδιον, λὲν=λῖνον, λιόπα=ξεφλουδίζω, σκεπάρνα=σκεπάρνη, στρέχα=στέγη, σακούλια =σακκούλιον, σγονταψωβὰμ=σκοντάπτω, σπολάετη=εἰς πολλὰ ἔτη, συραπὰς=περιπατῶ ἐπιδεικτικῶς, σκάρα=ἐσχάρα, σαμὰρ=σάγμα, σκύφαλο=σκύβαλον, σκολὰς=σχολάζω, τριφὺλ=τρυφύλλιον, τριαντάφυλ=τριαντάφυλλον, τράπεζα=τράπεζα, ταλιοὺρ=τάληρον, τιγὰν=τιγάνιον, ταγκιάσοβα= ταγκιάζει, τάρταρα= τάρταρος, στέτσα=τέττα, τρύβω=τρίβω, φυτειὰ=νεοφύτευτος ἄμπελος, φασοὺλ =φασόλιον, φούτλα=φύτλη, φούσκα=φυσαλίς, χαρίζοβαμ=χαρίζω, χάρισμα=χάρισμα, χορὸ=χορός, χαρόσιοβαμ=ἀξιοῦμαι νὰ χαρῶ τι, χαρότζοβαμ=(χάρος) ἀποθνήσκω, χοῦμα=χῶμα, χωριάτην=χωρικός, χωνιψοβὰμ=χωνεύω, χαιρετισμὸ=ἐπίσκεψις, χρήσιμ=χρήσιμος, καλός, χείλισα=κινῶ τὰ χείλη του, χρέμια=κατάρρους ἐργάτη=ἐργάτης, ἔδρα=ἀδρός, κάλαμ=κάλαμος, σύνορ=σύνορον, τζευγὰρ=ζεῦγος βοῶν, ἀργκάζοβαμ=ἐργάζομαι, ντιακονίζοβαμ=διακονῶ, καλέσοβαμ=καλῶ, ὀρτόζοβαμ=ὀρθῶ, τεμελίζοβαμ=θεμελιῶ. Αὐταὶ αἱ λέξεις εἶνε αἱ προχείρως διδόμεναι ἡμῖν, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ δεκαπλάσιαι ἄλλαι ἑλληνικωτάτων ριζῶν.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναγνώσω στατιστικὰς τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔν τισι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἀδρινούπολις : κάτοικοι 90—100 χιλ. Τοῦρκοι 40—45 χιλ. — Ἕλληνες 32—34 χιλ.—Ἑβραῖοι 5 χιλ.—Ἀρμένιοι 3 χιλ. Βούλγαροι 1,500—2,00 καὶ 1,000 Καθολικοί, Ἀθίγγανοι κ.τ.λ..

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Γυμνάσιον τέλειον ἀνεγνωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1894. — Παρ-

θεναγωγεῖον (Ζάππειον) τελείως κατηρτισμένον. Ἀνὰ μίαν Δημοτικὴν Σχολὴν εἰς τὰ πέντε προάστεια Κιγκίκ, Κιρισχανέ, Καραγάτς, Ἰλδιρὶμ καὶ Σιρὶκ-Μεϊδάν. Τὸ Γυμνάσιον μετὰ τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Σχολείου ἔχει μαθητὰς περὶ τοὺς 350. Τὸ Παρθεναγωγεῖον μαθητρίας μετὰ τῆς δημοτικῆς Σχολῆς 200.

Αἱ δημοτικαὶ Σχολαὶ τῶν Προαστείων, τῶν μὲν ἀρρένων ἀνὰ 100—150 μαθητάς, τῶν δὲ θηλέων ἀνὰ 80—100 μαθητρίας.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ἐν τῷ Ἄστει ἓν ἡμιγυμνάσιον μὲ 70—80 μαθητάς, φέροντας στολὴν ὁμοιόμορφον, ἐξ ὧν οὐδὲ εἷς μέχρι τοῦδε ὑπῆρξε Ἀδριανουπολίτης καὶ Ἕλλην. Ἡμιπαρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι περὶ τὰς 40—50 μαθητρίας, ἐξ ὧν πάλιν οὐδεμία ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ Ἑλληνίς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν στρατολογοῦνται ἐκ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πέριξ, οἱ δὲ λοιποὶ στέλλονται ἐπίτηδες ἐκ Βουλγαρίας.

Διατηροῦσι σχολεῖα καὶ ἐν τοῖς προαστείοις. Τὰ τῶν ἀρρένων περιέχουσι: Τὸ μὲν ἐν Κιρισχανὲ περὶ τοὺς 50 μαθητάς, τοῦ Κιγικίου περὶ τοὺς 30, τοῦ Ἰλδιριμίου περὶ τοὺς 15, καὶ 20 εἰς Σιρὶκ-Μεϊδάν. Τῶν θηλέων, ἀνὰ 10 μαθητρίας ἑκάστη δημοτικὴ Σχολὴ ἐν τοῖς ἄνω τέσσαρσι Προαστείοις.

Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῶν Προαστείων εἶνε τέκνα τῶν 10—15 ἐκβουλγαρισθεισῶν οἰκογενειῶν ἐκ ἑκάστῳ Προαστείῳ, αἵτινες οἰκογένειαι πρὸ 15 ἐτῶν ἦσαν ἑλληνικώταται.

Γνήσιος Βούλγαρος ἐντόπιος οὐδεὶς σχεδὸν ὑπάρχει. Οἱ ὑπάρχοντες εἶνε αἱ ἐν τοῖς προαστείοις ἐκβουλγαρισθεῖσαι οἰκογένειαι· ἐν τῷ Ἄστει ὑπάρχουσι μόνον οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ καθηγηταί των, οἵτινες μετὰ τὰς ἐξετάσεις ἀναχωροῦσι πάντες, καὶ εἷς ξενοδόχος μεθ' ἑνὸς μικροβιβλιοπώλου. Ὑπάρχει καθηγητὴς ἐν τῷ ἡμιγυμνασίῳ, ἀνταποκριτὴς τῆς ἐν Σόφιᾳ Βουλγαρικῆς ἐφημερίδος «Πόστας», μέλος καὶ πράκτωρ ἰδιαίτερος τοῦ κομιτάτου. Ἡ βουλγαρικὴ ἐνέργεια εἶνε κυρίως σχολικὴ καὶ οὐχὶ μεγάλης ἐντάσεως ὡς ἀλλαχοῦ.

Ἐκκλησίαι *ἑλληνικαὶ 15, βουλγαρικαὶ 3.*

Σαράντα Ἐκκλησίαι. *Ἐν τῷ διαμερίσματι τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν ὑπάρχουσι 80,000 Ἕλληνες καὶ 38,000 Βούλγαροι. Οἱ Ἕλληνες ἔχουσιν ἓν ἡμιγυμνάσιον, μίαν πλήρη ἀστικὴν σχολήν, δύο ἑλληνικὰς σχολάς, 58 δημοτικὰς καὶ γραμματοδιδασκαλεῖα, ἓν παρθεναγωγεῖον, 17 νηπιοπαρθεναγωγεῖα καὶ ἓν νηπιαγωγεῖον μετὰ 99 διδασκάλων, 4,400 μαθητῶν καὶ 1200 μαθητριῶν. Οἱ Βούλγαροι ἔχουσι 4 δημοτικὰς σχολάς, 2 παρθεναγωγεῖα καὶ 28 γραμματοδιδασκαλεῖα μετὰ 39 διδασκάλων καὶ 1200 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.*

ΕΠΑΡΧΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

[Διαίρεσις ἐκκλησιαστική]

Ραιδεστός. *Περὶ τοὺς 6,000 Ἕλληνες. Ὁ ὁλικὸς πληθυσμὸς 30,000, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἀρμένιοι. Οὐδεὶς Βούλγαρος.*

Μία πλήρης ἀστικὴ σχολή, 4 διδάσκαλοι, 350 μαθηταί. Ἓν παρθεναγωγεῖον, 2 διδάσκαλοι, 100 μαθηταί, 2 νηπιαγωγεῖα ἀνὰ 1 διδάσκαλον καὶ 100 μαθητάς.

Κεσσάνι. *Οἱ κάτοικοι περὶ τοὺς 5,000, ὧν οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες. Μία ἀστικὴ σχολή· 259 μαθηταὶ καὶ 4 διδάσκαλοι. Ἓν παρθεναγωγεῖον· 110 μαθήτριαι καὶ 2 διδασκάλισσαι. Ἓν νηπιαγωγεῖον· 100 μαθηταὶ καὶ 1 διδασκάλισσα.*

Μάλγαρα. *Μία δημοτικὴ σχολή· 2 διδάσκαλοι, ἓν παρθενονηπιαγωγεῖον, 1 διδασκάλισσα.*

Οὐζοῦν Κιοπροῦ. *Περὶ τοὺς 5,000 κάτοικοι. Ἐκ τούτων 2,500 Ἕλληνες, 1,000 Βούλγαροι καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοί· 1 ἀστικὴ σχολή, 3 διδάσκαλοι. Παρθεναγωγεῖον, 2 διδασκάλισσαι.*

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΙΝΟΥ

Αἶνος. *Οἱ κάτοικοι περὶ τοὺς 2,500, ἐξ ὧν 800 Ὀθωμανοί. Οἱ λοιποὶ Ἕλληνες μετ' ἐθνικοῦ φρονήματος.*

Μία ἀστικὴ σχολή· 140 μαθηταί, 3 διδάσκαλοι. Ἓν παρθεναγωγεῖον· 90 μαθήτριαι, 2 διδασκάλισσαι. Ἓν νηπιαγωγεῖον, 200 μαθηταί, 2 διδασκάλισσαι.

Δεδεαγάτς. *Οἱ κάτοικοι περὶ τοὺς 3,500, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ γειτονικοῦ βουλγαρικοῦ χωρίου, τοῦ καλουμένου Μαχαλᾶς, περὶ τοὺς 350 περίπου. Ἕλληνες περὶ τοὺς 3,000.*

Μία ἀστικὴ σχολή, μαθηταὶ 150 καὶ διδάσκαλοι 6. Ἓν παρθεναγωγεῖον, μαθήτριαι 80 καὶ διδασκάλισσαι 3. Ἓν νηπιαγωγεῖον, μαθηταὶ 250 καὶ διδασκάλισσαι 2. Βουλγαρικὴ σχολὴ μία μετὰ 27 μαθητῶν καὶ 4 διδασκάλων. Ἑδρεύει καὶ ἐμπορικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας.

Φερραί. *Οἱ ὅλοι κάτοικοι 1,000, ὧν οἱ πλεῖστοι Τοῦρκοι.*

Ἑλληνικὴ σχολὴ μία μεθ' ἑνὸς διδασκάλου καὶ 35—40 μαθητῶν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

(Ἐκκλησιαστικῶς)

Διδυμότειχον. *Περὶ τοὺς 12,000 κάτοικοι, ὧν 6,000 Ἕλληνες.*

Ἑλληνικαὶ σχολαί.

Ἀστικὴ σχολὴ πλήρης 320 μαθηταί, 6 διδάσκαλοι.

2 Νηπιαγωγεῖα, 250 μαθηταί, 2 διδασκάλισσαι.

Σουφλίον. *Περὶ τοὺς 10,000 κάτοικοι, ἅπαντες Ἕλληνες μετ' ἐθνικοῦ φρονήματος.*

Ἀστικὴ σχολὴ ἑπτάτακτος· 2 διδάσκαλοι, 450 μαθηταί.

Παρθεναγωγεῖον· 2 διδασκάλισσαι, 150 μαθηταί.

Νηπιαγωγεῖον, 1 διδασκάλισσα.

Μανδρίτσα· *1,500 ἀλβανόφωνοι Ἕλληνες.*

Ἀστικὴ σχολή· μαθηταὶ 100, διδάσκαλοι 2.

Ζαλούφι. *2,500 Ἀλβανόφωνοι Ἕλληνες.*

Ἀστικὴ σχολή· 2 διδάσκαλοι, 150 μαθηταί. Ἓν παρθεναγωγεῖον· 1 διδασκάλισσα, 60 μαθηταί.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΖΥΗΣ

(Ἐκκλησιαστικῶς)

Βίζα. *Κάτοικοι 6,000, ὧν οἱ πλεῖστοι Τοῦρκοι. Ἕλληνες περὶ τοὺς 1,800.*

Ἀστικὴ σχολή· 3 διδάσκαλοι, 100 μαθηταί. Ἓν παρθεναγωγεῖον, 2 διδασκάλισσαι, 50 μαθήτριαι.

Σαμακόβιον. *3'000 τὸ ὅλον κάτοικοι. Πλεῖστοι Ἕλληνες. Περὶ τοὺς 100 βουλγαρόφωνοι Ἕλληνες (Πατριαρχικοί).*

Ἀστικὴ σχολή· διδάσκαλοι 3, μαθηταὶ 150. Νηπιοπαρθεναγωγεῖον, διδασκάλισσα 1, μαθηταὶ 120.

Μήδεια *5,000 οἱ ὅλοι κάτοικοι. 2,000 Ἕλληνες.*

Ἀστικὴ σχολή· 100 μαθηταὶ, 3 διδάσκαλοι. Ἓν παρθεναγωγεῖον, 80 μαθήτριαι, 2 διδασκάλισσαι.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΙΤΙΤΣΗΣ
(Ἐκκλησιαστικῶς)

Ὀρτάκιοϊ *8,000 Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες.*

Ἀστικὴ σχολή· 3 διδάσκαλοι. Ἓν παρθεναγωγεῖον, 2 διδασκάλισσαι. Ἓν νηπιαγωγεῖον, 2 διδασκάλισσαι.

Λίτιτσα. *Περὶ τοὺς 1000 ἅπαντες Ἕλληνες.*

Ἓν ἀρρεναγωγεῖον, 1 διδάσκαλος, 40—50 μαθηταί. Ἓν παρθεναγωγεῖον, 1 διδασκάλισσα, 30—40 μαθήτριαι.

ΚΩΜΟΠΟΛΙΣ ΜΑΝΔΡΙΤΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΞ ΧΩΡΙΑ

Μανδρίτσα=*Οἰκογένειαι 350 Ἑλληνικαί, Σχολεῖα δύο—Ἀρρεναγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 250 μαθηταὶ — Παρθεναγωγεῖον μετὰ 120 μαθητριῶν.*

Γιοκτσὲ-βουνὰρ=*χωρίον βουλγαρικόν· 120 οἰκογένειαι.*

Χατζαλλὶ=*Οἰκογένειαι 80, αἱ ἡμίσειαι βουλγαρικαὶ καὶ ἡμίσειαι τουρκικαί.*

Δερβέντι=*βουλγαρικόν· 120 οἰκογένειαι.*

Ἄνω Δερβέντι=*βουλγαρικὸν—100 οἰκογένειαι.*

Καϊτζίκι=*βουλγαρικόν· 80 οἰκογένειαι.*

Πὰσ—Κλὶσ=*βουλγαρικὸν—70 οἰκογένειαι.*

Τσεκερδεκλῆ=*ἑλληνικὸν— 60 οἰκογένειαι.*

Χαλασλὶ=*τουρκικὸν—80 οἰκογένειαι.*

’Ακαλάνι=*ἑλληνικὸν—120 οἰκογένειαι.*

Παλικράβα = *Οἰκογένειαι 130 — 80 ἑλληνικαί, αἱ λοιπαὶ τουρκικαί.*

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

(Πολιτικῶς)

Διδυμότειχον=*Κατ. 10,000. Ἕλληνες 5800. Τοῦρκοι 2700. Ἑβραῖοι 1000. Βούλγαροι 200.*

Ἤτοι	*οἰκογένειαι*	*ἑλληνικαὶ......*	*1000*
»	»	*τουρκικαὶ......*	*500*
»	»	*ἑβραϊκαὶ ......*	*200*
»	»	*ἀθιγγανικαὶ...*	*100*
»	»	*ἀρμενικαὶ .....*	*50*
»	»	*βουλγαρικαὶ...*	*40*

Σχολεῖα

Ἑλληνικά. =*Μία ἀστικὴ σχολὴ ἑξάτακτος, μαθηταὶ 280. Ἓν παρθεναγωγεῖον· μαθήτριαι 50. Δύο νηπιαγωγεῖα· μαθηταὶ 140*

Τουρκικά ..=*’Αστικὴ σχολή· μαθηταὶ 180. Νηπιαγωγεῖον μαθητ. 80.*

Ἑβραϊκά...=*Μία δημοτική, μαθηταὶ 70 ἄρρενες καὶ θήλεις.*

’Αρμενικά..=*Μία δημοτική· μαθηταὶ 30—40.*

Βουλγαρικά=*Μία δημοτική· μαθητ. 15-20. Νηπιαγωγ. μαθητ. 15.*

Διδάσκαλοι

Ἕλληνες...=*Διδάσκαλοι 6, Διδασκάλισσαι 3*

Τοῦρκοι......=Διδάσκαλοι 4, Διδασκάλισσαι 1

Ἑβραῖοι.....=Διδάσκαλος 1 καὶ 1 ὑποδιδάσκαλος.

’Αρμένιοι...=*Διδάσκαλος 1*

Βούλγαροι.=*Διδάσκαλος 1, Διδασκάλισσα 1.*

ΧΩΡΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

’Επὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἕβρου Κα-

λὶψ - Δερὲ *ἀπὸ Διδυμοτείχου πρὸς τὰς πηγὰς ἀπαντῶσι τὰ ἑξῆς χωρία :*

1) Βουλγάρικον=*Ἕλληνες, ἑλληνικώταται οἰκογ. 180—200. Σχολ. 1, διδάσκαλ. 1, μαθηταὶ 45—50, ἐκκλησία 1.*

2) Κουρουτζῆ= *Ἕλληνες, οἰκογ. 120, σχολεῖον 1, διδάσκ. 1.*

3) Καδήκιοϊ=*Ἕλληνες, οἰκογ. 200—250.*

4) Τσιαμπάζ=*Ἕλληνες, οἰκογ. 100—120, σχολεῖον 1, μαθ. 20—40.*

5) Τσιοπανλῆ=*ὀθωμανικόν· οἰκογένειαι 100—120.*

6) Τσιοπανλῆ=*ἑλληνικόν· οἰκογένειαι 200.*

7) Ἐμλεδίνι=*ἑλληνικόν, οἰκογένειαι 120—130, σχολεῖον 1, μαθηταὶ 30.*

8) Καρατζὰ - Χαζῆ= *τουρκικόν, οἰκογένειαι 80—100.*

9) Δελημουσλούκιοϊ=*τουρκικόν οἰκογ. 40—60.*

ΧΩΡΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ

Ἀπὸ Διδυμοτείχου πρὸς Ἀδριανούπολιν

20) Πραγγὶ=*ἑλληνικόν· οἰκογένειαι 80—90.*

21) Σουλεμὶς=*τουρκικόν· οἰκογ. 40—60.*

22) Πετράδες=*ἑλληνικόν· οἰκογ. 100.*

23) Κουλελὶ Βουργὰζ=*οἰκογ. ἑλληνικαὶ 90—100, τουρκικαὶ (μέτοικοι) 30—40.*

Καπουτζῆ=*ἑλληνικόν· οἰκογ. 80—90.*

25) Οὐρλὶ=*τουρκικόν· οἰκογ. 40.*

26) Σουφλὰρ=*τουρκικόν· οἰκογ. 30—40.*

ΧΩΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΡΟΥΝ ΤΟΥ ΕΒΡΟΥ

27) Καρὰ-παγλὶ=*ἑλληνικόν· οἰκογ. 150.*

28) Ψαθάδες=*ἑλληνικόν· οἰκογ. 80—90.*

29) Ἀσὰρ-Βεγλὶ=*τουρκικόν· οἰκογ. 60—70.*

30) Σαλτὶκ=*ἑλληνικόν· οἰκογ. 500.*

31) Μάσκλης=*βουλγαρικόν· οἰκογ. 150.*

32) Καράκλης=*βουλγαρικόν· οἰκογ. 220.*

Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας στατιστικὰς πληροφορίας ὁ ὅλος πληθυσμὸς τῆς Θρᾴκης μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέρχεται εἰς δύο ἑκατομμύρια ψυχῶν. Ἐκ τούτων περὶ τὰς 600,000 Ἑλλήνων κατοικοῦσιν ἐν τῷ Νομῷ Ἀδριανουπόλεως καὶ 400 χιλιάδες ἐν τῷ νομῷ Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ λοιποὶ εἶνε Τοῦρκοι διαφόρων κατηγοριῶν, Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι, Καθολικοί. Μόνον δὲ περὶ τοὺς ἑκατὸν χιλιάδας εἶνε Βούλγαροι, καί τις ἀσήμαντος ἀριθμὸς Σλαυοφώνων.

Μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ Βούλγαροι διεκδικοῦσι σήμερον οὐχὶ μόνον ὁλόκληρον τὴν Θρᾴκην, ἀλλ' ἀναζητοῦσι καὶ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον ἀνυπάρκτους Βουλγάρους. Τοιούτους Βουλγάρους ἀνεκάλυπτε πρό τινος καιροῦ ἐν συγγραφῇ αὐτοῦ ὁ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δολοφονηθεὶς Βούλγαρος ὑπουργὸς Κῆντσεφ, Βουλγάρους παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὅπου συνήντα ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρεπιδήμους Βουλγάρους, ἔστω ἐνίοτε καὶ βουλγαρικὴν ἐνδυμασίαν, ἐνόμιζεν ὅτι ἀνακαλύπτει μικρὰν ἢ μεγάλην Βουλγαρίαν. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην θεωρίαν, ὅπου βουλγαρικὴ οἰκογένεια, ἐκεῖ καὶ βουλγαρικὴ πατρίς. Προβαίνει δὲ ὁ προπαγανδικὸς τῶν Βουλγάρων ζῆλος μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε καὶ ἐν καθαρῶς ἑλληνικαῖς πόλεσι ν' ἀναλαμβάνωσι τὸ ἔργον τοῦ προπαγανδιστοῦ. Ἕλλην ἰατρὸς ἐν Δαρδανελλίοις μοὶ διηγεῖτο κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ὅτι Βούλγαρος κτίστης, θεραπευόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀπεπειράθη, εἰς ἀμοιβὴν ἴσως τῆς θεραπείας του, νὰ τὸν προσηλυτίσῃ εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν!

Ὅπως ἡ Μακεδονία, οὕτω καὶ ἡ Θρᾴκη, κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας τούτους αἰῶνας ἀπὸ τῆς ἁλώσεως, οὐ μόνον ὑπῆρξεν ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἐθεράπευσε μετ' ἀπαραμίλλου ζήλου τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν. Πλεῖστα τῶν τέκνων αὐτῆς, πρωτοστατούσης πάντοτε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠγωνίσθησαν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐν τῷ τελευταίῳ ἀγῶνι τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Καὶ ἐν τούτοις διαφημίζεται ἡ χώρα αὕτη ὡς βουλγαρική. Κάλλιστα γινώσκει τὴν γεωγραφικὴν καὶ πολιτικὴν σημασίαν τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ὁ Πανσλαυϊσμός. Ἀπόδειξις ὁ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διακανονισμὸς τῶν ὁρίων τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας. Εὐνόητον. Ὁ κατέχων τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Θρᾴκης δεσπόζει

τοῦ Αἵμου, τοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ Αἰγαίου· δεσπόζει αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅπως συνέβη πρὸ πέντε περίπου αἰώνων κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάβασις εἶνε ἁπλοῦν ζήτημα χρόνου.

Σᾶς εἶπον ἐπανειλημμένως, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ τῆς Μακεδονίας· διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, προσθέτω, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐστερημένος τῆς Θρᾴκης. Ἀμφότερα τὰ τμήματα ταῦτα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου εἶνε ἀλληλένδετα. Ἀποτελοῦσιν ἑνιαίαν γεωγραφικὴν καὶ πολιτικὴν ἑνότητα. Γινώσκουσι τοῦτο κάλλιστα οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, τούτου δ' ἕνεκα ἐνεργοῦσι παραλλήλως κατὰ τὸ αὐτὸ πρόγραμμα ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θρᾴκῃ.

Οἱ ἡμέτεροι ἐχθροὶ εἰρωνεύονται, ὅταν λέγωμεν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἡμᾶς ἡ Μακεδονία, ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ἔχουσι δίκαιον. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, οἱ πεφωτισμένοι, νομίζομεν ὅτι ὑπερτεροῦμεν τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἀπαρνούμενοι τὰ πάτρια, τὰ ἰδεώδη ἐκεῖνα, ἅτινα ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας συνετήρησαν καὶ ἐνίσχυσαν τὴν ἑλληνικὴν φυλήν. Ἕκαστον πάσχα, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ἦτο στερεότυπος ἡ εὐχή : «μὲ τὸ καλὸ καὶ τοῦ χρόνου στὴν Πόλι !» Ἦσαν ἀπαίδευτοι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐκεῖνοι, ἀλλ' εἶχον στερεὸν καὶ ὑγιᾶ τὸν ἐγκέφαλον. Ἡμεῖς ἀπετελματώθημεν ἐν τῷ τέλματι τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ. Ἐκεῖνοι ἐπίστευον, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ γίνῃ πρωτεύουσα τοῦ μέλλοντος ἑλληνικοῦ κράτους. Ἡμεῖς περιφρονοῦμεν τὰ περένθυρσα ταῦτα κηρύγματα, οἱ δὲ πιστεύοντες εἰς τοιαύτας ἰδέας θεωροῦνται ἰδεολόγοι. Ἀλλ' ἐθεωροῦντο τοιοῦτοι πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἰταλικῆς ἑνότητος καὶ διεκδικοῦντες τὴν Ῥώμην ὡς πρωτεύουσαν αὐτῆς. Ὁ καθολικισμὸς διεμαρτύρετο, ὁ Πάπας ἀνεθεμάτιζε τὴν ἰδέαν ταύτην. ἀλλὰ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια καθίστανται ἀνώτερα πάσης ἀντιδράσεως. Ἡ ἰταλικὴ ἰδέα ἐθριάμβευσεν, ἡ δὲ Ῥώμη κατέστη πράγματι ἡ πρωτεύουσα τῆς νέας Ἰταλίας. Ἂν πιστεύσωμεν καὶ ἐργασθῶμεν, ἡ πόλις τοῦ Κωνσταντίνου θὰ καταστῇ καὶ πάλιν πρωτεύουσα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ· πρὸς τοῦτο σᾶς συνιστῶ ἐνέσεις φιλοπατρίας, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι θὰ ἐξυγιανθῶμεν, θ' αναρ-

ρώσωμεν ἀπὸ τῆς κατατρυχούσης ἡμᾶς νόσου, θὰ ἐπικρατήσωμεν ἐπὶ τέλους ἐν τῷ μεγάλῳ ἀγῶνι.

Οἱ ἄγνωστοι τῆς προτεραίας Βούλγαροι συνέταξαν ἐπ' ἐσχάτων τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ᾆσμα, ψάλλοντες αὐτὸ καθ' ὅλην τὴν βουλγαρικὴν πατρίδα.

«Ἐμπρός! Ἐμπρός· ἡ Κωνσταντινούπολις εἶνε ἰδική μας».

Ἡμεῖς ἄλλοτε ἐψάλλομεν τὸν ἀθάνατον ἐκεῖνον στίχον τοῦ ραψωδοῦ τῆς ἁλώσεως;

«Πάλε μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλε δικά μας θᾆνε!»

Σήμερον . . . . . ἐλησμονήσαμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν! Ἐλησμονήσαμεν τὰς ἐθνικάς μας παραδόσεις!

Ἀλλ' ἡ Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους προσβλέπει ἡμᾶς ἀδυσώπητος καὶ ἀπειλητική, ἑτοίμη νὰ ἐξενέγκῃ τὴν φοβερὰν αὐτῆς ἐτυμηγορίαν. Ἐννοήσατε, κύριοι, ὅτι ἡ Ἱστορία εἶνε τὸ παγκόσμιον δικαστήριον. Εὔχομαι νὰ μὴ ρίψῃ αὐτὴ ψῆφον καταδίκης, ἀλλὰ καὶ ἀναθέματος κατὰ τῶν συγχρόνων.

Πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἐπικρεμαμένης ταύτης ἀρᾶς, σᾶς συνιστῶ καὶ πάλιν ἐνέσεις φιλοπατρίας, συναισθήματος ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπείας.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΔΕΚΑΤΗ

Κύριοι. Ἡ Διάλεξίς μου αὕτη ἔσται πιθανῶς ἡ τελευταία τῶν περὶ Μακεδονίας καὶ τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος Διαλέξεών μου, καὶ ἐπεθύμουν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἐξαγγείλω ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου βήματος σκέψεις ἐλπίδων, πόθους εὐοιώνου μέλλοντος. Καὶ ἐν τούτοις, ὡς μὴ ὤφελεν, εἶμαι κατειλημμένος ἐκ δυσθυμίας. Αἱ ἐλπίδες καὶ τὸ εὐοίωνον μέλλον ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἐργαζομένους καὶ προκιεδυνεύοντας λαούς, ἐνῷ ἡμεῖς ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ οὔτε ἐργαζόμεθα, οὔτε ἐννοοῦμεν νὰ προκινδυνεύσωμεν. Ἀλλ' ἡ Ἱστορία μᾶς διδάσκει δι' ἀπείρων παραδειγμάτων, ὅτι πάντες οἱ μὴ ἐργασθέντες λαοί, οἱ παραμελήσαντες τὰ καθήκοντα αὐτῶν, κατεστράφησαν. Εὔχομαι νὰ μὴ πραγματωθῶσιν αἱ ζοφεραὶ σκέψεις, ὑφ' ὧν κατελήφθην εὐθὺς ὡς ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ βήματος.

Τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν ζοφερὰν ἐκείνην σκηνὴν τοῦ δείπνου τοῦ Βαλτάσαρ. Εὐωχοῦμεν, διασκεδάζομεν, ἐνῷ ὕψιστα ἡμῶν συμφέροντα διατρέχουσιν ἀπό τινος καιροῦ φοβερὸν κίνδυνον. Καὶ ἔχομεν ἀνάγκην ἴσως ν' ἀντιληφθῶμεν τοῦ ὁράματος «μανῆ θακὲλ φαρές». Ἴσως τότε ἐξεγερθῶμεν ἀπὸ τοῦ ληθάργου, ἴσως συνετισθῶμεν.

Νομίζω κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅτι ἀκούω τοὺς θρήνους τοῦ Ἱερεμίου. Ἀκούσατε καὶ ἀνανήψατε: «Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη τοῖς ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ξένοις, ὀρφανοὶ ἐγεννήθημεν, οὐχ ὑπάρχει πατήρ, μητέρες ἡμῶν χῆραι..... δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν. Λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν«.

Ἕκαστος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἀμνήμων λαὸς εἶνε καὶ εἷς Βαλτάσαρ. Χρειάζεται ὁ δυνάμενος νὰ ἐγείρῃ αὐτόν. Ἀλλ' οὐαὶ εἰς τὸν ἐπιμένοντα νὰ ὑπνώττῃ, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κυκλὼν τῆς καταστροφῆς ἐπαπειλεῖ ν' ἀνασπάσῃ τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου του. Τὸ οἰκοδόμημα θὰ καταπέσῃ. Οὐαὶ εἰς τὸν ληθαργοῦντα!

Εὔχομαι ν ἀνανήψῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου τούτου ληθάργου, νὰ ἐξυπνήσῃ, νὰ κινηθῇ καὶ νὰ ἐργασθῇ. Εὔχομαι νὰ μὴ εὑρεθῶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ὀδυρόμενος καὶ θρηνῶν, νὰ μὴ καταστῶ Ἱερεμίας πένθους καὶ αἰσχύνης. Εὔχομαι νὰ μὴ βλέπω πλέον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διασκεδαστικὰς μόνον ἑταιρείας, ἀλλ' ἑταιρείας σκοπευτικάς, στρατιωτικάς, ἐθνικάς.

«Μνήσθητι Κύριε..... ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις». Τοιαύτη ἡ σημερινὴ ἡμῶν εἰκών. Ἀληθῶς δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, εὑρίσκονται εἰς τὰ πρόθυρα ἡμῶν, λεηλατοῦσι τὴν Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην.

Ἐρωτῶ: ποῦ εὑρίσκεται ὁ Παράκλητος τοῦ ἑλληνικοῦ γένους μὲ τὴν πυρίνην αὐτοῦ ῥομφαίαν; Πότε θὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος, *ὁμοιάζων μὲ τὸν ἥρωα τῶν ἐθνικῶν θρύλων, μὲ τὸν ἀπεσταλμένον τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως; Ἐρωτῶ: πότε θὰ φανῇ ὁ* Μαρμαρωμένος Βασιλιᾶς;

Ποῦ εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις θ' ἀποκριθῇ διὰ τῶν πραγμάτων εἰς τὸ ὀνειροπόλημα τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἀπὸ τεσσάρων ἤδη αἰώνων; Γνωρίζετε ποῖον ἦτο τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος κατὰ τοὺς φοβεροὺς τῆς δουλοσύνης αἰῶνας; Ἦτο ἡ φυλλάδα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ μέγας Μακεδών, ὅσον καὶ Ἕλλην ἥρως, ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν γοητεύσας τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Μελετήσατε ἀμερολήπτως τὸ ἱστορικὸν τοῦτο φαινόμενον. Ὁ ὑπὸ τὴν δουλείαν Ἕλλην ἔβλεπε καλλίτερον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἐλευθέρους καὶ ἐζήτει ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτοῦ ἀγωνίᾳ τὸν λυτρωτὴν ἐκ τῆς χειρὸς τῶν βαρβάρων.

Ἡμεῖς διστάζομεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν. Ἂς θρηνήσωμεν, Κύριοι, ἀλλ' ἂς μὴ ἀπελπισθῶμεν. Πολλοὶ τῶν φίλων μου παρετήρησαν, ὅτι κατέστην δύσθυμος καὶ μελαγχολικὸς ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Δὲν εἶνε παράδοξον τοῦτο. Ἐπιφαίνεται διηνεκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου

ἡ φοβερὰ εἰκὼν τοῦ Ἱερεμίου, τὸ ἀπαίσιον ὅραμα τοῦ Δανιήλ. Εἶνε τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν. Καὶ πῶς δύναμαι νὰ εἶμαι εὔθυμος πρὸ τῶν ἐμφανιζομένων ἀπαισίων οἰωνῶν, πρὸ τοῦ ὁράματος τῆς κινδυνευούσης πατρίδος;...

Ἀντελήφθητε ἐκ τῶν προηγουμένων Διαλέξεών μου ὁποῖα εἶνε τὰ δικαιώματα ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν καὶ ὑπὸ ἔποψιν πληθυσμοῦ. Εἶνε ἀληθές, ὅτι καὶ ἄλλοι λαοὶ κατοικοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ: Μωαμεθανοί, Σλαῦοι, Ἀλβανοὶ καὶ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ πάντες οὗτοι διατελοῦσιν ἐν προφανεῖ μειονότητι. Ἐν τούτοις ὑπερέχουσιν ἡμῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι τινὲς τούτων ἐργάζονται, φιλοδοξοῦσι νὰ κατακτήσωσι τὴν περιμάχητον χώραν, ἐνῷ ἡμεῖς ἀδρανοῦμεν, περὶ μηδαμινὰ τυρβάζοντες. Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα κατέστη παρ' ἡμῖν χίμαιρα. Μόνον περὶ ἀπολαύσεων μεριμνῶμεν. Ἀλλ' οὐαὶ εἰς τοὺς λέγοντας: «Φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθανούμεθα» Κατάρα! κατάρα! κατάρα!

Ἐν τῇ ἀμεριμνησίᾳ ἡμῶν ἀγνοοῦμεν τὰς πραγματικὰς δυνάμεις, ἃς κατέχομεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ. Ὑπερέχομεν πάντων τῶν λαῶν αὐτῆς κατὰ πληθυσμόν· ἀλλ' ὑπερέχομεν ἐπίσης κατὰ παίδευσιν καὶ κατὰ οἰκονομικὴν δύναμιν. Καὶ προσθέτως ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἔχομεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ δίκαιον τῆς Ἱστορίας. Ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦμεν πληθυσμὸν ἐλευθέρων Ἑλλήνων τριῶν ἑκατομμυρίων καὶ πλέον καὶ πέντε ἀλυτρώτων. Εἴμεθα ἄρα ὑπερδιπλάσιοι τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν πθηθυσμόν, ἀλλὰ διότι ἀδρανοῦμεν, κινδυνεύομεν ν' ἀπολέσωμεν τὰ πάντα. Περιοριζόμεθα νὰ κατακρίνωμεν τοὺς Βουλγάρους ὡς ἐγκληματίας, ὡς ἀγρίους, ὡς δολοφόνους, ὡς ἐμπρηστάς. Τί πρὸς τοῦτο; Οἱ Βούλγαροι οὕτω πράττοντες ἐκδηλοῦσι τὰ ἔνστικτα τῆς φυλῆς των ἀτταβιστικῶς. Εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ἀλλὰ δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἐξεπολιτίσθησαν.

Διατελοῦσι πάντοτε οἱ αὐτοί· οἱ ἀπόγονοι τῶν Τατάρων, τῶν Μογγόλων, τοῦ Κρούμμου καὶ τοῦ Συμεών, ἐλέῳ ἄλλων ἐλευθερωθέντες. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ Βούλγαροι, πρὸς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν νὰ πολεμήσωμεν ἐν προσεχεῖ ἢ ἀπωτέρῳ χρόνῳ. Εὑρέθη ἄλλοτε εἷς Βουλγαροκτόνος, ἡγεμονεύσας τῶν Ἑλλήνων κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ ποῦ

εἶνε ὁ σημερινὸς Βουλγαροκτόνος; Τὸν περιμένομεν. Ἔσται ὁ Παράκλητος τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσωμεν πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν. Καὶ θὰ τὸν ἀποκτήσωμεν, ὅταν πράγματι καταληφθῶμεν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἰδέας τῆς Παλιγγενεσίας.

Ἐπιτρέψατέ μοι μίαν παρέκβασιν.

Ἐπιθυμῶ πρὶν ἢ ἀποπερατώσω τὰς Διαλέξεις μου νὰ σᾶς αναλύσω τὸν Βούλγαρον οὐχὶ τοῦ Κρούμμου, ἀλλὰ τοῦ Σταμπούλωφ. Εἶνε διδακτικὴ ὅσον καὶ ἀπαισία ἡ φυσιογνωμία αὕτη. Τὰ χρώματα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ τὸν παραστήσω, δὲν εἶνε ἰδικά μου. Τὰ λαμβάνω ἀπὸ Βούλγαρον, τ' ἀντιγράφω ἀπὸ βουλγαρικὴν ἐφημερίδα. Εἶνε αὕτη ὁ «Ἑσπερινὸς Ταχυδρόμος» τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιστέλλουσιν ἐκ Κιουστενδηλίου τὰ ἑπόμενα. Σᾶς παρακαλῶ νὰ τὰ μελετήσητε καὶ νὰ ἐξαγάγητε τὰ πρέποντα συμπεράσματα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐχθρῶν, πρὸς οὓς μέλλομεν ν' ἀγωνισθῶμεν.

«Τῇ προσκλήσει τοῦ ἐπόπτου τῶν Σχολείων τοῦ νομοῦ Κιουστενδηλίου συνῆλθεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διδασκαλικὸν συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη πρὸς συζήτησιν τὸ νέον περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νομοσχέδιον.

«Ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ὁ λογιώτατος Θεόδωρος Χ'. Ἰβανὼφ ἐκ Μακεδονίας, διδάσκαλος ἐν τῷ χωρίῳ Σισκοβτσι τῆς περιφερείας Κιουστενδηλίου καὶ ἀπόφοιτος τῆς αὐτόθι παιδαγωγικῆς σχολῆς, ἀφοῦ ἀνέφερε παραδείγματά τινα περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἄλλων Κοινοτήτων, εἶπε: «Νὰ ἐξοβελισθῇ ἐξάπαντος ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν ἐκ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέει ἡ μεγαλειτέρα ἔκλυσις τῶν ἠθῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις. Ἡ θρησκεία, ἀντὶ νὰ παρασκευάζῃ ἐλευθέρους πολίτας, δημιουργεῖ ὑποκριτὰς ἱερεῖς, δούλους, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουσι τὰς κυβερνητικὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ὁ ὑποκριτὴς ἱερεὺς δημιουργεῖ τὸν ἐρυθροῦν ἐργάτην, ἵνα συντηρῇ καὶ τρέφῃ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἵνα τρέφῃ καὶ ἐνδύῃ τὸ ἱερατεῖον δι' ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ρίπτων τις ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας, θὰ ἴδῃ κάλλιστα τὸ κακὸν τὸ ἐκ τῆς θρησκείας προερχόμενον. Αὕτη προπαρασκευάζει τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ οὐχὶ διὰ τὴν γῆν καὶ διὰ τὸν ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον. Δὲν πρέ-

πει λοιπὸν νὰ εἶνε ἀνεκτὴ εἰς τὰ σχολεῖά μας ἡ ἀνάνδρως ἐπισκοτίζουσα θρησκεία, ἵνα ἐνθαρρύνηται ἡ δουλεία, ἡ φρίκη καὶ ὁ ἠθικὸς φόνος».

«Κἄποιος Μπεροπίτωφ ἐκ Παναγιούρετς, καταδιωχθεὶς ἐκεῖθεν ἕνεκα ἡρωϊκῶν πράξεων, εἶπε τάδε:

«Τὸ Σύνταγμα ὁρίζει ὑποχρεωτικὴν τὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν, δι' ἅπαντας τοὺς Βουλγάρους πολίτας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνι ὤφειλον νὰ εὐαρεστήσωσιν οἱ διδάσκαλοι; Τῷ Χριστῷ ἢ τῷ Μωαμεθ; Καὶ ποῖον θρήσκευμα εἶνε ὀρθότερον; Ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπάρχουσι θρησκεύματα μωαμεθανικόν, ἑβραϊκόν, καθολικὸν, προτεσταντικόν, ἀθιγγανικὸν καὶ ὀρθόδοξον. Πῶς λοιπὸν θὰ διδάξῃ ὁ διδάσκαλος πρὸ τοιαύτης ποικιλίας θρησκευματων, καὶ τίνι θὰ εὐαρεστήσῃ; Ζήτημα εἶνε ἀκόμη ποῖον θρήσκευμα εἶνε τὸ καλλίτερον καὶ ὀρθότερον, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὰ σχολεῖά μας θρησκευτική, ἀλλὰ μόνον ἠθικὴ ἐκπαίδευσις. Ὁ θέλων θρησκείαν ἂς διδάσκῃ τὰ τέκνα του κατ' οἶκον καὶ οὐχὶ ἐν τῇ σχολῇ. Ἡ τρομερὰ αὕτη λέξις θρησκεία *δὲν πρέπει νὰ ἀκούηται εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, (χειροκροτήματα).*

«Ὁ Γεώργιος Βαζάρωφ ἐκ Κιουστένετς, κάτοικος τοῦ χωρίου Προβελένιτσα τῆς ἐπαρχίας Ραδομήρ, ἔλεξε τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ λέξις θρησκεία πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων, διότι εἶνε ἀπεχθὴς εἰς τὴν πρόοδον καὶ δολοφόνος αὐτῆς. Ἐν αὐτῇ κρύπτεται ἡ μεγαλειτέρα κακία καὶ εἶνε αἶσχος πλέον ν' ἀνέχηται ἡ ἀνθρωπότης τὴν θρησκείαν. Ἐξαχρείωσις καὶ διαφθορὰ εἶνε νὰ λέγῃ τις εἰς τὰ παιδία, ὅτι Θεός τις ἔπλασε τὴν πρώτην γυναῖκα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου Ἀδάμ. Τοῦτο εἶνε καθαρὸν ἠκούετο παπαδικὸν ψευδολόγημα».

«Ὁ Νικόλαος Γκιντσάρωφ ἐκ Μακεδονίας, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Ἄγραμ ἐκδιωχθεὶς ἐκ δύο ἢ τριῶν σχολείων, νῦν δὲ διδάσκαλος τοῦ χωρίου Σλακοβιτσὶ τῆς ἐπαρχίας Τρὶν, ἐλάλησε τόσον βροντοφώνως, ὥστε καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Μεταξὺ ἄλλων εἶπε τάδε:

«Αἶσχος εἶνε, κύριοι, διὰ τὴν Βουλγαρίαν, νὰ παρέχηται πίστις κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα εἰς τὰς παπαδικὰς ψευδολογίας. Τὸ κακὸν

τοῦτο πρέπει νὰ ἐξοστρακισθῇ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων. Εἶνε αἶσχος δι' ἡμᾶς καὶ ἀτιμία ν' ἀνεχώμεθα ἀκόμη τοιαύτην ἀκαθαρσίαν, τοιαύτην ἄψυχον οὐσίαν, τοιοῦτον βρωμερὸν Θεόν. Ὁ αἱμοβόρος οὗτος ἑβραϊκὸς Θεὸς πρέπει ν' ἀποδιωχθῇ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων. Ἐὰν ἡ θρησκεία, κύριοι, ἀφεθῇ εἰς τὰ ἰδικά μας σχολεῖα, θὰ ἰδῆτε καὶ παρ' ἡμῖν πανταχοῦ παπάδες, πανταχοῦ παπαδικὸν ἔλεγχον, πανταχοῦ βρωμεροὺς παπάδες τοῦ βρωμεροῦ Θεοῦ καὶ οὐδὲν πλέον. Διὰ τοῦτο, κύριοι, ἐκδιώξατε τὴν βρωμερὰν λέξιν θρησκεία ἐκ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων, ἐφ' ὅσον εἶνε καιρός, διότι κατόπιν οἱ παπάδες θὰ σᾶς δεσμεύσωσι μὲ τὰς σιδηρᾶς ἁλύσεις των.

«Ἡ πλειοψηφία ὑπεδέξατο τοὺς λόγους τούτους τοῦ ῥήτορος διὰ παταγωδῶν χειροκροτημάτων.

«Ἕτερος Τραντσάρωφ, διδάσκαλος τῆς παιδαγωγικῆς σχολῆς, εἶπε τὰς λέξεις ταύτας :

«Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευσις, διότι τοῦτο σημαίνει ὑστάτην ἀνθρωπίνην ἀνοησίαν.

«Κάποιος Β. Σιόπωφ ἐκ Κιουστενδηλίου, διδάσκαλος ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐπαρχίᾳ, εἶπε πρὸ τῶν συναδέλφων του διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, ὅτι τὸ μεγαλείτερον κακὸν προήρχετο ἐκ τῆς θρησκείας. Ὁποία, ἠρώτησε, ἐλευθερία καὶ συναδέλφωσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τῶν πολιτῶν πρὸ τοιαύτης βαρείας ἁλύσου, ἡ ὁποία εἶνε ἡ θρησκεία ; Ἐὰν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξωμεν ἄνευ θρησκείας, τότε προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ δεχθῶμεν τὸ μωαμεθανικὸν θρήσκευμα, διότι παρέχει μεγαλειτέραν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν.

«Ὁ Ι. Σουγκάρεφ ἐκ Κιουστενδηλίου, διδάσκων ἐπὶ δεκαετίαν εἰς πρότυπον κυβερνητικὴν σχολήν, ἐξεφράσθη καὶ οὗτος κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ σχολῇ, διότι διὰ ταύτης ἀποβλακοῦνται οἱ διδασκόμενοι.

«Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐλάλησε καὶ ἡ διδασκάλισσα Γκούδεγα.

«Τινὲς τῶν ἀντιφρονούντων διδασκάλων ἠθέλησαν ν' ἀποκρούσωσι τὰ λεχθέντα, ἀλλ' ἡ ἐν ἐξάψει διατελοῦσα πλειονοψηφία ὑπεδέξατο αὐτοὺς διὰ ποδοκρατημάτων καὶ δὲν ἐπέτρεψε τὸν λόγον.

«Τὰ δύο τρίτα τῶν διδασκάλων ἐκηρύχθησαν κατὰ τῆς θρησκευ-

τικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπιδεικτικῶς ἐξεδήλωσαν τὴν ἀθεΐαν των».

Πῶς εὑρίσκετε τούτους τοὺς ἐκπολιτιστὰς καὶ μέλλοντας ἐλευθερωτὰς τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ; Ἂς ἀποκριθῶσιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ συνήγοροι αὐτῶν, οἱ μετὰ κυνισμοῦ ἀπεριγράπτου κηρύξαντες τὸ βουλγαρικὸν κράτος ὡς τὸ Πεδεμόντιον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ! . . . .

Διὰ τοιούτων διδαγμάτων παιδευόμενοι καὶ ἀνατρεφόμενοι οἱ Βούλγαροι ἐπιζητοῦσι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Εὐρώπῃ θεραπόντων τῆς πανσλαυϊστικῆς πολιτικῆς, νὰ καταλάβωσι τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην. Καὶ εἶνε χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν ἐνδιαφέρον πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἐνώπιον τοιαύτης καταστάσεως καθῆκον ἔχομεν οἱ Ἕλληνες, οὐχὶ νὰ διαμαρτυρηθῶμεν ἁπλῶς, ἀποκαλύπτοντες τὰ βουλγαρικὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ πρωτίστως νὰ ἐργασθῶμεν. Ἔχοντες ὑπὲρ ἡμῶν τὸ δίκαιον, ἐνθουσιαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, θέλομεν κατορθώσῃ τοῦτο, ἐμπιστευόμενοι πρωτίστως εἰς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις. Ἀλλ' ἰδίᾳ πρέπει νὰ μελετήσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα· οὕτω δὲ ἐν γνώσει θέλομεν δυνηθῇ νὰ ἐξεύρωμεν τὴν προσήκουσαν καὶ συμφέρουσαν λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ καταστήσωμεν ἑλληνικόν.

Περατῶν σήμερον τὰς μακεδονικὰς Διαλέξεις μου, ἐξετάζω διὰ βραχέων τὰς προταθείσας ἢ προτεινομένας λύσεις πρὸς διακανονισμὸν τοῦ μακεδονικοῦ τούτου προβλήματος.

Πρώτη καὶ ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον μᾶλλον ἀμερόληπτος λύσις εἶνε ἡ διὰ τῆς αὐτονομίας. Τοιαύτη συμβουλὴ ἀκούεται ἤδη πρὸ πολλοῦ καιροῦ. Ἀλλ' ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς αὐτονομίας εἶνε ἰδέα προδοτική, καὶ μάλιστα ὅταν ὑποστηρίζηται ὑπὸ Ἑλλήνων Μακεδόνων καὶ μὴ τοιούτων. Κάτω ἡ ἐπάρατος ἰδέα : **« ἡ Μακεδονία εἰς τοὺς Μακεδόνας. »** *Ἡ Μακεδονία, κύριοι, δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς Μακεδόνας, δυναμένους νὰ διαθέτωσιν αὐτήν, ὡς βούλονται. Ἀνήκει εἰς τὸν καθόλου Ἑλληνισμόν ! (Φωναί : Μάλιστα ! Μάλιστα ! Εὖγε !).*

Ἂς ἐξετάσωμεν ἐμβριθῶς τὴν πρότασιν ταύτην. Ἀποδεχόμενοι

τὴν προσφορὰν αὐτονόμου Μακεδονίας, πρέπει ν᾽ἀποδεχθῶμεν συγχρόνως ἴδιον μακεδονικὸν πληθυσμόν, χώραν ἰδιόρρυθμον γεωγραφικῶς, ἱστορικῶς ἀναπτύξασαν ἰδιαίτερον πολιτισμόν. Οὐδὲν ἐκ πάντων τούτων. Γεωγραφικῶς ἡ Μακεδονία ἀποτελεῖ, ὡς ἀνέπτυξα ἤδη, ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Αἱ γειτονεύουσαι πρὸς αὐτὴν ἄλλαι ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι, ἐλεύθεραι ἢ ἀλύτρωτοι, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἤπειρος, ἡ Θρᾴκη, συνδέονται πρὸς αὐτὴν ἀμεσώτατα. Ἡ περιβρέχουσα τὰς ἀκτὰς αὐτῆς θάλασσα εἶνε ἑλληνική. Ὡσαύτως ἡ μακεδονικὴ ἱστορία ἦτο καὶ εἶνε ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν παλαιτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον. Πανταχοῦ, ὅπου ἐρευνήσῃ τις αὐτήν, βλέπει ἐπικρατοῦντα τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς, εἰ καὶ δὲν ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἴς τινα τῶν φυλῶν, αἵτινες τὸν διεκδικοῦσιν, οὐχ ἧττον ἐκτός τινων τμημάτων τυγχάνει ἑλληνικὸς μᾶλλον ἢ σλαυϊκός, διότι περὶ ρωμουνικοῦ πληθυσμοῦ δύναται νὰ γίνῃ λόγος μόνον χαριτολογίας ἕνεκεν.

Αὐτονομία ἐν Μακεδονίᾳ, ἂν δὲν σημαίνῃ ἐπιβουλὴν οἱανδήποτε, πράγματι εἶνε πόλεμος ὅλων ἐναντίον ὅλων. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ αὐτόνομον μακεδονικὸν κράτος, πρέπει νὰ ὑπάρξωσι πρῶτον τ᾽ ἀναγκαιοῦντα στοιχεῖα, δηλαδὴ κοινὴ μακεδονικὴ συνείδησις, συγγενὴς ἂν μὴ κοινὴ γλῶσσα, κοινοὶ σκοποί, ἀνέκαθεν μεμαρτυρημένοι καὶ ὑποθάλποντες τὴν ἐνέργειαν τοῦ Κράτους κατά τε τὰ ἄτομα καὶ τὸ σύνολον. Ἀλλ᾽ ὡς μὴ ὤφελεν, οὐδὲν ἐκ πάντων τούτων συμβαίνει ἐν Μακεδονίᾳ. Κατὰ τὰ αὐστηρὰ στατιστικὰ δεδομένα, τὰ ὁποῖα σᾶς ἀνέπτυξα ἐν προηγουμένῃ Διαλέξει μου, ὁ πληθυσμὸς τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου δὲν εἶνε ἑνιαῖος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καθίσταται λίαν δυσχερὴς ἡ πραγμάτωσις αὐτονόμου μακεδονικοῦ κράτους, ἐρειδομένου ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, ἄρα καὶ τῆς συμπράξεως τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων πληθυσμῶν, μηδενὸς ὑποχωροῦντος εἰς τὸν ἕτερον.

Ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Μακεδονίᾳ ἰδιαίτεραι ἱστορικαὶ παραδόσεις· δὲν ὑπάρχει μακεδονικὴ συνείδησις. Ἄρα ἡ ἰδέα μακεδονικοῦ Κράτους εἶνε καθ᾽ ὁλοκληρίαν χιμαιρική.

Οἱ καλῇ τῇ πίστει συνηγοροῦντες ὑπὲρ αὐτονόμου Μακεδονίας, εἰ-

λικρινεῖς καὶ δόλιοι, οἱ φρονοῦντες ὅτι δύνανται νὰ συμπράξωσι πρὸς ἄλληλα τὰ τρία κύρια φυλετικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, ἀγνοοῦσι τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ διεξαγομένου ἀνταγωνισμοῦ. Ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰ τελεσθέντα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, τὴν ἐξαπίνης κατάληψιν τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπιδιώκουσι τὴν τοιαύτην λύσιν τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ πάλιν τὸ κατόρθωμα τοῦτο πρὸς αἶσχος τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, ἥτις, ἀποδεχθεῖσα τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο, παρακολουθεῖ σήμερον μετ' ἀδιαφορίας, οἱονεὶ ἐθελοκάκως, τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, τὸν διὰ πάσης βίας ἐξαφανισμὸν τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς βορείου Θρᾴκης.

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη λύσις οὔτε ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐρείδεται, οὔτε ἐπὶ τῶν συμφερόντων τῶν λαῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἤθελεν ὑπεκκαυθῇ διηνεκὴς ἀγὼν τῶν οἰκουσῶν φυλῶν, ἐπάνοδος εἰς τὸ φυσικὸν ἐκεῖνο καθεστὼς τῶν ἀνθρώπων, ὅ περ τοσοῦτον εὐστόχως ἐχαρακτήρισεν ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος bellum omnium contra omnes. Αὐτονομία τῆς Μακεδονίας σημαίνει ἐγκατάστασιν βίας καὶ ἀνομίας, ἐν ᾗ ἐπικρατήσει πάντως ὁ θρασύτερος καὶ ὁ ἀγριώτερος. Τοῦτο δύναται νὰ εἶνε τὸ ἰδανικὸν μόνον τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ πρωτευούσῃ ἢ ἀλλαχοῦ ὑπερμάχων τῆς λύσεως ταύτης. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω, ἂν ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ θέλει περιέλθῃ εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἠθικῆς πωρώσεως, ὥστε καὶ νὰ σκεφθῇ κἂν σπουδαίως περὶ τοιαύτης λύσεως, ἵνα δημιουργήσῃ στάδιον δράσεως εἰς τὰ ἐγκληματικὰ ἔνστικτα βαρβάρων αἰώνων, ἐπαναβιούντων αὖθις μετὰ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Κρούμμου.

Καὶ ἐν τούτοις δὲν διστάζω ν' ἀποδεχθῶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου: «**ἡ Μακεδονία εἰς τοὺς Μακεδόνας**», ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν «**ἡ Μακεδονία εἰς τοὺς Ἕλληνας**». Μόνον τοιαύτη λύσις δύναται νὰ εἶνε ἀποδεκτή. Ἱστορία καὶ Γεωγραφία ὑποστηρίζουσι τὴν λύσιν ταύτην, ἡ δὲ σύγχρονος ἐθνογραφικὴ κατάστασις δὲν ἐναντιοῦται, διότι τὸ τρίτον καὶ πλέον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ ποσὸν εἶνε ἑλληνικόν, ὡς πρὸς τὸ ποιὸν δέ, διότι καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὑπερτερεῖ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἀνομολογοῦσι τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσπονδότατοι τῶν ἐχθρῶν

αὐτοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἄξιον λόγου μακεδονικὸν κέντρον, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ μὴ ἐπικρατῇ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Ὡς δὲ ἐν τοῖς προηγουμένοις καιροῖς, οὐδεὶς Βούλγαρος σημαίνων ἐκπροσωπεῖ τὴν βουλγαρικὴν ἰδέαν ἐν Μακεδονίᾳ, ἥτις τοσοῦτον αὐταρέσκως καλεῖται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κοιτὶς καὶ στάδιον τῆς δράσεως τῆς μεγάλης φυλῆς.

Ἔχουσιν ἱστορικὰ δίκαια καὶ κατ' ἐλάχιστον οἱ Βούλγαροι ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ; Τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ λυθῇ εὐχερῶς ἐκ τῆς προηγηθείσης ἐπισκοπήσεως. Οἱ Βούλγαροι ἦλθον καὶ παρῆλθον ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ἐλάχιστα καταλιπόντες ἴχνη ἱστορικῆς ἐπικρατήσεως. Ἂν δ' ὁ βουλγαρικὸς πληθυσμὸς ἐπεκράτησεν ἔν τισιν ἀγροτικοῖς κέντροις, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑφισταμένων συνθηκῶν. Τοῦ αὐτόχθονος πληθυσμοῦ, τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐξαντληθέντος, ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων, προσήρχοντο, ὡς καλλιεργηταί, ἔποικοι Σλαῦοι, μεταξὺ δὲ τούτων ἦσαν καὶ Βούλγαροι. Ἡ γλῶσσα δ' αὐτῶν ἔλαβε ποιάν τινα διάδοσιν μεταξὺ τοῦ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ, ἐξαναγκαζομένου νὰ ἐκμανθάνῃ αὐτήν, τῶν Βουλγάρων ἀνικάνων ὄντων νὰ ἐκμάθωσι τὴν ἑλληνικήν. Ὑπὸ δυσμενεστάτας διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν συνθήκας μετὰ τὴν ἅλωσιν, ὁπότε πᾶν ἑλληνικὸν ἀπηνῶς κατεδιώκετο καὶ ὑπωπτεύετο, οὐκ ὀλίγοι τῶν ἑλληνοφώνων ἀπέφευγον νὰ λαλῶσι τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, προσλαμβάνοντες ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν τὴν γλῶσσαν τῶν συνοίκων λαῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ἐξαφανισμὸν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, διότι μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀπώλεσε τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων, δυσχερῶς δυνάμενον νὰ ἐκφρασθῇ ἐν αὐτῇ· κατ' οὐσίαν μένει ἑλληνικός. Τὰ ἤθη αὐτοῦ, τὰ ἔθιμα, ὁ ἱστορικὸς χαρακτήρ, ἡ ἐθνικὴ συνείδησις παραμένουσιν ἑλληνικά, ὁσημέραι ἐπαναβιοῦντα διά τινος φυσιολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἀτταβισμοῦ, ἀξίου πάσης μελέτης.

Ἐκ πάντων τούτων πορίζόμεθα τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ διὰ τῆς αὐτονομίας λύσις τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος εἶνε καθαρὰ χίμαιρα, διότι ἡ Μακεδονία ἦτο καὶ εἶνε ἑλληνική. Τὸ ἱστορικὸν δίκαιον λαοῦ τινος δὲν δημιουργεῖται τυχαίως, αὐθαιρέτως. Εἶνε ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἐθνικῆς ἐργασίας: πνευματικῆς, ὑλικῆς, ἠθικῆς. Λαὸς καὶ χώρα, πνεῦμα καὶ ὕλη τυγχάνουσιν ἀναπόσπαστοι ἀλλήλων δυνάμεις, συμ-

βιοῦσαι καὶ συνεργαζόμεναι. Ξένη καὶ ἔπηλυς φυλή, μὴ συνδεομένη φυσιολογικῶς πρὸς τὸ ἔδαφος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προώρισται νὰ ἐξοντωθῇ, ἐκτὸς τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ἡ τέως ἔνοικος φυλὴ εἶνε κατωτέρα αὐτῆς κατά τε τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα, ὁπότε ὁ ἀσθενέστερος ὀργανισμὸς ὑποκύπτει εἰς τὸν ἰσχυρότερον.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη, οὐδὲ συμβαίνει μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ, Ποῦ ἡ ἐλαχίστη ἀπόδειξις ἐξώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῶν κέντρων αὐτοῦ ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς χώραις; Πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἐλεύθερος ἀνταγωνισμός, ἐπικρατέστερος δείκνυται ὁ Ἑλληνισμός. Πρὸ τῆς βιαίας καταλήψεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ὁ Ἑλληνισμός, καίπερ ἐν μειονότητι διατελῶν, διότι τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἀπετέλουν οἱ Τοῦρκοι κατὰ πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Βούλγαροι, ἤρξατο ἐπικρατῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρας αὐτοῦ συστάσεως, ἐν τῇ νέᾳ πολιτικῇ τάξει τῆς ἡμιαυτονόμου Ἡγεμονίας. Τί ἄλλο ἐσήμαινε τοῦτο ἢ τὴν ζωτικὴν δύναμιν τῆς φυλῆς, ἀνθισταμένης παρὰ τοὺς διωγμοὺς αὐτῆς καὶ τὰς περιπετείας;

Ἐρρίφθη πρό τινος καιροῦ καὶ ἄλλη ἰδέα πρὸς λύσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ἡ ἰδέα τῆς Ὁμοσπονδίας. Λαμπρὰ αὕτη ὡς φιλοσοφικὴ ἰδέα. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ὡρίμασεν ἀκόμη πρὸς πραγμάτωσιν ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ, παραμένουσα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ὡς φιλοσοφικὴ χίμαιρα, πῶς δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν, ὅτι δύναται αὕτη νὰ πραγματωθῇ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, τῆς ὁποίας τὸ πλεῖστον μέρος μόλις ἐπάτησε τὸ κατώφλιον τοῦ πολιτισμοῦ; Ἡ ἰδέα τῆς ὁμοσπονδίας τῶν λαῶν δύναται ν' ἀπασχολῇ ὑψηλὰ φιλοσοφικὰ πνεύματα, ἕνα Κάντιον, ἕνα Βίκτωρα Οὐγγὼ καὶ τὴν λοιπὴν λεγεῶνα τῶν μυσταγωγῶν τῆς αἰωνίας εἰρήνης, ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Τυγχάνει ἄρα καθαρὰ χίμαιρα, ἐπιζητουμένη κατὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ταύτην ἐποχήν, ἐν ᾗ διατελεῖ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀνθρωπότης, ἐφ' ἧς τοσοῦτον ἀπαισίως βαρύνει ὁ ἐφιάλτης τῆς στρατοκρατίας, τῶν μονίμων στρατῶν, τῶν φυλετικῶν καὶ δυναστικῶν φιλοδοξιῶν καὶ συμφερόντων. Ὁμοσπονδία σημαίνει ἀμοιβαίας κλίσεις, ἀλληλεγγύην τῶν

ὁμοσπόνδων λαῶν, κοινὰ συμφέροντα, τὰς αὐτὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἱστορικὰς παραδόσεις καὶ τύχας. Ἂν δ' αὕτη ἀποτυγχάνῃ ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ, ὅπου ὑπάρχουσιν ὁπωσδήποτε τοιαῦται συνθῆκαι, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πραγματωθῇ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, τῆς ὁποίας οἱ ἔνοικοι λαοὶ ἀλληλομαχοῦσιν ἀπό τινος χρόνου μέχρι θανάτου; Ἡ ἰδέα τῆς τοιαύτης ὁμοσπονδίας δύναται νὰ γοητεύσῃ τὸν φιλόσοφον, τὸν ποιητικὸν ὀνειροπόλον, ἀλλ' ὁ πρακτικὸς πολιτικὸς δὲν δύναται ἢ νὰ προσβλέπῃ μετὰ δισταγμοῦ τὸ τ ιοῦτον ὅραμα ἀπωτέρου ἱστορικοῦ μέλλοντος. Ἡ ἰδέα αὕτη ἔσχε καὶ παρ' ἡμῖν τοὺς προσηλύτους. Εὐτυχῶς οὗτοι ἐξέλιπον, οὐχ ἧττον ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ ἡ ἰδέα αὕτη τῆς ἀνατολικῆς ὁμοσπονδίας, ἑλληνοσλαϊκῆς τουτέστι συμπράξεως, ἐρρίφθη ἐπιβούλως πρὸς ἐξασθένωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν νομίζω ἀναγκαῖον νὰ συζητήσω τὴν ἰδέαν ταύτην περισσότερον. Καθῆκον μόνον ἔχω νὰ παρατηρήσω, ὅτι πᾶσα συμβουλή, διδομένη εἰς τοὺς Ἕλληνας πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος αὐτῶν κατ' ἄλλον τρόπον ἢ διὰ τῆς στρατιωτικῆς συντάξεως καὶ τῆς πολεμικῆς ἐνεργείας, εἶνε συμβουλὴ ἐπίβουλος, πρὸς ἕνα σκοπὸν ἀποβλέπουσα μόνον, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ φρονήματος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπιβάλλεται σήμερον εἰς τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος νὰ περισυλλέξῃ τὰς δυνάμεις του, ἠθικάς τε καὶ ὑλικάς, καὶ νὰ καταστῇ ἱκανὸν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος. Καὶ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς, ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ διεξαχθῇ πρωτίστως ἐν Μακεδονίᾳ. Αὕτη εἶνε σήμερον τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς πάντων τῶν φιλοδοξούντων νὰ καταστῶσι κύριοι τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἂν ἤθελεν ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς οὗτος, ἂν ἤθελεν ἡ Μακεδονία ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμόν, ἀναμφιβόλως θέλει διακοπῇ ἡ ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτοῦ ἑνότης. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, διὰ νὰ συνενωθῶμεν πρὸς τὴν Θρᾴκην, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πλήρη ὑπόστασιν, πρέπει νὰ κολυμβήσωμεν, ὡς εἶπεν ὁ δημιουργὸς τῆς Συνθήκης τοῦ ἁγίου Στεφάνου Ἰγνάτιεφ.

Ἐπίκειται ἄρα κρατερὸς ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀγών, καὶ

πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ κατανοήσωσι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολὴν οἱ τρεῖς μεγάλοι παράγοντες : ἡ Ἐκκλησία, τὸ Σχολεῖον, ἡ ἑλληνικὴ Παλιτεία, ὁ κλῆρος, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἀντιπρώσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἐκ τῆς γενναίας συμπράξεως τῶν ἐθνικῶν τούτων Δυνάμεων ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' ὀφείλουσι καὶ αὐτοὶ οἱ Μακεδόνες νὰ ἐννοήσωσι τὸν κίνδυνον τοῦ ἐκσλαυϊσμοῦ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδος, νὰ ἐργασθῶσι πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ. Οἱ ἀξιοῦντες ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης δικαιώματα Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρωμοῦνοι, μέχρι τῆς χθὲς ἐνησμενίζοντο ἀποκαλούμενοι Ἕλληνες, καὶ σήμερον, ὁποῖον αἶσχος ! μετὰ φρίκης, μετ' ἀπεχθείας προφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Πόσοι εἶνε νομίζετε οἱ ἐν Σόφιᾳ, Βελιγραδίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ ἐργαζόμενοι καὶ ἀναστατοῦντες τὴν Μακεδονίαν ; Ἐλάχιστοι. Ἐὰν εἰργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅπως ἐκεῖνοι, ἠθέλομεν τοὺς ἔχῃ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου κατασυντετριμμένους.

Ὑπέρτατον εἰς ἡμᾶς ἐπιβάλλεται καθῆκον νὰ διακηρύξωμεν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης τὰ ἑλληνικὰ ἡμῶν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας δίκαια, νὰ προσηλυτίσωμεν τὴν δημοσίαν αὐτῆς γνώμην, τὴν τροφοδοτουμένην ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ψευδολογημάτων. Ἄς ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐν Εὐρώπῃ ὑπῆρξεν ἀείποτε ἔδαφος φιλελληνισμοῦ, δυναμένου νὰ καλλιεργηθῇ καὶ πάλιν, διότι ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπηρέτησε τὴν ἀνθρωπότητα. Ποία φιλοσλαυϊκὴ ἐξέγερσις ἢ συμπάθεια ὑπάρχει σήμερον ἐν Εὐρώπῃ : Οἱ κοπτόμενοι ὑπὲρ τῶν Σλαύων εἶνε ἀργυρώνητοι, ἢ ὑπηρετοῦσι τὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου Κράτους, τοῦ ἀπὸ αἰώνων ἐπιβουλεύοντος τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπόστασιν.

Ἀλλ' ἐπίσης ὀφείλομεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰλικρινεῖς συμμάχους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ. Δὲν λείπουσιν οἱ τοιοῦτοι. Πολύτιμοι ἰδίᾳ τυγχάνουσιν οἱ ἰθαγενεῖς Μουσουλμάνοι, οἵτινες κατὰ τὰ 9(10 εἶνε ὁμόφυλοι ἡμῶν ἐξισλαμισθέντες, ἀλλ' ἤδη διατρέχουσι τὸν αὐτὸν μεθ' ἡμῶν κίνδυνον ἀπὸ μέρους τῶν Βουλγάρων. Πλεῖστοι τούτων κατάγονται ἐξ Ἑλλήνων, κατ' οὐσίαν δὲ δὲν διατελοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἐχθρικῶς διατεθειμένοι. Ἐγνώρισα πολλοὺς τοιούτους. Οἱ τυχόντες παιδεύσεώς τινος δὲν διστάζουσι παρρησίᾳ νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν

αὐτὴν φυλὴν καὶ μόνον μᾶς διαχωρίζει ἡ θρησκευτικὴ ὁμολογία. Ἐννοοῦσι τὴν ἀνάγκην τῆς συμπράξεως μωαμεθανῶν καὶ χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἐπιτελουμένης διὰ τῆς κατὰ μέρος ἀφέσεως τῶν θρησκευτικῶν διακρίσεων, ὁπότε εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ κοινὴ συνεργασία. Ὑπάρχουσι πλεῖστοι μωαμεθανοὶ ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει, τῶν ὁποίων οἱ πάπποι ἢ οἱ πρόπαπποι ὑπῆρξαν χριστιανοί. Ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες κρατοῦσιν εἰς διάστασιν τοὺς ὀπαδοὺς ἀμφοτέρων τῶν θρησκευμάτων, λησμονοῦνας ὅτι κατάγονται ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς. Πρὸς κατάπαυσιν τῶν θλιβερῶν τούτων διχονοιῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, μοὶ ἔλεγε πρό τινος χρόνου εὐπαίδευτος μωαμεθανός, ἐπιβάλλεται εἰς ἀμφοτέρους τοὺς λαοὺς ἡ σύστασις συνδέσμων χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων, τῶν ὁποίων σκοπὸς πρέπει νὰ εἶνε ἡ καταπολέμησις τῆς μισαλλοδοξίας καὶ ἡ συνεργασία. Δυστυχῶς ὅμως οὐδέποτε κατεβλήθη ἡ δέουσα φροντὶς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἐντεῦθεν ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐπικράτησις τῶν κοινῶν πολεμίων.

Μὴ φανῇ εἰς ὑμᾶς παράδοξον, ὅτι ἀπεκάλεσα τοὺς ἐν τῇ τουρκικῇ Αὐτοκρατορίᾳ μουσουλμάνους ὁμοφύλους, ἔχοντας κατὰ μέγα μέρος ἑλληνικὴν τὴν καταγωγήν. Πόσοι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες ἐπέδραμον τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μικρασίαν, τὸ Γιουνάν; Ἐλάχιστοι. Στερούμενοι ἀνδρῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ ἐπιδρομεῖς κατακτηταὶ ἐξηνάγκασαν τοὺς ἀσθενεστέρους Ἕλληνας εἰς ἐξωμοσίαν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφηρμόσθη καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ. Κατὰ πολυαρίθμους ὁμάδας ἐξηναγκάζοντο εἰς ἐξωμοσίαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους χρόνους, καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἀπαισίου παιδομαζώματος. Αἱ φοβεραὶ καὶ ἀήττητοι στρατιαὶ τῶν Γενιτσάρων ἀπετελοῦντο κατ' ἐξοχὴν ἐξ ἐξισλαμισθέντων Ἑλλήνων. Πλεῖστοι τοιοῦτοι ἀρνησίθρησκοι, ὡς γνωστόν, κατέλαβον τὰ ὕπατα ἀξιώματα τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὅταν δ' ἐπῆλθεν ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἐξωμοσία ἔτι μᾶλλον ἐπεξετάθη, πλείστων Ἑλλήνων ἀναγκασθέντων ν' ἀσπασθῶσι τὸ θρησκευτικὸν δόγμα τοῦ κατακτητοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς των.

Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, σᾶς ἀναφέρω, ὅτι μέχρις ἐπ' ἐσχάτων

πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐν τῷ φανερῷ μὲν ἦσαν μωαμεθανοί, ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ ἐξετέλουν τὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των. Ἀναφέρουσι τὰ χρονικὰ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων χρόνων, ὅτι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ἐτέθη εἰς τοὺς προκρίτους τῆς Νήσου τὸ δίλημμα: ἢ ἐξωμοσία, ἢ θάνατος καὶ δήμευσις τῆς περιουσίας. Πρὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης ἀπειλῆς ἀνεφέρθησαν οἱ Κρῆτες εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐρωτήσαντες αὐτό, ἂν εἶνε ἐπιτετραμμένον ν' ἀσπασθῶσι μὲν κατ' ἀνάγκην τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν, ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ νὰ μένωσι χριστιανοί. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἠρνήθη τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀνάγκης. Πρὸ τῆς τοιαύτης ἀρνήσεως οἱ πλεῖστοι μὲν τῶν Κρητῶν ἐξώμοσαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μερικοὶ ἐν τούτοις ἐξ αὐτῶν, ὁμολογήσαντες ἐν τῷ φανερῷ τὸν μωαμεθανισμόν, ἐν τῷ κρυπτῷ ἔμενον χριστιανοί, τελοῦντες ἐν μυστικαῖς κατακόμβαις τὰ χριστιανικὰ τῶν πατέρων των καθήκοντα. Περιεσώθη μέχρι τοῦ ἔτους 1821 ἡ μεγάλη οἰκογένεια Κουρμούλη, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγός, μεμυημένος ἤδη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀπεκάλυψε τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ πίστιν ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν μωαμεθανῶν τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας ἐκδηλοῦται μέχρι τῆς σήμερον ποικιλοτρόπως. Πλείστων οἰκογενειῶν τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα μένουσι χριστιανικά. Δὲν διστάζουσι νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν θεραπείαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ νοσήματος παρὰ χριστιανικοῦ ἁγιάσματος. Ἀλλ' ἐπίσης καὶ αὐτὴ αὐτῶν ἡ μορφὴ μαρτυρεῖ ἑλληνικὴν τὴν καταγωγήν. Οἱ μωαμεθανοὶ ἁπάντων σχεδὸν τῶν μεγάλων κέντρων τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἔχουσι τὴν ἑλληνικὴν κατατομὴν καὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα. Ἐλαχίστη διάκρισις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων, εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἴτε ἐν Ἀνδριανουπόλει, εἴτε ἐν Σμύρνῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὑπάρχουσιν Ἕλληνες τουρκόφωνοι, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ μωαμεθανοὶ ἑλληνόφωνοι, πάντες οὗτοι ἀριθμούμενοι εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων. Τί μαρτυροῦσι πάντα ταῦτα ἢ κοινὴν καταγωγήν; Ἤδη ὅτε ὁ πολιτισμὸς ἐπέδρασεν ὁπωσδήποτε ἐπὶ τοῦ βίου τῶν μουσουλμανικῶν λαῶν, τὰ θρησκευτικὰ μίση δέον νὰ συνδιαλλάξῃ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις καὶ ἰδέα.

Κοινὸς ὁ κίνδυνος καὶ κοινὸς ὁ ἐχθρὸς Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων. Ἡ βραδύτης καὶ ὁ δισταγμὸς θὰ ἐπενέγκῃ κατ' ἀνάγκην καταστροφὴν ἀμφοτέρων.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἐνεργειῶν τούτων, ἔχομεν καθῆκον οἱ Ἕλληνες, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ σᾶς ἐξηγήσω, νὰ ἐργασθῶμεν παρὰ τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ τῆς Εὐρώπης πρὸς φωτισμὸν αὐτῆς, σκοτισθείσης καὶ παραπλανηθείσης ὑπὸ τῶν σλαυϊκῶν καὶ βουλγαρικῶν ψευδολογημάτων. Ὁποῖα ἔσονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, μαρτυρεῖται ἐπαρκῶς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν τελευταίων ἐνεργειῶν τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας.

Ἀλλ' ἡ σπουδαιοτάτη ἡμῶν κατ' ἐξοχὴν μέριμνα πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ ἐν τῇ διοργανώσει ἐπαρκοῦς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐν τῇ ἐνισχύσει τοῦ στρατιωτικοῦ φρονήματος καὶ ἤθους τοῦ τε ἐλευθέρου καὶ τοῦ ἀλυτρώτου ἔθνους. Τὸ ἑλληνικὸν σῶμα καὶ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ πρέπει νὰ καταστῶσιν ἐρρωμενέστερα ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἄνευ στρατοῦ οὐδεὶς μέγας σκοπὸς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ. Ἐνίκησαν ἀείποτε οἱ Ἕλληνες τοὺς βαρβάρους, ὁπότε ἐν ἀκμαίῳ σώματι κατῴκει ἀδάμαστος ψυχή. Τὸ ἐθνικὸν πρόβλημα τῶν λαῶν δὲν λύεται μόνον διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ὑπεροχῆς. Βεβαίως αἱ ἰδέαι τοῦ Πυθαγόρου ἐνίσχυσαν τὴν ἑλληνικὴν ψυχήν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μετάσχῃ εἰς τοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων ἀγῶνας ἡ στρατιωτικὴ ἀρετὴ τῆς Σπάρτης καὶ τῆς ὑπερφυοῦς πόλεως τῆς Παλλάδος, ἥτις ἦτο μὲν ἡ θεὰ τοῦ πνεύματος ἀλλ' ἔφερεν ἐπὶ τῆς ὑπερηφάνου αὐτῆς κεφαλῆς καὶ τὴν πολεμικὴν περικεφαλαίαν. Ἐν τῷ συνδέσμῳ τούτῳ τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως καὶ ὑπεροχῆς κεῖται τὸ ἀπόρρητον τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν Πλαταιῶν. Ἡ Ἑλλὰς ἐνίκησε τὴν Ἀσίαν, οὐχὶ διότι ὑπερεῖχεν αὐτῆς μόνον κατὰ τὴν φυσικήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν ῥώμην. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις καὶ ἰδέα οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους μεγάλοι στρατηγοὶ διέπρεψαν καὶ ἐδόξασαν τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου μέχρι τοῦ 1821 οὐδέποτε ὠλιγωρήθη ἡ στρατιωτικὴ ἰδέα. Πλεῖστοι Ἕλληνες στρατηλάται ἀντεπροσώπευον αὐτὴν ἐν μέσῳ ξένων στρατῶν καὶ

ἰσχυροὶ ἡμεμόνες ἤρχοντο μετ' αὐτῶν εἰς συνεννοήσεις πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ κατακτητοῦ ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους. Ἔκτακτον φαινόμενον. Καθ' ἅπαν τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει στρατιωτικὴν ἱστορίαν, καὶ σήμερον κινδυνεύει ν' ἀπολέσῃ τὴν στρατιωτικὴν αὑτοῦ φήμην, ἐνῷ οἱ ἄγνωστοι τῆς προτεραίας λαοὶ συνέταξαν καὶ ὠργάνωσαν στρατιωτικὰς δυνάμεις, ἀξίας λόγου ὁπωσδήποτε. Εἰς τίνα αἴτια ν' ἀποδώσωμεν τὴν κατάπτωσιν ταύτην; Οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρωμοῦνοι ἐπιδεικνύουσι σήμερον ὑπερηφάνως τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν ὑπεροχήν, ἐνῷ ὁ ἑλληνικὸς κόσμος μετεβλήθη εἰς ἀπόλεμον συρφετόν.

Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης καταπτώσεως ἐπικαλούμεθα μάτην τὸ στρατιωτικὸν δαιμόνιον τῶν μεγάλων ἐκείνων πολεμάρχων τῶν αἰώνων τῆς δουλείας, ἓν μόνον ἐχόντων μέλημα: τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους, διότι αἱ γενεαὶ ἐκεῖναι ἐπίστευον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους, οὐχὶ μόνον διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σχολείου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρετῆς.

Ποῦ εἶνε ἡ γενεὰ ἐκείνη; Ποῦ εἶνε οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι, οἱ περίδοξοι σταυραετοὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων, οἱ Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέφται τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας; Μάτην ζητῶ ἕνα τοιοῦτον εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἤπειρον, εἰς τὸ ὑπερήφανον Σοῦλι . . . οὐδαμοῦ εὑρίσκω αὐτόν. Ἐξαιρῶ τὴν Κρήτην, τὴν τελευταίαν ἀκρόπολιν τοῦ λησμονήσαντος ἑαυτὸν Ἑλληνισμοῦ. Πανταχοῦ νάρκη καὶ ἀδιαφορία. Ὅλοι κατελήφθημεν ὑπὸ μαρασμοῦ. Πρὸ τῶν ἐπαπειλούντων ἡμᾶς κινδύνων ἀφέθημεν εἰς τὴν τύχην, παρεδόθημεν εἰς τὴν ἀπραγμοσύνην. Ἡ θάλασσα ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴ δύναμις. Εἰς τὰ ξύλινα τείχη τῶν Ἀθηνῶν ἐχρησμοδότησεν ἡ Πυθία τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ξύλινα τείχη τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν ἐπρωτοστάτησαν ἐν ταῖς μεγάλαις ἡμέραις τῆς παλιγγενεσίας. Τί ἔγεινεν ἀπό τινος καιροῦ ἡ μεγάλη αὕτη δύναμις; Κατέστρεψεν αὐτὴν ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ σῆψις!

Διὰ νὰ σωθῶμεν, διὰ νὰ ἀναγεννηθῶμεν, ἔχομεν ἀνάγκην ἀληθοῦς στρατοῦ καὶ οὐχὶ κατὰ φαντασίαν τοιούτου. Ἔχομεν ἀνάγκην στρα-

τοῦ τοῦ στρατῶνος καὶ τῶν στρατοπέδων καὶ οὐχὶ τῆς Βουλῆς. Ἔχομεν ἀνάγκην στρατηγῶν τῶν πολεμικῶν ἀγώνων καὶ οὐχὶ στρατηγῶν νομοθετῶν, τραγικώτατα παραγνωριζόντων τὰ καθήκοντά των. Στρατὸς νομοθετῶν παύει νὰ εἶνε τοιοῦτος, καὶ τότε μόνον θὰ πιστεύσω, ὅτι δύναται ν' ἀναδιοργανωθῇ ὁ ἑλληνικὸς στρατός, νὰ συνταχθῇ εἰς μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν, εὐθὺς ὡς ἐξέλθωσιν οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Βουλευτηρίου.

Ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψει καὶ ἂς μελετήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς πραγματωσάντων τὴν ἑνότητα αὐτῶν ἐθνῶν. Ὁ Στρατός, ὁ Στρατός, ὁ Στρατός! Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρωτοστατήσας πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἐν τῇ ἀνεφίκτῳ θεωρουμένῃ ἑνότητι τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Τὸ Πεδεμόντιον καὶ ἡ Πρωσσία κατώρθωσαν τοῦτο διὰ τῆς συντάξεως τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν δυνάμεων.

Ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ κεῖται ἡ λύσις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν προβλήματος.

Ἕκαστος πολίτης πρέπει νὰ ἐνσαρκωθῇ τὴν ἰδέαν τοῦ στρατιώτου. Ἡ ἰδέα αὕτη εἰλικρινῶς καλλιεργουμένη θὰ δημιουργήσῃ τοὺς μεγάλους πολεμάρχους τῶν ἑλληνικῶν ἀγώνων. Ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης ἀνεβλάστησαν οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ τῆς παλιγγενεσίας, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ Μπότσαρης. Ἄνευ αὐτῶν δὲν θὰ εἴχομεν τὰ Δερβενάκια καὶ τὴν Ἀράχωβαν, τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς καὶ τὸ Καρπενῆσι. Μὲ τὸν Σταυρὸν τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὸ Βιβλίον τοῦ Σχολείου πρέπει ἐπίσης νὰ συμπράξῃ ὁ Στρατός, ἀλλὰ Στρατὸς πραγματικός, ἄξιος τοῦ ὀνόματός του.

Ταῦτα εἶχον καθῆκον νὰ παρατηρήσω, περατῶν τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπὶ τῶν μακεδονικῶν πραγμάτων Διάλεξίν μου. Πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ προγράμματος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ πρώτιστον ἔχει καθῆκον οὗτος νὰ ἐπιδείξῃ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἀρετήν. Ἄνευ αὐτοῦ ἀδύνατος ἡ ἡγεμονία. Ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος Δημοσθένης ἔλεγε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας τὰ ἑπόμενα: «Συμμαχεῖν γὰρ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὁρῶσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἃ χρή».

Καθ' ἣν στιγμὴν κατέρχομαι ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦτο, ποίαν ἄλλην συμβολὴν δύναμαι ν' ἀπευθύνω πρὸς τὸ Πανελλήνιον προσφυεστέραν καὶ εὐγενεστέραν; Ἔχομεν ἀνάγκην ἀποκτήσεως στρατιωτικοῦ φρονήματος, στρατιωτικῆς συντάξεως, ἔχομεν ἀνάγκην νὰ ἐμπνεύσωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς, σεβασμὸν εἰς τοὺς ξένους. Θὰ μᾶς ἐκτιμήσωσι, θὰ μᾶς σεβασθῶσιν, ἂν μᾶς ἴδωσι πράγματι μετὰ σοβαρότητος ἐργαζομένους καὶ προπαρασκευαζομένους.

Ἡ τελευταία ἀτυχὴς ὅσον καὶ ἀπροσδόκητος ἧττα εἶνε καιρὸς νὰ καταστῇ εἰς ἡμᾶς μάθημα διδακτικὸν καὶ σωτήριον. Ἡ Ἰένα καὶ ἡ Νοβάρα ἐδημιούργησαν τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν.

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ

ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΜΑΥΡΗ ΒΙΒΛΟΣ
ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πρὸς κατανόησιν πληρεστέραν τῶν Διαλέξεων ὑποβάλλομεν εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἁπανταχοῦ ὁμοεθνῶν κατάλογον, ἔστω καὶ ἀτελέστατον, τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην τριετίαν τελεσθέντων ἐγκλημάτων ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ ἐν Σόφιᾳ δολοφονικοῦ κομιτάτου κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Μωαμεθανῶν, ἰδίᾳ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Εἶνε ἡ Μαύρη βίβλος τῆς Μακεδονίας. Ἂς ἀναγνώσῃ τὰ ἆθλα τῶν αὐτοκαλουμένων ἐλευθερωτῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ὁ πεπολιτισμένος κόσμος καὶ ἂς ἐκδώσῃ τὴν ἐτυμηγορίαν του. Ἀλλ᾽ ὁ Ἑλληνισμὸς ἂς κατανοήσῃ, ὅτι ὑπάρχουσι πολλάκις περιστάσεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, καθ᾽ ἃς ἐπιβάλλεται, ὡς καθῆκον, τὸ παλαίφατον ῥητόν: Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

Α΄.

Ἐκ. . . . . τῆς Μακεδονίας:

«Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, ἰδίᾳ δ᾽ ἐν Μακεδονίᾳ, πόλεμος ἄγριος μέχρις ἐξοντώσεως διεξάγεται κατὰ παντὸς ὅ τι ἑλληνικὸν ἐκ μέρους φυλῆς, ἥτις θρησκείαν, γράμματα, ὕπαρξιν ἐπὶ τέλους ὀφείλουσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν φυλήν, ὤφειλεν ἧττον ἀχάριστος νὰ φαίνηται. Εἴμεθα εἰν θέσιν νὰ γνωρίζωμεν πλεῖστα ἀνόσια μέσα, ὧν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ Βούλγαροι, ἅτινα

παρ' αὐτόπτου μάρτυρος ἐπληροφορήθημεν καὶ ἅτινα ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐναπτύξεως παραθέτομεν ἐν εἴδει στατιστικῆς, ἀφίνοντες τὰς κρίσεις εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν Εὐρωπαίων, ὅσοι, ἀγαθὴν τυγχάνοντες νὰ ἔχωσι τὴν καρδίαν, παραπείθονται ἀκόμη ὑπὸ τῶν ψευδεστάτων ὀδυρμῶν καὶ φωνασκιῶν τῶν Βουλγάρων.

«*Αὔγουστος 1900*. Βούλγαροι λησταὶ ἀπηνῶς κατέσφαξαν τὰ τέκνα Ἕλληνος ἱερέως χωρίου τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, διότι δὲν ἠθέλησαν οὗτος ν' ἀπολακτίσῃ τὴν μητέρα του Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀντικανονικὸν κατασκεύασμα τοῦ 1872.

«*Σεπτέμβριος 1900*. Βούλγαροι λησταὶ ἀπήγαγον δεκατριετῆ παῖδα τοῦ Ἑλληνοβλάχου Χρήστου Κεχαγιᾶ ἐν Πρέσνιτσα τοῦ Καζᾶ Νευροκόπου, ἀφοῦ κατεβασάνισαν τὴν μητέρα, τὴν νύμφην καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Βούλγαροι κάτοικοι (ἢ τῇ ὑποδείξει αὐτῶν λησταὶ) τῆς Ἄνω Βροντοῦς, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, κατεκρεούργησαν τὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου στῦλον τῆς ἐκεῖ Ὀρθοξίας Χατζῆ-Δημήτριον, διαμελίσαντες αὐτὸν (χωρὶς νὰ λάβωσι τὰ ἅπερ ἔφερε χρήματα) ἐγγὺς τοῦ Καράκιοϊ, ἀναχωροῦντα ἐκ τῆς ἐμπορικῆς πανηγύρεως τοῦ Τελη λητσίου, χωρίου τοῦ Καζᾶ Νευροκόπου, ἧς ἀγριότητος ἕνεκεν καὶ ἠναγκάσθη ὁ Ἅγιος Σερρῶν μεθ' ὅλης τῆς ἐπαρχίας νὰ διαμαρτυρηθῇ τηλεγραφικῶς ἐντόνως εἰς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα τὸν Σουλτᾶνον, ἔλεος ἐπιζητῶν καὶ σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου του ἐναντίον τοιούτων ἀγρίων καταδιώξεων.

«*Δεκέμβριος 1900*. Ἐν Ζινόρβῳ, χωρίῳ τοῦ Καζᾶ Νευροκόπου, ἠπείλησαν τὸν ἀρχιδιάκονον τῆς Μητροπόλεως Νευροκοπίου, Κώνσταν Χατζῆ-Δημητρίου, διότι κηρύττων εἰς τὴν μερίδα τῶν Ὀρθοδόξων συνέστησεν, ἵνα εἰς τὰς καθ' ἡμέραν σχέσεις αὐτῶν ἔχωσι πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ εὐαγγελικὸν «ἐάν τις σὲ ῥαπίσῃ ἀπὸ τὴν μίαν παρειάν, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἑτέραν» καὶ προσπαθῶσιν, ὅταν οἱ Βούλγαροι φονεύωσι τοὺς συγγενεῖς των, αὐτοὶ νὰ κάμνωσιν εἰς τοὺς φονεῖς των καλόν, φερόμενοι ὡς πρὸς ἀδελφοὺς πλανηθέντας, μεθ' ὧν ὅμως δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοι-

νωνίαν, ἐνόσῳ μένουσι μακρὰν τῆς 'Ορθοδοξίας ἐν τῇ σχισματικῇ πλάνῃ. Μετὰ δὲ τοῦ ἀρχιδιακόνου ἠπειλήθησαν καὶ πάντες οἱ 'Ορθόδοξοι πρόκριτοι, ὅσοι ἤθελον μετὰ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ νὰ συνοδεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς ἐπισκέψεις τῶν προκρίτων, οἵτινες τὸν εἶχον προσκαλέσῃ ὡς ἀρχιδιάκονον τῆς Μητροπόλεώς των προσφιλῆ, ἅτε βοηθοῦντα αὐτοῖς καὶ σώζοντα ἐν παντί.

«*'Ιανουάριος 1901*. Δὲν ἤρκεσεν ἡ ἁρπαγὴ τοῦ ἡμίσεως σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας, οὗ ἕνεκα αὕτη ἀπὸ τριῶν ἐτῶν διατελεῖ κλειστὴ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον οἱ 'Ορθόδοξοι ἐτέλουν τὴν τελετὴν τῶν τριῶν 'Ιεραρχῶν ἐν τῇ Σχολῇ (ἐν τῷ ἑαυτῶν διαμερίσματι), καύσαντες θεῖον, πεπεριὲς καὶ ἄλλας δηλητηριώδεις καὶ ἀσφυκτικὰς οὐσίας ἐν τῷ ἰδικῷ των διαμερίσματι οἱ τρεῖς ΒουλγαροδιδάσκαλοιΙ. Παπανκστάσιεφ, Δ. Τοῦλεφ καὶ 'Ηλ. Τριανταφύλλωφ, οἱ μυκτηρισταὶ οὗτοι τῶν τριῶν τῆς οἰκουμένης φωστήρων, ἐγένοντο αἴτιοι τὸ μὲν νὰ ματαιωθῇ ἡ τελετή, τὸ δὲ ν' ἀποβάλωσι τρεῖς ἔγκυοι, ἐν αἷς καὶ ἡ Βούλγαρον σύζυγον ἔχουσα ὀρθόδοξος Ζλάτα Εὐαγγέλου, ἧς τὸ προώρως ἀποβληθὲν τέκνον, κομιζόμενον ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων εἰς Νευροκόπον, ἵνα γείνῃ ἐπ' αὐτοῦ νεκροψία, ὀλίγου δεῖν καθ' ὁδὸν ὑπεξῄρει ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Βούλγαρος φωτογράφος καὶ σιδηρουργὸς 'Ιωάννης ἀτιμωρητεί. Θέλετε νὰ μάθητε καὶ τὴν φιλοδικαιοσύνην τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς ; Τοὺς βουλγαροδιδασκάλους αὐτοὺς διὰ τὴν πρᾶξίν των ταύτην, μεθ' ὅλας τὰς ἐντόνους παραστάσεις τῆς ὀρθοδόξου Μητροπόλεως, κατεδίκασεν εἰς 15ήμερον φυλάκισιν, ἣν δὲν ὑπέστησαν εἰσέτι, καθ' ὅσον δὲ γνωρίζομεν οὐδὲ θὰ ὑποστῶσιν ἴσως. Σημειωτέον, ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς νεκροψίας καὶ ἄλλα τὰ ἔλαβον διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὀρθοδόξους κατοίκους, ὁ δὲ καϊμακάμης, δικαιολογῶν ἐν ἀρχῇ τοὺς Βουλγάρους, ἔλεγεν : «ἔψησαν οἱ ἄνθρωποι ὀλίγες πιπεριὲς διὰ νὰ φάγουν». Δὲν σπανίζει ἡ δωροδοκία, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν, ὅτι αὕτη διέπει τὰ πάντα εἰς τὰ τλήμονα ἐκεῖνα μέρη πρὸς βλάβην τῶν ἀχρημάτων.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ὁ 'Απόστολος Μ.'Αποστολίδης ἐπετέθη ἔμπροσθεν τῆς ὀρθοδόξου Μητροπόλεως κατὰ τοῦ 'Ι. 'Αθανασιάδου,

μὲ ἀπόφασιν νὰ τὸν φονεύσῃ ἐν ὥρᾳ νυκτός. Καὶ τοῦτον μὲν ἔσωσεν ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Κώνστας Χατζῆ-Δημητρίου μὲ ἴδιον κίνδυνον, ἀπολέσας μάλιστα ἕνεκα τούτου τὸ τέκνον του, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ αὐτουργὸς εἶπεν, ὅτι ἔγινε καὶ εἶνε Βούλγαρος, ἐγένετο ἐνέργεια καὶ μεθ' ὅλην τὴν καθαρότητα τῆς μαρτυρίας κατεδικάσθη εἰς ἑνὸς μηνὸς φυλάκισιν καὶ ταύτην ἐκέρδησε. Οὕτω καταδικάζονται ὅσοι Βούλγαροι, παντοτεινοὶ ἢ προσωρινοί, δὲν εἶνε δυνατὸν ἐξ ὁλοκλήρου ν' ἀθωωθῶσιν.

»*Μάρτιος 1901*. Ἐξοπλίζονται βουλγαρικὰ χωρία. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀμβλυωποῦσιν. Ἐπὶ ἓξ μῆνας περίπου ἕνεκα πλαστῆς ἀφορμῆς ἔμενεν ἐν Νευροκόπῳ ὁ Βούλγαρος ταγματάρχης Α. Δούκωφ, ἐκ Νευροκόπου καταγόμενος, ὀνομαστὸς δὲ διὰ τὴν ὑπουλότητά του.

»*Μάϊος 1901*. Ἐν Καράκιοϊ Βούλγαροι λῃσταὶ θὰ ἐφόνευον Βούλγαρον ἱερέα, ἐκλαβόντες αὐτὸν ὡς τὸν αὐτοῖς ὑποδειχθέντα ἑλληνόφρονα τοιοῦτον.

»Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ὁ βουλγαροδιδάσκαλος Τσερεσσόβου, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου, Ἀλέξιος Ζαχάριεφ, ἀφήσας τὴν ἐν τῷ ἀριστερῷ χορῷ θέσιν του ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, ἠθέλησεν αὐθαιρέτως νὰ ψάλῃ βουλγαριστὶ δεξιόθεν, διακόπτων τὸν ὀρθόδοξον. Ἐπὶ τῇ δικαίᾳ παρατηρήσει ὀρθοδόξου τινός, τοῦ Κ. Πέντσα, ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ παρατηρήσαντος δύο Βούλγαροι μὲ μανουάλια. Ἕτεροι Ὀρθόδοξοι προὔλαβον τὸ κακόν. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν τὴν συνήθη τακτικήν των, δηλαδὴ νὰ καταστρέψωσι τὸν ἀντίθετον, διὰ νὰ μὴ τολμήσῃ οὗτος ν' ἀντισταθῇ, καὶ οὕτω νὰ κερδήσωσι τὸ χωρίον. Κρυφίως κατηγοροῦσι τὸν δυστυχῆ Κ. Πέντσαν, ὅτι ἔσυρε μάχαιραν ἐν τῷ ναῷ. Ἐκδίδεται κλῆσις κατ' αὐτοῦ, ἥτις ἀποστέλλεται εἰς τὸν Βούλγαρον κοτζάμπασην, ἐνῷ ὑπάρχει καὶ ὀρθόδοξος τοιοῦτος. Ἡ κλῆσις δὲν δίδεται· ἀλλ' ὁ Βούλγαρος κοτζαμπασης συνεννοεῖται μετὰ τοῦ ἀνακριτοῦ Ἀλῆ ἀγᾶ Βόραλη, ὑποσχεθεὶς νὰ τῷ γείνῃ μεσίτης καπνῶν ἄνευ ἀμοιβῆς, ἐὰν ὅπως-ὅπως ἐφυλάκιζε τὸν Πέντσαν.

«Προσκαλεῖται ὁ Πέντσας καὶ ἀμέσως φυλακίζεται, καίτοι παρέσχεν ἀξιόχρεων ἐγγυητήν, ὅτι θὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέ-

ραν τῆς δίκης, προβάλλων μάλιστα, ὅτι τὰ μὲν κατ' αὐτοῦ λεχθέντα θ' ἀποδείξῃ ψευδεῖς συκοφαντίας, κατὰ δὲ τοῦ βουλγαροδιδασκάλου, τοῦ κυρίου αἰτίου τῆς σκηνῆς, οὐδὲν διενηργήθη, ἵνα τιμωρηθῇ, καίτοι ἐπεδόθη μαρτυρικὸν ἐκ μέρους τῆς Ὀρθοδόξου Μητροπόλεως κατ' αὐτοῦ, ὡς διαταράξαντος τὴν θρησκευτικὴν τελετήν. Μεθ' ὅλα ὅμως ταῦτα ὁ Πέντσας ρίπτεται εἰς τὴν φυλακήν, καὶ ἵνα τέλεον ἐξουδενωθῇ, ἀναγκάζεται νὰ πλύνῃ καὶ τοὺς ἀποπάτους τῶν φυλακῶν, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀχρείου ἀνακριτοῦ, χαριζομένου εἰς τὸν Βούλγαρον κοτζάμπασην, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ συμφέρον. Τέλος ὁ μὲν βουλγαροδιδάσκαλος μένει ἀνενόχλητος, ὁ δὲ δυστυχὴς Πέντσας ἠλευθερώθη μόλις μετὰ 15 ἡμέρας, ἀφοῦ ἐντονώτατα καὶ διὰ γλώσσης τραχυτάτης διεμαρτυρήθη ὁ ἀρχιδιάκονος.

«*Ἰούνιος 1901*. Βούλγαροι λησταὶ περιεκύκλωσαν τὴν μάνδραν τῶν προβάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπεδίου, βοσκομένων ἐν Πρέσνιτσᾳ, μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀπαγάγωσι τὸν Ἕλληνα μοναχὸν Παῦλον.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, διὰ νὰ καταθραυσθῇ τὸ ἀτρόμητον θάρρος τοῦ ἐκ Τερλητσίου μόνου ἀπομείναντας ὀρθοδόξου καὶ ὡς διδασκάλου ἐργαζομένου ἐν Ζιρνόβῳ μετ' αὐταπαρνησίας Θωμᾶ Παπαγεωργίου, υἱὸς Βουλγάρου προκρίτου ἐπιτίθεται, ὅπως ἀτιμάσῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ ρηθέντος ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ της. Κάμνει μήνυσιν ὁ δυστυχὴς Θωμᾶς. Φέρει αὐτόπτας μάρτυρας (Βουλγάρους). Ἀλλ' οὗτοι διερχόμενοι διὰ τῆς ἑαυτῶν Μητροπόλεως πρῶτον, ὡς πράττουσι πάντοτε, καταπείθονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου των νὰ μὴ μαρτυρήσωσι τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ καταστρέψωσιν αὐτὸν τὸν *Γραικομανῆ*, καὶ ὅταν θὰ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, θὰ τοὺς ἀναγνώσῃ εὐχήν, διὰ νὰ συγχωρηθῇ ἡ ψευδορκία. Τῶν μαρτύρων οὕτω μὴ μαρτυρησάντων, ἀπορρίπτεται ἡ ἀγωγὴ καὶ ὁ αὐτουργὸς τῆς ἀτιμίας κινεῖ ἀγωγήν, ζητῶν ἱκανοποίησιν τῆς συκοφαντηθείσης ἀτίμου τιμῆς του. Δὲν εἶνε μόνον οἱ Ἰησουῖται, οἱ ἔχοντες ὡς ἀρχὴν τό: «ὁ σκοπὸς ἁγιάζει τὰ μέσα». Ἔχουσιν ἀνωτέρους των Βουλγάρους Μητροπολίτας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ὀφείλουσι νὰ κλίνωσι γόνυ.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Λομπόδῳ, χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, Βούλγαροι λησταὶ κατεκρεούργησαν 60ετῆ Ἑλληνόβλαχον, ἀληθῆ ἥρωα, μὲ τὸν 20ετῆ υἱόν του, τοῦ νεωτέρου τούτου σωθέντος ὡς ἐκ θαύματος.

«*Ἰούλιος* 1901. Βούλγαροι λησταὶ ἐφόνευσαν ἕνα Ἕλληνα ἐξ Ἄνω Βροντοῦς.

«*Αὔγουστος* 1901. Ἐν Κάτω Βροντοῦ τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν νὰ ψάλωσι βουλγαριστὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Ὀρθοδόξων. Ὁ μόνος ἐκεῖ στῦλος τῶν Ὀρθοδόξων Γιοβάννης καταδιώκεται, ὡς καὶ πᾶς Ὀρθόδοξος.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Βούλγαροι λησταὶ ἀπήγαγον τὸν δεκατετραετῆ ἔγγονον Ἀθανασίου τινὸς Ἑλληνοβλάχου ἐκ Παπαζ— Τάϊρ, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου, δι' ὃν ἐζήτουν λύτρα 200 λίρας, ἀλλ' οὗτος ἀπέδρα σωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος πρὸς χαρὰν τῆς μνηστῆς του.

«*Νοέμβριος* 1901· Οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς κάτω Βροντοῦς, ἀποκαμόντες, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν μαρτυρίων, ἃς ὑφίσταντο παρὰ τῶν Βουλγάρων, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν Ἐξαρχίαν, καταληφθείσης καὶ τῆς σχολῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀμέσως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀνθισταμένων μόνον τῶν ἱερέων καὶ τοῦ διδασκάλου.

«Καθ' ὅλον τὸ θέρος τοῦ 1901, 70 τὸν ἀριθμὸν Βούλγαροι λησταὶ ἐλυμαίνοντο τὴν περιοχὴν Νευροκόπου. Τρόμος πανταχοῦ. Τίς νὰ τολμήσῃ νὰ καταγγείλῃ; Οἱ εὐσυνείδητοι Τοῦρκοι ὑπάλληλοι θὰ τὸν ἔγδαιρον, διότι, διὰ νὰ γνωρίζῃ, θὰ ἦτο δῆθεν καὶ αὐτὸς μέτοχος. Νὰ σιγήσῃ; Πάλιν θὰ τὸν ἔγδαιρον, διότι δῆθεν ὑπεστήριζε τοὺς ληστάς, ἀφοῦ δὲν ἔδωκεν εἴδησιν. Σκύλλα καὶ Χάρυβδις.

»*10βριος 1901*. Ὁ Καϊμακάμης Νευροκόπου προσκαλεῖ τοὺς Βουλγάρους χωρικοὺς τῶν μέχρι Ραζλοκίου χωρίων νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν Γενοβέφαν, ἣν θὰ παρίστανον τὰ Χριστούγεννα οἱ καὶ αἱ βουλγαροδιδάσκαλοι, ἵνα πληρωθῶσι, διότι ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις καὶ τὰ κομιτᾶτα, δὲν ἠξεύρω πῶς, τοὺς ἐλησμόνησαν ἐφέτος καὶ δὲν τοὺς ἔστειλαν τοὺς μισθούς των. Ὁ Βούλγαρος Μη-

τροπολίτης λαμβάνει τὴν πρωτοκαθεδρίαν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἵνα περισσότερον ὑποχρεώσῃ τοὺς ἀξέστους θεατάς, μεταχειρίζεται ὡς ὑπηρέτας διὰ πᾶσαν ἀνάγκην των τοὺς ἱερεῖς του. Τὴν ἐπομένην τὸ δρᾶμα συμπληροῦται διὰ λαμπρᾶς κωμῳδίας ἐν ταῖς ὁδοῖς· Ἀγυιόπαιδές τινες, ἔχοντες ἐπὶ ὄνου πλανόδιον μουσικόν, παίζοντα τὸ ὄργανόν του, ἐφώναζον «Βουλγαρικὴ Γενοβέφα! Γενοβέφα!»

«Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ὅσων ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν παρ' αὐτόπτου μάρτυρος. Ἀλλὰ διατί ἄρά γε τοιοῦτος ἀγὼν ἐξοντώσεως κατὰ τῶν ἀνεξικάκων Ἑλλήνων ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων; Ἡ αἰτία διπλῆ: Τὸ μὲν ἡ φύσις τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς, ἥτις οὐδέποτε ἐγνώρισε τί ἐστιν εὐγνωμοσύνη, τὸ δὲ ἡ ὀρθὴ ἰδέα τοῦ ὅτι μόνον ἰσχυρὸν πρόσκομμα διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ὄνειρόν των οἱ Βούλγαροι, τ. ἔ. εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου, εἶνε οἱ Ἕλληνες· Ἐντεῦθεν «καταστροφὴ εἰς πᾶν ἑλληνικὸν» εἶνε τὸ σύνθημά των. Ἡ κατάστασις εἶνε σοβαρωτάτη. Μεθ' ὅλην τὴν αἰσιοδοξίαν, ἣν κολακευόμεθα νὰ ἔχωμεν, ὀφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι ἀπαιτοῦνται μέσα σύντονα πρὸς πρόληψιν τῆς ὑπούλου ἐπεκτάσεως, διότι ὅσον καὶ ἂν γίνηται διὰ τῆς φρίκης καὶ τοῦ τρόμου, οὐδεμία ὑπολείπεται ἐλπὶς ἐπανόδου ἐν τῷ μέλλοντι τῶν βίᾳ ἀποσπασθέντων, διότι διὰ τῆς συστηματικῆς αὐτῶν ἐνεργείας, ἣν ἔχουσιν ἐφαρμόσῃ ἐν παντί, ἐγχέουσι καταλλήλως τὸν ἰὸν τοῦ φανατισμοῦ εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας βεβαίως πρωταγωνιστεῖ τὸ ψεῦδος καὶ οἱ παχεῖς καὶ χαμπορρήμονες λόγοι, καὶ οὕτω μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων ἔχουσι λαὸν βουλγαρικὸν ἐκεῖ, ὅπου πρὶν αὔρα ἔπνεεν ἑλληνική....

«Πέμπω ὑμῖν κατάλογον σχεδὸν πλήρη τῶν ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου δολοφονηθέντων Μακεδόνων, Ἑλλήνων τε καὶ Μωαμεθανῶν, ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Μοναστηρίου ἰδίως. Καθὼς ἐν τῷ μαρτυρολογίῳ τούτῳ θὰ ἴδητε, πλεῖστα θύματα ὑπάρχουσι καὶ ἐκ τῶν Τούρκων, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἐπιτυχίας τῶν λησταντάρτων τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου παρὰ τῷ ἀγροτικῷ πληθυσμῷ, ὃν ἰδίως ἡ τουρκικὴ αὐθαιρεσία κατατρέχει.

Τὴν 25ην Μαρτίου ἐν τῷ παρὰ τὸν Περλεπὲν χωρίῳ Καδινόσελο

(Καδίκιοὶ) κατεστράφη, τὸ πρῶτον ἤδη, μία τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, ἀποτελουμένη ἐξ ὀκτὼ συμμοριτῶν, τῶν ὁποίων εἷς ἐζωγρήθη, τῶν λοιπῶν ἑπτὰ φονευθέντων. Τῆς συμμορίας ἡγεῖτο ὁ ἐξ Ἀχρίδος πρώην βουλγαροδιδάσκαλος Μεθόδιος Πάττσε, ἐξάδελφος πρῶτος τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ ἐγκρίτου ἡμετέρου ἰατροῦ κ. Ἀντωνίου Χρηστίδου (Πάττσε).

«Οὗτος πρὸ τετραετίας ἐδολοφόνησεν ἐν Ἀχρίδι τὸν αὐτόθι ἡγέτην τῶν σερβιζόντων Δημ. Βαρδάνην, δι' ὃ μόλις πρὸ ἔτους ἀπεφυλακίσθη, τῇ μεσιτείᾳ 200 λιρῶν τοῦ Κομιτάτου. Πρὸ ἓξ καὶ πλέον μηνῶν εἶχε προμηθευθῇ διαβατήριον διὰ τὴν Βουλγαρίαν δῆθεν, ἔκτοτε δ' ἐγένετο ἄφαντος. Διεκρίνετο, ὡς λέγουσιν οἱ Βούλγαροι, διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα, μεθ' ἧς κατήχει τοὺς χωρικούς, μυῶν αὐτοὺς εἰς τὰ τοῦ Κομιτάτου. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν οὐδεὶς τῶν στρατιωτῶν βαλλόντων ἐξ ἐνέδρας, ἐφονεύθη, μολονότι οἱ Βούλγαροι ἀναβιβάζουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων στρατιωτῶν εἰς 60. Τὰ ὅπλα τῶν συμμοριτῶν πάντα ἦσαν ἑλληνικῆς προελεύσεως, τρία δ' ἐξ αὐτῶν ἀμεταχείριστα προσφάτως· δι' ὃ λέγεται, ὅτι οἱ λησταντάρται, μὴ θέλοντες νὰ συλληφθῶσι ζῶντες ἀπέκτειναν ἀλλήλους.

ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΩ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ἐπαρχία Πελαγωνείας

1. Νέδας (Κυριακός), προεστὼς τοῦ χωρίου Μπέτουσα ἐδολοφονήθη τῷ 1900 ὑπὸ τῆς συμμορίας Στογιάν.

2. Στογιάνης Ἠλία ἐκ τοῦ χωρίου Μποῦφι ἐπίσης.

3. Πυρπόλησις τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Μπρούσνικ ἑλλην. Σχολείου κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1900.

4. Σιαμπὰν Τσιαούσης μετὰ 2 ἄλλων ὑπαλλήλων του, ἐκμισθω-

τὴς τῆς δεκάτης, ἐδολοφονήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας τοῦ Κώτα.

5. Βάντσος ἐκ τοῦ χωρίου Μπέλιτσα τοῦ Κρητσόβου, ἀδελφὸς τοῦ ἐν Καστορίᾳ καταδότου Δήμου Βάντσου, ἐδολοφονήθη τὸν Νοέμβριον 1901.

6. Θωμᾶς Κρουσιοβότης ἐπίσης ἐν Περλεπὲ τῇ 9 Δ)βρίου 1901.

7. Τάκης Τσκύνας ἐπίσης ἐν Τουρνόβῳ τῇ 13 Ἰανουαρίου 1902.

8. Μιλᾶνος Τσιῶρμπεφ Βουλγαροδιδάσκαλος ἐν Μουτσουσιτσίτσᾳ τοῦ Περλεπὲ τῇ 4 Φεβρουαρίου 1902.

9. Οἱ μουχτᾶραι τῶν χωρίων Τσὲρ καὶ Μπερέζοβα καὶ εἷς χωροφύλαξ οἰκτρῶς διεμελίσθησαν τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1902.

10. Μία γυνὴ ἀπὸ Τύφτσας μετὰ τοῦ υἱοῦ της κατεκρεουργήθησαν διότι τὰς ὑπώπτευσαν, ὅτι τοὺς κατήγγειλαν (τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1902).

11. Γιοβὰν Κουλάκ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οἱ σύζυγοί των μετὰ καὶ αὐτῶν τῶν ζώων των ἐφονεύθησαν τῇ 2 παρελθ. 8βρίου ἐν τῇ οἰκίᾳ των εἰς τὸ χωρίον Τσαηρλῆ, διότι δῆθεν τῇ 22 παρελθ. Ἰουλίου κατήγγειλαν τὴν παρουσίαν τῆς συμμορίας.

12. Τάσκος Ἀγγέλου ὀπωροπώλης σχισματικὸς τοῦ Μοναστηρίου ἐπλήγη θανασίμως δι' ἐγχειριδίου, ὡς καταχρασθεὶς χρήματα τοῦ Κομιτάτου.

13. Μάρκος Καράγας ἰατρὸς ἐκ Μοναστηρίου ἐπλήγη ἐπικινδύνως δι' ἐγχειριδίου εἰς Ρέσιναν τῇ 18 Νοεμβρ. 1902.

14. Ὀθωμανός τις ἐδολοφονήθη παρὰ τὸ χωρίον Ράμνα τῇ 29 Ἀπριλίου 1902.

15. Ζήσης Κοτσάνης ἀπὸ Τούρνοβον ἐδολοφονήθη εἰς Τσιάπαρι τὸν Ἰούλιον 1902 ὑπὸ τῆς συμμορίας τοῦ Κομάνη.

16. Δύο Ὀθμανοὶ ἐφονεύθησαν παρὰ τὸ Τσαΐρλῆ τὸν Ἰούλιον 1902.

17. Εὐάγγελος Δούτσης ἐπίσης ἐντὸς τῆς πόλεως Μοναστηρίου τῇ 12 Αὐγούστου 1902.

18. Ὀθωμανὸς κεχαγιᾶς ἐπίσης εἰς τὸ χωρίον Ἀρματόση.

19. Ὀθωμανὸς ἀγροφύλαξ διεμελίσθη εἰς τὸ χωρίον Λέρα.

20. Δύο Ὀθωμανοὶ ἐφονεύθησαν τῇ 7 7)βρίου 1901 εἰς τὸ χωρίον Θέσοβα τοῦ Περλεπέ.

Ἐπαρχία Ἀχρίδος

1. Μιχαὴλ . . . . ἐδολοφονήθη εἰς τὸ παρὰ τὴν πόλιν Ρέσταν χωρίον Κροῦστι τῇ 17 Νβρίου 1901.

2. Νικόλαος Σέκουλε ἐπίσης εἰς Τζιβὰν τῇ 18 Νβρίου 1901.

3. Μόμερ, Ἀθανάσιος Στεφάνου καὶ Ρόστε Στογιὰν ὡσαύτως τῇ 16 Δβρίου 1901.

4. Ἡ σύζυγος καὶ αἱ δύο θυγατέρες τοῦ ἱερέως Μηλὸς ἐκάησαν ζῶσαι εἰς τὸ χωρίον Σλουνίτσα.

5. Ἀλιαοὺς ἀγᾶς ἀπὸ Σαόφτσαν ἐδολοφονήθη τὴν Μάρτιον τοῦ 1901 εἰς τὸ χωρίον Ράμπη ὑπὸ τοῦ Σπύρου Ναβιτσάνη.

6. Δέσποινα, θυγάτηρ τοῦ Τάση Κύπρου ἀπὸ τὸ Σλάταρι, ἐδολοφονήθη τὸν Μάρτίου 1902 παρὰ τὴν Ρέσναν.

7. Μία γυνὴ καὶ μία κόρη χριστιαναὶ καὶ εἷς Ὀθωμανὸς ἀπὸ Βέλγοστη ἐφονεύθησαν τὸν Μάρτιον 1902 ὑπὸ τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως Γερασίμου.

8. Ὁ ἱερεὺς Παπαχαραλάμπης τοῦ χωρίου Χαλιαρούση μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὁ διδάσκαλος ἐκρεουργήθησαν τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1902.

9. Μία γραῖα ἀπὸ τὸ χωρίον Λιούμποβον Πρεσπῶν ἐφονεύθη ὑπὸ βουλγαρικῆς συμμορίας ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ, ὅτι ἠδύνατο νὰ προδώσῃ τὴν ὑπόθεσιν (!) τοῦ Κομιτάτου.

10. Σέλφος καὶ Τεφὴκ βέηδες ἐπληγώθησαν βαρέως, οἱ δὲ δύο ἀκόλουθοί των ἐφονεύθησαν ἔξωθεν τοῦ χωρίου Μπούκοβικ τὸν Δεκέμβριον 1902.

11. Ὁ Βούλγαρος ἐπιστάτης τῆς ἐν Σλημνίτσῃ Μονῆς Νικόλαος μετὰ τῆς συζύγου του κατεκρεουργήθησαν τῇ 20 Δβρίου 1902.

12. Εἷς Ὀθωμανὸς ἀπὸ τὸ χωρίον Λισίτσα διεμελίσθη ὡσαύτως ὑπὸ τῆς συμμορίας Γκιοῦρτσικ τῇ 14 Ἀπριλίου 1902.

13. Τρεῖς Διβράνοι ἐφονεύθησαν εἰς τὸ χωρίον Ἴλανον τῇ 16 Ἀπριλίου 1902.

14. Ἰσᾶς Μουχαμὲτ ἀγροφύλαξ εἰς Μπρένογα ἐπελεκίσθη τῇ 4 Μαΐου 1902.

15. Ὁ Ἰσμαὴλ Ντάσι καὶ ὁ υἱός του Ζεϊνέλ, ἀγροφύλακες, ἐφονεύθησαν τῇ 23 Αὐγούστου 1902 πλησίον τοῦ χωρίου Κρήβινι πρὸς βορρᾶν τῆς Ρέσνας.

16. Νικόλαος Μιχαήλ, ἀγωγιάτης, ἐφονεύθη ὑπὸ ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου, ὡς καταθέσας μαρτυρίαν ἐνόρκως κατ' αὐτοῦ ἐπὶ δικαστηρίου.

Ἐπαρχία Μογλενῶν (Φλώρινα)

1. Κωνσταντῖνος Μπριχόφτσε ἐφονεύθη τῷ 1900 εἰς Ἀρμενοχώριον.

2. Γεώργιος Παπᾶ Εὐαγγέλου Οἰκονόμου ἐπίσης τῷ 1900.

3. Φώτιος Γκισύσας ἀπὸ Πισεδέρη ξενοδόχος τῷ 1900 εἰς Φλώριναν.

4. Κωνσταντῖνος Πέτρου δερματέμπορος ἐφονεύθη ἐπίσης εἰς Φλώριναν τῷ 1900, ὡς ἔφορος τῶν ἑλληνικῶν σχολείων.

5. Χρῆστος Μυλωνᾶς ἐφονεύθη τῷ 1900 ἐντὸς τοῦ μύλου του.

6. Ταχὴρ Μεχμὲτ ἐπίσης ἐφονεύθη ἐν Φλωρίνῃ.

7. Ἠλίας Ἰωάννου ἐξ Ἀρμενοχωρίου ὡσαύτως.

8. Ἠλίας Παπᾶ Τραϊχνοῦ σχισματικὸς ἀπὸ Πεσοσίτσαν ἐφονεύθη τῷ 1900.

9. Παῦλος Ἀθανασίου ἐκ Πεσοστίτσας, ἐπίτροπος τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐπλήγη τῷ 1900.

10. Δύο Ὀθωμανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Τσαλτζιλάρ ἐφονεύθησαν τῷ 1900 εἰς τὰ βουνὰ τῆς Νεγοβάνης.

11. Δημήτριος παντοπώλης ἀπὸ Μπάνιτσαν τῷ 1900.

12. Ἰωάννης Νικολάου ἀπὸ Μπάνιτσαν τῷ 1900.

13. Μηνᾶς Ἰωάννου, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, ἐπίσης ἐφονεύθη εἰς Γκορνίτσοβον τῷ 1900.

14. Νικόλαος Χ. Δημητρίου ἀπὸ Σορροβίτσ τῷ 1900.

15. Ἰωάννης Χρήστου ἀπὸ Τσεγὰν τῷ 1900·

16. Βασίλειος Γεωργίου ἀπὸ Βοσταρὰν τῷ 1900.

17. Ἠλίας Χρήστου ἀπὸ Καμπάνιτσα τῷ 1900.

18. Σταῦρος.... ἀπὸ Κλεστίναν τῷ 1900.

19. Βασίλειος Νικολάου ἀπὸ Κραπεστίναν τῷ 1900.

20. Ἀδὲμ ἀγᾶς ἐκ Λαρίσσης ἐφονεύθη ὡσαύτως τῷ 1900.

21. Δαλιᾶ-βέης ἐφονεύθη μεταξὺ Κρουσουρὰτ καὶ Σόβιτσ.

22. Νικόλαος Ἀναστασίου ἀπὸ Παλαιοχῶρι ἐπίτροπος τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐδολοφονήθη τῇ 17 Νοεμβρίου 1900 πλησίον τοῦ χωρίου Τσόρ.

23. Γιάννης κρεωπώλης ἀπὸ Λεβνίτσαν· τὸν ἔπνιξαν ἐν τῇ λίμνῃ Πετερὸκ τὸν Μάϊον 1901.

25. Νικόλαος Καμπέρης, πρώην ἑλληνοδιδάσκαλος, πρόκριτος τοῦ χωρίου Ἀρμένσκου, ἐκρεουργήθη παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας τοῦ Μαρκώφ.

26. Νάκης Γιῶβκος ἐπίτροπος τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Τσερεόβου ἀπεκόπη τὴν κεφαλὴν διὰ πελέκεως τῇ 21 Ν(βρίου 1901.

27. Στέφος ἀπὸ Βούρμπιανη ἐφονεύθη τῇ 28 Δβρίου 1901 παρὰ τὸ χωρίον Βακούρ-Κιοϊ.

28. Πέτρος καὶ Π. Μπραρδὰκ Βουλγαροδιδάσκαλοι ἀπὸ Μπορόσιτσαν καὶ Νέσκοζ ἐκάησαν ζῶντες, ὡς καταχρασθέντες χρήματα τοῦ Κομιτάτου (Φεβρουάριος 1902).

29. Ἀθανάσιος Γκιαουρίδας ἐκ τοῦ χωρίου Μπάτι ἐφονεύθη τῇ 17 Μαρτίου 1902 παρὰ τὸ Κρουσορίν.

30. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἀγροφύλακες τοῦ χωρίου Πρεκοπὰν ἐγένοντο ἄφαντοι ἀπὸ 20 Μαρτίου 1901.

31. Γάτσος ἀπὸ Κροσουρὰτ ἐφονεύθη τὸν Δεκέμβριον 1902 ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐπρόδωκε τὴν ἐξοντωθεῖσαν συμμορίαν τοῦ Κέρστη.

32. Ἠλίας ποιμὴν ἀπὸ Μπάτς ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς ἄνω συμμορίας τῇ 1ῃ Μαΐου 1902.

33. Ἐπίσης ὁ Ὀθωμανὸς ἀγροφύλαξ τοῦ χωρίου Πάτελη τὸν Μάϊον 1902 παρὰ τὴν λίμνην Ὀστρόβου.

34. Πέτρος Μῆτσε Ἀρσλακώφ, πατὴρ ἑλληνοδιδασκάλου, ἐδολοφονήθη εἰς Πάτελη τῇ 16 Ἰουνίου 1902.

35. Πέντε στρατιῶται ἐφονεύθησαν εἰς Καημὰκ-Τσελὰν τὸν Αὔγουστον 1902.

36. Σέλφος, ἀγροφύλαξ τοῦ χωρίου Κρουσουρὰτ τῇ 16 Αὐγούστου 1902.

37. Δύο ἕτεροι Ὀθωμανοὶ τῇ 16 Αὐγούστου 1902, ὧν ὁ εἷς παρὰ τὴν Φλώριναν, ὁ δὲ ἕτερος παρὰ τὸν Ἀετόν.

38. Μάρκος Γιότης καὶ ὁ πατήρ του Τράϊκος (Αὔγουστος 1902).

39. Ἀθανάσιος Σκορδὲς ἀπὸ Μπάτς καί τις ἕτερος ἔξω τοῦ χωρίου Μπάνιτσα.

40. Ἰωάννης Πιάλες ἀπὸ Πάτελη παρὰ τὰ λειβάδια Ὀστρόβου.

41. Τέσσαρες Ὀθωμανοὶ ἀπὸ Κρουσουρὰτ ἐν συμπλοκῇ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1902.

Ἐπαρχία Καστορίας

1. Ἀθανάσιος Κωνσταντίνου, ἑλληνοδιδάσκαλος, εἰς τὸ χωρίον Σίσκοβον, ἐδολοφονήθη τῇ 5 Σ(βρίου 1899 ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ, ἔκτοτε δὲ τὸ χωρίον αὐτὸ ἐκ φόβου μετέστη εἰς τὸ σχίσμα.

2. Παπᾶ Κωνστατῖνος Ζήσης, Ἕλλην ἱερεὺς εἰς τὸ χωρίον Νερέτι ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς συμμορίας Μάρκωφ τῇ 27 Σ(βρίου 1900.

3. Ἀβεδὶν βέης, ἰσχυρὸς πρόκριτος Καστορίας ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς συμμορίας Μάρκωφ τῷ 1900.

4. Κασὴμ ἀγᾶς ἀπὸ Κραπέσιτσαν ἐδολοφονήθη τὸ Πάσχα τοῦ 1900 ὑπὸ τῆς συμμορίας Κώτα παρὰ τὸ Πισιδέρι.

5. Τσαμάνης, Ἕλλην ὀρθόδοξος ἀπὸ Κωστάνιτσαν, ἐδολοφονήθη τὸ ἔαρ τοῦ 1901.

6. Νοῦρε Καπετὰν ἀπὸ Μποζεγρὰδ ἐφονεύθη παρὰ τὴν Τήροιαν τὸν Μάϊον 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ.

7. Σουρεδὶν ἀγᾶς ἀπὸ Σφενεδέλη ἐδολοφονήθη τὸν Μάϊον 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ.

8. Σελὴμ βέης ἀπὸ Χρούπισταν ἐδολοφονήθη τὸν Ἰούλιον 1901 παρὰ τὸ χωρίον Κορέστια.

9. Πέτρος Σιώπης ἀπὸ Καστορίαν ἐπίσης.

10. Τρεῖς χωροφύλακες καὶ εἷς χριστιανός, ὁ ἐκ Κορυτσᾶς Θ.

Μπίμπλης, ἐφονεύθησαν παρὰ τὴν Στένιαν τὸν Αὔγουστον 1904 ὑπὸ τῆς συμμορίας Κώτα.

11. Βασίλειος Τσαμάνης ἀπὸ Δούμπενη δολοφονηθεὶς τὸν Σεπτέμβριον 1901.

12. Λάζος Κόλε ἀπὸ Κονομπλὰτ κατεκρεουργήθη τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1901 ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ.

13. Μῆτσος ἀπὸ Σοροβήτσοβον ἐδολοφονήθη παρὰ τὸ Νέβεσκαν.

14. Εἷς ἕτερος ἀπὸ Μποζδοβίτσαν ἐπληγώθη ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ, ὡς καταχραστὴς τοῦ Κομιτάτου.

15. Ταχὴρ-ἀγᾶς καὶ ὁ ὑπάλληλός του ἐξηφανίσθησαν τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας Κώτα εἰς Μποζδοβίτσαν.

16. Κοσμᾶς ψάλτης ἀπὸ Ζχγοριτσάνην ἐφονεύθη ἐν μέσῳ τοῦ χωρίου τῇ 6 Νοεμβρίου 1901 ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρώφ.

17. Παπᾶ Δημήτριος Οἰκονόμος, Ἕλλην ἱερεὺς εἰς Στρέμπρενον, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετκὼφ τῇ 7 Νοεμβρίου 1901 μεταξὺ τῶν χωρίων Πρεκοπὸν καὶ Στρέμπρενον.

18. Βασίλειος...ἀπὸ κάτω Κώτερη ἐπίσης τῷ 1900.

19. Τράϊκος Μάλλιου ἀπὸ Κωσηνίτς κατεκρεουργήθη τὸν Μάϊον 1901 ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου του ὑπὸ τριῶν συμμοριτῶν.

20. Ἐπίσης Ὀθωμανὸς δασοφύλαξ τὸν Μάϊον 1901 παρὰ τὸ χωρίον Πόλσιστα.

21. Ἀσὴμ-βέης καὶ ὁ υἱός του ἀπὸ Ζαβολιάννην ἐδολοφονήθησαν τῇ 9 Ἰουλίου 1901 παρὰ τὴν Ρούλιαν ὑπὸ τῶν συμμοριῶν Πέτκωφ καὶ Μήτρου.

22 Στογιὰν Κέσην ἐκ τοῦ χωρίου Βούλια, πατὴρ τοῦ χωροφύλακος Τραΐκου ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ χωρίου του ὑπὸ τῆς συμμορίας Πετρὼφ Μήτρου 7 9βρίου 1901.

23. Τρεῖς γυναῖκες ἀπὸ Κονομπλάτη ἐκρεουργήθησαν τὸν 9βριον 1901.

24. Βασίλειος ἀπὸ Λαμπανίτσαν ἐπίσης τῇ 30 9βρίου 1901.

25. Τράϊκος χωροφύλαξ ἐφονεύθη ἐν μέσῃ Καστορίᾳ ὑπὸ τῆς συμμορίας Γιοβὰν Χρήστου.

Εἷς Ὀθωμανὸς χωροφύλαξ ἐφονεύθη καὶ εἷς ἕτερος ἐτραυματίσθη

ὑπὸ τῆς συμμορίας Μαρκὼφ παρὰ τὸ χωρίον Λαγένι τὴν 30 Μαρτίου 1902.

27. Μῆτρος Ὀρθόδοξος ἀπὸ τὸ χωρίον Λαγένι ἐφονεύθη τὸν Δ)βριον 1902.

28. Λάζος Κύρτσες ἀπὸ Σμαρδὲς ἐφονεύθη τῇ 27 Ἰουλίου 1902 ὑπὸ τῆς συμμορίας Τσακαλάρωφ.

29. Τραϊανὸς ἀπὸ Ρούλιαν ἐφονεύθη ἐν Καστορίᾳ τὴν 3 Ἰανουαρ. 1902 ὡς ὁδηγὸς τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων.

30. Χρῆστος Τσάμης ἀπὸ Πισιδίρη ἐξηφανίσθη ὑπὸ συμμοριτῶν παρὰ τὴν Μπίχλισιαν ἀπὸ 5 Μαρτίου 1902.

31. Δύο χωροφύλακες ἐδολοφονίθησαν παρὰ τὸ χωρίον Λαγένι ὑπὸ τῆς συμμορίας Μάρκωφ τῇ 30 Μαρτίου 1902.

32. Πέντε χωροφύλακες ὁμοίως εἰς Τύρσιαν τῇ 19 Μαΐου 1902.

33. Παπᾶ Ἠλίας ὀρθόδοξος ἱερεὺς τοῦ χωρίου Μποζδοβίστα.

34. Γεώργιος Γκιάμος, ἀμφότεροι ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τῆς συμμορίας Τσακαλάρωφ ἀπὸ τῆς 5 Μαΐου 1902.

35. Τρεῖς Ὀθωμανοί, ὁ εἷς ἀγροφύλαξ, ὁ ἕτερος τηλεγραφικὸς ὑπάλληλος εἰς Σβίνισταν, καὶ ὁ τρίτος συνοδὸς ἐφονεύθησαν τῇ 27 Ἰουλίου 1902 παρὰ τὸ Ψωχῶρι.

36. Εἷς ἕτερος Ὀθωμανὸς διεμελίσθη πλησίον τοῦ χωρίου Τσερενίτσα τὸν Αὔγουστον 1902.

37. Τρεῖς Ὀθωμανοὶ ὑπάλληλοι ἐπὶ τῆς δεκάτης ἐκάησαν διὰ πετρελαίου ἐν Ζαγορετσάνῃ τὸν Σ(βριον 1901.

38. Βασίλειος πρόκριτος Ζελενίτσης, ὁ ἀνεψιός του καὶ ἡ ἀνεψιά του ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῆς συμμορίας Τσακαλάρωφ τῇ 2 Σ(βρίου 1902.

39. Χρῆστος Μουχτάρης τοῦ χωρίου Ἀετὸς ἐπίσης.

Ἐπαρχία Γευγελῆς

1. Δημ. Κυβερνίδης, ἰατρὸς διαμένων ἐν Γευγελῇ, φονευθεὶς καθ' ἣν ὥραν περὶ τὸ ἑσπέρας ἐπέστρεφεν οἴκαδε.

2. Τσίτσος, έμπορος διαμένων έν Γεβγελῆ, φονευθεὶς ἐπίσης περὶ τὸ ἑσπέρας, ἐνῷ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

3. Παπᾶ Στέφανος, Ὀρθόδοξος ἱερεὺς τοῦ παρὰ τὸν σιδηρόδρομον χωρίου Μιρόφτσα, βασανισθεὶς πολύ, εἶτα δὲ κατακρεουργηθεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ ἀσπαίρων ἀκόμη ριφθεὶς εἰς τὴν πυράν.

4. Χρῆστος Τάντσιου καὶ Στέφανος Γιοβάν, ποιμένες ἐκ τοῦ χωρίου Μιρόφτσας καὶ ἀνεψιοὶ τοῦ ἄνω ἱερέως, φονευθέντες, ἐνῷ ἔβοσκον τὰ πρόβατά των, διὰ νυκτός, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀξιοῦ εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον «νῆσος τοῦ Βαρδάρη».

5. Παπᾶ Δέλιος, Ὀρθόδοξος ἱερεὺς τοῦ χωρίου «Γκρέτισσα» ἐφονεύθη ἐν τῇ οἰκίᾳ του τὴν νύκτα.

6. Χρῆστος Πέτκου, χωρικὸς ἐκ Μιρόφτσας, μετερχόμενος καὶ τὸν ἀχθοφόρον, ἐφονεύθη πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ τὴν νύκτα, ἐνῷ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸ ψάρευμα..

7. Βασίλειος Χρήστου, χωρικὸς ἐπίσης ἐκ Μιρόφτσας, μυλωνᾶς, ἐφονεύθη τὴν νύκτα εἰς τὸν μύλον του, ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντα ἀπὸ τὸ χωρίον του.

8. Ὁ Σουλεϊμὰν Μολλᾶ Μοντῆς, υἱὸς τοῦ ἐκ Καλιτσκόβου κτηματίου Μουντῆ, ἐφονεύθη ἐνῷ ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ τσιφλικίου του «Γάβρες» εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην «σπήλαιον», κειμένην μεταξὺ τῶν χωρίων Μιρόφτσας καὶ Γαβρες.

9. Ἀχμὲτ Χασὰν καὶ Χουσεῒν Χότζα πιπερέμποροι ἐκ τοῦ χωρίου Τίσιν τῆς ἐπαρχίας Τίκφες, ἐφονεύθησαν ἔξω τοῦ χωρίου Πέτροβα.

10. Ἀλῆ Μουσταφὰ καὶ Ἰβραὴμ Ἀμέτ, πιπερέμποροι ἐκ τοῦ χωρίου Μαγιάδαγα ἐφονεύθησαν ἐντὸς τοῦ χωρίου Πέτροβα.

11. Μπαϊρὰμ Λιμὰν ἀγᾶς, ταξιλδάρης, ἐφονεύθησαν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων του ἐντὸς τοῦ χωρίου Σφομινλῆ.

12. Γυνὴ μὲ 3 τέκνα τοῦ Ὀρθοδόξου κοτζάμπαση τοῦ χωρίου Μκτσίκοβου, ἐφονεύθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ της, τοῦ συζύγου της κατορθώσαντος νὰ διαφύγῃ.

Ἐπαρχία Δοϊράνης

1. Γεώργιος Πατριώτου, ἔμπορος, ἐφονεύθη ἐντὸς τῆς πόλεως Δοϊράνης, ἐνῷ μετέβαινε περὶ τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν οἶκόν του.

2. Ἀβδοὺλ-Μεχμὲτ ἐκ τοῦ χωρίου Καζίντζοβα, νυκτοφύλαξ τοῦ χωρίου Φούρκας.

3. Χ'' Δημήτριος, κτηματίας, ἐφονεύθη, ἐνῷ ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ κτήματός του.

4. Ὁ Σούμπασης τοῦ Ἀχμὲτ-μπεη καὶ ὁ Χοσρὲφ-ἀγᾶς ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ κτῆμα Τσιουμπανίτσα.

Ἐπαρχία Στρουμνίτσης

1. Κατω (Κατερινα), Ἀποστόλου, σύζυγος τοῦ βοσκοῦ Γεωργίου, κατοικοῦσα εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως Στρουμνίτσης, οὖσα καὶ ἔγκυος, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ της 2 φορτία ὅπλων τοῦ Κομιτάτου, ἐκάη ζωντανη μὲ τὰ δύο τέκνα της, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου της

2. Ὁ υἱὸς τοῦ Δουράνογλου, δερματέμπορος, ἐκ τοῦ χωρίου Ὀρμανλῆ, ἐφονεύθη ἔξωθι τοῦ χωρίου Κωστορίνου. Ὁ πατήρ του ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ συμμορίας τοῦ Κομιτάτου, ἀπελύθη δὲ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ δι' ἁδρῶν λύτρων.

3. Φεζος, Ἀλβανός, ἐφονεύθη πέριξ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Κωστορίνου.

4. Ἰσμαηλ Μεχμέτ, ἀγροφύλαξ τοῦ χωρίου Βωδότσιας, (1/2 ὥραν ἔξωθι τῆς πόλεως) ἐφονευθη, καθ'ἣν ἡμέραν εἶχον μεταβῇ εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον οἱ συμμορίται τοῦ Κομιτατου διὰ νὰ αἰχμαλωτίσωσι τὸν Ὀμερ-μπεην, τὸν ὁποῖον δὲν εὑρῆκαν εἰς τὸν πύργον του.

5. Οὐζεῖρ ἀγᾶς ἐκ τοῦ χωρίου Σουσίτσας καὶ ἀγροφύλαξ εἰς τὸ χωρίον Γενήκιοϊ, ἐφονεύθη ἔξωθι τοῦ χωρίου Ζότουν.

6. Ἀρηφ Κεχαγιᾶς, ἐκ τοῦ χωρίου Γενῆ-μαχαλὲ, ἐφονεύθη, ἐνῷ μετέβαινεν εἰς τὸν ἀγρόν του.

7. Χαμζᾶ-ἀγας, ἐκ τοῦ χωρίου Ἀμζαλῆ, ἐφονεύθη, ἐνῷ μετέβαινεν εἰς τὸ ποίμνιόν του.

8. Τεφὴκ Τικφισλῆς, ἀγροφύλαξ τοῦ χωρίου Μπελότινου, ἐφονεύθη ἔξωθι τοῦ χωρίου τούτου.

9. Καδρῆς, 'Αλβανός, ἀγροφύλαξ τοῦ χωρίου Πιπέροβου, ἐφονεύθη εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ χωρίου τούτου.

10. Κώτσιος Βασιλείου, 'Ορθόδοξος ἐκ τοῦ χωρίου Βωδότσιας, ἐφονεύθη εἰς τὸν μύλον του τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Βουλγάρου ἱερέως Παπᾶ Πάντη, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν χωρικῶν.

11. Χαϊρουλὰχ ἐφένδης, ἐπιθεωρητὴς τῶν εἰσπράξεων, ἐπληγώθη καιρίως καὶ εἰς τοὺς δύο πόδας εἰς τὸ χωρίον Μπόριοβον, ἐνῷ ἐξετέλει τὰ καθήκοντά του.

12. Μολλὰ-'Αλῆς, εἰσπράκτωρ, ἐφονεύθη εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον.

13. Καδρῆ-'Αλῆς, χωροφύλαξ, ἐφονεύθη εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον.

14. Βασίλειος Τράϊκου, ἐκ τοῦ χωρίου Κολέσινου, ἐφονεύθη ἔξωθι τοῦ χωρίου Σφιδοβίτσας.

15. Ζεϊνὲλ-ἄγας, ἐκ τοῦ χωρίου 'Ελεούσης, βοσκός, ἐφονεύθη ἔξωθι τοῦ χωρίου.

16. Γκορτζῆ-'Αθανάσης, σχισματικὸς ἐκ τοῦ χωρίου Γενῆ-κιοΐ, ἐφονεύθη, διότι ἠρνήθη νὰ συμπράξῃ μὲ τὸ Κομιτᾶτον.

17. Μάρκος Κῶτσε, σχισματικὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Γενῆ-κιοΐ, ἐφονεύθη, διότι ἀντενήργει εἰς τὰ σχέδια τοῦ Κομιτάτου.

Ἕτερα θύματα

1. Παπᾶ Νικόλαος, 'Ορθόδοξος ἱερεὺς ἐν Παλαιοχωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Μογλενῶν (Φλώρινα), ἐσφάγη ἀγρίως τῇ 14 'Ιανουαρίου 1903 ἐν Ρακιτίῳ ὑπὸ τοῦ αὐτόθεν Γεωργίου, τῇ συνεργείᾳ καὶ τοῦ ἐκεῖ βουλγαροδιδασκάλου, Κυριαζῆ ὀνομαζομένου.

2. Τέσσαρες γυναῖκες ἐκ τοῦ χωρίου Λεσκοβέτσι τῆς Ρέσνας κατεκρεουργήθησαν ὡς ὕποπτοι ἔξωθι τοῦ χωρίου τῇ 15 'Ιανουαρίου 1903, ὑπὸ τοῦ Ἄρσωφ, μέλους τοῦ Κομιτάτου. 'Ωνομάζοντο Ἄγκω, ('Αγγελικὴ) σύζυγος τοῦ Γιάννη Στέφου, Μάσσα (Μαρία), σύζυγος τοῦ Παρέδρου, Τράϊτσε Σφέτα, νύμφη τοῦ ἰδίου καὶ Πέτκα, θυγάτηρ του.

3. Στράβες, σχισματικός, καὶ ἡ σύζυγός του ἐφονεύθησαν τὸν 'Ιανουάριον 1903 εἰς Λοπατσίτσαν ὡς προδόται.

4. Στάμκος Δήμου ἐκ Κατή-κιοϊ τῆς ἐπαρχίας Περλεπὲ ἐφονεύθη ὑπὸ μαθητοῦ τινος τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ βουλγαρικοῦ Γυμνασίου.

5. Βασίλειος Κοσμᾶ ἐκ Βαρδίνου· ἐδολοφονήθη τὸν Ἰανουάριον 1903 ὡς ἐπιμένων, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Κομιτάτου, νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν χωροφυλακὴν Περλεπέ.

6. Ἕξ ὀρθόδοξοι καὶ σχισματικοὶ ἐφονεύθησαν τὸν Ἰανουάριον 1903 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φλωρίνης.

7. Παπᾶ Κωνσταντῖνος, Ὀρθόδοξος ἱερεὺς τοῦ χωρίου Βούρμπιανης τοῦ Περλεπέ, ἐδολοφονήθη τῇ 15 Φεβρουαρίου 1903 ἔξωθι τοῦ χωρίου.

8. Χωροφύλαξ Ὀθωμανός, ἀγνώστου ὀνόματος, ἐφονεύθη τῇ 5 Φεβρουαρίου 1903 εἰς Φλώριναν, ἀφοῦ τῷ ἀφῃρέθησαν τὰ ὅπλα.

Φεβρουαρίου 14. Εἰς τὸ χωρίον Ἀετὸν τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης οἱ συμμμοορῖται τοῦ Κομιτάου ἐφόνευσαν ἕνα χωρικὸν ἀγνώστου ὀνόματος.

Φεβρουαρίου 16. Εἰς τὸ χωρίον Λουμπόνια τῆς ἐπαρχίας Πρέσπας ἐφονεύθη εἷς λοχαγός, εἷς λοχίας, δύο στρατιῶται καὶ 2 ἐθελονταί, ἐν συμπλοκῇ πρὸς αὐτούς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη καὶ εἷς Βούλγαρος ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας, Κώτσιος ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ χωρίου Ρουλίου.

Φεβρουαρίου 17. Ἐφονεύθη ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Κοκόρτσιας τῆς ἐπαρχίας Μοναστηρίου Ὀρθόδοξος Κώστας Λυχτσαλῆς.

Φεβρουαρίου 18. Ἐφονεύθησαν εἰς Πρέσπαν τρεῖς χωροφύλακες, ἀφοῦ ἀφωπλίσθησαν.

Φεβρουαρίου 19. Ἐν Λισνίτσῃ, χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Περλεπὲ, κατεκρεουργήθη ὁ Σεφενδῆν ἀγᾶς ἐκ Περλεπέ, ἀφοῦ πρῶτον ἐξωρύχθησαν οἱ ὀφθαλμοί του καὶ ἀπεσπάσθησαν οἱ ὄνυχες τῶν χειρῶν του.

Φεβρουαρίου 18. Εἰς τὸ χωρίον Στρέμπινον τῆς ἐπαρχίας Καστορίας κατεκρεουργήθη ὡσαύτως ὁ Βόλαν Νάτσε.

Φεβρουαρίου 20. Ὁ Ρεδζὲπ ἐφένδης ἐκ Περλεπέ, συλληφθεὶς καθ' ὁδὸν ἀφωπλίσθη καὶ ἐγυμνώθη.

Φεβρουαρίου 25 (π.). 180 γυναικόπαιδα ἐκ τοῦ χωρίου Ντουμπένας τῆς ἐπαρχίας Καστορίας, πειθαναγκασθέντα ὑπὸ τῶν ὀργάνων

τοῦ Κομιτάτου, ἦλθον εἰς τὴν ἕδραν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ κατήγγειλαν δῆθεν βιαιοπραγίας τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἀνακριθέντες περιέπεσαν εἰς ἀντιφάσεις. Τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Λισνίτσης τῆς ἐπαρχίας Περλεπὲ, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Σεφενδὶν ἄγας.

Μαρτίου 1. Ἐντὸς μύλου τινὸς τοῦ χωρίου Σιεκερτζῆ τῆς ἐπαρχίας Περλεπὲ ἐφονεύθη ὁ Μπότσης Τραγιανόφσκης διὰ πυροβόλου Μαρτίνη καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ἀνδρέου διὰ πελέκεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐσέρβιζον.

Μαρτίου 2. Ἐφονεύθησαν ἕτεροι δύο χριστιανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Ντοαγοφτσίου τῆς ἐπαρχίας Περλεπέ.

Μαρτίου 2. Εἰς τὸ χωρίον Κόσινα ἐφονεύθη εἷς καὶ ἐπληγώθη ἕτερος.

Μαρτίου 3. Ὁ κουρεὺς Κώστας, προσκληθεὶς νὰ φλεβοτομήσῃ δῆθεν ἕνα ἀσθενῆ, ἐδολοφονήθη δι' ἀμφιστόμου μαχαίρας ἐν μέσῃ ὁδῷ τῆς πόλεως Μοναστηρίου.

Μαρτίου 4. Ἀπὸ τὸν κτηματίαν Κώσταν Κυριάκου ἐζητήθησαν χρήματα, ἀλλ' ἠρνήθη νὰ δώσῃ, καὶ διὰ νὰ μὴ δολοφονηθῇ, ἠναγκάσθη νὰ διατηρῇ ἐπὶ μισθῷ 2 σωματοφύλακας.

Μαρτίου 4. Εἰς τὴν θύραν τοῦ Χρήστου Δούμα, πολίτου τῆς πόλεως Μοναστηρίου, ἐκρεμάσθη μολυβδίνη σφαῖρα πυροβόλου, δι' ἧς ἠπειλεῖτο ὅτι θὰ φονευθῇ, ἀφοῦ ἤδη ἀπέτυχον αἱ πρὸ 2 ἡμερῶν ριφθεῖσαι κατ' αὐτοῦ 4 βολαὶ ρεβόλβερ.

Δεκέμβριος 1901. Πολύτιμος στύλος τῆς ἐν Ζιρνόβῳ ἑλληνικῆς Κοινότητος, ὁ Βλ. Ἰωαννίδης, συλλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ δολοφονικοῦ τῆς Σόφιας Κομιτάτου ἐν τῷ χωρίῳ Γολισσόβῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῶν νοτίων κλάδων τοῦ Ὀρβήλου καὶ ὑπαγομένῳ εἰς τὴν Μητρόπολιν Μελενίκου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε μεταβῇ δι' ἐμπορικάς του ὑποθέσεις, ἀπογυμνοῦται ὁ δυστυχὴς, ἀφαιρεῖται ὁ ἡμίονός του, ἀξίας πλέον τῶν 25 ὀθωμ. λιρῶν, μετὰ τῶν χρημάτων του, ἀνερχομένων εἰς γρόσια ἀργυρᾶ 3,855 καὶ ὁδηγεῖται εἰς τὸν φρικτὸν τόπον τῆς καρατομήσεως. Ὁ θηριώδης βοεβόδας, ἀρχηγὸς τῶν Βουλγάρων ληστῶν, ἐγείρει τὸ ξῖφος κατὰ τοῦ θύματος. Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοὺς εὐσεβεῖς τῆς γῆς

πρόνοια τοῦ Ὑψίστου ἐνταῦθα ἀποδεικνύεται:—«Ἄκουσον, κύριε, »κραζει τὸ θῦμα πρὸς τὸν φονέα του, ἄκουσον! Ἴσως ἔχεις καὶ σὺ »τέκνα, ὡς τὰ ἰδικά μου, τὰ ὁποῖα, μακράν σου εὑρισκόμενα, κλαίουσι »διὰ τὸν πατέρα των. Καὶ ἤδη σὺ μοὶ ἀφαιρεῖς τὴν ζωήν, ἣν ὁ Κύ»ριος μοὶ ἐχαρίσατο ἄχρις ὥρας καὶ καταστρέφεις τὴν μόνην προ»στασίαν τέκνων πολλῶν καὶ ἀθώων, θανατώνεις δὲ ἄνθρωπον, μὴ »βλάψαντα οὐδένα, οὔτε αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του. Ἀλλ' ἄκουσον: »Ὁ Θεὸς εἶνε δίκαιος τοῦ λαοῦ κριτής. Ἐὰν σὺ μὲ φονεύσῃς, μὴ λη»σμόνει ὅτι καὶ τὸ ἰδικόν σου τέλος δὲν θὰ εἶνε μακράν». Τὸ θηρίον, ταραχθὲν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ θύματος, τῷ ἀπαντᾷ: —«Γραικομανῆ! τὴν ζωήν σου, ἣν βλέπεις, ὅτι κατέχω, δύναμαι νὰ »σοὶ χαρίσω ἢ καταστρέψω, ἀλλὰ χαρίζω σοι ταύτην μὲ τὴν συμ»φωνίαν, πρῶτον νὰ προσκυνήσῃς σύ, ἡ συγγένειά σου καὶ ὅλοι οἱ »ἐν Ζιρνόβῳ φίλοι σου τὴν ἁγίαν Ἐξαρχίαν καὶ νὰ μοὶ ὑπογράψῃς »χρεωστικὸν διὰ 200 λίρας ὀθωμανικάς». Ὁ δυστυχὴς Βλ. Ἰωαννίδης ὑπόσχεται καὶ ὑπογράφει, καὶ σώζεται ὡς ἐκ θαύματος.

Ἰανουάριος 1902. Δὲν καταδιώκονται μόνον οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ θηριώδους τῆς Σόφιας Κομιτάτου, ἀλλὰ καὶ πᾶς φίλα φρονῶν τοῖς Ἕλλησιν εὑρίσκει τὸν θάνατον ὑπὸ τούτου ἐν αὐτῇ τῇ κατοικίᾳ του. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἑορτάζουσι τὸ Μπαϊράμι των, καὶ ὅλοι κατὰ τὴν 2αν ὥραν τῆς νυκτὸς ἔχουσι συναθροισθῇ εἰς τὸ Τζαμί των, ἵνα κάμωσι τὴν ἑσπερινὴν προσευχήν των. Μόνος ὁ Χουσεὴν-ἄγας, ἄλλοτε φοβερὸς λῄσταρχος, ἀλλὰ νῦν καταδιώκτης τῶν Βουλγάρων, κάθηται μετ' εὐαρίθμων συγγενῶν καὶ φίλων του ἐντὸς τοῦ καφενείου τοῦ χωρίου καὶ ἀμέριμνος ροφᾷ τὸν καφέν του. Οἱ Βούλγαροι ἐξέλεξαν τὴν καταλληλοτέραν τῶν ὡρῶν πρὸς ἐξαφάνισίν του, διότι ἀλλαχοῦ δὲν δύνανται νὰ τὸν ἐπιτύχωσιν οὕτως ἄφροντιν. Πλησιάζουσιν εἰς τὸ καφενεῖον, προσδένουσι τὴν θύραν του διὰ σχοινίου, καὶ διὰ τῶν παραθύρων πυροβολοῦσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀφίνουσιν ἄπνουν ἐν μέσῳ Ζιρνόβῳ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα εἰς τὴν Κάτω-Βροντοῦν τοῦ Νευροκόπου ὀκτὼ μέλη τοῦ τερατώδους Κομιτάτου, ὡπλισμένοι ὡς ἀστακοὶ ἀπὸ τῶν ὀνύχων μέχρι τῆς κορυφῆς, συναθροίζουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βουλγάρου

προεστοῦ Κυρίλλου ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους, ἐκ τῶν ἐναπολειφθέντων, διότι πολλοὺς κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη ἐφόνευσαν προκρίτους καὶ διὰ διαφόρων ἀπειλῶν καὶ βασάνων ἀναγκάζουσι τούτους, ἵνα δώσωσι γραπτὴν ὁμολογίαν πίστεως καὶ ὑπακοῆς εἰς τὸν Βούλγαρον Ἔξαρχον, διότι ἄλλως θὰ φονεύσωσιν αὐτούς. Οἱ δυστυχεῖς Ὀρθόδοξοι πιεζόμενοι ὑπογράφουσι καὶ ἀποτελειοῦται ἡ εἰς τὴν Ἐξαρχίαν προσέλευσις τοῦ χωρίου τούτου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Ζιρνόβῳ τρεῖς οἰκίαι Ὀρθοδόξων ἀπογυμνοῦνται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Τὰ δὲ ποίμνια τῶν ἀδελφῶν Βιολάκη διαρπάζονται ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ, καὶ ὁ δυστυχὴς Σωτήριος Βιολάκης θανασίμως πληγώνεται.

Φεβρουάριος 1902. Ἐν Τσερεσσόβῳ, κωμοπόλει τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου, εἰς τὴν ἀκροτάτην ἄκραν πρὸς Α. παρὰ τὸν Νέστον κειμένην, λῃσταὶ διακόπτουσι τὴν ἱερουργίαν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ συμπλέκονται μετ' αὐτῶν, ὅπως τοὺς ἐκδιώξωσιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἵνα κατακτήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Καὶ ταῦτα πάντα λαμβάνουσι χώραν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας ! Ἀλλὰ κατατροποῦνται καὶ ἐπὶ τέλους κλείεται ἡ ἐκκλησία ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς πρὸς πρόληψιν σοβαρωτέρων γεγονότων, πλὴν ἀποτέλεσμα τῆς συμπλοκῆς ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς καταδίκη τοῦ Ὀρθοδόξου προεστοῦ Ἀθανασίου Τέντσα εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν, διότι ἠγωνίσθη ὁ ταλαίπωρος, ἵνα προφυλάξῃ ἀπὸ τὰς βεβήλους χεῖρας τῶν Βουλγάρων τὴν ἐκκλησίαν τῆς πατρίδος του, ἣν οἱ πρόγονοί του δι' ἰδίων ἐξόδων καὶ ἑτέρων ἑλληνικῶν χρημάτων ἀνήγειραν εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀδικία ταύτης ; Νὰ εἰσβάλλωσι κακοῦργοι ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ ἐπειδὴ ἠγωνίσθης πρὸς ἀπόκρουσίν των νὰ καταδικάζησαι !

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα δύο Ὀθωμανοὶ ἐν τῷ χωρίῳ Κάτω-Σιεκερζῆ, τρεῖς ὥρας πρὸς Α. τῆς πόλεως Νευροκόπου, ἐνῷ μετέβαινον εἰς τὸν μύλον ν' ἀλέσωσι τὴν βρίζαν των, κατακρεουργήθησαν ἔξωθι τοῦ χωρίου ὑπὸ συμμοριτῶν τοῦ Κομιτάτου, διότι ἦσαν ἐν τῷ χωρίῳ των γενναῖοι πρόμαχοι. Πανταχόθεν ἀγγέλλεται, ὅτι οἱ λῃσταντάρται, πολλαπλασιασθέντες διὰ νέων μελῶν, ἐλθόν-

των ἐκ Βουλγαρίας, διατρέχουσι τὰς ἐπαρχίας Νευροκόπου καὶ Μελενίκου καὶ ἐργάζονται πρὸς καταστροφὴν παντὸς ἑλληνικοῦ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Ζιρνόβῳ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰωάννου Θεοδώρου, σιδηρουργοῦ καὶ φωτογράφου, ὀκτὼ μέλη τοῦ Κομιτάτου τρέφονται ἐπὶ δέκα ἡμέρας, συσκέπτονται καθ' ἑκάστην νύκτα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βουλγάρου ἱερέως περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταστροφῆς τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἥτις ἀπὸ ἐννεαετίας ἤδη ἠγωνίσθη τὸν γενναιότατον τῶν ἀγώνων ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεώς της καὶ τῆς ζωῆς της, ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποστηρίξεως ἔξωθεν, καὶ ἀποπειρῶνται, ἵνα φονεύσωσι τὸν στύλον τῆς Κοινότητος, τὸν ἀτρόμητον διδάσκαλον Θωμᾶν Παπαγεωργίου, ἀλλ' ἀνακαλύπτεται ἡ παρουσία των ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γερμανοῦ, πιστοῦ ἀκολούθου τοῦ διδασκάλου καὶ ἀπέρχονται κατεσπευσμένως ἄπρακτοι.

Μάρτιος 1902. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὀκτὼ λησταντάρται μετέβησαν καὶ εἰς χωρίον Σκρίζοβον τῆς ἐπαρχίας Δράμας, κείμενον πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Μενοικέως καὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Ἀληστράτης. Ἐκεῖ προσέρχονται οἱ κακοῦργοι υἱοὶ τοῦ ἐκ Καλαποδίου, χωρίου τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ἐξαρχιακοῦ ὄντος ἀπὸ τεσσάρων ἤδη ἐτῶν, καπνεμπόρου Δήμκου Πάντερ, Γεώργιος, ὁ μέγας ἱεραπόστολος καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν ὅλῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας καὶ ὁ ἀδελφός του, καὶ προσφέρουσιν αὐτοῖς τροφὰς καὶ χρήματα ἑλληνικά, ἐπειδὴ οὗτοι ἐμπορεύονται ἐν Καβάλλᾳ, ἔνθα πολλοὶ Ἕλληνες ὑπάρχουσιν, οἵτινες, δογματίζοντες, ὅτι τὸ ἐμπόριον δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, προστατεύουσι τούτους καὶ τοῖς δίδουσιν ἑλληνικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ λίαν εὐχαρίστως, ὅπως κάλλιον ἐρεθίζωνται διὰ τοῦ ἀσπόνδου κατὰ τῆς Ἑλλάδος μίσους των οἱ θηριώδεις οὗτοι ἄνθρωποι, οἵτινες, μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Πλεύνας τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, καὶ ἐν Δράμᾳ ἤδη διαμένοντος Π. Τζεγγέλεφ, ἐνέσπειραν τὸ Σχίσμα εἰς ἐννέα μέχρι τοῦδε χωρία τῆς ἐπαρχίας Δράμας. Ἔπειτα δίδουσι κατάλογον τῶν νεωστὶ ἐγγραφέντων μελῶν τοῦ Κομιτάτου, καὶ ἕτερον τῶν ἀν-

τιδρώντων εἰς τοὺς σκοπούς των, καὶ ἀπέρχονται, οἱ δὲ ληστανντάρται ἐξαφανίζουσι δύο Ἕλληνας ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων καὶ σπεύδουσιν εἰς ἄλλα χωρία πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Καρά-κιοϊ, χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου, κειμένῳ κάτωθεν τῶν ἀνατολικῶν κοιλάδων τοῦ Ὀρβήλου, καὶ Ἀληβοτοὺς ἢ Καρὰ-Δάγ, δύο κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς Ἕλλην, περιοδεύοντες τὴν ἐπαρχίαν πρὸς καταμέτρησιν τῶν προβάτων καὶ φθάσαντες ἔξωθεν σπηλαίου τινός, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνόμιζον, ὅτι ὑπῆρχον πρόβατα κεκρυμμένα, ἐνῷ ἦτο πλῆρες λησταντάρτων, ἐφονεύθησαν οἱ δυστυχεῖς. Ὁ Καϊμακάμης Νευροκόπου ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου μετ' ἀρκετοῦ ἀριθμοῦ στρατιωτῶν, ἀλλὰ τίνα νὰ συλλάβῃ ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου, καὶ τίνα νὰ ἐγκαταλείψῃ; Πάντες εἰσὶ μεμυημένοι εἰς τὰ τοῦ Κομιτάτου· ἀλλὰ *διὰ τὰ μάτια*, ὕστερον ἀπὸ μικρὰν ἀνάκρισιν, ὡδήγησεν εἰς τὰς φυλακὰς τρεῖς χωρικούς, οἵτινες μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπεφυλακίσθησαν.

Κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐν Σταρτίστῃ λαμπρὸς οἰκογενειάρχης καὶ χρησιμώτατος κοινωνικὸς ἄνθρωπος, ὁ Γ. Ζαχαριάδης, ἐνῷ περὶ τὴν 1ην νυκτερινὴν ὥραν μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν του, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Κομιτάτου, καὶ μικροῦ δεῖν θὰ ἐφονεύετο, ἐὰν ὁ Βούλγαρος ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρός του, ἀπὸ τὰ δάκρυα ταύτης συγκινούμενος, δὲν τῷ προσήρχετο βοηθός, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ὁποίου ἀπηλλάγη ὁ δυστυχής, ὅστις θὰ ἔχανε τὴν ζωήν του, διότι ἦτο ἔφορος τῶν Σχολῶν τῆς λαμπρᾶς μὲν καὶ ἀμιγοῦς ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ τοῦ Νευροκόπου ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἀλλὰ δυστυχοῦς, διότι εἶνε ὡς ῥόδον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν.

Ἀπρίλιος 1902. Ἐν Κρουσόβῳ τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, ἐνῷ εἷς τῶν προκρίτων τῆς αὐτόθι ὁμογενοῦς Κοινότητος ἠροτρία τὸν ἀγρόν του πρὸς σπορὰν ἀραβοσίτου, φονεύεται ἐξ ἐνέδρας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα εἰς τὸ χωρίον Γέσσοβον τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου, ἐνῷ Ὀθωμανός τις κατήρχετο μὲ δύο ζῶα, φορτωμένα

μάλλινα ὑφάσματα, ἀνήκοντα εἰς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς δύο μικρῶν ὀθωμανικῶν χωρίων, φονεύεται ὑπὸ τῶν τοῦ Κομιτάτου, καὶ ὅλα τὰ ὑφάσματα προορίζονται διὰ τὰ μέλη αὐτοῦ, οἱ δὲ δυστυχεῖς ἀγρόται μένουσι γυμνοὶ μετὰ τῶν τέκνων των.

Ἀπρίλιος 1902. Εἶνε παραμονὴ τοῦ Πάσχα καὶ οἱ ἐν Ζιρνόβῳ ὁμογενεῖς, οἱ γενναιότατα ἀπὸ ἐννεαετίας ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, περιμένουσι μετ' ἀγωνίας τὴν εἴδησιν τῆς ὑπὲρ τῶν πόθων ἡμῶν λύσεως τοῦ ζητήματος τῆς κλειστῆς ἐκκλησίας των. Τῇ ἐντόνῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπου τοῦ Μητροπολίτου Νευροκοπίου, κ. Κώνστα Χ" Δημητρίου, τὸ Πατριαρχεῖον ἔκαμε τὰς δεούσας παραστάσεις εἰς τὴν Πύλην, ἥτις, πιεζομένη ὑπὸ τῶν Πανσλαυϊστῶν, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῆς δι' ἑλληνικῶν χρημάτων πρὸ τριακονταετίας ἀνεγερθείσης ἐκκλησίας ἐν τῇ λαμπρᾷ κωμοπόλει Ζιρνόβου πρὸς δόξαν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἀποδώσῃ ταύτην εἰς τοὺς δικαιούχους Ὀρθοδόξους. Πιεζομένη λοιπὸν ἡ Πύλη ἠκολούθησε μέσην ὁδὸν καὶ ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, ἵνα εἰς ἑκάστην ἱερὰν τελετὴν ἐκκλησιάζωνται πάντοτε πρῶτοι οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ ἔπειτα οἱ Σχισματικοί. Τὸ Πατριαρχεῖον, ἐν τῷ δικαίῳ του, δὲν ἐδέχθη τὴν τοιαύτην λύσιν, διότι αὐτὸ τὸ ἐναλλὰξ γίνεται ὑπὸ ἄλλην μορφὴν καὶ δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Νευροκόπου νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν διαταγὴν τῆς Πύλης. Αὕτη ὅμως τηλεγραφικῶς εἰδοποίησε τὸν ὑποδιοικητὴν Νευροκόπου, ἵνα σπεύσῃ εἰς Ζίρνοβον καὶ ἀνοίξῃ μὲ τὴν ἄνωθι διαταγὴν τὴν ἐκκλησίαν, συνεπείᾳ δὲ τῆς ἐντολῆς ταύτης· περὶ τὸ ἑσπέρας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἀφίκετο εἰς Ζίρνοβον εἷς ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος μὲ τρεῖς ἀστυφύλακας. Ὁ Μητροπολίτης οὐδεμίαν εἰδοποίησιν εἶχε στείλῃ εἰσέτι εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην, ὁ δὲ κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἐν συνελεύσει τῶν προϊσταμένων τῆς ἡμετέρας Κοινότητος, ἀνεκοίνωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεώς του. Οἱ προϊστάμενοι, τῇ εἰσηγήσει τοῦ διδασκάλου, ἀπεφάσισαν, ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς Ἐκκλησίας μας, νὰ δεχθῶσι τὴν τοιαύτην λύσιν, διότι τοῦτο ἦτο καταστροφὴ διὰ τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες δὲν ἐδέχοντο τὴν

ἀπόφασιν, ἐπειδὴ μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας τῶν Ὀρθοδόξων οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀγροτῶν θὰ μετέβαινεν εἰς βουλγαρικὴν ἀκολουθίαν. Συνεφωνήθη λοιπὸν μεταξὺ κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, ἵνα ἀνοίξῃ ἡ ἐκκλησία καὶ πρῶτοι οἱ Ὀρθόδοξοι ψάλλωσι τὴν 12ην τῆς νυκτὸς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀναστάσεως. Ἆ! ὁποία χαρὰ κατέλαβε τοὺς δυστυχεῖς Ὀρθοδόξους, οἵτινες μετὰ ἓξ ἔτη εἶδον μετὰ παλμῶν καρδίας ἀνοιγομένην εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκκλησίαν των! Οἱ ἀπὸ τόσου χρόνου ἄφωνοι κώδωνες τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τέλους ἐν τῇ ἐνδόξῳ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως ἀπήχησαν τὴν γλυκυτέραν τῶν ἀπηχήσεών των. Οἱ κάτοικοι ἀνάστατοι. Ἡ ἐκκλησία ἠνοίχθη καὶ πανταχόθεν ἀκούονται αἱ λέξεις: «νὰ ζήσῃ ὁ Σουλτάνος.» Πλὴν ἡ χαρά των δὲν ἐπρόκειτο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ. Τὸ βάρβαρον καὶ ἄτιμον γένος, τὸ μὴ ἔχον οὐδὲν εὐγενές, ὅσιον καὶ ἱερόν, δὲν ἐβράδυνε νὰ παραβῇ τὰς ὑποσχέσεις του. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὅτε κατὰ τὴν συμφωνίαν εἰσῆλθον πάλιν οἱ ἡμέτεροι τὴν 9ην π. μ. εἰς τὸν ναὸν διὰ τὴν δευτέραν ἀνάστασιν, καὶ ὁ ἱερουργῶν ἱερεὺς Παπᾶ Ἰωάννης προΐστατο τῆς ἱερᾶς καὶ πανηγυρικῆς ἀκολουθίας, οἱ δὲ χοροὶ ἔψαλλον ἁρμονικώτατα τὸ περίφημον κεκραγάριον τοῦ Ἰακώβου, ὁμὰς Βουλγάρων ὡπλισμένων δι' ἐγχειριδίων, ἡγουμένου τοῦ ἱερέως των Δημητρίου Πέϊκου, εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν, κατευθύνεται εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ κατασχίζει τὴν ἱερὰν στολὴν τοῦ ὀρθοδόξου ἱερέως, ἐκβάλλει πάντας ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ψάλλεται ἡ ἀκολουθία βουλγαριστί, οἱ δὲ ἡμέτεροι, γενναῖοι μέν, ἀλλὰ καὶ φρόνιμοι, τῇ προτροπῇ τοῦ καλοῦ Βλ. Ἰωαννίδου, δὲν ἐπεχείρησαν ν' ἀντισταθῶσι.

Αἱ δυστυχεῖς ὅμως μητέρες, περίτρομοι, ἐζήτουν τὰ τέκνα των. Ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω τὴν φρίκην. Οἱ δὲ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι τί ἔκαμον, ὅτε ταῦτα πάντα διεπράττοντο ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν των; Ὁ ἀστυνόμος, τρὶς προσκληθεὶς ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν εἰσβολήν, ἀπέφυγε τεχνηέντως, διότι ἐφιλοδωρήθη ἁδρῶς διὰ βουλγαρικῶν χρημάτων. Ἡ δωροδοκηθεῖσα ἀρχὴ εἶπεν εἰς τὸν διαμαρτυρόμενον Μητροπολίτην μας καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος, ὅτι πρέπει νὰ κλεισθῇ ἡ ἐκκλησία, διότι αὐτοὶ (οἱ Βούλ-

γαροι) εἶνε ἄγριοι καὶ θὰ κάμουν χειρότερα κακὰ εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους!!

Μάϊος 1902. Εἶνε ἡ 3 Μαΐου καὶ ἐξέρχονται οἱ ὁμογενεῖς κάτοικοι Ζιρνόβου ἐκ τοῦ ναοῦ, ὅτε εἴδησις φοβερὰ κατετρόμαξε πάντας. Τὰ σπαρτὰ ὅλα τοῦ στύλου τῆς Κοινότητος Βλ. Ἰωαννίδου ἐθερίσθησαν ὑπὸ 12 μελῶν τοῦ Κομιτάτου καὶ ἡ ἐτησία διατροφὴ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου οἰκογενειάρχου κατεστράφη! Ἡ ζημία ὑπελογίσθη εἰς 65 λίρας ὀθωμανικάς. Κατ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν νύκτα ἐπειράθησαν ἐκτοῦ κοιτῶνος καὶ τὸν διδάσκαλον τῆς Κοινότητος κ. Παπαγεωργίου νὰ συλλάβωσι καὶ ἐντὸς σάκκου νὰ κομίσωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἵνα ἐκεῖ, εἰς τὰ σπαρτὰ τοῦ Ἰωαννίδου, τὸν κατακερματίσωσιν, ἀλλὰ προδοθέντες ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῆς οἰκοκυρᾶς ἔφυγον ἄπρακτοι.

Τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ σπαρτὰ τοῦ προεστοῦ τῆς ὁμογενοῦς Κοινότητος Ἀγγέλου Κ. Ρουντσίου κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ αὐτῇ κωμοπόλει, ὡς καὶ τὰ καπνοχώραφα τοῦ παπᾶ Δημητρίου Ζαχαριάδου ὀλίγον ὕστερον. Ἡ ζημία ἀμφοτέρων ὑπολογίζεται εἰς 50 λίρας ὀθωμανικάς.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν τῷ χωρίῳ Ράμνῃ τοῦ Μελενίκου δύο Ἕλληνες φονεύονται ὑπὸ τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου, ὅ περ καὶ εἰς ἑτέρας βιαιοπραγίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ προβαίνει. Τὰ τῶν ἡμετέρων δὲν περιγράφονται κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον.

Ἰούνιος 1902. Ἐν τῷ χωρίῳ Γαϊτανίνᾳ τοῦ Νευροκόπου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ὅλοι οἱ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ ἱεραπόστολοι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων ἀνὰ τὴν βορειοανατολικὴν Μακεδονίαν, ἐφονεύθη ὁ δεκατιστὴς Δελῆ-Μεχμέτης περὶ τὴν 1 ὥραν τῆς νυκτός, ὅτε μετέβαινεν εἰς ξενῶνά του.

Τὴν 17ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ πράσινα καπνὰ ἐν τῷ χωρίῳ Ζιρνόβῳ τοῦ ὁμογενοῦς προεστοῦ τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς Κοινότητος Α. Ρουντσίου κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, θερισάντων ταῦτα ριζηδὸν ἐν τοῖς χωραφίοις.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν Πλεύνᾳ τῆς ἐπαρχίας Δράμας ἑλληνόπαις τις, ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἀνηρπάγη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων λῃστῶν καὶ ἐξηφανίσθη.

Ιούλιος 1902. Ἔξωθεν τῆς Μπαρακλῆ-Δζουμαγιᾶς ὁμογενής τις πατὴρ τεσσάρων τέκνων καὶ πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ ἐν Σέρραις κυβερνητικοῦ ὑπαλλήλου Κώτσου, ἐφονεύθη διὰ περιστρόφου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἐν Νευροκόπῳ κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐφονεύθη μὲ ὅπλον τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ὀσηκόβου Χατζῆ-ἄγας, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης.

Ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ, ἐνῷ ὀρθόδοξός τις, Θεόδωρος ὀνομαζόμενος, ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ χωρίου Κάτω-Σιεκερτζῆ εἰς Μουσόμισταν, ἐφονεύθη.

Ἰουλίου 7. Ἐν τῷ χωρίῳ Βώλακι τῆς Δράμας, κειμένῳ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Βόζ-Δάγ, οἱ ὁπλαρχηγοὶ τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου Βόντσος, Ἀποστολώφ, Μποΐκωφ καὶ ἕτεροι τρεῖς, ἀποθηκεύουσι τὰ πολεμοφόδιά των, ἀνερχόμενα εἰς χιλιάδας τυφεκίων τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, μετὰ μυριάδων φυσιγγίων δι' ἐνδεχομένην κατάληψιν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐξερχόμενοι δὲ εἰς τὰ πέριξ χωρία ἐμβάλλουσι πῦρ καὶ μάχαιραν εἰς τὰ προϊόντα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν καὶ ἐπανερχόμενοι συντάσσουσι κατάλογον τῶν ὑπὲρ τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου συνδρομητῶν καὶ τῶν γενναίων προσφορῶν τῶν *πατριωτῶν* των. Ἀλλὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ μηνὸς ἀνακαλύπτονται ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ περικυκλόνονται ὑπ' αὐτοῦ. Συγκροτεῖται μάχη δυνατή, καθ' ἣν πίπτουσιν ἀρκετοὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ὁ στρατός, μὴ δυνάμενος νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς, θέτει πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπυροβόλουν. Πλὴν τῇ βοηθείᾳ τοῦ σκότους κατορθόνουν νὰ σωθῶσι διὰ τῆς ταχύτητος τῶν ποδῶν των, ἀφίνοντες μόνον ἕνα νεκρόν· ὁ δὲ στρατός, μὴ ἐννοήσας, ἐπυροβόλει κατὰ τοῦ οἴκου, ὅστις ἤδη μετεβάλλετο εἰς στάκτην. Ἀλλὰ πρὸ τῆς μάχης οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν ἕνα ἐκ τῶν Ἑλλήνων προκρίτων τῆς αὐτόθι ὁμογενοῦς Κοινότητος, διότι ἀντέστη εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ του εἰσβολήν των καὶ ἥρπασαν ἀπὸ τοὺς

ὀρθοδόξους πλέον τῶν 300 ὀθωμανικῶν λιρῶν διὰ τὸ ταμεῖον τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου

1902 Αὐγούστου 1. Πατὴρ ἐξ ἀνηλίκων τέκνων ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἑσπέρας τῆς 31ης Ἰουλίου ἐγένετο ἄφαντος ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ Νευροκόπου. Οὗτός ἐστιν ὁ Γεώργιος Χουσοχόος, Γακης ἐπονομαζόμενος, ὅστις παιδιόθεν ἐλθὼν ἐκ Κρουσσόβου τῆς Πελαγωνίας, ἐγκατεστάθη ὁριστικῶς ἐν Νευροκόπῳ, καταγινόμενος εἰς τὴν χρυσοχοΐαν, ὡς ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἑλληνόβλαχοι τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐξοικονομήσῃ τὴν ζωὴν τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του. Ἀγαθώτατος καὶ εἰλικρινὴς πρὸς πάντας, τούς τε ὁμογενεῖς του καὶ τοὺς Βουλγαρους. Ἀλλὰ τὸ τερατῶδες βουλγαρικὸν στοιχεῖον καὶ εἰς τὸ ἀθῶον αἷμα τοῦ δικαίου τούτου ἐζήτησε νὰ βάψῃ τὰς δολοφόνους χεῖράς του. Ἡμέραν τινά, ἐνῷ εἰργάζετο ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του ὁ ἀγαθὸς οἰκογενειάρχης καὶ χρήσιμος κοινωνικὸς ἄνθρωπος, δύο πελάται του Ὀθωμανοὶ παρετήρησαν εἰς τὸ ἔναντι βουλγαρικὸν ξενοδοχεῖον τοῦ Παύλου Λίκαλη ἀνθρώπους ἀγνώστους εἰς τὴν πόλιν Νευροκόπου και μὲ ἀλλοκότους στολάς. Τίνες νὰ ἦσαν οὗτοι; Μέλη τοῦ δολοφονικοῦ τῆς Σόφιας Κομιτάτου! Συνέλεγον ἀπὸ τοὺς αὐτόθι ἑταίρους του, τὰς μηνιαίας συνδρομὰς διὰ τοὺς σκοπούς των. Οἱ δύο Ὀθωμανοὶ ἀμέσως εἰδοποίησαν τὴν Διοίκησιν. Προσκληθεὶς καὶ ὁ δυστυχὴς Γάκης, ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅ τι εἶδεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐμαρτύρησε, ὅ περ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ πράξῃ, ἀφοῦ οἱ Ὀθωμανοὶ πελάται του πρῶτοι ἐμαρτύρησαν τὴν παρουσίαν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Κομιτάτου, τὴν 31ην Ἰουλίου, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τῇ συνοδίᾳ ἑνὸς Βουλγάρου προκρίτου, ἀπήχθη ὑπὸ τῶν δολοφόνων ἐκ τοῦ μέσου τῆς ἀγορᾶς καὶ ἄχρις ὥρας οὔτε ἴχνος αὐτοῦ ἀνεκαλύφθη. Εἰς μάτην ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης διεμαρτυρήθη εἰς τὴν Ἀρχὴν καὶ ἔστειλεν ἰδικούς του ἀνθρώπους τῇ συνοδείᾳ στρατιωτῶν εἰς τὰ πέριξ μέρη πρὸς ἀναζήτησίν του! Εἰς μάτην! Ἐμάθομεν ἔπειτα, ὅτι ἐρρίφθη εἰς μίαν κάμινον καὶ *ἐθέρμανε τὸν φοῦρνον*, ἐν ᾧ φὰ ἐψήνετο ὁ ἄρτος τῶν δολοφόνων!

1902 Αὔγουστος 19. Οἱ Βούλγαροι τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου,

ἐνθαρρυνόμενοι ἐκ τῆς ἐν μέσῳ αὐτῶν διατριβῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ δολοφονικοῦ τῆς Σόφιας Κομιτάτου, ἐπὶ τοσοῦτον ἐθρασύνθησαν, ὥστε ζητοῦσιν ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ τὸν θάνατον καὶ αὐτῶν τῶν Ὀθωμανῶν. Οὕτως ἐν Ζιρνόβῳ, ἐνῷ ὁ Ἰβραὴμ Σερὶφ-όγλους διέρχεται μετὰ τοῦ ἑτέρου νυκτοφύλακος Μουράτ, ἐκ τοῦ μαγαζίου τοῦ Χ'' Πέτρου, ὅπως ἀγοράσῃ ὀλίγην ὄρυζαν διὰ τὸ δεῖπνόν του, πυροβολεῖται, τῇ ὑποβολῇ τοῦ Βουλγάρου δημογέροντος, ὑπὸ τοῦ Πέτρου Ἰβὰν Δριγίνωβ, υἱοῦ, τοῦ Προέδρου τῆς βουλγαρικῆς Κοινότητος, καὶ τοῦ Μαρίνου Βάλτσεφ, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ σφαῖρα ἐπλήγωσεν αὐτὸν εἰς τὸν δεξιὸν μηρὸν καὶ ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Ὁ δὲ Μουράτ, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν δολοφόνων, συνέλαβε μόνον τὸν Πέτρον, τοῦ Μαρίνου διαφυγόντος, καὶ εἰς Βουλγαρίαν ἤδη εὑρισκομένου, ἂν μὴ εὑρίσκεται εἰς τὰ πέριξ χωρία, πρὸς καταδίωξιν παντὸς ἑλληνικοῦ. Προσκληθέντες εἰς τὴν Ἀρχὴν οἱ Βούλγαροι πρόκριτοι, γινώσκετε τί ἀπήντησαν; ἀκούσατε: «Λάθος, λάθος, κύριοι δικασταί. Τὰ παιδιά μας σημάδευαν 'σ τὸν πετεινόν μας καὶ κατὰ λάθος ἐπληγώθη ὁ Ἰμβραήμ»! Ἀλλ' ἐφυλακίσθη ὁ Πέτρος.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἔξωθεν τοῦ Νευροκόπου, ὀλίγον μακρὰν τῆς θέσεως, ἔνθα γίνεται ἡ ἐτησία ἐμπορικὴ πανήγυρις, εὑρέθη τὸ πτῶμα Ἕλληνος, Δημητρίου τοὔνομα, ἐλθόντος πρὸς ἀγορὰν ζῴων. Ὁμιλῶν οὗτος ἄριστα τὴν βουλγαρικὴν δὲν διεκρίνετο ὑπ' αὐτῶν. Μεθ' ἡμέρας ὅμως, φανερώσας ἔν τινι συναναστροφῇ τὴν καταγωγήν του, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν φίλων του Βουλγάρων, διότι ἦτο Ἕλλην. Ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ξάνθην καὶ εἷλκε τὸ γένος ἐκ τοῦ Ζαγορίου.

1902 Αὔγουστος. Νέος πλήρης ζωῆς καὶ δυνάμεως, πολλὰ πράξας ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικῶν συμφερόντων, ὁ Θωμᾶς Παπαγεωργίου, παραθερίζει ἐν Σέρραις. Ἐντολῇ ὅμως ἀνωτέρᾳ ἀναγκάζεται ὁ δυστυχὴς ν' ἀφίσῃ τὸ ἡσυχαστήριόν του καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νευροκόπου, ἐν τῇ ὁποίᾳ νέοι ἀγῶνες τὸν ἀνέμενον καὶ ἔνθα ὀλίγου δεῖν ἔχανε τὴν ζωήν του. Φθάνει εἰς Στάρτισταν καὶ φιλοξενεῖται αὐτόθι παρὰ τῇ ὡς τὸ ῥόδον ὡραίᾳ καὶ φερέλπιδι ὁμογενεῖ Κοινότητι, καὶ ἐκεῖθεν ἀπέρχεται εἰς Ζίρνοβον, ἵνα στηρίξῃ τοὺς ὑπὸ τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου δεινῶς πιεζομένους ἡμε-

τέρους ἀδελφούς, ὅπως μὴ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἐξαρχίαν. Σύντροφον δὲν ἔχει ***οὐδένα***, ἐφόδια δὲ μόνον τὸν ***λόγον*** καὶ τὴν ***ἀκράδαντον πίστιν του εἰς τὸν Θεὸν*** τῶν Πατέρων ἡμῶν, τὸν καὶ αὖθις ἀναγεννήσαντα ἐν τῇ ἀνεξαντλήτῳ ἐπιεικίᾳ του τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βασίλειον. Ἄχ, ἂν εἶχεν ὀλίγον χρῆμα, ἵνα τοποθετήσῃ, ὅπου δεῖ, καὶ συνοδεύσῃ τοὺς λόγους του καὶ μὲ ἔργα, θὰ ἔκαμνε τὸ πᾶν ὑπὲρ αἰωνίας ἐμπεδώσεως τῶν καταπιεζομένων αὐτόθι ἡμετέρων συμφερόντων, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὁ τάλας! Ἐκ τοῦ πτωχοῦ μισθοῦ του ἐσκόρπιζεν, ὅσον ἠδύνατο, ἐκεῖ, ὅπου ἔπρεπεν. Ἐπόνει κ' ἔτρεχε διὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ὑπὲρ ἧς ***ἔπρεπεν οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους ἡμῶν*** φιλοστοργότερον νὰ μεριμνήσωσι, διότι αὕτη εἶνε ἡ μόνη πρὸς Ἀνατολάς, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τὸν ***πρὸς τὸ Αἰγαῖον φραγμόν***, καὶ τὸ ***προπύργιον διὰ τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ*** καταδυναστευομένους ἀδελφοὺς ἡμῶν. Ἀποτελεῖ τὸ ***μεταίχμιον*** μεταξὺ Θράκης καὶ Μακεδονίας ! Πλὴν δὲν ἐφρόντισαν ! Ἔτρεχεν ὅμως ὁ νέος μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν πτῶσιν τῆς αὐτόθι ὁμογενοῦς Κοινότητος Ζιρνόβου, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἐπαρχίας, κατορθώσας μάλιστα, ἵνα ἐν τῇ ἀνοιγομένῃ τότε ἐκκλησίᾳ τοῦ Ζιρνόβου ἐκκλησιάζωνται οἱ μὲν ἡμέτεροι τρεῖς ἑβδομάδας, οἱ δὲ Βούλγαροι μίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δεινῶς ἠρέθισε τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτουν τὸν θάνατόν του, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἐξαλείψωσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀλλ' εὐτυχῶς οὗτος, ἐπιτελέσας ἐν Ζιρνόβῳ τὸ καθῆκόν του, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς Στάρτισταν.

Μαθὼν ὅμως, ὅτι παρακολουθεῖται ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Κομιτάτου, φεύγει ἐκεῖθεν εἰς Τερλήτσιον, ὡραίαν κωμόπολιν, ἐν ᾗ κατ' Ὀκτώβριον ἑκάστου ἔτους πολλοὶ ὁμογενεῖς Σερραῖοι, Δραμαῖοι καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων καὶ διάφοροι ἔμποροι συναθροίζονται διὰ τὴν ἐμπορικὴν πανήγυρίν της, καὶ ἥτις ἐγέννησε τὸν ἐν Δεμὶρ-Ἰσσαρίῳ διαπρεπῆ ἐπιστήμονα ἰατρὸν κ. Π. Χρηστίδην καὶ ἄλλους λογίους, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ 9 ἤδη ἐτῶν ἐξαρχιακὴν κατασταθεῖσαν. Ἐκεῖ ἐπισκέπτεται τοὺς αὐτόθι ἀρχαίους φίλου του καὶ συγγενεῖς. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι, ἐπειδὴ ἄλλοτε δὲν δύνανται νὰ τὸν ἐπιτύχωσιν, ἐσκέφθησαν ἤδη

νὰ τον φονεύσωσι. Λοιπὸν, τὴν 22 Αὐγούστου, $^3/_4$ τῆς ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, πυροβολεῖται ὁ δυστυχὴς ἐξ ἐνέδρας ὑπὸ τῶν Βελὴκ Βάνδωφ καὶ Δίγκα Δρομπενὼβ ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ του Δημητρίου Βλάχου. Εὐτυχῶς ἐκ τῶν πολλῶν σφαιρῶν μόνον αἱ δύο τὸν ἐπληγώσαν, κυρίως ὅμως ἡ μία μόνον.

Ἐκ τῆς πληγῆς ταύτης ἔμεινε κλινήρης τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρας. Ἠξεύρετε δὲ ποῖοι ἦσαν οἱ κακοῦργοι; Οὗτοι εἰργάζοντο ὡς παιδονόμοι τοῦ ἐν Σέρραις βουλγαρικοῦ Γυμνασίου, καὶ ἐκεῖθεν ἠκολούθησαν τὸν δυστυχῆ τοῦτον νέον, τὸν διδάξαντα ὁλόκληρον τετραετίαν ἐν τῇ μικτῇ κοινότητι Ζιρνόβου. Ἀλλὰ τίς ἐκ τῶν μεγάλων ἔλαβε πρόνοιαν περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ νέου τούτου μετὰ τὸ πάθημα του; Εὐτυχῶς εὑρέθη εἷς μὲ αἴσθημα φιλοπατρίας, ἵνα περιποιηθῇ τοῦτον. Ὁ πρώην ἱεροκῆρυξ τῆς ἐπαρχίας Νευροκόπου κ. Κώνστας Χ'' Δημητρίου, ἀφ' οὗ ἐπόνεσεν, ἔκλαυσε διὰ τὸ πάθημα τοῦ ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ θυσιαζομένου τούτου νέου, παρέλαβεν αὐτὸν καὶ ἀφοῦ ἐπούλωσε τὰς πληγὰς αὐτοῦ τὸν κατέστησε γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ.

Σεπτέμβριος 1902 Ὁμὰς Βουλγάρων εἰσέρχεται ἐν Ζιρνόβῳ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἕλληνος ἱερέως Παπᾶ Ἰωάννου Παπαστεργίου, ἵνα φονεύσῃ αὐτόν. Ἀλλὰ διαφυγόντος αὐτοῦ τῶν δολοφονικῶν χειρῶν των, κατασφάζει αὔτη τὰ οἰκιακὰ ζῶα, τὰ δὲ ἔντερα τούτων ρίπτει ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος του, ὡς δεῖγμα, ὅτι οὕτω καὶ αὐτὸς θὰ καταστραφῇ, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῆς πατρῴας θρησκείας καὶ γλώσσης του.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τριάκοντα καὶ πέντε ἐργάται, Ὀθωμανοὶ καὶ Ἑλληνόβλαχοι, οἵτινες εἰργάζοντο πρὸς κατασκευὴν τῆς ἁμαξιτῆς ἀπὸ Νεκροκόπου εἰς Ροσλόκιον ὁδοῦ, κατασφάζονται ὀλίγον μακρὰν τοῦ Χανίου «Τσιρόπολ».

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τὰ παρὰ τῇ Κρέσνᾳ, ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀρβήλου βοσκόμενα ποίμνια τῆς βασιλικῆς ἐν Ἄθῳ Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου διαρπάζονται. Ἡ Μονὴ ἀπελπισθεῖσα ἐπώλησε τὰ ἐναπολειφθέντα εἰς τὸν ἐκ Νευροκόπου Ραφαὰτ-μπεην.

Ὀκτώβριος 1902. Ὀρθόδοξοι ἐκ πολλῶν χωρίων τοῦ Μελενίκου

σπεύδουσι διὰ τὴν ἐμπορικὴν πανήγυριν τοῦ Τερλητσίου, ἀλλὰ πλησίον τοῦ χωρίου Κριτσόβου κατασφάζονται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀφ' οὗ διηρπάγησαν ὑπὸ τούτων τὰ χρήματα καὶ ἐμπορεύματά των. Κάλαμος ἀνθρώπινος ἀδυνατεῖ νὰ περιγράψῃ τὰ βάσανα τῶν 'Ορθοδόξων, ἀλλὰ καὶ τῶν Τούρκων αὐτῶν, οἵτινες ὅμως δικαίως πάσχουσι, διότι δι' ἕνα παρᾶν πωλοῦσι τὴν Κυβέρνησίν των.

Νοέμβρ. 1902. 'Εν Ἄνω Βροντοῦ, χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν, τὸ δολοφονικὸν Κομιτᾶτον συλλέγει χρήματα διὰ τοὺς θηριώδεις σκοπούς του καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ πᾶν ἐν αὐτῇ ἑλληνικόν. Ἡ θέσις τῶν ἡμετέρων ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ, ἥτις ἐγέννησε τοὺς θηριωδεστέρους τῶν λησταντάρτων, οἵτινες ἐντὸς τριετίας κατακρεούργησαν ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ ἐνώπιον τῶν τέκνων των καὶ συγγενῶν των τοὺς ἰσχυροτέρους στύλους τῆς ὁμογενοῦς Κοινότητος, εἶνε δεινή. Ἤδη μετὰ τοὺς τραγικοὺς φόνους τῶν Πέτρου Παπαβασιλείου, Χατζῆ Δημητρίου, Παπᾶ-'Αντωνίου, καὶ Γεωργᾶ, ἀγροφύλακος, σκέπτονται οἱ Βούλγαροι, ἵνα φονεύσωσι καὶ τὸν Ἕλληνα ἱερέα Παπᾶ-'Ιωάννην Δημήτρ. Οὐζούνην, ὅστις γενναιότατα ἀμύνεται ἐν αὐτῇ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως καὶ ζωῆς ἀπὸ τριετίας ἤδη. Προσκαλεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ Βουλγάρου προκρίτου ὑπὸ τῶν κακούργων, ἵνα ὑπογράψῃ ἔγγραφον πίστεως εἰς τὸν Ἔξαρχον. Μεταβαίνει, ἀλλὰ μετ' ἀνδρικοῦ θάρρους ὁμολογεῖ, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν των. 'Απειλεῖται, ἀλλὰ μένει ὡς βράχος ἀκλόνητος εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς μας ζωῆς. 'Απέρχεται ἀκόμη θαρραλεώτερος τώρα ἢ πρίν, καὶ τοῖς λέγει : «—Δύνασθε, ἀφοῦ κατεστρέψατε τὰ σπαρτά μου κατὰ τὸ θέρος καὶ ἐκαύσατε καὶ τὸ δάσος μου, δύνασθε νὰ φονεύσητε καὶ τὸ μονογενὲς τέκνον μου, ὅ περ μοὶ εἶνε ἡ γλυκυτέρα καὶ μόνη παρηγορία μου μετὰ τὸν Θεόν· ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἐκτροχιασθῶ ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ. 'Αρκεῖ μόνον τὸ ἔθνος σας νὰ μὴ βλάπτω, καὶ ἐπειδὴ μένω ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καταστρέψατέ με». Μὴ κατορθώσαντες τίποτε τὸν ἄφησαν ἐλεύθερον. 'Εὰν πολλοὶ ἐκ τῶν μεγάλων ἡμῶν διεπνέοντο ὑπὸ τοῦ θάρρους τοῦ διαληφθέντος ἱερέως, πόσα κακὰ θὰ προὐλαμβάνοντο καὶ πόσαι καταστροφαὶ θὰ ἐξεμηδενίζοντο !

Δεκέμβριος 1902. Μανθάνω, ὅτι καὶ ὁ γενναῖος πατριώτης τῆς

Δράμας, ὁ ἐνθουσιώδης Βαλαβάνης, θῦμα βουλγαρικῶν ὀρέξεων ἐγένετο ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Δράμας Πλεύνᾳ. Εἴδομεν λοιπόν, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐργάζονται, καὶ ἐργάζονται διὰ παντὸς τρόπου πρὸς καταστροφὴν παντὸς ἡμετέρου ἐκ Μακεδονίας. Ἡμεῖς δὲ τί κάμνομεν ; Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ ἀγρότου μέχρι τοῦ τραπεζίτου, διαπνέονται ὑπὸ φανατικωτάτου μίσους κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ, καὶ εἰς τὸ μῖσός των τοῦτο ὀφείλεται ἡ πρόοδός των. Ἀπὸ τοῦ διδασκάλου μέχρι τοῦ πρυτάνεως πάντες διαπνέονται ὑπὸ τῆς μεγάλης βουλγαρικῆς ἰδέας, ἵνα κυριαρχήσωσι μίαν ἡμέραν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου. Ἡμεῖς δέ; Ὢ ἡμεῖς κατεποντίσθημεν πρὸ ἐτῶν ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, καταποντιζόμεθα ἤδη ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σκοπίων, Βελεσσῶν, Πελαγωνίας, Στρουμνίτσης, Μελενίκου, Νευροκόπου, Σερρῶν καὶ Δράμας καὶ τίς οἶδεν ἀκόμη, ἕως ποῦ θὰ φθάσωμεν. Ἀλλὰ πόσα χωρία ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας καθ' ἑκάστην ἀποσκιρτῶσι ; Πόσα ; ἀδυνατῶ νὰ τὰ περιγράψω. Ἂν δὲν ἀντιτάξωμεν ἰσάριθμα μέσα, ἃ κεκτήμεθα, διότι δὲν ὑστεροῦμεν οὔτε κατὰ τὸν πληθυσμόν, οὔτε κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Βουλγάρων, καὶ δὲν ἐγερθῶμεν εἰς διεκδίκησιν τῶν ἁρπαγέντων καὶ διαφιλονεικουμένων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν, *ἐνόσῳ καιρός*, ἂς μὴ λησμονῶμεν, ὅτι θὰ καταποντισθῶμεν !

Β'.

Ἐπιστέλλουσιν ἐκ Μόσχας :

Ἀποστέλλω ὑμῖν κατάλογον θυμάτων τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπως ἐναργῶς γένηται καταφανές, τίνι τρόπῳ αἱ θηριωδίαι αὗται ἐγένοντο κατὰ τὰ τελευταῖα 2—3 ἔτη. Εὑρισκόμεθα, κατὰ τὴν ἐμὴν βαθυτάτην πεποίθησιν, ἐπὶ κοχλάζοντος ἡφαιστείου, ὅ περ, ἐὰν δὲν ληφθῶσι τὰ μᾶλλον σύντονα μέτρα, ἐν οὐχὶ μακρῷ μέλλοντι ἀπειλεῖ ἔκρηξιν .... Ἀλλ' ἂς ὁμιλήσωσι τὰ γεγονότα. Ἰδοὺ κατάλογος τῶν φονευθέντων ἐν Μακεδονίᾳ Σέρβων ὑπὸ τῶν δολοφόνων Βουλγάρων :

Ὀνοματεπώνυμον	Ἐπάγγελμα	Διαμονὴ	Τόπος καὶ χρόνος τοῦ φόνου	Ἐτιμωρήθησ. οἱ φονεῖς ἢ οὔ;
1. Σπυρ. Ταριντσέβιτς	Ἐθελοντὴς	Περλεπὲς	Κουμάνοβον 1881	Οὐχὶ
2. Σβέτκο Ποπόβιτς	Σέβος διδάσκαλος	Λούκοβον	Λούκοβον 1886	Οὐχὶ
3. Στογιὰν Κρίστιτς	Ἱερεὺς	Ποδγοράτς	Ποδγορατς 1892	Οὐχὶ
4. Πὼπ Ἄντα	Ἱερεὺς	Ναγοριτσάνε	Ναγοριτσάνε 1894	Οὐχὶ
5. Βλάζος Ποπόβιτς	Ἱερεὺς	Γρέσσνιτσα	Γρέσσνιτσα	Οὐχὶ
6. Ἠλίας Πεϊτσινόβιτς	Σέρβος καθηγητ.	Ρεσὲν	Θεσσαλονίκη 1897	Οὐχὶ
7. Ἄγκα, θυγάτηρ Πέτρου Δημητρίου	» »	Περλεπὲς	Περλεπὲς 1897	Οὐχὶ
8. Ρίτσα Ναούμοβιτς-Τσίτσα	Διευθυντὴς σερβικοῦ σχολείου	Γεύγελη	Γεύγελη 1898	Οὐχὶ
9. Υἱὸς ἱερέως Νικολάου	Μαθητὴς	Στογιάνκοβο	Πρελὲτ 1898	Οὐχὶ
10. Ἀνδρ. Βαμδιελόβιτς	Πάρεδρος δημοτ.	Θεσσαλονίκη	Θεσσαλονίκη 1878	Οὐχὶ
11. Δημήτρ. Γρουάνοβιτς	Ἡγούμενος	Ἀχρὶς	Ἀχρὶς 1898	Ναὶ
12. Χρῆστος Πεϊόβιτς	Σέρβος διδάσκαλ.	Γοστιβάρ	Γοστιβὰρ 1898	Οὐχὶ
13. Ναοὺμ Σερβινόβιτς	Πρόεδρος τῶν Κιτσιβίων Σέρβων	Κοζατσίνο [ρίον)	Κοζάτσινο 1898	Οὐχὶ
14. Πέτρος Πασέβιτς	Ἐπιφανὴς Σέρβ.	Βασσίνο(χωμονὴ Λεσσὰκ	Βελεσσὰ 1898	Οὐχὶ
15. Χατζῆ Ἰεζεκιὴλ	Ἡγούμενος		Παρὰ τὴν Μονὴν 1898	Οὐχὶ
16. Θεόδ. Πὼπ-Ἄντιτς	Βιβλιοπώλ Σέρβ.	Περλεπὲς	Περλεπὲς 1899	Ναὶ
17. Τοβετὰν Γιατιμόβιτς	Ἐπίσημος Σέρβ.	Βετέρνιτσα	Κατακρεουργήθ 1899	Οὐχὶ
18. Γεράσ. Πανδανόβιτς	» »	Ζουμπούβσε	Ζουμπούβτσε 1899	Οὐχὶ
19. Θωμᾶς Ἰωαννόβιτς	Ἔμπορος	Σκόπια	Σκόπια 1899	Οὐχὶ
20. Ἄννα Νικόλιτς	Ἱερεὺς	Πατόρος	Πατόρος 1899	Οὐχὶ
21. Πὼπ Δέλια Ποπόβιτς	Ἱερεὺς	Γρίτσιστσε	Γρίτσιστσε 1899	Οὐχὶ
22. Γρηγ. Χ'' Δημητρίου	Ἔμπορος	Δοϊράνη	Σούρλοβα 1899	Οὐχὶ
23. Ἰωάννης Μαξίμοβιτς	Πρωθιερεὺς	Κράτσοβον	Κράτσοβον 1899	Οὐχὶ
24. Εὐθύμ. Στεφανόβιτς	Ἱερεὺς	Νιβιτσάνε	Νιβιτσάνε 1898	Οὐχὶ
25. Ρίτσα Κώστητς-Μαλεζὰν	Πολίτης εὐγενὴς	Ὀρόχοβατς	Ὀρόχοβατς 1899	Οὐχὶ
26. Διέλε Ματόβιτς	Ἐπιφανὴς Σέρβ.	Βελεσσὰ	Βελεσσὰ 1900	Οὐχὶ
27. Ἀδελφὸς τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου		Ράμποβον		
28. Σύζυγος τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου	Σύζυγος ἱερέως	»	Κατακρεουργήθησαν εἰς λεπτότατα τεμάχια εἰς Ράμποβον 1900.	Οὐχὶ
29. Δύο τέκνα τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου	Τέκνα ἱερέως	»		
30. Ἡ νύμφη Ἀλεξίου	Νύμφη ἱερέως	»		
31. Πέτρος Ν....	Σέρβος διδάσκαλ.	Βλαδίμιροβο	Βλαδίμιροβο 1900	Οὐχὶ
32. Σπάσο Κοτσέβιτς	Ἐπιφανὴς Σέρβ.	Γρουσσίνα	Γρουσσίνα 1900	Οὐχὶ
33. Γεώργιος Ἰωβήτσιτς	» »	Νικολιάνε	Νικολιάνε 1900	Οὐχὶ
34. Δῆμκος Μαρκόβιτς	Ἡγούμενος	Ὀρόχοβατς	Ὀρόχοβατς 1900	Οὐχὶ
35. Δημήτριος Μαρκόβιτς	Πρωθιερεὺς	Κοζάνη	Κοζάνη 1900	Οὐχὶ
36. Ἄμδε Βοσκόβιτς	Ἐπιφανὴς Σέρβ.	Ορἀχωβ Δὸλ	Καθ' ὁδὸν 1900	Οὐχὶ
37. Μῆνα Καρτσέβιτς	Σέρβος διδάσκαλ.	Λεσσὰκ	Τσάριμπροτ 1900	Οὐχὶ

Οἱ φονεῖς πάντων τῶν θυμάτων συνελήφθησαν καὶ ὁμοφώνως ἠθωώθησαν ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ δικαστηρίου!

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου καταφαίνεται, ὅτι οἱ Βούλγαροι φονεύουσι καὶ κατασφάζουσιν ἐν Μακεδονίᾳ τὸ ἄνθος τοῦ σερβικοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τοιαύτης ἀπανθρώπου σκληρότητος, μέχρι τῆς ὁποίας καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν φθάνουσι· δολοφονοῦσι δεσποινίδας διδασκαλίσσας, κατακρεουργοῦσιν εἰς τεμάχια γυναῖκας, καὶ δὴ τ' ἀθῶα τέκνα τῶν Σέρβων ἱερέων. Ἄς ἐρωτήσωσι τοὺς οἰκείους τῶν θυμάτων τῆς τοιαύτης θηριωδίας, διατὶ ἐδολοφονήθησαν, κατεσφάγησαν ἢ κατακρεουργήθησαν αἱ συγγενεῖς καὶ προσφιλεῖς αὐτῶν ὑπάρξεις; Πάντες θέλουσιν ἀποκριθῆ μιᾷ φωνῇ: «Ἐπειδὴ ἀποστέργομεν νὰ γείνωμεν Βούλγαροι, ἐπειδὴ ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ὑπάρχουσι Βούλγαροι, ἀλλ' »ὑπάρχει ὁμὰς «βουλγαράσσωβ» δηλαδὴ βουλγαριζόντων. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ ἐρώτησιν τὰ θύματα θὰ ἀπήντων, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ὁμιλήσωσιν: «Ἡμεῖς, οἱ διδάσκαλοι, αἱ διδασκάλισσαι καὶ οἱ ἱερεῖς, »ἐδιδάσκομεν τὸν λαὸν τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν καὶ ὁ λαὸς μετ' »ἐνθουσιασμοῦ ἐξεμάνθανεν αὐτήν· διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ὁ φό»βος τῶν ἀνθρώπων τούτων πρὸς τὰς ἡμετέρας σερβικὰς σχολάς, ἐὰν »ἡ Μακεδονία ἦτο βουλγαρική, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ Βούλ»γαροι δὲν θὰ ἐπεσκέπτοντο αὐτάς, καὶ αἱ σερβικαὶ σχολαὶ ἐν μέσῳ »ξένου πληθυσμοῦ—ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἁπλουστέρας λογικῆς—θὰ ἠναγ»κάζοντο νὰ μένωσι κεναί! Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα δυστυχία συνίστατο εἰς »τὸ ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ὑπάρχουσι Βούλγαροι καὶ διὰ τοῦτο ἐφό»νευσαν ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἀνεκαλύψαμεν ἀνύπαρκτον ἄχρι τοῦδε ἐν »τῷ κόσμῳ παραποίησιν, παραποίησιν ἐθνογραφικήν, δι' ἧς ἤθε»λον νὰ κλέψωσιν, ὡς ἄλλοι σκότιοι κλέπται, ὁλόκληρον φυλήν, εἰς »ἐπίμετρον δὲ καὶ διὰ ξένων χειρῶν!» Ἀλλ' εἰς τοὺς νεκροὺς ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ ὁμιλήσωσι. . . . Τότε ἂς ἀπαντήσωσιν οἱ πληγωμένοι καὶ ἀκρωτηριασθέντες ἐν Μακεδονίᾳ Σέρβοι, διατὶ ἐτραυμάτισαν καὶ ἠκρωτηρίασαν αὐτούς; Τοὺς τραυματίας τούτους δὲν εἶνε δύσκολον ν' ἀνεύρῃ τις, ἐπειδὴ εἶνε γνωστὴ ἡ διαμονὴ ἑκάστου αὐτῶν:

Ὀνοματεπώνυμ.	Ἐπάγγελμα	Διαμονὴ	Πότε ἐπληγώθη καὶ πῶς
Πετὰρ Δημήτροβιτς	*Ἡγούμενος*	*Περλεπὲς*	*1897 εἰς τὸ στῆθος διὰ σφαίρας*
Μιχαὴλ Χ. Ποπόβιτς	*Πρόεδρ. Δημαρχίας*	*Βιτώλια*	*1897 διὰ μαχαίρας ἐπικινδύνως*
Ἠλίας Βοντσέιτς	*Σέρβος καθηγητὴς*	*Σκόπια*	*1897 εἰς τὴν κεφαλὴν*
Γεώργιος Δημήτρ εβιτς	*Δημαρχ. πάρεδρος*	*Δοϊράνη*	*1899 διὰ μαχαίρας καὶ σφαιρ.*
Ἰωβὰν Ἰωβητσέβιτς	*Προῦχων*	*Κονκοῦσς*	*1899 εἰς τὸ στῆθος διὰ μαχαίρ.*
Βελιμὶρ Ἰανητσέβιτς	*Δημαρχ. πάρεδρος*	*Κρούσοεβο*	*1899 διὰ μαχαίρας ἐπικινδύνως*
Ἡ μήτηρ τοῦ Βελιμίρα		»	*1899 ἠκρωτηριάσθη.*
Γοβεδαρόβιτς	*Ἡγούμενος*	*Σέρραι*	*1899 διὰ μαχαίρας*
Μάρκος Σταύρου	*Σέρβος διδάσκαλος*	*Ἰαβλανίτσα*	— *διὰ σφαιρῶν*
Ἰωάννης Ποπόβιτς	*Ἐπιφανὴς Σέρβος*	*Βέλε*	— *ἠκρωτηριάσθη*
5 ἐπιφανεῖς Σέρβοι	*Εὐπατρίδαι*	*Κουμάνοβο*	— *διὰ μαχαίρας ἐπικινδύνως*
Στωγιὰν Νάστιτς	*Ἐπιφανὴς Σέρβος*	*Ορἀχοβατς*	*1900 διὰ σφαιρῶν*
2 ἐπιφανεῖς Σέρβοι		»	» *διὰ σφαιρῶν*
Δῆμος Δαπτσέβιτς	*Πολίτης*	*Βελεσσὰ*	*1899 διὰ μαχαίρας*
Δανὲ Βουρτσέβιτς	»	»	» *διὰ μαχαίρας*
Ν. Δαπτέβιτς	»	»	» *διὰ μαχαίρας*
Ἰωάννης Μηλενκόβιτς	»	»	» *διὰ μαχαίρας*
Θεόφιλος Τζωρτζέβιτς	*Τεχνίτης*	*Γοστιβὰρ*	— *διὰ σφαιρῶν*
Ἰωσὴφ Βράδιτς	*Σέρβος διδάσκαλος*	*Ζούβοβατς*	*1900 διὰ σφαιρῶν*
Λάζαρος Ἠλιοῦ	» »	*Νόβο-Σέλο*	— *διὰ σφαιρῶν*
Στάνκο Ἰωάννοβιτς	*Ἱερεὺς*	*Σκόπια*	*1901 διὰ μαχαίρας εἰς τὸ στῆθ.*

Οἱ δύο οὗτοι κατάλογοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν εἶνε πλήρεις· κατέχω ὅμως καὶ τρίτον κατάλογον—κατάλογον ἐπιθέσεων κατὰ νεκρῶν μαθητῶν, κατὰ σερβικῶν σχολῶν, βεβηλώσεως σερβικῶν ἐκκλησιῶν, ἐξαφανίσεως καὶ καταστροφῆς σερβικῶν μνημείων —κατάλογον, τὸν ὁποῖον δὲν δημοσιεύω, πρῶτον μέν, διότι τὸ θεωρῶ περιττὸν (ἀρκετὰ εἶνε καὶ τὰ παρατεθέντα εἰς παράστασιν τῆς καταστάσεως), δεύτερον δέ, διότι ταῦτα πάντα εἰς ἐμέ, ὡς Σλαῦον, προκαλοῦσιν ἐρύθημα αἰσχύνης.

Ἂς ἐξετάσωμεν ὅμως τὰς αἰτίας τῶν δολοφονιῶν τούτων :

Ὁ πρόεδρος τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς ἐμέ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ «Μεταρρυθμίσει» ὑπὸ χρονολ. 1 Μαρτίου 1901, σὺν ἄλλοις λέγει καὶ τὰ ἑξῆς : «Ἐν Μακεδονίᾳ τῇ ἀληθείᾳ πολλαὶ περιπτώσεις δολοφονιῶν εἶνε πολιτικαί· ὅθεν τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν δέον ν' ἀναζητήσῃ τις ἐν τῷ σωματείῳ ἐκείνῳ, ὅπερ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δηλώσῃ, ὅτι διευθύνει τὰς βλέψεις καὶ τὰς θελήσεις τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ.» Τοῦτ' εἶνε σαφὲς καὶ εἰλικρινές. Ἄρα δολοφονοῦσι καὶ προξενοῦσι θηριωδίας δι' ἐμμί-

σθων δολοφόνων πρὸς τὸν σκοπὸν ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ἄλλαις λέξεσιν ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, διευθύνει τὰς θελήσεις τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ.

Τῷ ἔτει 1895 ἡ Τουρκία ἐπέτρεψε τὴν ἵδρυσιν σερβικῶν σχολῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ οὐχὶ τόσον αὐστηρῶς διέκειτο πρὸς τὸ ὄνομα «Σέρβος», καίτοι ἐπισήμως εἰσέτι δὲν παρεδέξατο τοῦτο. Δὲν παρῆλθον ὅμως ἔκτοτε 2—3 ἔτη, ὁπότε ἐν Μακεδονίᾳ τὸ πᾶν ἠλλοιώθη ! οἱ Βούλγαροι καὶ ὁ Βουλγαρισμὸς ἤρξαντο νὰ διαλύωνται οὐχὶ καθ' ἡμέρας, ἀλλὰ καθ' ὥρας.

Ὁ ἐν Μακεδονίᾳ τέως Βούλγαρος πράκτωρ Ρίζωφ ἐγκατέλιπε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς Βουλγαρίαν, ἔνθα ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, ὡς λέγουσιν, ὅτι πεντηκονταετεῖς κόποι τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀπώλλοντο ἐντὸς 2—3 ἐτῶν, δι' ὃ παρίσταται ἀνάγκη εἴτε ν' ἄρωσι πᾶσαν προσοχὴν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, εἴτε νὰ ἐνεργήσωσι διὰ μέτρων ἀποφασιστικῶν !

Ἄς παρατηρήσωμεν ἤδη προσεκτικῶς τὴν χρονολογίαν τοῦ αἱματηροῦ καταλόγου μου καὶ θὰ ἴδωμεν ἀληθῶς, ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ φοβερὰ ταῦτα κακουργήματα ἐξετελέσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα 2—3 ἔτη, οὕτω δὲ συμπίπτει καθ' ὁλοκληρίαν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κ. Ρίζωφ εἰς Βουλγαρίαν καὶ μὲ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἣν ὑπέβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του.

Τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν γραφομένων ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, εἰσέτι δὲν ἐμηδενίσθη, τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις δὲν παρῃτήθη καὶ οὐδόλως σκέπτεται νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἑαυτῆς προγράμματος.

Πολλοὶ ἴσως θέλουσιν ἐκπλαγῇ ἐπὶ τῷ ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ μακεδονικῷ Κομιτάτῳ συμπεριλαμβάνω καὶ τὴν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς ἱστάμενον κ. Καραβέλωφ. Ἵνα ἄρω λοιπὸν πᾶσαν παρανόησιν καὶ ἔκπληξιν, ἀρκετὸν ἔσται νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς : Ἐν οὐδενὶ κρατιδίῳ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἀπαντᾷ τοιαύτη ἀταξία, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν ἡ ὕπαρξις κράτους ἐν κράτει, δὲν ἀπαντᾷ τοιαύτη ἐλευθερία, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐνεργήσῃ σωματεῖόν τι, ἐφαρμόζον οὕτως εἰπεῖν, δι' ἐνόπλου

χειρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν αὐτοῦ πολιτικήν. Τοιαύτη κατάχρησις ἐλευθερίας δὲν ἀπαντᾷ καὶ οὐδαμοῦ δύναται νὰ ὑπάρξῃ· τοιαύτη ἐλευθερία οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀναρχία· οὐ μόνον ἡ δι' ἐνόπλου χειρὸς ἄσκησις τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκφρασις ἢ διατύπωσις τολμηρᾶς τινος ἰδέας, ἐὰν ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε ἀνδρὸς, ἐπιρροὴν κεκτημένου, ἀποβαίνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀδύνατος ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου.

Τρανοτάτη τούτου ἀπόδειξις αὐτὸς οὗτος ὁ Καραβέλωφ. Ποσάκις οὗτος δὲν ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς τὰς βουλγαρικὰς καὶ τί δὲν ὑπέστησαν τὰ νῶτά του, μόνον καὶ μόνον διότι διετύπου τοιαύτην τινὰ τολμηρὰν ἰδέαν καὶ διότι ἡ ἰδέα αὕτη περιέκλειε σκοπόν τινα; Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι ἐὰν οὗτος καὶ νῦν θελήσῃ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς ὡρισμένην τινὰ ἰδέαν αὐτοῦ, θέλει διακινδυνεύσῃ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ αὖθις τὴν παλαιὰν αὐτοῦ κατοικίαν—τὴν φυλακήν.—Διατί δὲ τοῦτο; Διότι ὁ Καραβέλωφ καὶ νῦν, ὡς καὶ πρὸ δύο μηνῶν, στερεῖται παντελῶς πραγματικῆς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Σταμπούλωφ, πᾶσα ἐξουσία καὶ δύναμις ἐν Βουλγαρίᾳ εὑρίσκετο πάντοτε εἰς χεῖρας στρατιωτικῶν, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς περέμενεν ὁ αὐτός, ὅστις ἦτο καὶ κατὰ τρία προηγούμενα ὑπουργεῖα. Ὁ Καραβέλωφ κατὰ συνέπειαν παρίσταται ἄνθρωπος προσωρινὸς, διατελῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἕως ὅτου παρέλθῃ ἡ κρίσιμος περίοδος, μεθ' ὅλην δὲ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρός του, δι' ὃν θεωρεῖται, οὐχὶ ἀδίκως, εἷς τῶν ἀρίστων τῆς Βουλγαρίας ἀνδρῶν, ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τι κατὰ τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει τί δέον γενέσθαι σχετικῶς πρὸς τὸ μακεδονικὸν Κομιτᾶτον; Ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἀθώων θυμάτων θὰ πείσῃ ἕκαστον, ὅτι τὸ Κομιτᾶτον τοῦτο παρίσταται πολὺ «ἄσχημη ὑπόθεσις», ἥτις ἐὰν δὲν ἐκλίπῃ παντελῶς καὶ ταχέως ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς διεθνοῦς ζωῆς τῶν λαῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἀφεύκτως θὰ προκαλέσῃ νέον πόλεμον μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων. Τὸ ῥεῦσαν αἷμα τῶν λειτουργῶν τοῦ ἱεροῦ βήματος, τῶν φιλοπόνων διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, τῶν κατακερματισθεισῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀθώων παίδων

βοᾷ καὶ ζητεῖ ἐκδίκησιν πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου καὶ πρὸ τῶν θρόνων τῶν δύο Σέρβων μοναρχῶν. Πρόσωπα γνωστὰ εἰς ἐμὲ γράφουσι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅτι «εὑρισκόμεθα πρὸ δύο Κυβερνήσεων, πρὸ δύο στρατιῶν, ἀλλ' ἀληθῆ μηδὲ μίαν ἐξ αὐτῶν ἔχομεν». Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη διεσαλεύθη καὶ διεσείσθη, ὅτι τὰ πάθη ἀνερριπίσθησαν καὶ ὅτι εὑρισκόμεθα, τὸ ἐλάχιστον πάντων, πρὸ τῆς ἐμφανίσεως σερβικοῦ ἀντιμακεδονικοῦ κομιτάτου, ὅ περ θὰ εἶνε μικρὸς μέν, ἀλλ' ἀμείλικτος πόλεμος, ὅστις ἀναμφιβόλως θέλει ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα μεγάλην καὶ νέαν Σλιβνίτσαν . . . Τοῦ λόγου γενομένου περὶ Σλιβνίτσης, σημειοῦμεν, ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἀνωτέρω ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρός με, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ, ὅπως μὴ ἀποσιωπήσῃ τὴν Σλιβνίτσαν· ἠδυνάμην ὅμως νὰ τῷ «ψάλω ἀληθῆ ἐξάψαλμον» ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλ' ὁ σεβασμός μου πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ πρὸς τὸν βουλγαρικὸν στρτόν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀμυδρά τις ἐλπίς, ὅτι θὰ ἀνατείλωσί ποτε ἡμέραι ἀγαθώτεραι εἰς ἀδελφοποίησιν τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων, μὲ συγκρατοῦσι νὰ πράξω τοῦτο. Προστίθημι ὅμως, ὅτι εἰς πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἄκροις δακτύλοις ἁψάμενον τῆς ἱστορίας, τυγχάνει γνωστόν, ὅτι ἡμεῖς οἱ Σέρβοι, ἐπὶ 500 συνεχῆ ἔτη ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς ἡμισελήνου, εἴχομεν οὐχὶ μίαν, ἀλλ' ἑκατὸν *Σλιβνίτσας*. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεκαρτερήσαμεν, ἀλλ' ᾄδοντες τὰ θεῖα ἐθνικὰ ἡμῶν ᾄσματα, ἐπαναλαμβάνομεν τὸν ἀγῶνα μετὰ νέας δυνάμεως, λέγοντες εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὴν περίφημον ῥωσσικὴν ἔκφρασιν «νιτσιβό» (δὲν πειράζει)!

Ἀλλ' ὅμως αἱ ἡμέτεραι *Σλιβνίτσαι* παρηκολουθοῦντο καὶ ἀντηλλάσσοντο καὶ δι' ἡμερῶν θριάμβων. Ἀρκετὸν νὰ ὑπομνήσωμεν τὸν ἑκατὸν καὶ πεντηκονταετῆ ἀγῶνα τῶν δεσποτῶν Μπρανκόβιτς, τὰς σερβικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 17ου αἰῶνος κλπ.

Οὕτω ἐζῶμεν καὶ ζῶμεν ἡμεῖς οἱ Σέρβοι· ἀπὸ αἰώνων ἤδη κτυπῶσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς κτυπῶμεν!

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁποίαν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ ὑποχώρησις τῶν ἡμετέρων νεοσυλλέκτων ἐν Σλιβνίτσῃ, ἣν παρασκεύασεν ἡ αἰ-

σχρὰ στάσις τῆς Βουλγαρίας, ἥτις διὰ τοῦ Ἡγεμόνος αὐτῆς προέτεινε συμμαχίαν πρὸς τὸν Σουλτάνον κατὰ τῆς Σερβίας; Ἂς ἐξετάσῃ ὅμως ὅ τε κ. Καραβέλωφ καὶ οἱ λοιποὶ ἀληθεῖς Βούλγαροι πατριῶται τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ στρατιωτικοῦ ὑπουργείου τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς Σλιβνίτσας, καὶ θὰ ἴδῃ τί σημαίνει καὶ ὁπόσα χρήματα στοιχίζει εἰς ἀμφότερα τὰ κράτη, ἅτινα ἔχουσιν ἀνάγκην ἰδιαζούσης, ἀνθρωπίνης καὶ ἀποφασιστικῆς προόδου ἐν παντὶ κλάδῳ. Περὶ τῆς προόδου δὲ ταύτης, ἥτις ἀπαιτεῖ χρήματα καὶ πάλιν χρήματα, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γείνῃ, οὔτε ἐν τῇ μιᾷ, οὔτε ἐν τῇ ἑτέρᾳ χώρᾳ, τοὐναντίον δὲ τὰ πάθη ἐπὶ τοσοῦτον ἐξήφθησαν, ὥστε ὁ κακὸς δαίμων ἐξώθησε τὰ πράγματα μέχρι τῆς ἐνεστώσης κρισίμου καταστάσεως ἐν Μακεδονίᾳ, ἥτις ἐγένετο τὸ θέατρον τῶν μιαιφονικῶν βουλγαρικῶν ἄθλων.

Ἕτεραι δολοφονίαι

Εἰς τὸ χωρίον Μπατσίκοβο οἱ δολοφόνοι τοῦ Κομιτάτου κατέσφαξαν τὸν Γεώργιον Ριπὰφ μετὰ τῆς συζύγου του, τῶν δύο υἱῶν του καὶ τῶν δύο θυγατέρων του.

— Ἐπίσης ἐδολοφονήθη ἡ οἰκογένεια Κ. Σαμαράνδα, ἤτοι ἡ σύζυγός του μετὰ τῆς γυναικαδέλφης καὶ τῶν δύο τέκνων του.

— Ἐν τῷ χωρίῳ Ὄσιανη ὁ Γιόφος καὶ ὁ Δίεφ, ἑλληνικώτατοι, ἔπεσον θύματα τῶν ἀγρίων δολοφόνων.

Ἐν Μπαρουδίτσῃ ὁ Ἰωάννης Γκάτσος καὶ ὁ Χρ. Τσολάκης.

Ἐν Γερακάρτσῃ ἐδολοφονήθη ὁ Γρ. Γέλος.

Εἰς τὸ χωρίον Τοσύλλοβο ἐφονεύθη ὁ Γ. Τζουγάνης καὶ ἐν Μποημίτσῃ ὁ υἱὸς τοῦ Πέτρου Βάνη.

Γ'

Ὑπόμνημα ἀπὸ 28 Μαρτίου 1902 τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ὀργίων τῶν βουλγαρικῶν κομιτάτων. Ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρον ἐν τῇ ἀγγλικῇ Κυανῇ Βίβλῳ.

«Ἡ ἀληθῶς ἀνυπόφορος κατάστασις, ἣν τὰ βουλγαρικὰ κομιτάτα κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσωσι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Μακεδονίᾳ, ἀποβαίνει ὁσημέραι εἰδεχθεστέρα καὶ ἀπειλητικωτέρα. Πολυάριθμοι βουλγαρικαὶ συμμορίαι, διοργανούμεναι καὶ ἐφοδιαζόμεναι ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν ταύτην ἐπαρχίαν καὶ σπείρουσιν αὐτόθι τὸν τρόμον, διαπράττουσαι φρικώδη ἐγκλήματα καθ' ὅλων τῶν εἰρηνικῶν κατοίκων, οὓς θεωροῦσι κώλυμα εἰς τὰς κακούργους κοὶ ἀναπτρεπτικὰς αὐτῶν βλέψεις. Οἱ ἐκβιασμοὶ καὶ αἱ λεηλασίαι, αἱ ἀνθρωποκτονίαι καὶ αἱ δολοφονίαι, αἱ ἐμπνεόμεναι κατ' εὐθεῖαν ὑπὸ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πρακτόρων τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου, μείνασαι μέχρι σήμερον σχεδὸν πάντοτε ἀτιμώρητοι, αὐξάνουσιν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ. Δύσκολον εἰμὴ καὶ ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἀναφέρωμεν διὰ μακρῶν πάντας τοὺς προὔχοντας Μουσουλμάνους, τοὺς δολοφονηθέντας ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ κομιτάτου. Ἡ δολοφονία τοῦ δόκτορος Κυβερνίδου ἐν Γευγελῇ, ἡ κατὰ τοῦ δόκτορος Σακελλαρίου ἀπόπειρα ἐν Γουμέντσῃ, ὁ φόνος πολλῶν Ἑλλήνων ἱερέων, ἰδίως ἐν τῷ διαμερίσματι Μοναστηρίου, εἶνε ὡσαύτως ἱκανῶς πρόσφατα γεγονότα, ὥστε νὰ μὴ χρήζωσιν ἀναπτύξεως. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνωφελὲς νὰ δώσω ἐνταῦθα κατάλογον συνοπτικὸν ἐγκλημάτων τινῶν, διαπραχθέντων τελευταίως, ὅπως δυνηθῇ τις νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν τῆς ἀταξίας καὶ τοῦ τρόμου, τῶν ἐπικρατούντων ἐν ταῖς μακεδονικαῖς ἐπαρχίαις. Ἡ κακουχία καὶ ὁ τρόμος, ὑφ' ὧν πάσχει ἡ Μακεδονία ἐπ' ἐσχάτων, ἀποβαίνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαρεῖαι, ἀπειλοῦσαι νὰ δημιουργήσωσι κίνδυνον, ὃν δὲν ἠδύνατό τις νὰ προλάβῃ ἢ καταπολεμῶν τὸ κακὸν διὰ μέσων αὐστηρῶν, ταχέων καὶ ἀποτελεσματικῶν :

1. Ὁ ταγματάρχης Μουχτὰρ ἀγᾶς, ἔχων ὁδηγὸν ἐντόπιόν τινα Τράϊκον, μετέβη πρὸ τριῶν μηνῶν ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος εἰς εἰς Κονοβλάττι [Καζᾶν Καστορίας] σπουδαῖον κέντρον ἐνεργείας τοῦ κομιτάτου. Αὐτὴν τὴν ἑσπέραν τῆς ἀφίξεώς του αὐτόθι οἱ πράκτορες τοῦ κομιτάτου, ὅπως ἐμπνεύσωσι τὸν τρόμον εἰς τοὺς χριστιανούς, κατεκρεούργησαν τὸν πατέρα τοῦ προειρημένου Τράϊκου. Ὁ Μουχτὰρ ἀγᾶς μετέβη τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Ρουλίαν πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ δολοφόνου, ἀλλὰ μόλις ἐγκατέλειψε τὸ χωρίον, χωρὶς ἄλλως τε νὰ ἐπιτύχῃ οἱονδήποτε ἀποτέλεσμα, οἱ δολοφόνοι κατεκρεούργησαν ἐπὶ τόπου τρεῖς γυναῖκας, ὧν μία μόνη ἔφερεν 70 τραύματα. Ὀλίγον κατόπιν οἱ αὐτοὶ πράκτορες προσέβαλον ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς τῆς Καζριὲ (Καστορίας) τὸν ῥηθέντα Τράϊκον, ὃν καὶ ἐφόνευσαν διὰ πολυκρότου. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἓν τῶν συνήθων μέσων, δι' ὧν τὸ κομιτάτον ἐπιβάλλει τὰς θελήσεις του, κανονίζει τὰς τυχὸν μεταξὺ δύο χωρίων ὑφισταμένας διαφοράς, καταλαμβάνει νὰ σχολεῖα, τιμωρεῖ τοὺς ἱερεῖς, κλέπτει, λεηλατεῖ καὶ κυβερνᾷ κατ' ἀρέσκειαν.

2. Τὴν 19 Ἰανουαρίου παρελθόντος (π.) 15 μέλη τοῦ κομιτάτου, ἔνοπλοι καὶ ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν διάσημον ἀρχηγὸν Πετρῶφ καὶ τὸν φυγάδα καθηγητὴν Χρουπόστην Κρόνζον εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον Χολίστα, συνήθροισαν βίᾳ τοὺς κατοίκους καὶ ἀπειλοῦντες αὐτοὺς διὰ θανάτου, τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὁρκισθῶσιν, ὅτι θ' ἄφινον τοὺς ὀλίγους σχισματικοὺς Βουλγάρους νὰ λειτουργήσωσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου τὸ ἐπεισόδιον ἔμεινεν ἄγνωστον, μόλις δὲ βραδύτερον ὁ Ἕλλην ἱερεὺς τοῦ χωρίου διεκοίνωσε τὸ γεγονὸς ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικήν του ἀρχήν.

3. Τὸ αὐτὸ ἐπανελήφθη ἐν τῷ χωρίῳ Ἀποσκέπῳ, κειμένῳ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Καζριὲ (Καστορίας).

4. Ἐν τῷ χωρίῳ Κορτενέτσι τὰ μέλη τοῦ κομιτάτου ἠνάγκασαν ἐνόπλως τοὺς κατοίκους νὰ τοῖς δώσωσι τὰ χρήματα τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

5. Τὸ βουλγαρικὸν κομιτάτον ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκήρυξε φανερὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων καθηγητῶν τῆς ἐπαρχίας

Καστορίας, ἀναγκάζον αὐτοὺς δι' ἀπειλῶν θανάτου νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς θέσεις των ἢ ν' ἀσπασθῶσι τὸ σχίσμα. Οὕτω ἐν Ζομανίτσῃ οἱ πράκτορες τοῦ κομιτάτου ἔδωκαν προθεσμίαν 20 ἡμερῶν εἰς τὸν Ἕλληνα ἱερέα τοῦ χωρίου καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν Ἀργύρην, ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὰς θέσεις των, τοὺς ἠπείλησαν δὲ θανάτῳ, ἐὰν ἤθελον καταγγείλῃ εἰς τὰς ἐντοπίους ἀρχὰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ ἀνωτάτου κομιτάτου. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου ἠναγκάσθη ὡσαύτως νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν τόπον.

6. Ἐν Σκαμβρέσσῃ πρό τινων ἡμερῶν τὰ μέλη τοῦ κομιτάτου ἀπέπεμψαν αὐθαιρέτως τὸν Ἕλληνα ὀρθόδοξον ἱερέα.

7. Ἐν Ποδζιβίτσῃ ὁ Ἕλλην διδάσκαλος Παπαπαηλίας, ἐξακολουθήσας ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τὰ μάθηματά του, παρὰ τὰς ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου δοθείσας αὐτῷ διαταγάς, προεκλήθη ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ παραιτηθῇ τῶν καθηκόντων του ἐντὸς 20 ἡμερῶν.

8. Ἐν Κονοβλάττι ὁ Ἕλλην ὀρθόδοξος ἱερεύς, ὢν συνάμα καὶ διδάσκαλος, ἠναγκάσθη ὡσαύτως νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ φύγῃ.

9. Ἐν Ἀποσκέπῳ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ κομιτάτου διέταξαν τοὺς Ἕλληνας κατοίκους νὰ πέμπωσιν ἐφεξῆς τὰ τέκνα των εἰς τὴν βουλγαρικὴν σχολήν, ἀπειλοῦντες αὐτοὺς θανάτῳ ἐν περιπτώσει παρακοῆς. Οὕτω τις, Ζήσης καλούμενος, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ, μὴ θέλων νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς τυραννικὰς διαταγὰς τοῦ κομιτάτου.

11. Ἐν Ζαγοριτσάνῃ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐπιθεωρητὴς καὶ ὀρθόδοξος ἱεροκῆρυξ Ἠλίας προσεβλήθη τὴν 1 Ἰανουαρίου, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ κομιτάτου. Κατορθώνει ἐν τούτοις νὰ φύγῃ καὶ νὰ σωθῇ νύκτωρ ἐν ἑτέρῳ μουσουλμανικῷ χωρίῳ, ὅπου ἔτυχε φιλοξενίας καὶ ἠδυνήθη νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα. Κατήγγειλε τὴν ἐπαύριον τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχὴν καὶ φοβούμενος τὴν ἐκδίκησιν τῶν συμμοριῶν, ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλίαν.

11. Τὸν Ἰανουάριον μῆνα τρέχοντος ἔτους ὁ Ἕλλην μητροπολίτης Καστορίας ἐπελήφθη τῆς συνήθους αὐτοῦ περιοδείας ἀνὰ τὰ χωρία τοῦ διαμερίσματος Κουρεστίας, ὅπου ἑδρεύουσι κατὰ προτίμησιν

οἱ ἡγέται τῶν συμμοριῶν τοῦ κομιτάτου. Πληροφορηθεῖσαι τοῦτο αἱ συμμορίαι, ἤρξαντο νὰ διατρέχωσι τὰ χωρία καὶ νὰ ἀναγκάζωσι τοὺς κατοίκους διὰ πάντων τῶν δυνατῶν μέσων, ὅπως ἀρνηθῶσι νὰ δεχθῶσι τὸν Μητροπολίτην αὐτῶν. Ὁ ἱεράρχης ὤφειλε νὰ συνεχίσῃ τὴν περιοδείαν του, φρουρούμενος μὲν ὑπὸ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ στρατιωτῶν, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀπειλῶν τοῦ κομιτάτου. Εὗρεν ἁπανταχοῦ τοὺς κατοίκους πιστοὺς εἰς τὸ ἑλληνικὸν δόγμα καὶ τὴν ἐθνικότητα, ἀλλὰ τετρομαγμένους καὶ ἐξηντλημένους ὑπὸ τῶν λεηλασιῶν καὶ τῶν δεινῶν, ἃ ὑφίσταντο. Περιττὸν νὰ ὁμιλήσω ἐνταῦθα περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, ἃς ὁ Μητροπολίτης εὗρε κατειλημμένας ὑπὸ τῶν σχισματικῶν, τῇ συμπράξει τῶν συμμοριῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

Τὸ θλιβερὸν καὶ ἄξιον νὰ ἐφελκύσῃ ὑφ᾽ ὅλας τὰς ἐπόψεις τὴν σοβαρὰν προσοχὴν τῶν ἁρμοδίων εἶνε, ὅτι εἰς πλεῖστα μέρη αἱ ὀθωμανικαὶ ἀρχαί, τετρομαγμέναι αὐταὶ αὗται, ἢ μᾶλλον δ ω ρ ο δ ο κ ο ύ μ ε ν α ι ὑπὸ τοῦ κομιτάτου προέβησαν μέχρι τοῦ νὰ ὑποστηρίζωσι τὰ ὄργανα τοῦ κομιτάτου, ἐν τῇ διαπράξει τῶν ἐγκλημάτων καὶ ν᾽ ἀπαλλάττωσιν ἔτι τοὺς ἐνόχους τῆς δικαστικῆς καταδιώξεως. Ἡ πρὸ δύο μηνῶν ἀπόλυσις 33 κακούργων Βουλγάρων, ἀπεθράσυνε πλειότερον τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ κομιτάτου καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν σημαντικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς καταστάσεως.

12. Τὴν 1)17 Φεβρουαρίου τέσσαρες πράκτορες τοῦ κομιτάτου ἔπληξαν δι᾽ ἐγχειριδίου τὸν διδάσκαλον Τζορμπέφ, κάτοικον τοῦ χωρίου Μαντσοβινίτσα (παρὰ τὸν Πρίλαπον), καθὸ τολμήσαντα νὰ ἐπικρίνῃ καὶ ἀποδοκιμάσῃ ἐν ταῖς μετὰ τῶν χωρικῶν συνομιλίαις του τὴν διαγωγὴν τοῦ κομιτάτου καὶ τῶν ὀπαδῶν του.

13). Ἐν τῷ χωρίῳ Σιστόβῳ τῆς Καστορίας, συμμορία ἐκ 14 μελῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου, καταφυγοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς βουλγαρίδος διδασκαλίσσης, περιεζώσθη τὴν 11 Φεβρουαρίου τρέχοντος ἔτους ὑπὸ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος. Τῶν ἀνταρτῶν ἀποπειραθέντων ἔξοδον ἐπῆλθε συμπλοκή, ἐν ᾗ ἐφονεύθησαν δύο στρατιῶται, 4 ἄνδρες τῆς συμμορίας καὶ αὐτὴ ἡ διδασκάλισσα, ἥτις ἐκράτει εἰσέτι εἰς τὴν χεῖρα τὸ πολύκροτον. Οἱ πλεῖστοι τῶν κα-

τοίκων τοῦ χωρίου ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μετὰ τῶν λειψάνων τῆς συμμορίας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐφυλακίσθησαν

14. Ἐν Δοϊράνῃ (τοῦ διαμερίσματος Θεσσαλονίκης) ὁ διευθυντὴς τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς καὶ ὁ διδάσκαλος Ἰωαννίδης ἐλιθοβολήθησαν τὴν 18 Φεβρουαρίου ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ἐν μέσῃ ἀγορᾷ, ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν τοῦ βουλγαρικοῦ σχολείου, βοηθουμένων ὑπ' ἀριθμοῦ τινος τῶν ὀπαδῶν τοῦ κομιτάτου. Οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν διωκτῶν των καὶ φρενήρεις κατέφυγον εἰς τὸ μαγαζεῖον Ἕλληνός τινος ὑπηκόου. Οὐχ ἧττον ὁ μαινόμενος ὄχλος ἐξηκολούθει ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους τὰς διαδηλώσεις του κραυγάζων, ὅτι προσήγγιζεν ἡ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως.

Ἀνάλογοι σκηναὶ συνέβησαν προσφάτως εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τέως ἐπικρατοῦσαν σχετικῶς ἡσυχίαν. Οἱ μουσουλμανικοὶ πληθυσμοί, ἰδίως δὲ οἱ τοῦ διαμερίσματος Καστορίας, διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος ἐξάψεως αὐξούσης ὁσημέραι. Οἱ Τοῦρκοι, βλέποντες, ὅτι ἐκτὸς τῶν κανονικῶς διωργανωμένων συμμοριῶν, ὡς αἱ τῶν ἀρχηγῶν Μαρκὼφ καὶ Πετρώφ, καὶ οἱ χωρικοὶ Βούλγαροι καταρτίζουσι καθ' ἑκάστην παροδικὰς ἐντοπίους συμμορίας, ὅπως ἀναγκάζωσι τοὺς γείτονάς των ν' ἀσπάζωνται τὰς ἀνατρεπτικὰς ἰδέας των, ἄρχονται καὶ αὐτοὶ νὰ καταρτίζωσιν *ἀμυντικὰς συμμορίας*, ἐξ ὧν αἱ γνωστότεραι εἶνε σήμερον αἱ τῆς Ρέσνας καὶ Πριλάπου. Ἐν Μοναστηρίῳ πολλοὶ Μουσουλμάνοι ἑνωθέντες ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς Γιουσοὺφ ἐφένδη, καταγίνονται εἰς τὸν καταρτισμὸν ἀναλόγων ἀμυντικῶν συμμοριῶν. Τὰ προηγούμενα γεγονότα θ' ἀρκέσωσι, μοὶ φαίνεται, ὅπως δώσωσιν ἰδέαν τῆς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας, τῆς ἐπικρατούσης σήμερον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ νὰ καταδείξωσιν, ὅτι ἐπίκειται ὁ κίνδυνος πολὺ σοβαρωτέρας κινήσεως, ἐὰν μὴ ληφθῶσιν ἐγκαίρως μέτρα αὐστηρὰ καὶ δραστικά».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΕΘΝΙΚΑ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

1) Δέκα Λόγοι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Νεότητα.. δρ. 2.—
2) Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου (ἐξηντλήθη· προπαρασκευάζεται β' ἔκδοσις) .... » 2.-
3) Ἐθνικὴ Κατήχησις .... » 0.10
4) Τὸ Δηνάριον τῆς Ὀρθοδοξίας .... » 0.20

Ἐκδοθήσεται προσεχῶς :

Τὸ Μακεδονικὸν Πρόβλημα (ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί).

Τιμᾶται δραχμῆς

ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ „ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ“

